

ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΤΣΗ

**ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΝΟΣ ΑΝΤΑΡΤΗ ΤΟΥ ΔΣΕ
1946-1949**

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ 1946-1947

Β' ΕΚΔΟΣΗ, ΑΘΗΝΑ 1998

ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΤΣΗ

**ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΝΟΣ ΑΝΤΑΡΤΗ ΤΟΥ ΔΣΕ
1946-1949**

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ 1946-1947

Β' ΕΚΔΟΣΗ, ΑΘΗΝΑ 1998

ΑΦΙΕΡΩΝΕΤΑΙ

α) Στον αδερφό μου Κώστα Κασιό, ΕΛΑΣίτη που έπεσε το 1944.

β) Στους συγχωριανούς μου που έπεσαν στα πεδία των μαχών πολεμώντας ενάντια στους Ιταλούς φασίστες εισβολείς το 1940-1941: Γκαμίτσιο Αντώνη, Γκέκα Κώστα, Δημόπουλο Κώστα, Νικόπουλο Ηλία, Στάικο Ηλία.

γ) Στο χωριανό μου Σαραγούλα Θανάση που εκτελέστηκε άναυδρα απ' τους Ιταλούς φασίστες το 1941.

δ) Στους συγχωριανούς μου συναγωνιστές που με το όπλο στο χέρι πολέμησαν από τις γραμμές του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας και έπεσαν στα πεδία των μαχών.

1) Αγγέλης Ηλίας του Παναγιώτη. 2) Αγγέλης Θανάσης του Παναγιώτη. 3) Αντωνόπουλος Γιώργος του Αντώνη. 4) Γκέκας Νίκος του Δημήτρη. 5) Γάκος Δημήτριος του Θανάση. 6) Γώγος Γεώργιος του Ηλία. 7) Γώγος Γρηγόρης του Ηλία. 8) Δημόπουλος Νίκος του Δημήτρη. 9) Δελλής Κώστας του Χρήστου. 10) Δελλής Θεόδωρος του Χρήστου. 11) Δελλής Σωτήρης του Λευτέρη. 12) Ζάκου Φωτεινή του Νάκου. 13) Καρπούζας Τάκης του Κώστα. 14) Καρπούζας Γιώργος του Βασίλη. 15) Κατσιμπούρας Θανάσης του Ηλία. 16) Καλλιφώνης Ηλίας του Σπύρου. 17) Κουντοβάς Γαβριήλ του Κώστα. 18) Κουντοβάς Γιώργος του Κώστα. 19) Κουντοβάς Ηλίας του Κώστα. 20) Κατσαρής Θανάσης του Βαγγέλη. 21) Κατσαρής Βασίλης του Βαγγέλη. 22) Κατσαρής Βαγγέλης του Αναστάση. 23) Κατσάρας Γιώργος του Δημήτρη. 24) Κατσάρα Τασία του Δημήτρη. 25) Καλαθός Θανάσης του Δημήτρη. 26) Κότσιας Παναγιώτης του Γιώργου. 27) Κότσιας Στέλιος του Κώστα. 28) Λότσιος Αντώνης του Γιάννη. 29) Λόζου Βασιλική του Δημήτρη. 30) Λόζου Παναγιώτα του Δημήτρη. 31) Μαφούνης Ηλίας του Ηρακλή. 32) Μαφούνης Θανάσης του Ηρακλή. 33) Μπούρλης Ηλίας του Βαγγέλη. 34) Παπάς Χρήστος του Αποστόλη. 35) Πετράκης Κώστας του Σπύρου. 36) Σαμαράς Γιώργος του Κώστα. 37) Σαμαράς Γιάννης του Νίκου. 38) Σωτηρόπουλος Δημήτρης του Θανάση. 39)

Σωτηρόπουλος Γιώργος του Θανάση. 40) Σκουτρογιάννης Κώστας του Ηλία. 41) Σίντης Ηλίας του Δημήτρη. 42) Σταίκος Γιώργος του ... 43) Τυχάλα Βασιλική του Κώστα. 44) Υφαντής Νίκος του Σταύρου.

Κοισής Κώστας.

ΣΑΝ ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το βιβλίο του Κατσά είναι ένα ιστορικό ντοκουμέντο της εποχής που άρχισε ν' ανάψει ο πόλεμος στο εσωτερικό της χώρας, ένα χρόνο μετά την «συμφωνία» της Βάρκιζας και συνεχίστηκε μέχρι το 1949.

Τα προσωπικά του γεγονότα που αναφέρονται στο βιβλίο και τα γεγονότα του χωριού του, όπως και των γύρω χωριών, αποδείχνουν κατακάθαρα γιατί, πώς και ποιοι προκάλεσαν τον πόλεμο στο εσωτερικό της χώρας στην περίοδο 1946-1949. Ποιοι τον θέλανε αυτό τον πόλεμο και ποιοι προσπάθησαν όσο μπορούσαν να τον αποφύγουν.

Ο Κατσάς βέβαια δεν είναι ιστορικός, αλλά αυτά που γράφει αποτελούν και συνθέτουν αναμφισβήτητες πηγές για τον ιστορικό, που θέλει να καθορίσει με ακρίβεια και να δώσει το στίγμα εκείνης της εποχής. Να αποδώσει ευθύνες εκεί που πραγματικά υπάρχουν, αρκεί βέβαια να μην είναι «φπαχτός» ιστορικός κομματικής παράταξης και «ιστορικός» που να σκοπεύει απ' την κομματική και την ιδιοτελή πρωσωπική του σκοπιά. Τέτοιους βέβαια «ιστορικούς» δυστυχώς έχουμε πολλούς που συνειδητά σκοπνιάζουν τα πράγματα ανι να τα ξεκαθαρίζουν, προσπαθώντας, με εντολή ης πιο πολλές φορές, το καλό να το μετατρέπουν σε επιζήμιο και το καταστροφικό να το παρουσιάζουν σαν ωφέλιμο. Πολλοί από αυτούς τους «ιστορικούς» αρνούνται ης πηγές που θέλουν κόπο, διερεύνηση και σωστή στοιχειοθέτηση και αρκούνται σε απόψεις σκέτες κομματικές που τους προορίζουν όμως, κατά τη γνώμη τους, τον τίτλο του προοδευτικού. Η πρόοδος για να είναι πρόοδος στηρίζεται μόνο στην αλήθεια.

Το βιβλίο λοιπόν του Κατσά είναι, σε αρκετές σελίδες του, μια αλάθητη πηγή για τον ιστορικό το σημερινό, όπως και για τον ιστορικό που θα καταπιαστεί μ' εκείνα τα γεγονότα του πολέμου στο εσωτερικό της χώρας το 1946-1949, στο μέλλον.

Ακόμα στο βιβλίο αυτό θα συναντήσει ο αναγνώστης και κρίσεις, κριτική. Αυτό αποδείχνουν την ανησυχία του συγγραφέα του βιβλίου που θέλει να βγάλει συμπεράσματα με βάση αυτά που έζησε και αυτά που άκουσε. Αν αυτά είναι αρκετά και αν καλύπτουν και ολοκληρω-

νουν την προσπάθεια του Κατσί, στην κριτική του, ως το κρίνει ο καθένας.

Επίσης – και αυτό είναι το σοβαρότερο – ολόκληρο το βιβλίο διαχέεται από μια απέραντη ανθρωπιά, από μια σωστή συναισθηματικότητα και αποδείχνει τον κόσμο του συγγραφέα σαν ανθρώπου και σαν σωστού αγωνιστή. Τα εξακόσια δεκαεννιά ονόματα που αναφέρει στο τέλος του βιβλίου σαν ημήμενους νεκρούς του Δημοκρατικού Στρατού, φανερώνουν το ύψιστο προτέρημα της φιλίας και της ευγνωμοσύνης. Όμως δεν είναι μονάχα αυτών των ονομάτων των αγωνιστών, που άλλοι δεν τους θυμούνται, των φίλων και συναγωνιστών στον ίδιο αγώνα που χαρακτηρίζει τον Κατσί. Είναι ολόκληρη η συμπεριφορά του σε κάθε κατεύθυνση, που είναι αναμφίβολα συμπεριφορά του κάθε μαχητή του Δημοκρατικού Στρατού. Ο σκληρός και πρωτόφαντος αγώνας, σ' ολόκληρη την στρατιωτική ιστορία της χώρας, δεν αναγκάζει τους μαχητές τη συνέπεια της μάχης να την συνεχίζουν με τη σκληρόδα εναντίον αιχμαλώτων και πολιτών του αντιπάλου στρατοπέδου, όσες ευθύνες κι αν έχουν στα προηγούμενα γεγονότα, όποιους ρόλους κι αν έπαιξαν σ' αυτά...

Συναντάει ο Κατσί σαν καφετζή σε ανταρτοκρατούμενο μέρος (χωριό) παρακρατικό προσωπικό του σκληρού κι απάνθρωπο βασανιστή που με λόγια θλίψης και απόγνωσης παρακαλεί το θύμα του να τον συγχωρέσει για ό,τι έγινε. Τον είχε στο χέρι του ο Κατσί, όμως δεν καταδέχεται να του φερθεί δίκαια όσο άδικα του φέρεθηκε αυτός και τον αφήνει. «Ας με κρίνουν οι αναγνώστες αν του φέρεθηκα σωστά ή όχι».

Ο συγκλονισμός που κατέχεται για τον πρώτο νεκρό του χωριού του από τα δολοφονικά πλήγματα των αεροπόρων της «Κυβέρνησης» της Αθήνας, καθώς και ο συγκλονισμός όλων των ανταρτισσών και ανταρτών της περιοχής του χωριού του, περιγράφεται με ομηρική μεγαλοπρέπεια και δυναμικότητα και δείχνει ολοκάθαρα το είδος της σύνδεσης των μαχητών του Δημοκρατικού Στρατού που μετριέται με απέραντη φιλία στενής οικογενειακής μορφής.

Σ' όλο το βιβλίο του διακρίνεται το μέτρο όταν μιλάει για τους αντιπάλους του Δημοκρατικού Στρατού. Έτσι τους ονομάζει αντιπάλους και όχι εχθρούς. Κοιτάει κάτι πιο εποικοδομικό και πιο σωστό που δεν το κάνουν οι άλλοι όταν γράφουν και όταν μιλάνε, ρίχνει το βάρος της κριτικής του στους δικούς του και όχι στους άλλους, τους αντίθετους, που 'καναν όσο μπορούσαν τη δουλειά τους που τους έταξε η προσωρινή τους ιδιοτέλεια και τα ξένα αφεντικά τους.

Είναι ένα βιβλίο εντυπωσιακό, γραμμένο από πρώτο χέρι, από χέρι σταλάντευτο, αντάξιο των συντρόφων του, που όλοι μαζί αποδείχτηκαν άξιοι των ιδανικών τους.

Αν αυτό το βιβλίο πέσει στα χέρια κάποιου άξιου σκηνοθέτη ταινιών του κινηματογράφου, θα φτιάξει ένα μεγαλόυργημα αλήθειας με πς ονομασίες τόπων και περιοχών, αγωνιστών και πρώων, πρωτόφαντων προσπαθειών, από μια δράκα ανθρώπων, από μια δράκα Ελλήνων, που στάθηκαν άνθρωποι και Έλληνες μέχρι την τελευταία τους στιγμή τότες...

ΚΩΣΤΗΣ ΖΑΧΑΡΙΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα γεγονότα τα ανιστορούμε όπως τα ζήσαμε στην εξέλιξη και την έκβασή τους. Σ' αυτό με βοήθησαν οι προσωπικές μου αναμνήσεις και το ημερολόγιο που κρατούσα. Τη συγγραφή του προσωπικού μου ημερολογίου την οφείλω στη συμβουλή που μου έδωσε ο άξιος αγωνιστής Κώστας Καφαντάρης (Νικηταράς) που με υπόδειξή του άρχισα να το κρατώ απ' την πρώτη μέρα της κατάταξής μου στο αντάρτικο.

Στην αρχή σε ένα μπλοκ και σε συνέχεια σε ένα τετράδιο, έχουν καταγραφεί όλα τα βασικά γεγονότα του Εμφύλιου Πολέμου, όπως τα έζησα ο ίδιος, οι περιπέτειες, ο ηρωισμός και οι αυτοθυσίες των ανταρτών σ' όλα τα 1154 εικοσιτετράωρα που υπηρέτησα στο ΔΣΕ, στις 137 μάχες που έδωσα, στις πολυάριθμες δύσκολες πορείες της αντάρτικης ζωής, στις κρίσιμες στιγμές των επανειλημμένων τραυματισμών μου, στα νοσοκομεία, στις εγχειρήσεις, στα 38 χρόνια της αναγκαστικής προσφυγιάς στη μακρινή Τασκέντη, πρωτεύουσα της Σοβιετικής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας του Ουζμπεκιστάν.

Στον Εμφύλιο Πόλεμο πήρα μέρος στην αρχή σαν απλός μαχητής, σαν σύνδεσμος σε εμπιστευτικές αποστολές των Αρχηγείων Αγράφων, Θεσσαλίας και του Γενικού Αρχηγείου του ΔΣΕ. Στη συνέχεια, μετά την αποφοίτησή μου από τη Β' σειρά της Σχολής Αξιωματικών Γενικού Αρχηγείου (ΣΑΓΑ), διετέλεσα διμοιρίτης, λοχαγός, διοικητής τάγματος. Κι έτσι έχω εκείνα τα στοιχεία και τις εμπειρίες που συνιστούν ένα συγγραφικό έργο κατά τη γνώμη μου αξιόλογο και σημαντικό.

Δεν είναι φυσικά εύκολο να περιγράψει κανείς αυτή την τραγική περίοδο της νεότερης ιστορίας μας, τις περιπέτειες, τις κακουχίες, τις δυσκολίες, τις σκληρές και αιματηρές μάχες, τις μεγάλες πορείες, τις θυσίες και τους ηρωισμούς των μαχητών, μαχητριών και αξιωματικών του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας.

Εμείς όμως θα προσπαθήσουμε, και νομίζω ότι θα δώσουμε, στο μέτρο των δυνατοτήτων και ικανοτήτων μας, ορισμένα χαρακτηριστικά γεγονότα που θα συμπληρώσουν την ιστορία του Εμφύλιου Πολέμου.

Και άλλοι έγραψαν αναμνήσεις και ιστορικά δοκίμια, όπου διατυ-

πάνουν τις σκέψεις τους και τις κρίσεις τους. Ωστόσο περισσότερο σάθηκαν στις αιτίες της έκρηξης και της έκβασης εκείνου του Πολέμου. Ο συναισθηματικός τομέας, ο τομέας του παράγοντα ανθρώπου, του φλογερού αγωνιστή του ΔΣΕ, έμεινε σχεδόν έξω από την οπτική τους γωνία.

Σ' αυτό το ημερολόγιο-ντοκουμέντο γράφω, πότε βιασικά, πότε άνετα, πότε με όρεξη και πότε καρής αυτή, πότε σύντομα και πότε με μεγαλύτερες σημειώσεις. Η περιγραφή γίνεται με χρονολογική σειρά των γεγονότων, με ημερομηνίες, τοποθεσίες, μετακινήσεις των τμημάτων, περιστατικά μαχών, πορείες, συναντήσεις με γνωστούς. Περιγράφονται εξαιρετικές περιπτώσεις ανδρείας και ηρωισμού αγωνιστών και τμημάτων. Παράλληλα περιγράφονται σε μερικές περιπτώσεις μάχες και γεγονότα που ο συγγραφέας δεν πήρε άμεσα μέρος ο ίδιος. Σ' αυτές τις περιπτώσεις η συγγραφή στηρίχθηκε σε πληροφορίες που διασταυρώθηκαν από αρκετές παράλληλες πηγές. Ορισμένα παραδείγματα: Για να εξακριβωθούν τα ονοματεπώνυμα των 35 ανταρτών που πήραν μέρος στη μάχη που διεξήχθη στο Ψηλό Κοιτρώι Καϊτσας στις 6 του Ιούνι 1946, ήρθα σε επαφή ή αλληλογράφησα με 8 αυτόπτες μάρτυρες. Για τη μάχη στο Παλιούρι Καρδίτσας, που έγινε στις 20 του Ιούλι 1946, ρωτήθηκαν 11 αυτόπτες μάρτυρες. Για τη μάχη στα Πατώματα του Γράμμου στις 30 του Μάη 1949 ρωτήθηκαν πάνω από 35 άτομα.

Οι τρεις τόμοι της συγγραφής «Το ημερολόγιο ενός ανάρτη 1946-1949» ολοκληρώθηκε στην Τασκέντη το 1983. Για λόγους όμως οικονομικούς και άλλους η έκδοσή τους καθυστέρησε. Στο χρονικό αυτό διάστημα μερικά από τα πρόσωπα, στελέχη και καθοδηγητές του ΔΣΕ που αναφέρονται στο βιβλίο, έφυγαν από τη ζωή. Ωστόσο θεώρησα σκόπιμο να μην αλλάξω τίποτα από όσα είχα γράψει.

Δεν είναι εύκολο να αποτυπώσει κανείς στο χαρτί τις αναμνήσεις του, τα περιστατικά που έζησε, τις δυσκολίες που αντιμετώπισε και κυρίως τα βιώματα και τις εμπειρίες του από μια τέτοια κρίσιμη ιστορική περίοδο, όταν μάλιστα του λείπουν πολλά εφόδια, ελληνική μόρφωση, ελληνική γλώσσα, ιστορικές γνώσεις, συγγραφικές ικανότητες και πείρα. Όμως με την άμεση βοήθεια του συγγραφέα και ιστορικού Αλέκου Κουτσούκαλη που πήρε και ο ίδιος μέρος στον Εμφύλιο Πόλεμο, νομίζουμε ότι η προσπάθειά μας αυτή θα αποτελέσει μια σημαντική συμβολή στην περιγραφή εκείνων των τρομερών ημερών του Εμφυλίου Πολέμου, όπου οι μαχητές, οι μαχητρίες και οι αξιωματικοί του ΔΣΕ, έδειξαν τεράστια ψυχική αντοχή, αντιμετώπισαν μεγάλες και

σκληρές δοκιμασίες, απίστευτες στερήσεις, κακουχίες, κινδύνους, παραμένονιας όμως πιστοί στις ιδέες και στα ιδανικά τους, αταλάντευτοι κι ακλόνητοι, έδειξαν απέραντη τόλμη και πάθος για την υλοποίηση των ιδεών και των ιδανικών τους.

Ο πόλεμος τότε ήταν ο πιο σκληρός και ο πιο αιματηρός στην νεότερη ελληνική ιστορία. Εμείς δοκιμάσαμε άμεσα όλη την σκληρότητά του. Ήταν όχι μόνο οι μάχες σκληρές και αιματηρές. Ήταν όχι μόνο οι περιπέτειες και οι κακουχίες, αδυσώπητες και απεριγράφτες, πέρα και πάνω από τη συνηθισμένη ανθρώπινη αντοχή. Ήταν όχι μόνο οι θυσίες και το αίμα που χύθηκε. Ήταν και οι συνέπειές του τραγικές.

Η έκταση του ηρωισμού των αγωνιστών του ΔΣΕ, είναι απ' τα σπάνια φαινόμενα στα λαϊκοεπαναστατικά κινήματα, μα και απ' τα σπάνια φαινόμενα στην ιστορία του Ελληνικού Έθνους.

Είναι χρέος της Πολιτείας, του πνευματικού κόσμου, της λαϊκής μούσας, της ελληνικής ποίησης και πεζογραφίας, αυτά τα λαμπρά παραδείγματα των αγωνιστών της λευτεριάς και της δημοκρατίας να τα απαθανατίσουν, να δωθούν ονόματα σε χωριά, σε πόλεις, σε τοποθεσίες μαχών, σε ράχες, σε κορφές, σε βουνά. Να ανεγερθούν μνημεία.

Γιατί όμως φθάσαμε σ' αυτόν τον πόλεμο; Ποιοι ήταν οι λόγοι που ανάγκασαν την ηγεσία του ΚΚΕ να καταφύγει σ' αυτό το απεγνωσμένο βήμα; Ήταν σωστή η πολιτική, η στρατηγική και τακτική του; Είχε κατανοήσει στο βάθος το νόημα της επαναστατικής διαδικασίας, τη σπγμή και το συσχεπισμό των δυνάμεων στον εσωτερικό και στο διεθνή στίβο και πόσο όλα αυτά συνέβαλαν στην ανάπτυξη και στη νικηφόρα έκβαση αυτού του στόχου; Ποιες είναι οι ευθύνες και τα λάθη της;

Σε μερικά από αυτά τα ερωτήματα θα απαντήσουμε στην πορεία της εξιστόρησής μας, ανάλογα πάλι με τις προσωπικές μας κρίσεις, τις δυνατότητες που μας δίνει η πλούσια εμπειρία μας, με τις ικανότητές μας.

Δημήτρης Κατσός

Φυλακές Κυθήρων 1946

Στη φάλαγγα των αθάνατων αγωνιστών επαναστατών του λαού μας και του ΚΚΕ που διακρίνονται για την απεριόριστη αφροσύνη τους στα ιδανικά της ελευθερίας και της δημοκρατίας, που πολέμησαν παλικαριά και θυσιαστικά για μια Ελλάδα Ελεύθερη, Ανεξάρτητη και Δημοκρατική, τιμητική θέση κατέχουν και οι τέσσερις φλυγεροί νεολαίοι ΕΠΙΟΝίτες και Κομμουνιστές του χωριού Δρανίστας, οι διαλεκτικοί Έλληνες πατρώτες, οι εξαιρετικοί αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης και γενναίοι μαχητές του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας.

Στη φωτογραφία απ' τ' δεξιά:

Σωτηρόπουλος Μήτσος του Θανάση (Ατρόμπος). Ένας απ' τις πιο αναπροσωπευτικές μορφές της Ελληνικής Εθνικής Αντίστασης. Ο πρώτος αντάρτης του χωριού του και όλης της Αχτίδας Λεονταρίου. Τον Οκτώβριο του 1942 και σε ηλικία 16 χρονών κατατάχθηκε στο αντάρτικο συγκρότημα του Νάκου Μπελή. Με τους αντάρτες του Άρη Βελουχιώτη και του Νάκου Μπελή πήρε μέρος στις μάχες του Κρύκελου και του Μικρού Χωριού Ευρυτανίας το 1942. Σ' αυτές διακρίθηκε για την άφραστη παλικαριά του. Εκεί με πρόταση του Νάκου Μπελή του δόθηκε το ψευδώνυμο Ατρόμπος. Διοικητής Υποδειγματικής Ομάδας της ΕΠΟΝ της 13 Μεραρχίας του ΕΛΑΣ. Μέλος του ΚΚΕ. Για την πατριωτική του δράση, μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας, συνεχώς διώκεται, συλλαμβάνεται το 1946, βασανίζεται, στέλνεται εξορία στις φυλακές Κυθήρων. Απ' το 1947 εντάσσεται στο ΔΣΕ. Μαθητής της Δ' σειράς της Σχολής Αθωματοικών του ΔΣΕ. Έπρεσε στη μάχη Κάμενικ του Γράμμου στις 25 Ιούνη το 1948.

Παπάς Χρήστος του Αποστόλη. Έφεδρος ΕΛΑΣίτης. Μέλος του ΚΚΕ. Για

την πατριωτική δράση του και όλης της οικογένειάς του διώκεται απ' το μεταβαρκεζιανό κράτος, συλλαμβάνεται το 1946, βασανίζεται, φυλακίζεται στα Κύθηρα. Απ' το 1947 κατατάσσεται εθελοντικά στα ΔΣΕ. Πήρε μέρος σε πολλές μάχες του Γράμμου. Έπεσε στο Κεράσοβο Κόνιτσας τον Ιούνη του 1948 εκτελώντας ειδική αποστολή ελεύθερου σκοπευτή.

Καρπούζας Τάκης του Κώστα. Φλογερός ΕΠΟΝίτης, μέλος του ΚΚΕ. Για τη δική του πατριωτική δράση και της οικογένειάς διώκεται απ' το μεταβαρκεζιανό κράτος, συλλαμβάνεται το 1946, βασανίζεται, φυλακίζεται στα Κύθηρα. Απ' το 1947 εθελοντής αντάρτης του ΔΣΕ. Πήρε μέρος σε πολλές μάχες και διακρίθηκε. Τιμήθηκε με το Μετάλλιο Ανδρείας του ΔΣΕ. Απόφοιτος της ΣΤ' σειράς της ΣΑΓΑ. Έπεσε στις 6 Ιούνη του 1949 στο Ταμπούρι του Ανατολικού Γράμμου σαν διοικητής λόχου.

Κατσάρας Γιώργος του Δημητρίου. Φλογερός ΕΠΟΝίτης. Μέλος του ΚΚΕ. Για τη δική του πατριωτική δράση και όλης της οικογένειάς του διώκεται απ' το μεταβαρκεζιανό κράτος, συλλαμβάνεται το 1946, φυλακίζεται στα Κύθηρα. Απ' το 1947 εθελοντής αντάρτης του ΔΣΕ. Πήρε μέρος σε μια σειρά μάχες του Γράμμου και διακρίθηκε. Έπεσε πολεμώντας στη μάχη του Εφταχωρίου Γράμμου τον Ιούνη του 1948 σαν διοικητής ομάδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Ο ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΑΡΧΙΣΕ ΑΜΕΣΩΣ ΜΕΤΑ ΤΗ ΒΑΡΚΙΖΑ

Αμέσως μετά την υπογραφή της συμφωνίας της Βάρκιζας, το Φλεβάρη του 1945, η διορισμένη απ' τους Άγγλους κατακτητές αντιδραστική κυβέρνηση της Αθήνας βάζει σε εφαρμογή το επαίσχυντο σχέδιο της εξόντωσης των αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης.

Η περίοδος 1945-1946 ήταν ένας χρόνος που βάφτηκε με αίμα χιλιάδων αθώων δημοκρατικών πολιτών. Είναι ο χρόνος που με τον πιο άναυδο τρόπο δολοφονούνται Έλληνες πατριώτες για τη συμμετοχή τους στον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα του λαού μας 1941-1944.

Άλλοι σφάζονται με μαχαίρια των ένοπλων «εθνικόφρονων» παρκρατικών συμμοριών, άλλοι ξεψυχούν ύστερα από ανελέητους ξυλοδαρμούς, άλλοι μεταβάλλονται σε σακάτηδες και ανάπηρους απ' τα φριχτά βασανιστήρια που υπέστησαν, άλλοι στέλνονται φυλακές και εξορίες στα ξερονήσια της χώρας.

Για τη συμμετοχή μου στον αγώνα της Εθνικής Αντίστασης συλλαμβάνομαι στις 28 του Ιουνίου 1945 απ' την ένοπλη «εθνικόφρονη» συμμορία του Βουρλάκη. Στην πλατεία του χωριού μου, και μπροστά στα μάτια του κόσμου, δέχομαι ένα άγριο ξυλοδαρμό με παλούκια, με βούρδουλα. Σ' αυτή την κατάσταση με δένουν με μια τριχιά και με σέρνουν πίσω απ' τα άλογα που αυτοί κινούνται καβάλα και μαζί με τον αδερφό μου Πέτρο μας μεταφέρουν στο χωριό Καΐσα.

Εκεί τώρα, μπροστά στο κεντρικό καφενείο του Καραγιώργη και μπροστά στα μάτια του αδερφού μου Πέτρου και των κατοίκων αυτού του χωριού ακολουθεί ένας καινούργιος ξυλοδαρμός που συνεχίστηκε μέχρι τις βραδινές ώρες. Με χτυπούσαν με ρόπαλα, με έβάζαν στη φάλαγγα με το κεφάλι κρεμασμένο προς τα κάτω και με χτυπούσαν με τα βούρδουλα στις πατούσες. Όταν έχανα τις αισθήσεις μου σταματούσαν και ξεκουράζονταν. Μόλις άρχιζα να συνέρχομαι όλα άρχιζαν απ' την αρχή. Στο μέρος του βασανισμού μου φθάνουν πολλοί Καϊ-

τσιώτες που με θλίψη κι αηδία παρακολουθούν αυτό το τρομερό θέαμα. Ακούγονται κραυγές αγανάκτησης, τους αποθούν πιο πέρα. Σε λίγο έφεραν τον παπά του κωριού να με κοινωνήσει πριν φύγω για τον άλλο κόσμο. Αρνήθηκα κατηγορηματικά. Αυτό τους εξαγρίωσε πιο πολύ κι όλα αρχίζουν απ' την αρχή. Παραμορφώθηκε το πρόσωπό μου, πολιτοποιήθηκε το κορμί μου, το αίμα έτρεχε απ' τη μύτη, απ' τα αυτιά, από όλο μου το σώμα.

Ο πατέρας μου για να με σώσει έσφαξε ένα κριάρι και μ' έβαλε στην προβιά.

Δεν έμελλε όμως αυτός ο άγριος βασιανισμός μου να είναι ο τελευταίος. Η λύσσα των «εθνικοφρόνων» δεν έχει όρια. Δεν ικανοποιήθηκαν από όλα αυτά που έκαναν σε βάρος μου. Αργότερα αποφάσισαν να με εκδικηθούν ακόμα μια φορά. Με περιμένει καινούργια σκληρή δοκιμασία.

Μια καινούργια σκληρή δοκιμασία

Είναι Γενάρης το 1946. Ο χειμώνας αυτή τη χρονιά είναι πολύ βαρύς. Έπεσε πολύ χιόνι, ενώ η συνεχής και δυνατή ψύχρα πάγωσε τα πάντα γύρω μας. Ίσως σ' αυτή την κακοκαιρία να οφειλόταν τώρα ότι η τρομοκρατική δραστηριότητα των παρακρατικών οργανώσεων της δεξιάς, φαινομενικά τουλάχιστον, στον τόπο μας έμοιαζε ότι είχε κοπάσει.

Οι παρακρατικές συμμορίες σαν να λούφαξαν προσωρινά στα κωριά τους. Τα όργανα της τάξης, η χωροφυλακή, η εθνοφυλακή συγκεντρώθηκαν και περιορίστηκαν στα άντρα τους. Επικαλούμενοι αυτή την κατάσταση οι καταδικωμένοι του κωριού μας, εγκατέλειψαν τα κρυσφύγετά τους, τους λόγγους, τις σπηλιές που κρύβονταν και γύρισαν στα σπίτια τους να φάνε λίγο ζεστό ψωμί, να ζεσταθούν λιγάκι και να κοιμηθούν σε στρώμα.

Έτσι κι εγώ, εγκαταλείπω το γιατόκι που είχα κοντά στα παντριά μας στη Φακίνα και απ' την Πρωτοχρονιά του 1946 αρχίζω να κοιμάμαι στο σπίτι μου. Πίστεψα κι εγώ σ' αυτή την ψεύτικη, φαινομενική και απατηλή ησυχία. Μπορεί απ' τη μια μεριά λόγω της κακοκαιρίας η τρομοκρατική δράση των παρακρατικών συμμοριών και των οργάνων της τάξης να μειώθηκε, απ' την άλλη μεριά η πολιτική και οργανωτική δραστηριότητα των οργάνων της τάξης και των τοπικών οργανώσεων, της λεγόμενης εθνικόφρονος παράταξης, όκι μονάκα δε σταμάτησε,

αλλά συνεχιζόταν, μεγάλωνε και γίνονταν εντατικές προετοιμασίες για καινούργια εξόρμηση.

Η Δεξιά τώρα σαν σύνολο, οι υπάρχοντες μηχανισμοί εξουσίας, τα όργανα του κράτους και του παρακράτους, οι ντόπιες «εθνικόφρονες» οργανώσεις καθοδηγούμενες και υποκινούμενες απ' τις διορισμένες απ' τους Άγγλους μεταβαρκιζιανές κυβερνήσεις, αγρυπνούσαν, δούλευαν, προετοιμάζονταν για μια νέα επίθεση. Μ' αυτό τον τρόπο έπρεπε να τρομοκρατήσουν, να σπάσουν το ηθικό του λαού, να λυγίσουν το μαζικό ΕΑΜικό Κίνημα, να βγάλουν απ' τη μέση τους πρωτοπόρους εκείνους αγωνιστές που στέκονταν εμπόδιο στα σκοτεινά και αντιλαϊκά σχέδιά τους.

Ενώ στις πόλεις το ΚΚΕ ήταν νόμιμο, στα χωριά οι κομματικές οργανώσεις βρίσκονταν σε βαθιά παρανομία. Αρκούσε τώρα αυτό τον καιρό, ένας προβοκάτορας να έλεγε και να ανέφερε ότι άκουσε, ότι έμαθε ότι δήθεν έγινε κάποια κομματική συνέλευση, είτε απλή συγκέντρωση και το κατηγορητήριο για οποιονδήποτε ήταν έτοιμο: «παράνομη κομματική δουλειά», «παράνομη συνέλευση», «προετοιμασία 3ου γύρου», «διανομή όπλων», κι άρπαξέ τον για ανάκριση και χωρίς καμιά εξέταση την άλλη μέρα να βρίσκεται αναισθητός στα κρατητήρια του «επίσημου κράτους», στον άλλο κόσμο.

Αυτή τη φορά η εξόρμηση της αντίδρασης της Δεξιάς, του σταθμού χωροφυλακής Καϊτσας και των ντόπιων «εθνικοφρόνων» του χωριού μου, για ένα τέτοιο εκβιασμό και τρομοκράτηση αρχίζει από μένα.

16 του Γενάρη 1946, ήταν μια έναστρη παγωμένη νύχτα. Είχαν περάσει τα μεσάνυχτα όταν μερικοί κάτοικοι του χωριού μας απ' τον πάνω Μαχαλά, που διεν είχαν κοιμηθεί, ή που σηκώθηκαν να ειδούν τι κατάσταση υπάρχει στα πακνιά των ζώων τους, τελείως απρόσμενα ακούν αυτή την ώρα έξω στο δρόμο που έρχονταν απ' την κατεύθυνση της Καϊτσας βιαστικά βήματα άγνωστων περαστικών, που δεν μπορούσαν να μην τους υποψιάσουν οι προθέσεις τους μέσα στα μεσάνυχτα. Εάν τώρα κάποιο καντηλάκι ή κάποια αναμμένη σκιά ελάμπε, απ' τα τρομαχικά βήματα των άγνωστων περαστικών σβύνει αμέσως. Όλα τώρα «τα σκιάζει η φοβέρα και τα πλακώνει η σκλαβιά».

Είχαν περάσει τα μεσάνυχτα όταν στην πόρτα του σπιτού μου ακούστηκαν δυνατά χτυπήματα. Οι υποψίες αυτές τις ώρες, δεν άφηναν αμφιβολίες για τις προθέσεις των «ακάλεστων επισκεπτών». Εγώ που κοιμόμουν στο δεύτερο πάτωμα, πετάχτηκα απ' τα τσόλια και τράβηξα ίσια για το παράθυρο με σκοπό από εκεί να πεδηξώ έξω και να φύγω. Γρήγορα πείστηκα ότι ήταν πια αργά, όλα είχαν προβλεφτεί. Το σπύ

ήταν κυκλωμένο από χωροφύλακες. Σταμάτησα, μια και κάθε προσπάθεια δραπέτευσης αυτή τη στιγμή ήταν μάταιη.

Όπως εξακριβώσαμε αργότερα σ' αυτή την επιδρομή έπαιρναν μέρος τρεις χωροφύλακες με τέταρτο το διοικητή του αστυνομικού τμήματος της Καΐτσας Λάμπρο Τριανταφύλλου.

Οι γονείς μου με κρύα την καρδιά τους ανοίγουν την πόρτα. Ο αστυνόμος με ένα χωροφύλακα που μπήκαν πρώτα μέσα στο σπίτι προσπάθησαν να μη δείξουν απ' την αρχή σκληρότητα, ούτε βαρβαρότητα. Μ' αυτή τη συμπεριφορά τους ήθελαν να κρύψουν τις πραγματικές προθέσεις τους. Γι' αυτό απ' την πρώτη στιγμή προυπάθησαν να καθησυχάσουν τους γονείς μου πως τάχα τίποτα δεν συμβαίνει και ότι απλώς ζητούσαν εμένα για μια μικρή ανάκριση, να πάρουν ορισμένες πληροφορίες.

Για μένα το γεγονός αυτό έμοιαζε τώρα σα να με δάγκωσε φίδι. Γνώριζα πολύ καλά π θα πει παρακράτος και εθνικοφροσύνη. Δεν μπορούσα να ξεχάσω αυτό που δοκίμασα πριν ένα χρόνο, όταν είχα πέσει στα χέρια της ληστοσυμμορίας Βουρλάκη. Ένωθα πια ότι βρίσκομαι ξανά στα χέρια των βασανιστών, ότι με περίμενε ακόμα μια καινούργια σκληρή δοκιμασία.

Γι' αυτό δεν ήθελα να πιστέψω όσα έλεγε και υποσχόταν ο αστυνόμος και μάλιστα τα σέρβιρε με τέτοια πειστικότητα και ευγένεια, ότι τάχα πρόκειται για «μικροανάκριση» για «ορισμένες πληροφορίες» κλπ. Οι εκτιμήσεις αυτές βεβαιώθηκαν αργότερα.

Το πρώτο συμπέρασμα που βγαίνει είναι ότι όλη αυτή η επιχείρηση-σκευωρία της σύλληψής μου, ήταν καλά οργανωμένη και προσχεδιασμένη και ότι στην ενέργεια αυτή έπαιρναν μέρος εκτός απ' την αστυνομία της Καΐτσας και εκπρόσωποι της ντόπιας «εθνικόφρονος» οργάνωσης. Το δεύτερο είναι ότι η αστυνομία γνώριζε καλά απ' τα δικά της λακωνικά στο χωριό μας ότι εγώ κοιμόμουν τα βράδια στο σπίτι. Το τρίτο είναι ότι μια τέτοια πορεία μέσα στο σκοτάδι και από στρατές που περνούσαν μέσα απ' το δάσος δεν μπορούσε να γίνει χωρίς ντόπιο οδηγό. Το τέταρτο είναι ότι αυτή τη φορά έγινε η σύλληψή μου με βάση ψεύτικες καταθέσεις, ανύπαρκτες και προβοκατόρικες κατηγορίες που έδωσε σε βάρος μου η ντόπια «εθνικόφρονος» οργάνωση.

Για το ότι αυτή τη φορά η επιδρομή έγινε αποκλειστικά να συλλάβουν εμένα βεβαιώνεται τώρα απ' το γεγονός και από μια άλλη πλευρά, ότι αυτό τον καιρό, αυτή τη βραδιά βρίσκονταν στο χωριό μας και κοιμούνταν στα σπίτια τους κομματικά στελέχη της ΚΟΒ του χωριού μας, όπως οι Γιάννης Παπαδογιάννης και Βαγγέλης Κόκκινος, που έ-

ραρχικά κατείχαν ανώτερη κομματική θέση από μένα. Παρόλο που η αστυνομία γνώριζε ότι κι αυτοί οι σύντροφοί μας αυτό τον καιρό κοιμούνταν στα σπίπα τους, ωστόσο δεν έκανε καμιά προσπάθεια να τους συλλάβει. Αν σ' αυτό προστεθεί το γεγονός ότι τον τελευταίο καιρό στα γύρω χωριά μας δεν έγινε πουθενά παρόμοια επιδρομή για να συλλάβουν κάποιον αγωνιστή, αυτό σήμαινε και επιβεβαίωνε ότι αυτή την περίοδο για την αντίδραση εγώ έγινα ο υπ' αριθμόν ένα στόχος της, θεωρήθηκα ο πιο επικίνδυνος, το πρώτο θύμα που θα έπρεπε να βγω απ' τη μέση, η πρώτη επιλογή που θα άρχιζε η νέα τρομοκρατική εξόρμηση πριν από τις μελλοντικές εκλογές.

Οι επιδρομείς έμειναν στο σπίτι μας ώσπου να φέξει, τους φιλοξένησαν οι γονείς μου, έμειναν ευχαριστημένοι απ' το ζεστό τραχανά που τους σέρβιραν. Συζητούσαν με τον πατέρα μου ήρεμα, περισσότερο για οικογενειακά και χωριανικά ζητήματα, μακριά από κάθε πολιτική συζήτηση. Με τη συμπεριφορά τους αυτή θα μπορούσε να σχηματίσει κανείς την εντύπωση ότι πραγματικά τίποτα το σοβαρό δεν συμβαίνει.

Μόλις έφεξε ο πατέρας μου παρακάλεσε τον αστυνόμο να κάνει την ανάκριση αυτή στο κοινοτικό γραφείο του χωριού μας και να μη με ταλαιπωρούν άσκοπα μέσα στην καρδιά του χειμώνα, να με κουβαλάνε στην Καίτσα για μικροανάκριση. Στάθηκε όμως αδύνατο, ο αστυνόμος συνέχιζε να δίνει χίλιες δυο υποσχέσεις στον πατέρα μου, να μην ανησυχεί, ότι δεν θα συμβεί τίποτα μαζί μου, να είναι σίγουρος γι' αυτό.

Για τον αστυνόμο εκείνης της εποχής οι εξουσίες κι αρμοδιότητες που είχε ήταν τόσο μεγάλες που έμοιαζε σαν αυτοκράτορας στον τομέα του, μα και ο ίδιος γνώριζε για οποιαδήποτε ενέργειά του ή φανερή αυθαιρεσία του, σ' αυτό τον τομέα, δεν θα ελεγχόταν από κανένα. Περισσότερο μάλιστα που από τυπική και νομική πλευρά ήταν κατοχυρωμένος, μια και στη διάθεσή του, στην τσέπη του, είχε μια σειρά ψεύτικες και προβοκατόρικες εκθέσεις που τον είχαν εφοδιάσει έγκαιρα οι «εθνικόφρονες». Μα είχε και την υποχρέωση απέναντι στους ανθρώπους του για τις γενναιοδωρές υπηρεσίες που του πρόσφεραν στην πορεία της εκτέλεσης της αποστολής του, έπρεπε να ικανοποιήσει την επιθυμία τους.

Ντύθηκα λίγο πιο ζεστά και τους ακολούθησα. Δεν μου δέσανε τα χέρια. Το βράδυ μείναμε στο Κάτω Χωριό, στο σπίτι του Ηλία Δημόπουλου. Την άλλη μέρα, φθάσαμε τις βραδινές ώρες στην Καίτσα που ήταν η έδρα του σταθμού.

Σ' όλη την πορεία προς την Καϊτσα η στάση τους ήταν απέναντί μου άμεμπτη, καμιά απολύτως συζήτηση για πολιτικά θέματα, καμιά νύξη για κάποια υποψία. Όλα αυτά τώρα, σε συνδυασμό με τις τόσες γενναιόδωρες υποσχέσεις που είχε δώσει ο αστυνόμος στον πατέρα μου κάπως μου καθυσούχωναν τις ανησυχητικές σκέψεις μου.

Ήταν απόγευμα όταν φθάσαμε στο σταθμό της κωροφυλακής, ο σταθμός αυτός ήταν και σταθμός «εξοικειώσεως» που αποκτήσαμε στην πορεία απ' τη Δρανίστα προς Καϊτσα, ήταν σταθμός που είχαν ξεχαστεί όλες οι υποσχέσεις που είχαν δοθεί στον πατέρα μου «ότι τίποτα δεν θα συμβεί», ότι πρόκειται για «μικροανάκριση». Με ρίξανε μέσα σε ένα σκοτεινό και βρωμερό κραττήριο. Δεν πρόκανα να δρασκελίσω το κατώφλι της σιδηρόπορτας και αυτή αμέσως έκλεισε απότομα από πίσω μου χωρίς απολύτως καμιά εξήγηση. Στο πάνω μέρος της σιδηρόπορτας υπήρχε ένας μικρός φεγγίτης με σιδερένια κάγκελα που άφηνε την ημέρα να περνάει λίγο φως. Το πάτωμα ήταν τσιμεντένιο, παγωμένο. Βράδιασε, το σκοτάδι γίνεται πυκνό. Δεν με φωνάζουν για ανάκριση που με τόση ανυπομονησία περίμενα. Οι υποψίες μου άρχισαν να μεγαλώνουν. Άρχισα να χτυπάω την πόρτα. Ύστερα από λίγο η σιδερένια πόρτα τρίζοντας άνοιξε και μπροστά μου πρόβαλε ένα άγνωστο κι ανεπιθύμητο πρόσωπο. Ήταν ο σκοπιός με το όπλο εφόπλου λόγχης. Ένας τριαντάρης περίπου ντυμένος πλήρως στο κακί με εγγλέζικη στολή από το μπερέ μέχρι τ' άρβυλα. Το πρόσωπό του βαρύνει σα μολύβι, με κοίταξε με μια αδιαφορία. Όλα τα χαρακτηριστικά του έδειχναν ένα υποκείμενο με εγκληματικό παρελθόν.

Τα παραπάνω επιβεβαιώνονται από το σύντομο διάλογο που ακολούθησε:

- Τι θέλεις ρε Βούλγαρε;
- Δεν είμαι Βούλγαρος, είμαι Έλληνας, λέγομαι Μήτσος Κατσής, κατάγομαι απ' το χωριό Δρανίστα.
- Άφησε τις αυτοσυστάσεις, εγώ ξέρω καλύτερα από σένα ποιος είσαι, λέγε στα γρήγορα τι θέλεις;
- Θέλω να ρωτήσω γιατί ακόμα δεν με φωνάζουν για ανάκριση. Βλέπω ότι νύχτωσε.
- Πολύ βιάστηκες. Εσύ δεν κατάλαβες ακόμα πού βρίσκεσαι και ότι όσοι έρχονται εδώ και πατούν αυτό το κατώφλι δεν βγαίνουν ζωντανοί.

Τα λόγια του αμέσως με ξάφνιασαν και με τρόμαξαν. Κι ενώ σκεφτόμουν τι να τον ρωτήσω, αυτός βιάζεται να κλείσει την πόρτα. Πρόκανα και τον ρώτησα:

— Δώστε μου καμιά κουβέρτα να σκεπαστώ, έχω παγώσει απ' το κρύο.

Ακολουθεί τώρα ένα σαρκαστικό και ειρωνικό γέλιο.

— Βρε κουτάβι, εσύ δεν κατάλαβες ακόμα πού βρίσκεσαι. Εδώ είναι κρατητήριο και όχι ξενοδοχείο.

Και να ήθελα ακόμα κάτι να ρωτήσω δεν μπορούσα πια, γιατί η σιδερόπορτα έκλεισε απότομα.

Έμεινα τώρα για κάμποση ώρα όρθιος πίσω απ' την πόρτα, ακίνητος σε μια φανερή αμηχανία. Δεν ήξερα τι να κάνω. Να ξαναβροντίξω την πόρτα. Να ξαναφωνάξω να μου ανοίξουν.

Το κελί είναι θεοσκοτεινό. Από ψηλά, απ' το φεγγίτη ερχόταν τώρα ένας παγερός αέρας που σου πάγωνε την καρδιά. Μέσα στο σκοτάδι, ψηλαφώντας τον τοίχο πήγα και στριμώχτηκα στην τσιμεντένια και παγωμένη γωνιά. Κυριολεκτικά έτρεμα απ' το τσουκτερό κρύο. Έξω η γη ήταν στρωμένη με παγωμένο χιόνι, υπήρχε μια καθαρή αστροφεγγιά.

Προσπάθησα τώρα να κλείσω τα μάπα μου, να κοιμηθώ λιγάκι, να ξεχάσω τις σκοτεινές σκέψεις που μου δημιουργήθηκαν. Ωστόσο στάθηκε αδύνατο, τα μάπα μου δεν έκλειναν, άνοιγαν ξανά μόνα τους.

Απ' το μυαλό μου τώρα σαν μαγνητοταινία περνούσαν διάφορες σκέψεις. Αν και προσπαθούσα να αποφύγω να σκέφτομαι κάτι το κακό, ωστόσο ο νους μου πάντα στο κακό πήγαινε.

Όσο και αν υπολόγιζα τα μελλούμενα, αυτά ήταν τελείως διαφορετικά, πιο τρομερά από εκείνα, με τον τρόπο που εκδηλώθηκαν, με την έκταση της βαρβαρότητας που εκφράστηκαν.

Είχαν περάσει τα μεσάνυχτα. Ήταν μια στιγμή που ο ύπνος συνέχιζε να καίδευε τα μάπα μου, να τα πείσει να κλείσουν, να συμφωνήσουν σ' αυτή την ανάγκη. Σε μια τέτοια στιγμή άκουσα το ξεκλείδωμα της σιδερόπορτας και πριν ακόμα προκάνω καλά-καλά να ανοίξω τα μάπα μου, η πόρτα ήταν ανοιχτή, ενώ το φως δυο φαναριών έπεσε καταπάνω στα μάπα μου τυφλωτικά. Δυο χωροφύλακες που μπήκαν μέσα στο κελί με δυο ξερά λόγια μου είπαν:

— Σήκω, πάμε για ανάκριση.

Ήταν και οι δυο τους άγνωστοι, κρατούσαν στα χέρια αυτόματα, φορούσαν μαύρους μπερέδες, με ένα αγριωπό πρόσωπιτο. Όλα έμοιαζαν και ανταποκρίνονταν στον εσωτερικό τους κόσμο. Ο αιφνιδιασμός μου, το ξάφνιασμα από αυτή τη συμπεριφορά και αυτή την ώρα δεν έχει όρια. Άρχισα να συμμαζεύω τα ρούχα που φορούσα και προσπάθησα να συγκεντρωθώ όσο μπορούσα. Αυτοί με διάζουν. Βγαίνοντας

απ' το κελί και συνοδευόμενος ανεβαίνουμε από μια σκάλα που οδηγούσε στο δεύτερο όροφο. Ανεβαίνοντας τα σκαλιά επικρατούσε ακόμα μέσα μου κάποια αφέλεια, ότι πραγματικά πάω για ανάκριση. Θυμώμουν και με παρηγορούσαν ακόμα ως ένα βαθμό οι υποσχέσεις που έδινε επανειλημμένα ο αστυνόμος στον πατέρα μου ότι δεν θα συμβεί τίποτα μαζί μου. Πόσο μεγάλες αυταπάτες είχα μέσα μου για τις προθέσεις των εγκληματιών, αυτό δεν άργησε να φανεί. Σε λίγο όλα μπαίνουν στη θέση τους. Δρασκελώντας τώρα το κατώφλι της πόρτας στο δεύτερο όροφο για να μπω μέσα για «ανάκριση», οι δυο που με συνόδευαν και οι άλλοι δυο που με περίμεναν στο «γραφείο», χωρίς ακόμα να προκάνω να ανοίξω τα μάπα να ειδώ την όψη του «ανακριτικού», μόλις ακριβώς άνοιξε η πόρτα και ετοιμάστηκα να δρασκελίσω το κατώφλι, τελειώς απρόοπτα, αιφνιδιαστικά και οι τέσσερις μαζί, συντονισμένα κι αυτόματα και χωρίς καμιά προειδοποίηση, ρίχτηκαν απάνω μου σαν πραγματικοί κανίβαλοι. Άρχισαν να με χτυπούν όπως μπορούσαν. Με μπουνιές, με γροθιές, με κλωτσιές, με ρόπαλα, με βούρδουλα, όπως ήταν γυμνασμένοι σε τέτοιες «επιχειρήσεις», με χτυπούσαν στην κοιλιά, στο στομάχι, στο κεφάλι, στην πλάτη, στα πλευρά, στα ρουθούνια. Τι γινόταν αυτή τη στιγμή είναι αδύνατο να περιγραφεί. Πότε με σήκωναν στο ταβάνι και στη συνέχεια με πετούσαν κάτω, εκεί τώρα χοροπηδούσαν πάνω στην κοιλιά μου, στο στήθος μου. Κι όλα αυτά γίνονταν χωρίς να βγάζουν ακόμα ούτε μια μιλιά.

Για μια στιγμή κυριολεκτικά δεν καταλάβαινα τίποτα, δεν είχα ακόμα συνειδητοποιήσει το μέγεθος της φοβερής δοκιμασίας μου. Δεν ήξερα αν είμαι στη ζωή και βρίσκομαι ανάμεσα σ' ανθρώπους ή κοιμώμουν και βλέπω όνειρα ότι βρίσκομαι στη ζούγκλα ανάμεσα σε άγρια θηρία. Το σκηνικό αυτό συνεχιζόταν τώρα χωρίς διακοπή ώσπου να σπάσουν και τα πιο δυνατά νεύρα, να εξανιληθούν όλα τα όρια της ανθρώπινης αντοχής. Μονάχα όταν κουράστηκαν, όταν θεώρησαν ότι έφτασαν στο όριο του πρώτου προγράμματος σταμάτησαν. Κάποτε, όπως ήμουν ξαπλωμένος στο πάτωμα, σαν να συνήλθα, άνοιξα τα μάπα μου, τότε μονάχα αντιλήφθηκα πού βρίσκομαι, π συμβαίνει. Τότε είδα και τον κυρ-αστυνόμο ότι ήταν κι αυτός παρών, καθισμένος σε μια καρέκλα κοντά στο τραπέζι του. Παρακολουθούσε το σκηνικό, σφυγμομετρούσε την ψυχολογική και φυσική αντοχή μου. Αντίκρισα ένα ειρωνικό γέλιο στα χείλια του, καιρόταν που τα ξεφτέρια του τα κατάφερναν τόσο καλά σ' αυτή την «επιχείρηση». Ένωθε ικανοποίηση από μια τέτοια μεταχείριση. Απευθύνθηκα σ' αυτόν, διαμαρτυρήθηκα γιατί με

βασανίζουν άδικα. Συνέχιζε να με κοιτάει με μια ειρωνεία, που έμοιαζε με σαρκασμό εγκληματία, χωρίς να συγκινείται, να δώσει κάποια απάντηση. Δεν έμοιαζε τώρα με εκείνο τον «καλό» αστυνόμο που έδινε απλόχερα πακίες υποσχέσεις στον πατέρα μου. Η στάση μου αυτή ήταν κάτι που δεν το περίμεναν, δεν τους άρεσε, δεν ήταν εκείνη που επιθυμούσαν, υπολόγιζαν ότι ύστερα από ένα τέτοιο άγριο βασανισμό θα τους ζητούσα έλεος. Καμιά ντροπή, καμιά συγκίνηση απ' τον «καλό» αστυνόμο για όσα συνέβηκαν. Αντίθετα, πέρασε και ο ίδιος σε απειλές λέγοντας ότι «εάν δεν δώσεις τα όπλα που έχεις δεν πρόκειται να βγεις ζωντανός από δω μέσα».

Η δική μου αρνητική απάντηση τους εξοργίζει όλους, αστυνόμους και βασανιστές πιο πολύ, έτρεμαν απ' τη μανία τους, το πρόσωπό τους κοκκίνισε κι αγρίεψε περισσότερο. Έτσι το σκληρό του βασανισμού αρχίζει απ' την αρχή και με χτυπούν με μεγαλύτερο μίσος. Τώρα ο βασανισμός συνοδευόταν με δυνατές φωνές, με απειλές και απαιτήσεις, με βρισιές «αρχικομμουνιστή, Βούλγαρε, μαρτύρα πού έχεις τα όπλα κρυμένα, αλλιώς θα πεθάνεις».

Ο σαδισμός τους τώρα δεν έχει όρια. Τίποτα δεν τους συγκινούσε. Απ' τα συνεχή χτυπήματα, απ' τις κλωτσιές, απ' τα πετάγματα απ' το ένα μέρος στο άλλο, ξεθληκώθηκαν και βγήκαν έξω τα ρούχα μου απ' το παντελόνι, μου βγάλαν τα περισσότερα μαλλιά και τα κρατούσαν επιδεικτικά στα χέρια τους.

Το αίμα έτρεχε τώρα από τα ρουθούνια, από τ' αυτιά, από το στόμα, από άλλα μέρη του σώματος. Κι αυτό γι' αυτούς δεν ήταν αρκετό, γίνονταν πιο άγριοι όταν τους έλεγα ότι δεν έχω όπλα. Αυτοί περίμεναν και έλπιζαν μ' αυτό τον τρόπο να ακούσουν αυτό που επιθυμούσαν. Αργότερα έπαψα να βγάζω κουβέντα απ' το στόμα, αυτό τους εξαγρίωνε περισσότερο, περνούν σε άλλες μεθόδους βασανισμού. Με πιάνουν απ' το λαιμό, απ' τη μύτη, μου στρίβουν το λαιμό, να με εξαναγκάσουν να μιλήσω, «μίλα ρε Βούλγαρε πού τα 'χεις τα όπλα, θα πεθάνεις».

Από δω και πέρα τι έγινε δεν μπορούσα να γνωρίζω, μια και είχα χάσει τις αισθήσεις μου. Ούτε κατάλαβα, πότε και ποιος με μετέφερε τη νύχτα απ' το «γραφείο» στο κρατητήριο. Μονάχα την άλλη μέρα που συνήλθα, αντιλήφθηκα ότι τα ρούχα μου ήταν μουσκεμένα με αίμα, κολλημένα πάνω στο κορμί μου.

Αισθάνθηκα ότι είμαι ζωντανός. Προσπαθώ με το ένα μου χέρι να σηκωθώ, το άλλο δε μπορούσα να το σηκώσω, να το κουνήσω από τους τρομερούς πόνους που ένιωθα. Με το γερό αρχίζω σιγά-σιγά να

ψηλαφίζω το πρόσωπό μου, το σώμα μου, να τρίβω λίγο τα μάπα μου, τις πληγές του προσώπου μου, να φύγει το αίμα, να ξεκολλήσω τα ρούχα απ' το κορμί μου, να δω σε τι κατάσταση βρίσκεται. Όμως ούτε οι πόνοι το επέτρεπαν, ούτε το κουράγιο έφτανε να σηκωθώ, να καθίσω. Με μεγάλη δυσκολία σβαρνίστηκα και έπιασα τη γωνιά του παγωμένου και τσιμεντένιου πατώματος. Αδύνατο τώρα μ' αυτό το κρύο, μ' αυτούς τους πόνους, μ' αυτές τις σκέψεις να με πάρει ο ύπνος. Η αγανάκτησή μου για όλα αυτά που υπέφερα δεν έχει όρια. Καταριόμουν τον εαυτό μου που δεν είχα πάρει τα μέτρα μου να μην ξαναπέσω στα χέρια των εγκληματιών.

Απ' το φεγγίτη κατάλαβα ότι έφεξε. Είχε περάσει περίπου 11 η ώρα, όταν η πόρτα του κελιού άνοιξε και πρόβαλε μπροστά μου ένας φύλακας. Τον έβλεπα για πρώτη φορά. Με ρώτησε αν θέλω να πάω έξω για σωματική μου ανάγκη. Ωστόσο ο κύριος σκοπός του ήταν άλλος, να σφυγμομετρήσει την ψυχολογική μου κατάσταση.

Είχα αγανακτήσει τόσο που δεν ήθελα να δω κανέναν από αυτούς τους εγκληματίες. Ωστόσο προσπάθησα να σηκωθώ, αφού είδα ότι δεν τα κατάφερα, του είπα ότι δεν πάω έξω. Ο ίδιος ξαναμπήκε πάλι μέσα το απόγευμα στο κρατιτήριο, κρατώντας λίγο ψωμί και φαγητό που μου έστειλε η οικογένεια Γουρούνα. Έτρεμα ακόμα ολόκληρος από τους πόνους. Κάνω τώρα μια προσπάθεια να σηκωθώ, να βγω στην αυλή, δεν το κατορθώνω μόνος μου. Με βοήθησε ο φύλακας. Φαίνεται ότι ο άνθρωπος αυτός είχε κάποιο ανθρωπισμό μέσα του. Άλλωστε δεν είχε πάρει μέρος και στο βασανισμό μου. Όταν βγήκα στην αυλή έριξα μια ματιά στη φύση, ένας καθαρός ουρανός, λιακάδα, τα απέναντι ξεροβούνια με τις προσήλιες πλαγιές, το χιόνι διαρκώς έλυωνε και φάνηκαν τα πρώτα νησιά του εδάφους. Η σκέψη δεν άργησε να έρθει, έλεγα μέσα μου: «Αχ, να ήμουν καλά, να είχα γερά πόδια, να το κόψω πέρα προς αυτές τις πλαγιές, κι ας με κυνηγούσαν, κι ας με σκότωναν, αρκεί να γλυτώσω από τούτη την κόλαση».

Είδα και διαπίστωσα κάποια ανθρωπιστική συμπεριφορά από το φύλακα, τον παρακάλεσα να ειδοποιήσει την οικογένεια Γουρούνα να μου στείλουν καμιά κουβέρτα για στρώμα.

Όταν έκατσα να φάω μέσα στο κελί, κάτω απ' την κόρα του ψωμιού βρήκα ένα μικρό σημείωμα από τον πατέρα μου με τρεις λέξεις: «Κρατήσου, κινούμαστε για την απελευθέρωσή σου». Αυτό σήμαινε ότι ο πατέρας μου είναι εδώ, τρέχει, ενδιαφέρεται για την τύχη μου. Με συγκίνησε πραγματικά αυτό το γεγονός, μου έδωσε καινούργιο θάρρος και κουράγιο. Με έκανε να ξεκάσω για λίγο τους πόνους μου. Απ'

το φεγγίτη αναλήφθηκα ότι άρχισε να βραδιάζει. Αυτή την ώρα μπαίνει ο ίδιος φύλακας και μου έφερε μια μικρή μαντανία (κουβέρτα) για στρώμα.

Στο σκοτεινό και παγωμένο κελί, μέσα στην καρδιά του χειμώνα, τη βγάzw για δεύτερη βραδιά. Εκεί άρπαξα για τα καλά βροχοπνευμονία.

Οι βασανιστές αφού πείστηκαν ότι και μ' αυτούς τους βάρβαρους τρόπους που χρησιμοποιήσαν δεν βγήκε τίποτα, αποφασίζουν τώρα να αλλάξουν τακτική, καταφεύγουν σε ένα άλλο πρόστυχο και ύπουλο τρόπο. Δίπλα στον άγριο ξυλοδαρμό της πρώτης βραδιάς, συνδυάζουν τώρα με την αυστηρή απομόνωσή μου σαν μέτρο ψυχολογικής πίεσης και τη γκαγκαστερική μέθοδο της προβοκάτοιας και των ψευδομαρτύρων.

Ήρθε η τρίτη βραδιά της παραμονής μου στο κρατητήριο της απομόνωσης. Είχαν περάσει τα μεσάνυχτα και να στην πόρτα του κελιού μου άκουσα να βροντούν τα κλειδιά του φύλακα και η σιδερένια πόρτα άνοιξε τρίζοντας βαριά. Το τρίξιμο της πόρτας πέρασε απ' την καρδιά μου λες και ήταν δίκικο μαχαίρι. Αμέσως κατάλαβα πάλι η με περίμενε. Δυο απ' τους ίδιους τους προχθεσινούς βασανιστές μου που μπήκαν μέσα ρίξαν αμέσως τα τυφλωπικά φώτα των φακών κατά πάνω μου, με εντοπίζουν όπως ήμουν ζαρωμένος στη γωνία και με ξερά λόγια με προειδοποιούν να σκωθώ, να πάω στο γραφείο του αστυνόμου για ανάκριση. Αφού διαπίστωσαν ότι δυσκολευόμουν μόνος μου να σκωθώ, με τα σπβαρά χέρια τους με πιάνουν απ' τις μασχάλες και με οδηγούν πάλι στο δεύτερο πάτωμα, στο «γραφείο των ανακρίσεων». Ανεβαίνοντας τα σκαλιά, σκεφτόμουν τη μαρτυρική προχθεσινή νύχτα και φθάνοντας κοντά στην πόρτα περίμενα την ίδια «υποδοχή». Ακολούθησε όμως άλλο σκηνικό. Μπαίνω στο «γραφείο» χωρίς να δεχτώ γροθιές, κλωτσιές, ουρλιαχτά και βρισιές.

Δεν συνέβηκε αυτή τη φορά κάτι τέτοιο. Ήταν όλοι τους ήρεμοι. Μ' έβαλαν και κάθησα σε ένα σκαμνί. Στο γραφείο βρίσκονταν τώρα ο αστυνόμος, οι τέσσερις γνωστοί βασανιστές κι ακόμα ένα άλλο μούτρο που η φυσιογνωμία του μου θύμιζε κάποιο γνωστό πρόσωπο. Αυτό το μούτρο τώρα φέραν εδώ, για «μάρτυρα» να αποδείξει ότι εγώ έχω όπλα.

Πρώτος παίρνει το λόγο ο αστυνόμος που είπε περίπου τα παρακάτω:

— Κύριε Κατσή, ο κύριος που είναι μπροστά σου είναι παλιός ΕΛΑΣίτης, είναι ο μάρτυρας που θα σου πει μόνος του ένα προς ένα, ό-

πως τα γνωρίζει καλά, και νομίζω ύστερα από αυτό δεν θα έχετε κάποιον λόγο να αρνηθείτε για τα όπλα που κατέχετε. Κάθε άρνησή σας, θα μας εξαναγκάσει να καταφύγουμε στην προκθεσινοβραδινή μέθοδο προκειμένου να εξακριβώσουμε την αλήθεια.

Συγκέντρωσα την προσοχή μου σ' αυτό το καινούργιο υποκείμενο που τον παρουσίαζαν για μάρτυρα και τον έφεραν εδώ για αντιπαράθεση. Μου φαινόταν γνωστός, ωστόσο δεν μπόρεσα να τον θυμηθώ. Άρχισε τώρα αυτό το μούτρο, «ο μάρτυρας», να αναφέρει πως με γνώριζε, πως κάναμε μαζί, ανέφερε τοποθεσίες που δόθηκαν είχαν σχέση με την παραλαβή και την απόκρυψη των υποτιθέμενων όπλων. Ανάμεσα στα άλλα παραμύθια που έλεγε, ήταν ότι τα όπλα τα πήρα απ' την εκκλησία του Παλαιοσβέστη το Μάρτη του 1945, ανέφερε μάλιστα και τα ζώα που φορτώθηκαν εκείνη τη νύχτα, την κατεύθυνση που πήραν και μια σειρά άλλες συγχισμένες πληροφορίες που όλες ήταν ακαθόριστες, μπερδεμένες και τελειώνοντας είπε:

— Άφησε την ξεροκεφαλιά σου ρε Μήτσο και δώσε τα όπλα, ξέρεις μόνος σου ύστερα από αυτό τι σε περιμένει. Μην σκέφτεσαι πια για τρίτο γύρο, αυτό δεν πρόκειται να γίνει ποτέ. Αυτά που σου λέω εγώ, ένας παλιός ΕΛΑΣίτης, είναι για το καλό σου, μα και για να σε σώσω απ' τς συνέπειες που σε περιμένουν.

Τον κοίταγα τώρα για κάμποσο κατάματα στο πρόσωπό του, προσπαθώντας να θυμηθώ κάτι γι' αυτόν, όμως δεν τα κατάφερα, δεν μπορούσα να τον φέρω στο μυαλό μου, ποιος ήταν και από πού μου φαινόταν γνωστός. Χωρίς τώρα να χάσω την ψυχραιμία μου, απευθύνομαι προς τον αστυνόμο και του λέω ότι όσα είπε εδώ ο κύριος είναι όλα ψέματα. Ότι εγώ δεν έχω όπλα, μα και ούτε πήρα μέρος σε κάποια απόκρυψη όπλων, όπως εδώ ειπώθηκε. Μετά γυρίζω προς τον «μάρτυρα» και του είπα περίπου τα παρακάτω:

— Το μοναδικό που ξεκαθάρισα είναι ότι είσαι γνωστός μου, δεν σε θυμάμαι ποιος είσαι και πού σε γνώρισα, το πιο πιθανό είναι να είσαι απ' την Καιτσα ή από κάποιο άλλο διπλανό γειτονικό χωριό. Όμως δεν κάνεις καλά που λες ψέματα και εξαπατάς αυτών με βασανίζουν εδώ άδικα. Μην ξεχνάς ότι είσαι κοντοχωριανός μου, πατριωτάκι μου, κι όταν καμιά φορά θα ξανασμίξουμε θα τα πούμε μαζί σου για τα καλά.

Δεν πρόφτασα να τελειώσω την τελευταία κουβέντα και ο αστυνόμος όπως ήταν εξαγριωμένος απ' την απάντηση που έδωσα, δεν κάνει καιρό, δεν περιμένει να εξακριβώσει τίποτε άλλο παραπέρα, κι όπως ήμουν μπροστά του με ένα χάρακα που κρατούσε στα χέρια με χτυπάει

στο κεφάλι που αυτοστιγμεί έγινε κομμάτι. Αγριωμένος απ' τη στάση μου λέει:

– Βρε κομμουνιστοσυμμορίτη, ήρθες εδώ να μας απειλήσεις κιόλας.

Εξοργισμένος, σπκώνεται τώρα όρθιος και πριν φύγει απ' το «γραφείο» του δίνει εντολή στους τραμπούκους που περιμέναν.

– Αυτός ο Βούλγαρος δεν σκέφτεται να δώσει τα όπλα με το καλό, δεν κατάλαβε ακόμα πού βρίσκεται. Δώστε του τώρα εσείς να καταλάβει.

Αυτό ήταν και το σύνθημα να αρχίσει με την ίδια μέθοδο το προχθεσινό σενάριο, τα βασανιστήρια, που ήταν γι' αυτούς μια συνηθισμένη πρόβα, μια νέα εξάσκηση στις τόσες και τόσες απάνθρωπες μεθόδους εκβιασμού των συνειδήσεων των αόπλων κι ανυπεράσπιστων, αθώων δημοκρατικών πολιτών, αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης.

Μόλις πήραν το πράσινο φως απ' τον αστυνόμο, όπως ήταν πανέτοιμοι και οι τέσσερις ρίχνονται επάνω μου, χτυπούσαν όπως ήξεραν, όπως ήθελαν και όπως τους βόλευε, όπως τους ικανοποιούσε, όπως τους είχαν εκπαιδεύσει οι προηγούμενοι πάτρονές τους, οι ειδικοί της χιτλεροφασιστικής Γκεστάπο, που υπηρετούσαν στην περίοδο της κατοχής.

Ο βασανισμός συνοδευόταν τώρα με απειλές, με βρισιές, με φωνές: «θα πεθάνεις Βούλγαρε» κλπ. Μου ζητούσαν ντε και καλά όπλα. Η δική μου αρνητική απάντηση, η σιωπή μου τους εξαγρίωνε πιο πολύ. Γι' αυτό ο ξυλοδαρμός συνεχιζόταν με ιδιαίτερη μανία, με μίσος, με εμπάθεια, με ό,τι είχαν στη διάθεσή τους, ρόπαλα, ζωστήρες, με βούρδουλα, με κλωτσιές, με γροθιές.

Το πρόσωπό μου παραμορφώθηκε, το αίμα τρέχει από καινούργιες και παλιές πληγές. Τα χτυπήματα που δίνονταν πάνω σε παλιές πληγές έμοιαζαν σαν μαχαιριές. Ένιωθα ότι εξανιλούνταν και τα τελευταία όρια της αντοχής μου, έκανα τις δυνάμεις μου, μεταβλήθηκα σε πραγματικό πτώμα, μονάχα η πνοή μου μαρτυρούσε ότι ήμουν ζωντανός. Δεν κατάλαβα πότε και ποιοι με μετέφεραν τη νύχτα στο κελί.

Μονάχα την άλλη μέρα, όταν συνήλθα λιγάκι και άρχισα να κουνώ τα χέρια μου, τα πόδια μου, κατάλαβα ότι είμαι στη ζωή. Τώρα ένιωθα τρομερούς πόνους με την παραμικρή κίνηση. Τα ρούχα μου που ξαναμουσκεύτηκαν από αίμα, είναι κολλημένα πάνω στις φρέσκιες πληγές του σώματος. Τα μάτια μου έκλεισαν, δεν άνοιγαν απ' το πρήξιμο.

Στο κεφάλι μου ένιωθα μια τρομερή zalάδα, δεν πίστευα πλέον ότι κάποτε θα μπορούσα να γίνω καλά.

Με τέτοιες «πμές υποδεχόταν» τώρα η πολιτεία, το κράτος, τους αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης. Έφταιγαν γιατί πολέμησαν τους Ιταλούς, Γερμανούς και Βούλγαρους κατακτητές, γιατί δεν συνεργάστηκαν μ' αυτούς όπως έκαναν μερικοί Έλληνες «εθνικόφρονες».

Αργότερα έμαθα ότι αυτό το «μάρτυρα» που φέρανε σε αντιπαράθεση μαζί μου ήταν πράγματι ΕΛΑΣίτης, απ' το χωριό Καϊτσα, λεγόταν Μπαλαμπάνης, κρυβόταν μετά τη Βάρκιζα σαν καταδιωκόμενος μαζί μας, στη συνέχεια πέρασε στην υπηρεσία της αντίδρασης και εξελίχθηκε σε αρχηγό ομάδας των ΜΑΥ.

Μπορεί να ήταν λίγοι, ωστόσο τέτοιοι πρώην οπαδοί του ΕΑΜ υπήρχαν που μετά τη Βάρκιζα λύγισαν και πέρασαν συνειδητά στην υπηρεσία της αντίδρασης, αυτά τα κοινωνικά αποβράσματα βοήθησαν στα πάντα το εγκληματικό παρακράτος, με πληροφορίες, με ρουφιανιές, με ψεύτικες καταδόσεις, στην καταδίωξη, τη σύλληψη και εξόντωση των πρώην συντρόφων τους.

Όπως σε κάθε αστυνομικό τμήμα, έτσι και σε τούτο της Καϊτσας στα βασανιστήρια των δημοκρατικών πολιτών δεν έπαιρνε μέρος όλο το προσωπικό του τμήματος, αλλά ορισμένοι «διαλεγμένοι» και σταλμένοι ειδικά απ' τα πάνω γι' αυτή τη δουλειά. Αυτοί που αποτελούσαν το φασιστικό πυρήνα αυτού του τμήματος ήταν τέσσερις, όλοι τους με εγκληματικό παρελθόν και ειδικευμένοι στα βασανιστήρια. Και οι τέσσερις αυτοί βασανιστές ήταν απ' την Πελοπόννησο. Άλλοι έλεγαν ότι είχαν υπηρετήσει στην Ταξιαρχία του Ρίμινι και όλοι στα Τάγματα Ασφαλείας. Με τέτοια εγκληματικά στοιχεία είχαν πλαισιωθεί τώρα όλα τα λεγόμενα τμήματα της «Εθνοφυλακής» που δημιουργήθηκε μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας για την επιβολή της «τάξης». Αυτά τα εγκληματικά στοιχεία σε κάθε τμήμα και σταθμό ήταν οι τραμπούκοι των βασανιστηρίων που στην ουσία είχαν περισσότερα δικαιώματα απ' τους διοικητές των αστυνομικών τμημάτων. Οι δημοκράτες της Καϊτσας δίκαια τους αποκαλούσαν αυτούς τραμπούκους, φασιστόμουτρα. Κρατούσα για πολύ καιρό τα επίθετά τους, θα τα παρέθετα, αλλά έχασα τις σημειώσεις που κρατούσα στη μάχη των Ασπραγγέλων της Ηλείας αργότερα στις 17.6.1948. Θυμάμαι μονάχα τα δύο μικρά τους ονόματα, Γιάννη και Βασίλη.

Τέσσερα ολόκληρα εικοσιτετράωρα μετά τον τελευταίο βασανισμό μου δεν με ενοχλούν, δεν με καλούν για ανάκριση.

Αυτό όμως δεν σήμαινε ότι με είχαν ξεχάσει. Μια φορά την ημέρα με έβγαζε ο φύλακας στην αυλή για σωματικές μου ανάγκες. Στο χωριό Καϊτσα υπήρχε τότε γερή κομματική οργάνωση, η οποία είχε επα-

φή με δημοκράτες εθνοφύλακες αυτού του τμήματος, από αυτούς έπαιρναν πληροφορίες για την τύχη μου. Χάρη σ' αυτούς έφταναν τρόφιμα, πληροφορίες μέχρι και μένα μέσα στο κελί. Με άλλο σημείωμα που έφτιασε μ' αυτό τον τρόπο, έμαθα ότι ήρθε επιτροπή απ' το χωριό, απ' τον Αποστόλη Κόκκινο και Γιώργο Κατσαμπούρα, και διαμαρτυρήθηκαν στον αστυνόμο. Μια άλλη επιτροπή με επικεφαλής τον Βάιο Παλαποστόλου πήγε και διαμαρτυρήθηκε στην υποδιοίκηση της χωροφυλακής Σωφάδων. Για την παράνομη σύλληψή μου, κράτησή μου και βασανισμό μου έγραψε και η εφημερίδα του ΕΑΜ του Νομού Καρδίτσας, η «Φωνή της Καρδίτσας». Έχει όμως σημασία να υπογραμμιστεί η απάντηση που έδωσε ο υποδιευθυντής χωροφυλακής Σωφάδων στην επιτροπή που τον επισκέφτηκε. «Τα όργανα του κράτους ενεργούν βάση του νόμου, δεν συλλαμβάνουν αθώους πολίτες, συλλαμβάνουν μονάχα ταραχοποιούς». Ταυτόχρονα τους προειδοποίησε ότι: «Εάν και άλλη φορά ξαναέρθετε για παρόμοια θέματα θα διατάξω τη σύλληψή σας».

Αυτό σήμαινε ότι τώρα όλα γίνονταν «βάση του νόμου» και ότι οι παντοδύναμοι μικροί και μεγάλοι διοικητές του μοναρχοφασιστικού κράτους έγραφαν στα παλιά τους τα παπούτσια τα αιτήματα και τις διαμαρτυρίες των επιτροπών.

Πάλι νύχτα και τούτη τη φορά ήρθαν στο κελί μου και με φώναξαν να σηκωθώ να πάω για ανάκριση. Ήταν τα ίδια τα «ξεφτέρια», τα φασιστόμουτρα, οπλισμένοι με τα αυτόματα, με τις μπερέτες. Η καρδιά μου άρχισε να χτυπάει με άλλους ρυθμούς, τα πόδια μου σαν να κόπηκαν, δυσκολεύομαι να σηκωθώ. Έβλεπαν τα χάλια μου, που δεν είχα κουράγιο να διορθώσω τα ρούχα μου και έμειναν ασυγκίνητοι.

Με οδηγούν στο δεύτερο πάτωμα στο «γραφείο». Κάθε σκαλοπάτι, κάθε δρασκειλιά που έκανα έφερναν στις σκέψεις μου τα διάφορα μελλούμενα που με περιμένουν, δεν είχα πια αυταπάτες ότι με περιμένει ακόμα μια «Νύχτα του Βαρθολομαίου». Δεν άλλαξα γνώμη και όταν μπήκα μέσα στο «γραφείο».

Ο αστυνόμος όπως πάντα καθόταν στην καρέκλα του μπροστά απ' το τραπέζι. Μπαίνοντας μέσα μου πρότεινε και μένα να καθίσω σε μια καρέκλα ανίγκου και κοντά του. Εκεί δίνει το σιγιάλο να βγουν οι βασανιστές έξω. Έτσι στο «γραφείο» μέναμε οι δυο μας.

Άρχισε τώρα να μου μιλάει ήρεμα περίπου μισή ώρα. Προσπαθούσε να είναι πειστικός στα επιχειρήματά του. Πρώτα μου είπε ότι τα όπλα που ζητούσαν από μένα δεν τους ενδιαφέρουν πια, γιατί γνωρίζουν ποιος τα έχει και θα τα πάρουν χωρίς τη δική μου βοήθεια. Στη

συνέχεια μιλούσε και εξυμνούσε την οικογένειά μου, το σπίτι μου, τον πατέρα μου, το πρόσωπό μου σαν αθώο και τίμιο παιδί, σαν ένα ελληκρινή Έλληνα πολίτη, που παρά τη θέλησή μου παρασύρθηκα και μπλέχτηκα σ' αυτή την αντεθνική οργάνωση, που θέλει να παραδώσει την Ελλάδα στην Κομμουνιστική Ρωσία και στους αντίχριστους Σλάβους. Ότι αυτό θα πρέπει να το ειδώ και εγώ, όπως το είδαν και άλλοι Έλληνες παρασυρμένοι που σκέφτονταν έτσι μέχρι τώρα και ξέκοψαν οριστικά από αυτή την προδοτική και εγκληματική οργάνωση, έτσι θα βρω κι εγώ τη θέση που μου ανήκει ανάμεσα στους άλλους Έλληνες πατριώτες κλπ. Και στη συνέχεια πρόσθεσε:

— Εμείς είμαστε σε θέση να σε βοηθήσουμε και να σε μεταφέρουμε σε οποιαδήποτε πόλη θέλεις, να σε τακτοποιήσουμε σε καλή δουλειά, να παίρνεις καλό μισθό, να σου δώσουμε τη δυνατότητα να ξεκόψεις από αυτή την εγκληματική φάρα που σε παρέσυρε, να σου δημιουργήσουμε συνθήκες να φάξεις πραγματική ελληνική οικογένεια, να ζήσεις καλά και άνετα, αρκεί γι' αυτό να κάνεις τώρα μια δήλωση, ότι αποκρύπτεις τις κομμουνιστικές ιδέες και εγώ προσωπικά σου δίνω το λόγο της τιμής μου για μια τέτοια τακτοποίησή σου μακριά απ' το χωριό σου τη Δρανήσια. Για όλο αυτό το ζήτημα μίλησα χθες με τον πατέρα σου, ο οποίος είναι απόλυτα σύμφωνος.

Γνωστή και δοκιμασμένη μέθοδος: Με πολιτικούς εκβιασμούς να εξαγοράσουν συνειδήσεις, να πάρουν δηλώσεις μετανοίας.

Έμεινα για λίγο σκεπτικός, άφησα να εννοηθεί ότι συλλογίζομαι κι αυτό περισσότερο γιατί δεν ήθελα να δώσω κοφτή απάντηση με μια λέξη. Αυτός με κοιτούσε με ανυπομονησία, νόμισε ότι το 'πιασε το πουλί. Η απάντηση που ακολούθησε ήταν περίπου η παρακάτω:

— Κυρ-αστυνόμε, μην κουράζεσαι μαζί μου άσκοπα. Τέτοια εξευτελιστική δήλωση από μένα δεν πρόκειται να πάρεις, αν και γνωρίζω καλά τι με περιμένει ύστερα από αυτό.

Οργίστηκε, δεν περίμενε κάτι τέτοιο. Δεν του χωρούσε ο τόπος, σπκώθηκε όρθιος, φυσούσε ολόκληρος, έκανε νευρικές κινήσεις, σκεφτόταν πώς να ενεργήσει πιο πέρα, να αρχίσει πάλι απ' την αρχή ή να ακολουθήσει άλλη μέθοδο.

Συγκρατήθηκε, κάθισε στο κάθισμα, άρχισε πάλι με διάφορα επιχειρήματα να επιμένει ξανά στην πρότασή του, να δίνει περισσότερες υιοσχέσεις για τη μελλοντική αποκατάστασή μου. Κι όλα αυτά εάν εγώ συμφωνήσω να δεχτώ να κάνω δήλωση μετανοίας. Σταμάτησα να απαντώ στις προσκλήσεις του, έδειχνα αδιαφορία, κρατούσα στάση σιωπής. Πείστηκε ότι είμαι ανυποχώρητος. Έτρεμε σύγκορμος, δεν

μπορούσε να συγκρατηθεί, πάτησε το κουδούνι κι αμέσως μπήκαν μέσα τα μαντρόσκυλα με τους μαύρους μπερέδες κι ακολουθεί η προσταγή:

— Εγώ μίλησα αρκετή ώρα μαζί του, δεν θέλει να με καταλάβει, τώρα μιλήστε κι εσείς με τον τρόπο σας. Ίσως εσάς να σας καταλάβει καλύτερα.

Αυτοσιγμεί άρχισαν να πέφτουν οι μπουνιές, γροθιές, κλωτσιές απάνω μου απ' τους κανιβαλους. Ο κυρ-αστυνόμος σαν πραγματικός ηθοποιός επερβαίνει ξανά και τους σταματάει.

— Αφήστε τον, μην τον πειράζετε, αυτός είναι στα χέρια μας, όποια ώρα θέλουμε μπορούμε να τον κάνουμε να αλλάξει γνώμη. Θα μιλήσω ακόμα μια φορά με τον πατέρα του.

Έτσι τελείωσε αναπάντεχα για μένα αυτό το νυχτερινό «σενάριο». Με μετέφεραν και με κλείδωσαν ξανά στο κρατητήριο. Για μένα που βρισκόμουν σε απομόνωση έμεινε ανεξήγητη αυτή η ελαφρή μεταχείριση που την έβγαλα φτηνά αυτή τη βραδιά. Εγώ δεν γνώριζα ορισμένα γεγονότα που είχαν μεσολαβήσει την προηγούμενη μέρα, που ο αστυνόμος είχε δεσμευτεί με υπόσχεση που έδωσε στον πατέρα μου ότι θα με αφήσει ελεύθερο.

Ο πατέρας μου όλες τις μέρες της κράτησης και απομόνωσής μου βρισκόταν στο χωριό Καΐτσα και έκανε ό,τι μπορούσε μέσω της κομματικής οργάνωσης, μέσω των γνωστών και συγγενών να με σώσει. Ο αστυνόμος στην αρχή αρνούταν κατηγορηματικά να δεχτεί σε ακρόαση τον πατέρα μου επικαλούμενος διάφορες δικαιολογίες. Τελικά αυτό έγινε δυνατά χάρη στην μεσολάβηση ενός μακρυνού μας συγγενή απ' την Καΐτσα που ο αστυνόμος είχε στενές σχέσεις μαζί του. Ο αστυνόμος δέχτηκε τον πατέρα μου σε ακρόαση μονάχα ύστερα από 8 μέρες απομόνωσής μου και αφού είχε πια εξαντλήσει όλες τις σχεδιαζόμενες κομπίνες εκβιασμού σε βάρος μου. Ο συγγενής μας άσκησε όλη την επιρροή του και πέτυχε όχι μονάχα να γίνει δεχτός ο πατέρας μου απ' τον αστυνόμο, μα είχε εξασφαλίσει τη συγκατάθεση του τελευταίου για την απελευθέρωσή μου.

Στη συνάντηση που είχε ο πατέρας μου με τον αστυνόμο του υπενθύμισε ότι με πήρε για μια μέρα για ανάκριση ενώ η κράτησή μου και απομόνωσή μου κράτησε πάνω από 8 μέρες. Του είπε ακόμα ανοικτά:

— Έμαθα ότι έδειρες πολύ το παιδί μου και ότι αυτό έρχεται σ' αντίθεση με τις υποσχέσεις που είχες δώσει ότι δεν θα το πειράξεις. Του πρόσθεσε ακόμα ότι, εάν υπάρχει κάποιο κατηγορητήριο σε βάρος του να το στείλεις στο δικαστήριο να δικαστεί με βάση το νόμο.

Εδώ ο αστυνόμος εξαναγκάστηκε να πει μια πραγματική αλήθεια:

– Τι θέλεις από μένα κ. Κασιό. Για κοίταξε τι δικογραφία έχει το παιδί σου, πόσες εκθέσεις έχουν σταλεί απ' τους χωριανούς σου για το γιο σου, δεν είναι μια, δεν είναι δυο. Εγώ είμαι εκτελεστικό όργανο, δεν μπορούσα να ενεργήσω αλλιώς. Κι εσύ να ήσουν στη θέση μου το ίδιο θα έκανες.

Στη συνέχεια βγάζει μια τσάντα απ' το συρτάρι με το φάκελό μου, τη δικογραφία μου με κάμπουσες εκθέσεις. Εδώ ο αστυνόμος εξαναγκάστηκε να αναγνωρίσει, να πει μια υπαρκτή αλήθεια που σήμαινε ότι η υπεράσπιση των πολιτικών δικαιωμάτων των δημοκρατικών πολιτών δεν τα εξασφάλιζαν και δεν τα εγγυούνταν οι επίσημοι νόμοι του κράτους. Αυτοί υπήρχαν μονάχα στα χαρτιά, για τον τύπο, αλλά την καθόριζε η συμπεριφορά του παρακράτους, τα τσιράκια των «εθνικόφρονων» οργανώσεων. Αυτά έστειλαν εκθέσεις με ανύπαρκτα στοιχεία, έσπιναν τις προβοκάτορες, σύνταζαν τις ρουφιανιές, εύρισκαν τους ψευδομάρτυρες, έτσι που το κατηγορητήριο να είναι όσο το δυνατό πιο τεκμηριωμένο. Όλα αυτά μαζί ήταν αρκετά για να συλληφθεί, να βασανιστεί, να φυλακιστεί ή να δολοφονηθεί άδικα οποιοσδήποτε δημοκρατικός πολίτης.

Στο χωριό μας αυτή την περίοδο η ανηπρωσώπευση των οπαδών της δεξιάς παράταξης ήταν ασήμαντη και κυμαινόταν γύρω στο 15-20%. Είναι ακόμα γεγονός ότι η συμπεριφορά των οπαδών της λεγόμενης παράταξης των «εθνικόφρονων» σε τέτοια ζητήματα δεν ήταν η ίδια. Είχαμε π.χ. στο Πάνω Χωριό τον Κώστα Σαραγούλα, το Σταύρο Κατσαρή, το Ροβήμ. Αγγέλη και άλλους, που όχι μόνο δεν συμμερίζονταν και δεν έπαιρναν μέρος σε τέτοιες βρώμικες προβοκατόρικες ενέργειες σε βάρος των οπαδών της Αριστεράς, μα και έκαναν ό,τι μπορούσαν να αποφευχθούν άσκοπες παρεξηγήσεις, να μην υποβάλλονται άδικα σε κακομεταχειρήσεις οι αθώοι δημοκρατικοί πολίτες του χωριού μας. Τέτοιοι εθνικόφρονες με παρόμοια συμπεριφορά ήταν και στο Κάτω Χωριό. Φυσικά τέτοιοι ήταν λίγοι. Γίνεται κατανοητό ότι εάν το σύνολο των οπαδών της «εθνικόφρονος» παράταξης καθοδηγούνταν από μια τέτοια ιδέα, κρατούσε μια τέτοια στάση δεν θα οδηγούνταν η χώρα μας στον εμφύλιο σπαραγμό, που τόσο κόστισε στο λαό και στον τόπο μας.

Την άλλη μέρα, στις 11 π.μ., περίπου, ο φύλακας με ειδοποιεί να ετοιμαστώ να πάω στο γραφείο του αστυνομικού. Μπαίνοντας σ' αυτό, εκτός απ' τον αστυνόμο ήταν και ο πατέρας μου. Το τελευταίο με συγκίνηση και με ενθάρρυνε.

Εκεί τώρα ο αστυνόμος μου ανακοίνωσε ότι είμαι ελεύθερος και μου έκανε μια σειρά συστάσεις για την παραπέρα συμπεριφορά μου. Ανάμεσα στα άλλα με προειδοποίησε ότι εάν μάθουν ότι πήρα μέρος σε κάποιες παράνομες συνεδριάσεις, είτε σε κάποια άλλη οργανωμένη δραστηριότητα, θα με ξανασυλλάβουν με άγνωστες για μένα συνέπειες. Πρόσθεσε ακόμα ότι η απόλυσή μου είναι προσωρινή.

Στην επιστροφή προς το χωριό διηγήθηκα στον πατέρα μου αυτά που μου είπε ο αστυνόμος, ότι τάχα είχε και την δική του συγκατάθεση, να δεχθώ, να κάνω δήλωση μετανοίας. Η απάντηση του πατέρα μου ήταν κοφτή.

– Οι μοναδικοί στον κόσμο που δεν έχουν μπέσα είναι οι κωροφύλακες, από αυτούς μπορείς να ακούσεις ότι θέλεις».

Όταν έφτασα στο χωριό, στο σπίτι, με επισκέφτηκαν πάρα πολλοί χωριανοί, σύντροφοι απ' την οργάνωση, συγγενείς, γνωστοί, φίλοι, γείτονες. Αυτή τη φορά, εκεί μπροστά σε όλους, τους είπα ανοιχτά, σαν να ορκίστηκα, ότι άλλη φορά ό,τι κι αν συμβεί δεν πρόκειται να ξαναπέσω στα χέρια των εγκληματιών της ανηδραστικής εξουσίας. Θα προημήσω να ακολουθήσω οποιαδήποτε άλλη διεξοδα, να αντισταθώ, να φύγω κι ας με σκοτώσουν, αρκεί να γλιτώσω από τέτοιους βασανισμούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΑΠΟΧΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΟΥ 1946

Οι βουλευτικές εκλογές προκηρύχθηκαν για τις 31 του Μάρτη. Ο συνασπισμός των κομμάτων του ΕΑΜ αποφάσισε να κρατήσει αποχή από τις εκλογές. Η απόφαση αυτή βρήκε πλατιά υποστήριξη απ' τους οπαδούς της Αριστεράς. Η στάση αυτή δεν ικανοποιούσε τη λεγόμενη εθνικόφρονη παράταξη. Η ανηδραστική δεξιά που γνώριζε καλά ότι στηριζόταν στην εξουσία χάρη στις αγγλικές λόγχες, που ήξερε ότι η επιρροή της σε πανελλήνια κλίμακα κυμαινόταν στο ποσοστό γύρω στα 15-18%, καταλάβαινε τι την περίμενε σε μια τέτοια εκλογική αναμέτρηση. Έπρεπε να βρεθεί τρόπος που θα άλλαζε το συσχετισμό των δυνάμεων, την τεράστια επιρροή του συνασπισμού του ΕΑΜ. Τη συνέφερε να πετύχει να πάρει μέρος στις εκλογές ο συνασπισμός του ΕΑΜ. Τα αποτελέσματα δεν την ανησυχούσαν, ήταν στα χέρια της,

μπορούσε να τα παρουσιάσει με τη νοθεία και τη διπλοψηφία όπως τα ήθελε. Στο πρώτο πλάνο είναι τώρα τα μέτρα του εκφοβισμού, να εξα-ναγκάσουν τους ψηφοφόρους να πάνε να ψηφίσουν. Για το σκοπό αυτό κινητοποιεί όλες τις δυνάμεις της, τα όργανα και τους μηχανισμούς του κράτους και του παρακράτους. Με φανερές απειλές προειδοποιούσαν τους ψηφοφόρους για τις τρομερές συνέπειες που θα έχουν απ' την αποχή απ' τις εκλογές, απ' το χρωματισμό τους που πια δεν θα μπορούν να τον κρύψουν. Έφταναν σε τέτοιο βαθμό απειλών, σαν το γνωστό σε όλους σύνθημα: «Αυτοί που δεν θα ψηφίσουν την Κυριακή, τη Δευτέρα θα πεθάνουν». Το σύνθημα αυτό ήταν γενικό σ' όλη την επικράτεια και με το ίδιο πάθος μεταδιδόταν και στο χωριό μας. Όσο πλησίαζε η μέρα των εκλογών αυτοί οι πολιτικοί εκφοβισμοί έπαιρναν μεγαλύτερη έκταση, γίνονταν ανοικτοί και με φανερή θρασύτητα. Να σημειωθεί ότι στο χωριό μας, όπως και στα άλλα γύρω χωριά, μερικοί «εθνικόφρονες» εφοδιάστηκαν με όπλα, τα είχαν στα σπίτια τους, κανένας δεν τους εμπόδιζε γι' αυτό. Το κράτος έδινε το δικαίωμα τώρα να κατέχουν όπλα μονάχα στους έμπιστους Έλληνες, στους «εθνικά φρόνιμους». Για τη δεξιά, η ύπαρξη των όπλων στα χέρια των «εθνικόφρονων» των χωριών απόβληπε στην εκπλήρωση «εθνικών σκοπών». Με τη βοήθειά τους υπολόγιζε να αλλάξει με τη βία τη δημοκρατική θέληση των πολιτών, να οδηγήσει τον ελληνικό λαό στο δικασμό. Ήταν η αρχή, τα προεόρπια της μονόπλευρης έναρξης του Εμφύλιου Πολέμου.

Για την τρομοκρατία του πληθυσμού ιδιαίτερο ρόλο έπαιζαν τα όργανα της τάξης, η χωροφυλακή, οι συμμορίες του παρακράτους. Σ' αυτούς τους «τηρητές της τάξης» σήριζε τώρα η Δεξιά όλα τα ατού της. Αυτά τα όργανα καλούνταν τώρα να χρησιμοποιήσουν όλους τους μοχλούς πίεσης, να πετύχουν την εξαγορά συνειδήσεων. Ταχτικά εμφανίζονται στο χωριό μας χωροφύλακες που μπαίνουν στα καφενεία και ανοικτά εκδηλώνονται, επιδεικνικά εκφράζονται υπέρ της εκστρατείας κατά της αποχής απ' τις εκλογές. Εκεί στα καφενεία ή στα γραφεία της κοινότητας, άλλους φωνάζουν και τους προειδοποιούν, άλλους τους καλούν στους σταθμούς για κάποια μικροανάκριση. Οι περισσότεροι που πήγαιναν στο σταθμό χωροφυλακής γύριζαν ξυλοδαρμένοι.

Οι οργανώσεις του ΕΑΜ, του ΚΚΕ, της ΕΠΟΝ εδώ στην ύπαιθρο βρίσκονται σε παρανομία. Τα στελέχη αυτών των οργανώσεων του χωριού μας, δεν μπορούν να εμφανιστούν στο χωριό, κρύβονται στα δάση. Ήξεραν η τους περίμενε εάν πέφταν στα χέρια τους. Παρακολουθούνταν τα πάντα, ακόμα και η παραμικρή οργανωμένη μορφή εκ-

δήλωσης καταδιώκονταν. Οι υτόπιοι «εθνικόφρονες» ήταν το μάτι και το αυτί της χωροφυλακής όχι μονάχα μέσα στα χωριά, αλλά και στην ύπαιθρο, στα χωράφια, στις στρούγγες, στα μαντριά.

Παρόλα αυτά η παράνομη οργάνωση του χωριού μας δεν σταματούσε τη δουλειά της, προσπαθούσε να ενημερώνει τους οπαδούς της για την κατάσταση, για τα καθήκοντα που έβαζε η ηγεσία του συνασπισμού του ΕΑΜ. Μια τέτοια παράνομη σύσκεψη στελεχών της ΚΟΒ πραγματοποιήθηκε στα μέσα του Μάρτη στη θέση Τζαμούρβια με θέμα: «Τα καθήκοντα των κομμουνιστών μπροστά στις βουλευτικές εκλογές». Εισηγητής ήταν ο Β' Γραμματέας της ΚΟΒ Βαγγέλης Κόκκινος.

Το βράδυ αυτό, μαζί με τους Γ. Παπαδογιάννη, Η. Κοτρωτιά, Β. Κόκκινο, Β. Παπαποστόλου, κοιμηθήκαμε μέσα σε κάπι πουρνάρια της Τζαμούρβιας. Όταν ξυπνήσαμε το πρωί, οι βελόντες ήταν σκεπασμένες με κόνι.

Την τελευταία εβδομάδα των εκλογών η κακοκαιρία σταμάτησε. Άρχισαν ζεστές λιακάδες.

Το βράδυ στις 30 του Μάρτη ήρθαν στο χωριό μας οι δικαστικοί αναπρόσωποι, μαζί με ένα μικρό τμήμα εθνοφυλακής. Αυτή τη βραδιά ακόμα πιο πολύ εντάθηκαν οι απειλές και οι προειδοποιήσεις. Το έλεγαν ανοιχτά μερικοί «εθνικόφρονες»: «Όποιος δεν ψηφίσει αύριο, τη Δευτέρα θα πεθάνει». Στο χωριό την ημέρα των εκλογών δεν μπορούσαν να εμφανιστούν, όχι μονάχα τα στελέχη των οργανώσεων, αλλά και άλλοι επισημασμένοι σύντροφοί μας. Εγώ, με παρέα το Γιάννη Μαφούνη κρύβομαι στο δάσος της Φακίνας. Από εκεί παρακολουθούσαμε το χωριό. Παρά την εκρηκτική κατάσταση που επικρατούσε, οι οπαδοί μας κράτησαν σταθερή στάση, ανταποκρίθηκαν στη γραμμή που έβαζε το ΕΑΜ. Μιλούν γι' αυτό τα ίδια τα αποτελέσματα. Αν' τους 300 περίπου ψηφοφόρους του χωριού μας ψήφισαν μονάχα 52. Η αποχή έφτασε τα 82%. Το μέτωπο των οπαδών του ΕΑΜ έμεινε αρραγές. Όλοι οι οπαδοί μας κράτησαν το λόγο τους. Προστέθηκε ακόμα ένα ενεργητικό στο κουκουέδικο αυτό χωριό, στη «Μικρή Μόσχα», όπως συνήθισαν να αποκαλούν τη Δρανίστα.

Η απόφαση για αποχή απ' τις εκλογές

Την απόφαση για την αποχή από τις εκλογές την πήρε η Κεντρική Επιτροπή του Πολιτικού Συνασπισμού του ΕΑΜ και των Αριστερών Φιλελευθέρων που συνήλθε στις 7 του Φλεβάρη 1946. Το όργανο αυτό

κατέληξε ομόφωνα στις ακόλουθες διαπιστώσεις και αποφάσεις:

«Η Κεντρική Επιτροπή του ΕΑΜ, έχοντας για γνώμονα το εθνικό συμφέρον, διακηρύσσει ακόμα μια φορά την προσήλωσή της προς τις ομαλές δημοκρατικές λύσεις, τις οποίες εξασφαλίζουν μόνον ελευθερίες και γνήσιες εκλογές. Όπως τέτοιες είναι δυνατό να πραγματοποιηθούν μόνο κάτω απ' τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) Αντιπροσωπευτική δημοκρατική κυβέρνηση, με ευρεία συμμετοχή των Κομμάτων του ΕΑΜ.

β) Κατάπαυση της τρομοκρατίας, πραγματική διάλυση και αφοπλισμός των τρομοκρατικών οργανώσεων, αποκατάσταση της τάξης και ισοπολιτεία σ' όλη τη χώρα.

γ) Γενική πολιτική αμνηστία των αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης.

δ) Γενική και εγγυημένη εκκαθάριση των εκλογικών καταλόγων.

ε) Απομάκρυνση από το στρατό, τα Σώματα Ασφαλείας και τον κρατικό εν γένει μηχανισμό τουλάχιστον όλων εκείνων που υπηρέτησαν στα Τάγματα Ασφαλείας ή συνεργάστηκαν ανοικτά με τον εχθρό.

Αν δεν πραγματοποιηθούν τα παραπάνω, τα Κόμματα του ΕΑΜ είναι υποχρεωμένα να δηλώσουν και πάλι επίσημα και κατηγορηματικά ότι δεν θα μετάσχουν στις εκλογές, γιατί απλούστατα θα πρόκειται περί εκλογικής κωμωδίας, η οποία όμως θα έχει τραγικά αποτελέσματα για τη χώρα.

Ακόμα και ο τελευταίος Έλληνας πολίτης καταλαβαίνει ότι, χωρίς την εκπλήρωση των παραπάνω αυτών στοιχειωδών όρων, δεν μπορούσαμε να μιλάμε για αδιάβλητες εκλογές, για ελεύθερη βούληση του λαού και περισσότερο για κάποιο γνήσιο αποτέλεσμα από αυτές τις ψευτοεκλογές».

Η απόφαση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ στις 14 του Μάρτη 1946 τονίζει:

«Το εκλογικό πραξικόπημα, που με την αγγλική βία πρόκειται να πραγματοποιηθεί στις 31 του Μάρτη, πάει να νομιμοποιήσει και να ολοκληρώσει το εσωτερικό χάος, την πολιτική αναρχία, την οικονομική καταστροφή και την υποδούλωση του Λαού. Πάει να παραδώσει την Ελλάδα χειροπόδαρα δεμένη στην αγγλική ιμπεριαλιστική αχορτασία και στο νεοφασιστικό μοναρχοπλουτοκρατικό ξεφάντωμα. Η χώρα μας γνωρίζει μια απ' τις πιο τραγικές και πιο δύσκολες στιγμές στην ιστορία της».

Η έκταση της κατακραυγής της κοινής γνώμης και του πολιτικού κόσμου για το εκλογικό πραξικόπημα που ετοιμαζόταν στη χώρα μας

έφτασε κι αγκάλιασε και τους κόλπους της κυβέρνησης Σοφούλη. Μέσα στο Μάρτιο του 1946, 15 μέλη της κυβέρνησης, υπουργοί και υφυπουργοί, αναγκάστηκαν να διαμαρτυρηθούν για την κατάσταση που επικρατούσε στη χώρα μας, να δώσουν παραιτήσεις σε ένδειξη διαμαρτυρίας για την επιμονή της αγγλικής κυβέρνησης να μη δεχτεί την αναβολή των εκλογών. Δυστυχώς και αρκετοί οπαδοί της Αριστεράς, μετά τη γνωστή διάσπαση που επικράτησε από το 1956 σ' αυτό το χώρο, για λόγους καθαρά πολιτικής σκοπιμότητας προσπάθησαν να ανατρέψουν όλες τις προηγούμενες εκτιμήσεις γύρω απ' το θέμα της αποχής από τις εκλογές. Το θεωρούσαν λάθος αποφασιστικής σημασίας λέγοντας ότι η Ελλάδα θα μπορούσε να οδηγηθεί σε μια άλλη ειρηνική πορεία, εάν δεν λάβαινε χώρα η αποχή απ' τις εκλογές. Πρόκειται για ένα ισχυρισμό που βρίσκεται έξω από κάθε πραγματικότητα.

Το ζήτημα της αποχής δέν έπεσε από τον ουρανό, δεν ήταν αβάσιμο, πιο πολύ δεν ήταν εφεύρεση του Ν. Ζαχαριάδη όπως θέλουν μερικοί να επικαλούνται, αλλά ήταν η πολιτική γραμμή του ΕΑΜ που άρχισε απ' τα μέσα του 1945, υποστηρίχθηκε απ' το 7ο Συνέδριο και συνεχώς προωθούνταν απ' το Κόμμα, το οποίο επέμεινε να πάρουμε μέρος στις εκλογές αφού προηγουμένως γίνονταν αναθεώρηση των εκλογικών καταλόγων και σε καμιά περίπτωση δεν θα πήγαινε σε ψευτοεκλογές σαν κι αυτές που ετοιμάζαν οι Άγγλοι με την Κυβέρνηση Σοφούλη.

Για την αναγκαιότητα της αποχής

Για να μπορέσουμε να δούμε και να κρίνουμε κατά πόσο ήταν σωστή η απόφαση του συνασπισμού του ΕΑΜ να μην πάρει μέρος στις εκλογές το 1946, το όλο αυτό θέμα δεν πρέπει να το εξετάζουμε ξεχωριστά, αλλά σε συνδυασμό με μια σειρά από άλλα δεδομένα. Κατά πόσο αυτή η ενέργεια ανταποκρινόταν στις επαναστατικές ανάγκες της στιγμής, των προοπτικών για τα πιθανά αποτελέσματα, τα ωφέλη που μπορούσαμε να αναμένουμε απ' αυτή την εκλογική αναμέτρηση όπως θα γινόταν. Στα ιστορικά χρονικά της χώρας μας δεν είναι πρώτη φορά που ακολουθήθηκε η ταχική της αποχής από τις εκλογές. Και ο Βενιζέλος έκανε αποχή σαν προέορτιο για το κίνημα στη Θεσσαλονίκη, παρόλο που τότε δεν αντιμετώπιζε αυτά τα προβλήματα που αντιμετώπιζε ο λαός μας μετά την απελευθέρωση. Και στη δεδομένη στιγμή θα πρέπει να βλέπουμε σαν μια απαραίτη επαναστατικών γεγονότων.

Ο ένας χρόνος που είχε περάσει μετά τη Βάρκιζα έδειξε αρκετά πειστικά ποιες ήταν οι πραγματικές προθέσεις της πλουτοκρατικής ολιγαρχίας, που όχι μονάχα δεν τήρησε τους συμφωνημένους όρους αυτής της συμφωνίας μα και πήρε όλα τα μέτρα για να αποκλείσει τη χώρα να ακολουθήσει μια ομαλή, ειρηνική, δημοκρατική πορεία και εξέλιξη μετά τον αφοπλισμό και τη διάλυση των τμημάτων του ΕΛΑΣ.

Η αποχή από αυτές τις ψευτοεκλογές ήταν τώρα ένα νόμιμο δικαίωμα πολιτικής αυτοάμυνας του λαού μας σ' αυτή την καινούργια αυθαιρεσία. Ακόμα απ' τη στιγμή που το Κόμμα με την απόφαση της 2ης Ολομέλειας της Κεντρικής Επιτροπής του είχε αποφασίσει αναγκαστικά να ακολουθήσει το δρόμο της ένοπλης αναμέτρησης, όλες οι άλλες σκέψεις που μπορούσαν να υπάρχουν για ομαλή ειρηνική εξέλιξη τοποθετούνταν τώρα σε θέμα δευτερεύουσας σημασίας.

Άλλωστε όλες οι προσπάθειες του Κόμματος για μαζική λαϊκή αυτοάμυνα, που είχε προταθεί με πρωτοβουλία του Ν. Ζαχαριάδη και υποστηρίχθηκε από το 7ο Συνέδριο του ΚΚΕ σαν μια μορφή πάλης και αντίστασης, είχε ήδη εξαντλήσει τα περιθώρια, μια και οι αντιδραστικές δυνάμεις με τους Άγγλους καθοδηγητές συνέχιζαν την τακτική τους και η κατάσταση εξελισσόταν αναγκαστικά σε ένοπλη σύγκρουση. Αυτό ήταν ακόμα μια άποψη η οποία δικαίωνε την τακτική της αποχής μα και ανταποκρινόταν τώρα στις επαναστατικές ανάγκες της στιγμής και στην απόφαση της 2ης Ολομέλειας του ΚΕ του ΚΚΕ για την έναρξη της πολεμικής αναμέτρησης. Μα θα ήταν μεγάλο λάθος για την καθοδήγηση του ΚΚΕ απ' τη μια μεριά να προσανατολίζει τους οπαδούς για τον ένοπλο αγώνα και απ' την άλλη να τους καλεί να πάρουν μέρος σε ψεύτικες εκλογές και να καλλιεργεί κοινοβουλευτικές αυταπάτες στις μάζες.

Το ζήτημα της αποχής θα πρέπει να το εξετάσουμε και από μια άλλη οπτική γωνία, απ' την πλευρά των προοπτικών που υπήρχαν, για το ποια θα ήταν τα πιθανά αποτελέσματα για το Συνασπισμό του ΕΑΜ αν σ' αυτές τις συνθήκες παίρναμε μέρος στις εκλογές. Σήμερα για όλους τους καλόπιστους οπαδούς της Αριστεράς που είχαν τη δυνατότητα να γνωριστούν με τα υπαρκτά ιστορικά δεδομένα είναι μια ξεκάθαρο ότι η αντιδραστική δεξιά, με υπόδειξη των Άγγλων κατακτητών, είχαν ετοιμάσει έτσι αυτές τις εκλογές που τραβούσαν με σιγουριά για θριαμβευτική νίκη. Εκεί που είχε φθάσει το τρομοκρατικό όργιο, που είχε εξαπολύσει, σε συνδυασμό με τις απεριόριστες δυνατότητες καλπονοθευσης της λαϊκής ψήφου, επέτρεπαν τώρα στη λυσσασμένη αντίδραση με την απόλυτη υποστήριξη των Άγγλων να παρουσιάσουν την αν-

προσώπηση του ΕΑΜ σε οποιοδήποτε εκλογικό ποσοστό τους ανέφερε. Είναι οπορτουμιστική αυταπάτη να πιστεύουμε ότι θα παίρναμε σ' αυτές τις εκλογές την ποσοτική αντιπροσώπηση που μας ανήκει ή την πλειοψηφία όπως αναφέρθηκαν αργότερα μερικοί απ' τους ηγέτες μας (Δ. Πατρσαλίδης κλπ.) που θα μας επέτρεπε ακόμα να πάρουμε την εξουσία και να περάσουμε στο σοσιαλισμό ειρηνικά!!!

Εξάλλου αυτό αρκετά παραστατικά φαίνεται απ' τα επίσημα ποσοστά που έδωσαν στον Συνασπισμό του ΕΑΜ μετά τις εκλογές. Παρουσίασαν το ΕΑΜικό Κίνημα που αντιπροσώπευε τότε πάνω από τα 80% του ελληνικού πληθυσμού, ότι στην αποχή πήραν μέρος μόνο τα 9,3%.

Αυτό το ποσοστό των 9,3% μας έδωσαν τώρα που δεν πήραμε μέρος στις εκλογές, το ίδιο θα μας έδιναν και όταν θα παίρναμε μέρος σ' αυτές.

Είναι απαραίτητο να υπογραμμιστεί ακόμα ότι για τους διχώτες του λαού η αποχή δεν ήταν η πρώτη αιτία για την καταδίωξη και την εξόντωση των αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης. Η πρώτη κι ασυγκρόρητη αιτία ήταν γιατί αυτοί οι Έλληνες πατριώτες πολέμησαν τους Γερμανούς, Ιταλούς και Βούλγαρους καταχτητές.

Βρισκόμαστε σε μια χαρακτηριστική συμβολική σύμπτωση που μας εξαναγκάζει να την υπενθυμίσουμε. Οι Γερμανοί και οι Ιταλοί φασίστες καταχτητές καταδίωξαν, εξόντωναν και σκότωναν τους αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης αποκαλώντας τους προδότες. Το ίδιο έκαναν τώρα και οι πρόην συνεργάτες των Γερμανών και Ιταλών καταχτητών που αυτοτιπλοφορούνταν «εθνικόφρονες». Κυνηγούσαν, εξόντωναν και σκότωναν τους Έλληνες πατριώτες που είχαν πάρει μέρος στην Εθνική Αντίσταση και τους αποκαλούσαν προδότες.

Εάν το ΕΑΜ σ' αυτές τις συνθήκες έπαιρνε μέρος στις εκλογές, εκείνο που θα πετύχαινε ήταν να δώσει τη δυνατότητα στους αντίπαλους να μας λένε: «Κάναμε τις πιο τίμιες εκλογές, με το πιο δίκαιο εκλογικό σύστημα. Να πόσοι είστε. Τι άλλο θέλετε ακόμα;».

Όλα τα παραπάνω μας επιτρέπουν να πούμε ότι η απόφαση για την αποχή, σαν γραμμή και σαν σύνθημα, ανταποκρινόταν στις απαιτήσεις της επαναστατικής στιγμής. Παράλληλα όμως θα πρέπει να αναφερθούμε και σε μια σειρά άλλες διαπιστώσεις και συμπεράσματα.

α) Τον Εμφύλιο Πόλεμο τον οργάνωσαν και τον άρχισαν, μονόπλευρα, οι συνεργάτες των Γερμανών και οι ουδέτεροι στη διάρκεια της κατοχής με την άμεση υποκίνηση και υποστήριξη των Άγγλων επεμβασίων.

προσώπηση του ΕΑΜ σε οποιοδήποτε εκλογικό ποσοστό τους ανέφερε. Είναι οπορτουμιστική αυταπάτη να πιστεύουμε ότι θα παίρναμε σ' αυτές τις εκλογές την ποσοτική αντιπροσώπηση που μας ανήκει ή την πλειοψηφία όπως αναφέρθηκαν αργότερα μερικοί απ' τους ηγέτες μας (Δ. Πατρσαλίδης κλπ.) που θα μας επέτρεπε ακόμα να πάρουμε την εξουσία και να περάσουμε στο σοσιαλισμό ειρηνικά!!!

Εξάλλου αυτό αρκετά παραστατικά φαίνεται απ' τα επίσημα ποσοστά που έδωσαν στον Συνασπισμό του ΕΑΜ μετά τις εκλογές. Παρουσίασαν το ΕΑΜικό Κίνημα που αντιπροσώπευε τότε πάνω από τα 80% του ελληνικού πληθυσμού, ότι στην αποχή πήραν μέρος μόνο τα 9,3%.

Αυτό το ποσοστό των 9,3% μας έδωσαν τώρα που δεν πήραμε μέρος στις εκλογές, το ίδιο θα μας έδιναν και όταν θα παίρναμε μέρος σ' αυτές.

Είναι απαραίτητο να υπογραμμιστεί ακόμα ότι για τους διχώτες του λαού η αποχή δεν ήταν η πρώτη αιτία για την καταδίωξη και την εξόντωση των αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης. Η πρώτη κι ασυγκρόρητη αιτία ήταν γιατί αυτοί οι Έλληνες πατριώτες πολέμησαν τους Γερμανούς, Ιταλούς και Βούλγαρους καταχτητές.

Βρισκόμαστε σε μια χαρακτηριστική συμβολική σύμπτωση που μας εξαναγκάζει να την υπενθυμίσουμε. Οι Γερμανοί και οι Ιταλοί φασίστες καταχτητές καταδίωκαν, εξόντωναν και σκότωναν τους αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης αποκαλώντας τους προδότες. Το ίδιο έκαναν τώρα και οι πρόην συνεργάτες των Γερμανών και Ιταλών καταχτητών που αυτοτιπλοφορούνταν «εθνικόφρονες». Κυνηγούσαν, εξόντωναν και σκότωναν τους Έλληνες πατριώτες που είχαν πάρει μέρος στην Εθνική Αντίσταση και τους αποκαλούσαν προδότες.

Εάν το ΕΑΜ σ' αυτές τις συνθήκες έπαιρνε μέρος στις εκλογές, εκείνο που θα πετύχαινε ήταν να δώσει τη δυνατότητα στους αντίπαλους να μας λένε: «Κάναμε τις πιο τίμιες εκλογές, με το πιο δίκαιο εκλογικό σύστημα. Να πόσοι είστε. Τι άλλο θέλετε ακόμα;».

Όλα τα παραπάνω μας επιτρέπουν να πούμε ότι η απόφαση για την αποχή, σαν γραμμή και σαν σύνθημα, ανταποκρινόταν στις απαιτήσεις της επαναστατικής στιγμής. Παράλληλα όμως θα πρέπει να αναφερθούμε και σε μια σειρά άλλες διαπιστώσεις και συμπεράσματα.

α) Τον Εμφύλιο Πόλεμο τον οργάνωσαν και τον άρχισαν, μονόπλευρα, οι συνεργάτες των Γερμανών και οι ουδέτεροι στη διάρκεια της κατοχής με την άμεση υποκίνηση και υποστήριξη των Άγγλων επεμβασίων.

β) Η συμμετοχή μας στις εκλογές σε καμιά περίπτωση δεν θα απότρεπε τον Εμφύλιο Πόλεμο.

γ) Η αποχή μας απ' τις εκλογές δεν ήταν η βασική αιτία που δεν επέτρεψε τους οπαδούς μας απ' τις μεγάλες πόλεις να βγουν στο βουνό.

δ) Δεν ήταν η αποχή που δεν επέτρεψε τη μαζική έξοδο των οπαδών μας στο βουνό, αλλά οι μεγάλες δυσκολίες που συναντούσε στην πορεία το επαναστατικό κίνημα απ' τη μια μεριά και απ' την άλλη η αδιαφορία που έδειξαν και οι αδυναμίες που παρουσίασαν οι κομματικές οργανώσεις των περιφερειών, των περιοχών κι ολόκληρη η καθοδήγηση του ΚΚΕ.

Οι εκλογές δεν έγιναν μονάχα μέσα σε ένα όργιο βίας, αλλά κι απεριόριστης νοθείας

Ο διεθνής ιμπεριαλισμός, έχοντας την άμεση υποστήριξη απ' την αντιδραστική πλειοψηφία του ΟΗΕ, είχε εκτιμήσει εκ των πρωτέρων την εκρηκτική κατάσταση που επικρατούσε στη χώρα μας κι ανάλογα είχε προετοιμάσει την έκβαση των εκλογών όπως τον συνέφερε. Ωστόσο ο συνασπισμός των κομμάτων των εχθρών της Αντίστασης του Έθνους δεν αρκέστηκε τώρα μονάχα στις μέθοδες της βίας και της τρομοκρατίας για να πετύχει να παραχθεί το κάλπικο αποτέλεσμα των εκλογών. Δίπλα στη βία, τους εκβιασμούς, τη δωροδοκία, την ΟΥΝΤΡΑ, προσέθηκαν η διπλοψηφία, οι ψευτοκατάλογοι και κάθε λογής καλπονοθεύσεις, την ίδια την ημέρα στα εκλογικά τμήματα και σε συνέχεια κατοπινά στο υπουργείο εσωτερικών που μ' αυτό τον τρόπο προκαθόριζαν το είδος των εκλογικών αποτελεσμάτων.

Ο συνασπισμός των κομμάτων του ΕΑΜ, με επίσημη έκθεσή του, με αποδεικτικά στοιχεία αμέσως μετά τις ψευτοεκλογές διαμαρτυρήθηκε και κατήγγειλε όλες αυτές τις αυθαιρεσίες της καλπονοθευσης. Ωστόσο όλες αυτές οι καταγγελίες δεν πάρθηκαν υπόψη, ούτε δόθηκε κάποια συνέχεια από τους βιαστές της λαϊκής θέλησης και τ' αφεντικά τους.

Τα καλπονοθευτικά αποτελέσματα θεωρήθηκαν «σωστά» αποτελέσματα. Μ' αυτό τον τρόπο ο συνασπισμός του Μαύρου Μετώπου των κομμάτων της δεξιάς «θριάμβευσε» σ' αυτές τις εκλογές.

Για να γίνουμε όμως πιο πειστικοί στους αναγνώστες μας, για την έκταση της καλπονοθευσης που έλαβε χώρα αυτή τη φορά, θα μιλή-

σοιμε με συγκεκριμένους αριθμούς, με μερικά υπαρκτά δεδομένα, που πάρθηκαν όχι από τον ΕΑΜικό τύπο, αλλά από μια έρευνα του δημοσιογράφου Γιάννη Φάτσι που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ» στις 25 Σεπτέμβρη 1984. Παραθέτουμε φωτοτυπία.

Εδώ φαίνεται αρκετά παραστατικά σ' όλη την έκτασή τους και οι δυο βασικές πλευρές της νοθείας των «αδιάβλητων» εκλογών της κυβέρνησης Σοφούλη με τη μέθοδο των ψευτοκαταλόγων και της διπλοψηφίας. Στην επικεφαλίδα με τον τίτλο «Και η νοθεία» δίνεται μια μαρτυρική εικόνα που περιλαμβάνει και τις δύο πλευρές της νοθείας που έλαβαν χώρα. Στην πρώτη περίπτωση δίνονται στοιχεία για τη νοθεία που έγιναν στους εκλογικούς καταλόγους σε 31 κοινότητες των νομών Μαγνησίας, Τρικάλων, Λασηθίου, Αιτωλοακαρνανίας, Βοιωτίας, Θεσσαλονίκης, Σερρών και Καβάλας.

Αρκούμεστε να παραχωρήσουμε εδώ συνοπτικά μονάχα στις 10 κοινότητες του νομού Μαγνησίας. Τα άλλα τα διακρίνουμε στη φωτοτυπία.

Κοινότητα	Γραμμένοι	Ανύπαρκτοι	Διπλογραμμένοι
Άνω Βόλος	318	144	13
Άγ. Γεώργιος	127	18	—
Άγ. Παρασκευή	261	62	—
Πορταριά	1089	202	—
Μελισσιάπκα	300	59	19
Κάτω Λεχώνια	606	30	25
Άγιος Λαυρέντιος	655	25	28
Νεοχώρι	562	130	12
Ζαγορά	1210	31	180
Κισσός	511	27	180

Ο πίνακας συνεχίζεται.

Στη δεύτερη περίπτωση παρουσιάζεται η εικόνα μιας κατάστασης πολλαπλής ψηφοφορίας πολιτών.

Αναφερόμαστε σε μερικές χαρακτηριστικές περιπτώσεις με συγκεκριμένα στοιχεία.

Στο Νομό Μαγνησίας π.χ. ο βιομήχανος του Βόλου Γ. Ι. Σκαρέμβας βρισκόταν γραμμένος 4 φορές στους καταλόγους: α) στο Βόλο

Συνοικισμό Μεταμορφώσεως με αριθ. 1087/1926, β) στη Βιζίτσα με αριθ. ... γ) στα Καλά Νερά με αριθ. 63/1928 και δ) στο Πρόπαν με αριθ. 98/1928.

Στην Αθήνα π.χ. αναφέρονται μια σειρά επίσης αναμφισβήτητο στοιχεία για έκδοση και χρήση διπλών βιβλιαρίων.

1. Πετράτος Διονύσιος του Κοσμά, έτος γεννήσεως 1910, ένα το υπ' αριθ. 895 στον Άγιο Σπυρίδωνα Μπαρουτάδικου, όπου έδωσε διεύθυνση Β. Κωνσταντίνου 81 (αριθμός τέτοιος δεν υπάρχει) και ο ίδιος είναι άγνωστος και ένα το υπ' αριθ. 30 στην Αγία Τριάδα Κεραμικού όπου επίσης είναι άγνωστος.

2. Πετρόπουλος Αθανάσιος του Μιχαήλ, έτος γεννήσεως 1911, ένα το υπ' αριθ. 1263 στον Άγιο Παύλο (οδός Ψαρών) με διεύθυνση Αριστοτέλους 37 και ένα το υπ' αριθ. 839 στον Άγιο Σπυρίδωνα Μπαρουτάδικου με ψευτική διεύθυνση (Ναυάρχου Κουντουριώτη 40. Η διεύθυνση αυτή δεν έχει αριθμό 40).

3. Παπαδημητρόπουλος Θωμάς του Κωνσταντίνου το υπ' αριθ. 1115 στον Άγιο Σπυρίδωνα Μπαρουτάδικου και το υπ' αριθ. 778 στον Άγιο Κωνσταντίνο Ομόνοιας. Στο Μπαρουτάδικο είναι πρόσωπο ανύπαρκτο (ιδιοκτήτης του ξενοδοχείου «Αιτωλοακαρνανία»).

4. Αρβανιτάκης Μιχαήλ του Δημητρίου το υπ' αριθ. 214 στην ενορία προφήτη Ηλία Παντανάσσης και του υπ' αριθ. 1109 στον Άγιο Σπυρίδωνα Μπαρουτάδικου, όπου είναι ανύπαρκτο πρόσωπο.

5. Παπαδόπουλος Γεώργιος του Ιωάννου είναι δυο φορές γραμμένος στον κατάλογο του Αγίου Σπυρίδωνα Μπαρουτάδικου με αριθμό 993 και 141. (Λέει ότι ψήφισε μια φορά).

6. Τσαγκαράκης Νικόλαος του Κων/νου το υπ' αριθ. 807 στον Άγιο Σπυρίδωνα Μπαρουτάδικου, όπου είναι ανύπαρκτος, και το υπ' αριθ. 38 στον Άγιο Ιωάννη Γαργαρέπας.

7. Παπακωνσταντίνου Παν. του Γεωργίου το υπ' αριθ. 284 στη Μεταμόρφωση Σωτήρος (όπου η διεύθυνση που έδωσε, Πιπτακού 6, είναι ανύπαρκτος) και το υπ' αριθ. 488 στον Προφήτη Δανιήλ Μεταξουργείο, με διεύθυνση Λένορμαν 43, όπου και πραγματικά διαμένει.

8. Παπαδόπουλος Ιωάννης του Παναγιώτη, το υπ' αριθ. 48 στην ενορία Αγίου Δημητρίου Ν. Ελβετίας με διεύθυνση Ζωοδόχου Πηγής 48 (ανύπαρκτος ο αριθμός 48). Στην οδό ολόκληρη δεν διαμένει κανένας Παπαδόπουλος. Και ένα το υπ' αριθ. 332 στη Μεταμόρφωση Σωτήρος Κηφισιάς.

9. Πουλημένος Κων/νος του Γεωργίου είναι γραμμένος στους εκλογικούς καταλόγους του Αγίου Νικολάου Μαρουσιού με αριθ. 369

και στην Κοίμηση Θεοτόκου Μαρουσίου με αριθ. 23.

10. Μπερδέσης Ηλίας του Ηλία, ιδιωτικός υπάλληλος, έτος γεν. 1887, ψήφισε στα Ν. Σφαγεία με αριθ. εκλογικού βιβλιαρίου 447 ενώ είχε φύγει πριν 10 χρόνια από τα Ν. Σφαγεία.

11. Ο Εδεσίτης Δημήτρης Μαρούγκας έβγαλε το υπ' αριθ. 877 εκλογικό βιβλιάριο στην ενορία Αγίου Σπυριδώνα Μπαρουτάδικου με το όνομα του Αγγέλου Αβδίκου του Πέτρου. Τούτο διαπιστώθηκε όταν ο Αβδίκος εξήτησε εκλογικό βιβλιάριο στην εκλογική επιτροπή Αγίου Σπυριδώνα. Στο Πρωτοδικείο που πήγε ο Αβδίκος με τον δικηγόρο του ανακάλυψε ότι πράγματι είχε εκδοθεί βιβλιάριο με τον παραπάνω αριθμό στο όνομά του και με φωτογραφία του Δημητρίου Μαρούγκα κάτοικου Νέας Μάκρης (Μπαρουτάδικο). Ο Αβδίκος διαμένει το Πυριπδοποιείο (Συνοικία Αναγεννήσεως, ΣΤ. αριθ. 16).

Σ' όλες αυτές τις καταγγελίες που ήταν αναμφισβήτητες δεν δόθηκε καμία συνέχεια. Τα σχόλια για τι είδος «αδιάβλητες» εκλογές έγιναν το Μάρτι του 1946 είναι περιπτά. Ωστόσο αργότερα βρέθηκαν οπαδοί μας που έτρεφαν αυταπάτες γι' αυτό.

Οι αυταπάτες και τα κοινοβουλευτικά όνειρα μερικών οπαδών της Αριστεράς

Μερικοί οπαδοί της Αριστεράς, αργότερα, χαρακτήρισαν την αποχή από τις εκλογές του 1946 σα λάθος αποφασιστικής σημασίας και ισχυρίστηκαν ακόμα ότι, εάν παίρναμε μέρος σ' αυτές, θα μπορούσε να αποφευχθεί ο Εμφύλιος Πόλεμος απ' τη μια μεριά και απ' την άλλη έβλεπαν δυνατότητες ομαλής δημοκρατικής εξέλιξης στη χώρα, μάλιστα και στο βαθμό που θα μας επέτρεπε να περάσουμε ειρηνικά στο σοσιαλισμό μέσα από τις κάλπες. Αυτά βέβαια δεν τα λέγανε τότε που έγιναν οι εκλογές. Οι αντιλήψεις αυτές εντάθηκαν περισσότερο μετά την αποχώρηση του ΔΣΕ και πήραν ιδιαίτερη έμφαση μετά τη λεγόμενη «ιστορική στροφή» του 1956. Είχα τη δυνατότητα να γνωριστώ με τη συγγραφή του γνωστού συγγραφέα της Αριστεράς Τάσου Βουρνά, με τον τίτλο «ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ» που μου επιτρέπει να τον θεωρήσω κι αυτόν το συναγωνιστή σαν ένα απ' τους πιο ένθερμους υποστηρικτές αυτής της αντιληψης, δηλαδή ήταν τεράστιο λάθος η αποχή.

Άλλωστε αυτό επιβεβαιώνεται απ' τα γραφόμενά του στο προαναφερόμενο βιβλίο του. Διαβάζουμε: «Αν η Αριστερά με τη συντριπική της υπεροχή σε ψήφους είχε κατεβεί στις εκλογές του Μάρτι του

1946, δεν είναι απίθανο να είχε κατακτήσει τέτοιες θέσεις στο κοινοβούλιο, ώστε με την πολιτική της ειρηνικής παρουσίας θα είχε καλλιεργήσει στην Ελλάδα τις συνθήκες εκείνες που θα την μετέβαλαν σε σοσιαλιστική χώρα με ειρηνική σοσιαλιστική επανάσταση μέσα από τις κάλπες».

Αναμφισβήτητα σ' αυτή την αντίληψη υπάρχει μεγάλη σύγχυση μα και δεν είναι απαλλαγμένη ούτε από αυταπάτες, ούτε από προκαταλήψεις και αναπίθεια προς την τότε ηγεσία του ενιαίου ΚΚΕ, μα και θα πρέπει να την βλέπουμε ακόμα όπ ήταν ένα προϊόν λιποψυχίας μπροστά στις τεράστιες δυσκολίες που συναντούσε αυτό τον καιρό το Ελληνικό Επαναστατικό Κίνημα.

Ο συναγωνιστής Τάσος Βουρνάς δεν κατάλαβε δυο βασικά ουσιαστικά πράγματα: α) όπ ο δρόμος της ειρηνικής δημοκρατικής εξέλιξης στη χώρα μας είχε κλείσει οριστικά μετά την ανοικτή ένοπλη επέμβαση των αγγλικών στρατευμάτων το Δεκέμβρη το 1944 και β) όπ οι Άγγλοι ιμπεριαλιστές δεν θα επέτρεπαν και δεν θα ανέχονταν κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες, τότε στην Ελλάδα, Κυβέρνηση που δεν θα εξυπηρετούσε τα συμφέροντα της αγγλικής πολιτικής.

Σ' αντίθεση μ' αυτές τις αντιλήψεις η πλειοψηφία του δημοκρατικού λαού της χώρας μας έχει κάνει άλλες πιο σωστές εκτιμήσεις. Γνώριζαν καλά τόσο τις εγκληματικές προθέσεις των Άγγλων, όσο και της ντόπιας πλουτοκρατικής ολιγαρχίας, ιδιαίτερα οι δεύτεροι δεν ξεχνούσαν ούτε είχαν αυταπάτες μια και οι περισσότεροι που αποτελούσαν τον κρατικό μηχανισμό της διορισμένης απ' τους Άγγλους κυβέρνησης που τα περισσότερα μέλη της είχαν συνεργαστεί με τους Γερμανούς και Ιταλούς κατακτητές. Γνώριζαν ακόμα όπ αν αυτοί, σαν φανεροί εγκληματίες του ελληνικού λαού, γλίτωσαν απ' τη σκληρή και δίκαιη τιμωρία που τους ανέμενε για την προδοική τους στάση στη διάρκεια της κατοχής, αυτό το χρωστούσαν στην ανοικτή ένοπλη επέμβαση των αγγλικών στρατευμάτων και στην ύπαρξη του μεταβαρκιζιανού παρακράτους που δημιούργησε η αγγλική επέμβαση.

Οι Έλληνες δημοκρατικοί πολίτες είχαν πειστεί απ' τα ίδια τα πράγματα, γνώριζαν και είχαν ξεκαθαρίσει μέσα τους το τι τους περίμενε απ' τη διπλή κατοχή που άρχισε να επικρατεί μετά το 1945. Δεν περίμεναν ομαλή δημοκρατική εξέλιξη αλλά μονάχα δεινά και κακουχίες, που στην καλύτερη περίπτωση αυτό σήμαινε γι' αυτούς μπουντρούμια, κρατητήρια, φυλακίσεις, εξορίες, αν κατόρθωναν και γλίτωναν απ' το μαχαίρι των παρακρατικών συμμοριών.

Παρόπ μ' αυτά που αναφέραμε παραπάνω δεν εξαντλείται το θέ-

μα, είναι απαραίτητο να προστεθεί ακόμα ότι στις συνθήκες της tri-πλής ληστρικής μεθόδευσης που διεξάγονταν οι εκλογές (τρομοκρατία, νοθεία, δωροδοκία), με τα 9,3% που μας δώσανε, ήταν άγνωστο ακόμα και σ' αυτή την κουκουέδικη και αναρτιομάνα περιοχή της Θεσσαλίας αν τα καταφέρναμε να βγάλουμε βουλευτή. Μα και στην καλύτερη περίπτωση που αυτό θα γινόταν δυνατό να βγάλουμε ένα βουλευτή, π.χ. στη Λάρισα, στο Βόλο, αυτό το γεγονός σε τίποτε δεν θα άλλαζε τα πράγματα. Η συμβολή αυτών των δύο βουλευτών θα ήταν ασήμαντη, μια και σ' αυτές τις συνθήκες δεν θα μπορούσαν να εξασκήσουν το κοινοβουλευτικό τους δικαίωμα, να κάνουν δημόσιες εμφανίσεις, να κάνουν συγκεντρώσεις, να μιλήσουν στους οπαδούς τους, να βοηθήσουν και να υπερασπίσουν τους δημοκρατικούς πολίτες απ' τις διώξεις και το τρομοκρατικό όργιο του παρακράτους. Αντίθετα, αυτοί οι ίδιοι οι βουλευτές, ως ήταν ανηπρόσωποι του λαού, απ' την πρώτη στιγμή θα γίνονταν ο υπ' αριθ. 1 στόχος για τους αιμοσταγείς Σούρληδες και Βουρλάκηδες, θα ήταν οι πρώτοι που θα σφάζονταν απ' τα μαχαίρια τους αν έκαναν προσπάθεια να βγουν έξω απ' τα μεγάλα αστικά κέντρα. Σε τίποτε δεν θα τους έσωνε το λεγόμενο κοινοβουλευτικό άσυλο, αφού οι εγκληματικές παρακρατικές συμμορίες του μεταβαρκιζιανού καθεστώτος ήταν ανεξέλεγκτες και δεν ήταν υποχρεωμένοι να δίνουν σε κανένα λόγο για τα εγκληματικά τους έργα.

Αν κάποιος βουλευτής θα τολμούσε να βγει στην ύπαιθρο, θα είχε την τύχη που είχε ο φιλήσυκος δημοσιογράφος του «ΡΙζοσπάστη», ο αείμνηστος Κώστας Βιδάλης, που μόλις μαθεύτηκε ότι πάτησε το πόδι του στη Θεσσαλική ύπαιθρο, τον άρπαξαν «τα εθνικόφρονα παλικάρια» του Σούρλα και ύστερα από φρικτά κι απάνθρωπα βασανιστήρια τον εξαφάνισαν χωρίς ακόμα μέχρι σήμερα κανένας να γνωρίζει πού είναι ο τάφος του. Αυτή είναι η πικρή αλήθεια για εκείνες τις μαύρες μέρες που περνούσε τότε ο λαός μας. Κατά πόσο ανεδαφική είναι η αντίληψη ότι η αποχή μας απ' τις εκλογές του 1946 ήταν δήθεν «λάθος αποφασιστικής σημασίας», θα την δούμε αν αυτό το ποσοστό των 9,3% που μας δώσανε στις εκλογές το μετατρέψουμε σε αριθμούς βουλευτών. Αυτό θα σήμαινε ότι ο Συνασπισμός του ΕΑΜ θα έπαιρνε 27 έδρες απ' το σύνολο των 300 βουλευτών. Αν τώρα μπορούσαν αυτοί που ήταν υποχρεωμένοι να κινούνται στα όρια των τριών βασικών αστικών κέντρων (Αθήνα, Πειραιά, Θεσσαλονίκη) να προσφέρουν «υπηρεσίες καθοριστικής σημασίας» για το ΕΑΜικό Κίνημα, αυτό μπορεί να το ξέρει μόνο αυτός που έζησε τότε στην Ελλάδα και κατέχεται ακόμα από αντικειμενική διάθεση.

Αν θα παίρναμε μέρος στις ανελεύθερες αυτές εκλογές και βγάza-
με όσους βουλευτές θέλανε οι αντίπαλοί μας, τότε θα είχαν το δικαίω-
μα οι Άγγλοι επεμβασίες να ονομάζουν εκείνη τη Βουλή, Βουλή ό-
λων των Ελλήνων. Όλα τα αντιλαϊκά ψηφίσματα θα αποφασίζονταν
από τη Βουλή όλων των Ελλήνων και γι' αυτό δε θα μπορούσε να έχει
κανείς αντίρρηση από τους φίλους μας. Η παρανομία της παράνομης
Βουλής αυτόματα θα έπαυε να υπάρχει, ενώ δε θα σταμάταγε το πα-
ράνομο και αντεθνικό όργιο εναντίον των πατριωτών. Έτσι λοιπόν αν
κάτω από τέτοιες συνθήκες παίρναμε μέρος στις εκλογές, θα είχαμε τη
νομιμοποίηση του παράνομου στη χώρα μας που για λόγους εσωτερι-
κούς και διεθνούς προπαγάνδας χρειαζόταν σ' όλους τους συνεργάτες
του εχθρού και σ' όλους τους ουδέτερους της κατοχής που είχαν μα-
ζέψει οι Άγγλοι και είχαν στήσει τότε την «ελληνική κυβέρνηση». Α-
κόμα αυτό – η συμμετοχή μας στις εκλογές – θα ήταν ένα από τα κα-
λύτερα και αποτελεσματικότερα σε σημασία δώρα στους Άγγλους ει-
σβολείς και στην πολιτική τους.

Επομένως, από οποιαδήποτε πλευρά κι εάν εξετασθούν τα πράγ-
ματα, για να μπορέσουμε να υποσημειώσουμε κάποιες ελπίδες και υπο-
λογισμούς, για να προσκομίσουμε κάποια ωφέλη απ' τη συμμετοχή
μας στις εκλογές, αυτό θα σήμαινε ματαιοπονία, απάτη, κοινοβουλευ-
τικό όνειρο και εθνική και λαϊκή προδοσία.

Οι αντιφάσεις και ο αλλοπροσαλισμός της 8ης Ολομέλειας της ΚΕ του ΚΚΕ του 1958

Το θέμα της αποχής από τις εκλογές του 1946 εμφανίστηκε ξανά
στο κομματικό προσκήνιο, πιο σωστά ξεθάφτηκε ειδικά και ξαναξετά-
στηκε στη λεγόμενη 8η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ του 1958. Χρειά-
στηκε να ενταχθεί κι αυτό το μέτρο στη γενική εκστρατεία που είχε αρ-
χίσει απ' την 6η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ του 1956 για την αποκά-
λυψη όλων των μεγάλων «λαθών» του κόμματος, ν' αποτελέσει κι αυτό
το «λάθος» ένα ακόμα επιχείρημα στα χέρια των ομορτυλιστικών, λικ-
βινταριστικών ηγεσιών του ΚΚΕ, για να μπορέσουν να αποπροσανατο-
λίσουν το κόμμα απ' το κομματικό πογκρόμ, από τις μεγάλες κι απο-
τροπιαστικές αντικαταστατικές αυθαιρεσίες που έγιναν μετά «την ιστο-
ρική στροφή του 1956» να νομιμοποιήσει πάση θυσία την άνομη κι
αντικαταστατική ύπαρξη της διορισμένης ηγεσίας του ΚΚΕ.

Ας διαβάσουμε με τα υπαρκτά δεδομένα, ένα απόσπασμα απ' την

απόφαση της 8ης Ολομέλειας της ΚΕ του ΚΚΕ του 1958.

«Η αποχή απ' τις εκλογές αποτελεί λάθος καθοριστικής σημασίας με βαρύτατες συνέπειες για το κόμμα και το δημοκρατικό κίνημα».

Μια σύντομη ερμηνεία αυτού του αποσπάσματος, μας οδηγεί αναπόφευκτα στις παρακάτω βασικές διαπιστώσεις:

α) Ότι για πρώτη φορά ύστερα από 12 χρόνια αποκαλύφθηκε ότι η αποχή απ' τις εκλογές του 1946 ήταν λάθος καθοριστικής σημασίας.

β) Ότι ο Συνασπισμός του ΕΑΜ έπρεπε να πάρει μέρος σ' αυτές τις εκλογές.

γ) Ότι δεν έπρεπε να ακολουθήσουμε το δρόμο της ένοπλης αναμέτρησης.

δ) Ότι ήταν λάθος που πήραμε τα όπλα.

Όσο και αν είναι σημαντικές αυτές οι διαπιστώσεις, ίσως να μην θεωρούσαμε σωστό να αναφερθούμε σ' αυτές αν δε βρισκόμασταν μπροστά σε μια άλλη πιο φανερή αντίφαση που υπάρχει στην ίδια την απόφαση της 8ης Ολομέλειας. Παρακάτω διαβάζουμε: «Και τότε θα συνέβαινε ένα απ' τα δυο, ή θα επιβαλόταν με την λαϊκή δύναμη αυτή η γραμμή, πορεία (σ.σ. της ομαλής δημοκρατικής εξέλιξης) ή εάν οι Άγγλοι ιμπεριαλιστές και η πλουτοκρατική ολιγαρχία έκαναν αδύνατη την ομαλή δημοκρατική εξέλιξη, οι μάζες θα πείθονταν με την ίδια τους την πείρα ότι δεν υπάρχει άλλος δρόμος απ' την ένοπλη πάλη».

Οι αντιφάσεις που προκύπτουν ανάμεσα στα δυο αυτά αποσπάσματα, είναι αρκετά φανερές και δεν χρειάζονται σχόλια. Ωστόσο, εκείνο που προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση, είναι η αντιφατική αντίληψη και ταχική, όπως με το «εάν» και με το «τότε». Πρώτα απ' όλα αυτά δείχνουν ότι όλοι οι «αντιπρόσωποι» της 8ης Ολομέλειας δεν είχαν πειστεί ούτε το 1946, ούτε το 1958 για τις πραγματικές προθέσεις των Άγγλων ιμπεριαλιστών και της ντόπιας πλουτοκρατικής ολιγαρχίας, δεν τους έπεισαν ακόμα γι' αυτό, ο αιματηρός απολογισμός ενός χρόνου μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας, ήταν λίγοι οι 1.289 φόντοι, οι περισσότεροι σφαγμένοι με τα μαχαίρια, οι 6.671 τραυματισμοί, οι 31.623 βασανισθέντες, οι 84.931 συλληφθέντες, οι 165 βασανισμένες γυναίκες, οι 6.567 ληστείες, οι 572 επιδρομές σε τυπογραφεία, οι 100.000 καταδιωκόμενοι δημοκρατικοί πολίτες.

Ο οπορτουνισμός αυτών των ηγετών φαίνεται τώρα αρκετά παραστατικά ακόμα και από μια άλλη πλευρά, απ' το είδος των συμβουλών που έδιναν στους καταδιωκόμενους αγωνιστές, το είδος στάση έπρεπε να κρατήσουν σ' αυτές τις συνθήκες μετά το 1946, τους πρότειναν να συνεχίζουν να σκύβουν το κεφάλι, να στέλλονται στα στρατόπεδα, στις

φυλακές, να εξοντώνονται, να σφάζονται ώσπου «οι μάζες θα πειθούν με την ίδια την πείρα τους, πως δεν υπάρχει άλλος δρόμος απ' την ένοπλη πάλη». Να λοιπόν «επαναστατική γραμμή». Να λοιπόν «αληθινοί επαναστάτες».

Κύριος σκοπός αυτών των «θλιβερών επαναστατών» ήταν να χτυπηθεί ο «καταραμένος» Νίκος Ζαχαριάδης, να τον παρουσιάσουν σαν μοναδικό φταίχτη για όλα τα δεινά που δοκίμασε ο τόπος μας, ο λαός μας μετά το 1940. Σ' αυτή την εκστρατεία της διαστρέβλωσης των γεγονότων και της κατασκευοφάντισης του πρώην αρχηγού του ΚΚΕ ξεπέρασαν και τους πιο μαύρους και χυδαίους αντιδραστικούς. Τον παρουσίασαν ότι αυτός έφερε την ευθύνη για όλα, για την υπογραφή της προδοτικής συμφωνίας της Βάρκιζας, για την παράδοση των όπλων, για τον αδικοσκοτωμό του θρυλικού Άρη Βελουχιώτη, για την αποχή από ης εκλογές, γιατί πήραμε τα όπλα, για την ήττα μας στον Εμφύλιο Πόλεμο, για... για... κλπ. Σαν να μην υπήρχε καθοδήγηση του ΚΚΕ, ΠΓ, ΚΕ του ΚΚΕ, κομματικές οργανώσεις περιοχών, περιφερειών, σαν να μην υπήρχε το καλά οργανωμένο αντιδραστικό κράτος, τα αγγλικά στρατεύματα κατοχής στη χώρα μας, οι Αγγλοαμερικάνοι ιμπεριαλιστές, οι πραγματικά υποκινητές και εμπρηστές του Εμφυλίου Πολέμου, οι πολυάριθμες δυσκολίες που συναντούσε αυτό τον καιρό το ελληνικό επαναστατικό κίνημα, η έλλειψη υλικής βοήθειας απ' τους συμμάχους μας κλπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΠΡΩΤΗ ΑΝΤΑΡΤΟΟΜΑΔΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΜΑΣ

Συνάντηση με τον Κώστα Καφαντάρη (Νικητάρ)

Δεν είναι η πρώτη φορά που τα δύο ξαδέρφια από το χωριό Θραιψίμι Βασίλης Τσαρουχάς, οργανοπαίχτης, και Βασίλης Τσαρουχάς, γανωτής, που επισκέφτονται τη Δρανίστα για παράνομη κομματική δουλειά. Με το μεγάλο οικογενειακό αυτό των Τσαρουχαίων του χωριού Θραιψίμι η οικογένειά μας συνδεόταν με συγγενικούς και πολιτικούς δεσμούς. Τα Τσαρουχαίικα μανδριά στο Θραιψίμι, όπως και το

δικό μας σπίτι και τα μανδριά μας στη Δρανίστα ήταν μόνιμοι χώροι και σπρίγματα στο κρυφό και παράνομο κανάλι διασύνδεσης των κομματικών οργανώσεων σ' όλη τη διάρκεια της βαθειάς παρανομίας της μεταβαρκιζιανής περιόδου. Παρά τα τρομοκρατικά μέτρα που είχε εξαπολύσει το αντιδραστικό κράτος και παρακράτος, τη συνεχή καταδίωξη, παρακολούθηση και κυνηγητό των αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης, η δουλειά των παράνομων κομματικών οργανώσεων, η σύνδεσή τους και η επαφή τους με τις παραπάνω κομματικές οργανώσεις (Αχιβάδα, Περιφερειακή) εξακολουθούσε να υπάρχει.

Σ' αυτές τις συνθήκες, πολλές φορές έτυχε και σε μένα να εκπληρώνω παρόμοιες παράνομες αιμοστολές πηγαίνοντας στα χωριά Θραψίμι, Σμόκοβο, Παλιογιαννισού, Ασθέστη, Καϊτσα, Λεοντάρι, Αγόριανη, κλπ. Δεν ήταν τόσο εύκολο τότε, σ' αυτές τις μαύρες μέρες του τρομοκρατικού όργιου, ένας επισημασμένος καταδιωκόμενος αγωνιστής, που ο ίδιος βρισκόταν σε συνεχή κυνηγητό και παρακολούθηση, να κινείται και να επισκέφεται τα μυστικά παράνομα μέρη στα στρατοκρατούμενα χωριά με τους οπλισμένους «εθνικόφρονες». Όλα έπρεπε να γίνονται τη νύχτα χωρίς να σε δει ανθρώπινο μάτι.

Οι δραστήριοι νεολαίοι αγωνιστές πρώην ΕΛΑΣίτες και ΕΠΟΝίτες προθυμοποιούνταν μα και προτιμούνταν για τέτοιες αποστολές.

Τα χωριά Δρανίστα, Θραψίμι, Σμόκοβο, λόγω της γνωστής γεωγραφικής θέσης τους, έπαιξαν ένα πολύ σημαντικό ρόλο στην μεταβαρκιζιανή περίοδο, στο κρύψιμο, τη φύλαξη και την τροφοδότηση πολλών καταδιωκόμενων αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης, όπως, για παράδειγμα, οι καπετάνιοι του ΕΛΑΣ Νάκος Μπελής, Αχιλλέας, Κέντρος κλπ. Τα ίδια αυτά χωριά έγιναν και τα σπρίγματα των πρώτων ανταρτοσμάδων του Νικηταρά και του Μπελή στο καινούργιο ξεκίνημα.

Είχε περάσει το μεσημέρι, όταν αυτή τη χειμωνιάτικη και ανταριασμένη μέρα του Φλεβάρη 1946 έρχεται στο χωριό μας ο οργανοπαίχτης Βασίλης Τσαρουχάς απ' το Θραψίμι εκπληρώνοντας μια σοβαρή κομματική αποστολή. Γνώριζε καλά την οικογένειά μας, το σπίτι μας και ήρθε να μας δει. Έτυχε αυτή τη στιγμή να βρίσκομαι στο σπίτι. Μου εξηγεί ότι έφερε τον Κώστα Καφαντάρη (Νικηταρά) που ήρθε ειδικά να πάρει επαφή με την κομματική μας οργάνωση.

Επειδή εκείνες τις ώρες απουσίαζαν απ' το χωριό ο Α' και Β' γραμματέας της ΚΟΒ Γ. Παπαδογιάννης και Β. Κόκκινος, αποφάσισα να πάω μόνος στο ραντεβού. Ανήκα κι εγώ στον καθοδηγητικό πυρήνα της οργάνωσης σαν Α' γραμματέας της ΕΠΟΝ και μέλος του γραφείου της ΚΟΒ.

Ο Κώστας Καφαντάρης (Νικηταράς) ήταν δικηγόρος, καταγόταν από το χωριό Βουνέσι και έμεινε στην Καρδίτσα. Για τις σημαντικές του υπηρεσίες στην Εθνική Αντίσταση, για το πλούσιο επαναστατικό του παρελθόν, το όνομά του ήταν πασίγνωστο στην περιφέρειά μας. Ιδιαίτερη φήμη απόκτησε αυτός ο καπετάνιος του ΕΛΑΣ για την πετυχημένη επιχείρηση που ο ίδιος καθοδήγησε, όταν με το τμήμα του το Μάρτιο του 1943 αφόπλισε το συγκρότημα που το αποτελούσαν αξιωματικοί του ΕΔΕΣ με επικεφαλής τον ταγματάρχη Κωστόπουλο. Σ' αυτόν τον γενναίο και ικανό καπετάνιο του ΕΛΑΣ ανέθεσε τώρα η Περιφερειακή Επιτροπή του ΚΚΕ Καρδίτσας ν' αναλάβει την προετοιμασία και τη συγκρότηση της πρώτης ανταρτοομάδας.

Στην πορεία της εκπλήρωσης αυτής της αποστολής η Δρανίστα είναι το δεύτερο χωριό μετά το Θραψίμι που επισκέφτεται ο Νικηταράς. Η χαρά και η συγκίνησή μου ήταν μεγάλη που θα γνώριζα και προσωπικά αυτόν τον αγωνιστή.

Σε λίγο με τον Βασίλη φθάνουμε στο Παλιοχώρι, όπου μας περί-

*Κώστας Καφαντάρης
(Νικηταράς).*

μενε ο Νικηταράς. Αμέσως μετά τη γνωριμία ο Βασίλης έφυγε για το Θραψίμι. Μπροστά μου έχω ένα γεροδεμένο άνδρα, ντυμένο με στολή αξιωματικού βαθύ χρώματος, με στρατιωτική εξάρτιση, πιστόλι, φορούσε πέτσινες μπότες, μαύρο σκούφο, ενώ μια καινούργια κανούτα βλάχικη κάπα τον σκέπαζε μέχρι τα νύχια.

Του πρότεινα να πάμε να διανυκτερεύσουμε κοντά στα δικά μας μανδριά. Δεν το εύρισκε σωστό. Τελικά συμφώνησε να μείνουμε αυτή τη βραδιά στη θέση Καστανιά, που αυτές τις μέρες εμείς κάναμε σ' αυτή το χωράφι μας δουλειές ξεκερσώματος.

Εκεί κοντά στις μεγάλες θράκες της φωτιάς, συζητώντας για πολλή ώρα την βγάλαμε αυτή τη βραδιά.

Ωστόσο το πιο εντυπωσιακό από αυτή τη συνάντηση έγινε το πρωί της άλλης μέρας. Όταν εκεί μπροστά στα μάπα μου από μια πέτιση τσάντα με βαθύ κόκκινο χρώμα ο Νικηταράς βγάει ένα μεγάλο μπλοκ τετραδίου κι αρχίζει να κρατάει σημειώσεις. Αφού τέλειωσε το γράψιμο, μου εξηγεί περί πνος πρόκειται. Μου είπε περίπου τα παρακάτω: «Αυτό είναι το προσωπικό μου ημερολόγιο που κρατάω. Από τα ημερολόγια και τις σημειώσεις που θα κρατήσουν και πολλοί άλλοι αγωνιστές θα γίνει δυνατό στο μέλλον να γραφτεί η ιστορία του καινούργιου αγώνα που αρχίζουμε. Είναι χρέος κάθε αγωνιστή να βρει τον τρόπο να κρατάει τέτοιες σημειώσεις, που θα χρησιμεύσουν για μια αληθινή περιγραφή των γεγονότων».

Αργότερα όταν και εγώ πήρα το δρόμο του βουνού δεν ξέχασα την υπόδειξη αυτού του αγωνιστή και άρχισα να ακολουθώ το παράδειγμά του. Το ημερολόγιο και οι σημειώσεις μου αποτέλεσαν τη βάση αυτής της εργασίας.

Την ίδια μέρα στην ίδια τοποθεσία πήγα και έφερα τον Α' και το Β' Γραμματέα της ΚΟΒ του χωριού μας Γ. Παπαδογιάννη και Β. Κόκκινο. Εδώ έγινε και η συζήτηση για το θέμα της επίσκεψής του στο χωριό μας. Εκεί συμφωνήθηκε να γίνει κομματική σύσκεψη στελεχών των δύο χωριών με εισηγητή το ίδιο το Νικηταρά.

Κομματική σύσκεψη στελεχών για την ανάλυση της απόφασης της 2ης Ολομέλειας της ΚΕ του ΚΚΕ

Υστερα από δυο μέρες σε μια προσήλια λάκκα κοντά στη θέση Αρχινική πραγματοποιείται η παράνομη αυτή σύσκεψη. Την εισήγηση με θέμα: «Η ανάλυση της απόφασης της 2ης Ολομέλειας της ΚΕ του

ΚΚΕ και τα καθήκοντα των κομμουνιστών» την έκανε ο ίδιος ο Νικηταράς.

«Τα κόμματα του Συνασπισμού του ΕΑΜ και το ΚΚΕ – είπε ο εισπληγής – τόσο πριν, όσο και μετά την απελευθέρωση, έκαναν το παν για να επικρατήσει στη χώρα μας μια ειρηνική δημοκρατική εξέλιξη. Εφάρμοσαν κατά γράμμα τους όρους της συμφωνίας της Βάρκιζας, έκαναν υπομονή και πηρώντας πιστά τους όρους αυτής της συμφωνίας θυσίασε το ΚΚΕ μια σειρά αγωνιστές και οπαδούς του. Αν τώρα η χώρα μας δεν οδηγήθηκε σε μια τέτοια πορεία εξέλιξης, την ευθύνη την φέρνει η μοναρχοφασιστική δεξιά υποκεινόμενη από τους Άγγλους ιμπεριαλιστές, η οποία σκόπιμα όχι μονάχα δεν πήρσε τους συμφωνημένους αυτούς όρους, αλλά και ανοικτά τους παραβίασε κατάφωρα. Δημιούργησε ένα μονόπλευρο μονοκομματικό κράτος, ένα άλλο ανεξέλεγκτο και ακυβέρνητο παρακρατικό μηχανισμό που τον αποτελούν οι πολυάριθμες τρομοκρατικές ληστοσυμμορίες. Με π ασχολούνται σαν σύνολο όλοι αυτοί οι μηχανισμοί τους είδατε με τα μάπα σας εδώ και ένα χρόνο. Στη χώρα μας κυριαρχεί σήμερα ένα καθεστώς βίας και τρομοκρατίας που ιδιαίτερα στην ύπαιθρο έχει ξεπεράσει κάθε όριο.

Απ' τα χέρια αυτού του φασιστικού κρατικού και παρακρατικού μηχανισμού καθημερινά συλλαμβάνονται, βασανίζονται, στέλνονται στις φυλακές, σκοτώνονται, σφάζονται απ' τα μακαίρια των αιμοσταγών συμμοριών αθώοι δημοκρατικοί πολίτες, Έλληνες πατριώτες, αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης. Στη χώρα μας σήμερα υπάρχει καθεστώς μονόπλευρου εμφυλίου πολέμου. Αυτό το καθεστώς η κυβέρνηση του Σοφούλη πάει να το νομιμοποιήσει με τις βουλευτικές εκλογές που ανήγγειλε για τις 31 του Μάρτη. Το ΚΚΕ δήλωσε ότι δεν υπάρχει κανένα δείγμα ότι πάμε για αδιάβλητες εκλογές, αλλά για μια νόθα εκλογική παρωδία. Ο Συνασπισμός του ΕΑΜ απαίτησε και έβαλε τους παρακάτω όρους:

– Γενική πολιτική αμνηστεία σ' όλους τους αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης.

– Διάλυση και αφοπλισμό όλων των ένοπλων παρακρατικών τρομοκρατικών συμμοριών.

– Εγγυημένη εκκαθάριση όλων των εκλογικών καταλόγων.

– Απομάκρυνση απ' το στρατό και απ' τα Σώματα Ασφαλείας όλων εκείνων που συνεργάστηκαν με τους καταχτητές.

Αν αυτοί οι στοιχειώδεις όροι δεν τηρηθούν το Κόμμα θα κρατήσει αποχή από αυτές τις νόθες εκλογές.

Το Κόμμα διαπίστωσε ότι η εγκληματική δεξιά εξαπόλυσε στην ύ-

παιθρο το καθεστώς μονόπλευρου εμφυλίου πολέμου. Η ντόπια ολιγαρχία και οι Άγγλοι ιμπεριαλιστές άρχισαν επίθεση για να εξοντώσουν το τεράστιο λαϊκοδημοκρατικό κίνημα της Ελλάδας.

Το μεγάλο δίλημμα που μπαίνει σήμερα μπροστά στο Κόμμα μας, μπροστά στους αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης, σ' όλους τους Έλληνες δημοκράτες πατριώτες, είναι ή να πάρουν τα όπλα να αντισταθούν, να αυτουπερασπισθούν απ' την εξόντωση που τους ετοιμάζει η μοναρχοφασιστική δεξιά, ή να σταυρώσουν τα χέρια και να υποκύψουν, να πουν το γνωστό «σφάξεμ αγάμ ν' αγιάσω».

Το Κόμμα προτείνει στους κομμουνιστές και στους οπαδούς του τον πρώτο δρόμο. Αυτό λέει και η απόφαση της 2ης Ολομέλειας: «Αυτός ήταν και ο σκοπός της σημερινής μας σύσκεψης, να σας το πούμε ανοικτά όπ το Κόμμα προσανατολίζεται για μια ανοικτή ένοπλη πολεμική αναμέτρηση με την μοναρχοφασιστική δεξιά, για να το ξέρετε, να είστε έτοιμοι. Αυτό σημαίνει ότι αν η κυβέρνηση της Αθήνας δεν δεχτεί τους όρους του ΕΑΜ για τη διεξαγωγή ανόθευτων και αδιάβλητων εκλογών, το Κόμμα δεν θα πάρει μέρος σ' αυτές, και η γραμμή για την ένοπλη αναμέτρηση για το Κόμμα παραμένει σαν η μοναδική και σωστή λύση. Αν τώρα μέχρι τις εκλογές εμφανιστούν έστω και οι παραμικρότερες δυνατότητες που θα επιτρέπουν την ειρηνική διευθέτηση του εσωτερικού μας προβλήματος, το Κόμμα μας θα τις υποστηρίξει ανεπιφύλακτα»

Μείναμε όλοι σύμφωνοι με την εκτίμηση της κατάστασης που έκανε το Κόμμα. Επρόκειτο για ένα πρόβλημα που είχε ωριμάσει πια, που οι άνθρωποι της υπαίθρου ακριβώς αυτό περίμεναν να το ακούσουν απ' το Κόμμα. Η βάση της υπαίθρου *όχι μονάχα το ζητούσε μα και το θεωρούσε σαν μοναδική διέξοδο.*

Έχει σημασία να αναφερθούμε σε μια ιδιόμορφη αντίθεση που παρουσίαζε αυτή η σύσκεψη.

Σύμφωνα με το καταστατικό, τη δουλειά αυτή με ένα τέτοιο σοβαρό θέμα, όπως ήταν η ανάλυση της απόφασης της 2ης Ολομέλειας της ΚΕ του ΚΚΕ, έπρεπε να την κάνει το ανώτερο κομματικό όργανο, η Ακτιδική Επιτροπή του ΑΚΕ (ΚΚΕ) του Λεονταριού, στην οποία ανήκαμε.

Σ' αντίθεση από αυτή την αρχή βλέπουμε τώρα ότι αυτή τη δουλειά την αναλάβαινε ένας άλλος μηχανισμός που κι αυτός καθοδηγούνταν από το Κόμμα, αλλά από κάποιο άλλο κανάλι, που αυτό σήμαινε ότι όλη η δουλειά της προετοιμασίας, της οργάνωσης και της καθοδήγησης του ένοπλου αγώνα τον αναλάβαιναν όχι οι Ακτιδικές Επιτροπές αλλά οι ίδιοι οι αρχηγοί των ανταρτοομάδων που είχε επιλέξει το Κόμ-

μα. Αυτός ο χειρισμός στην αρχική περίοδο του ένοπλου αγώνα είχε άμεση σχέση με το γεγονός ότι το Κόμμα θεωρούνταν επίσημα ότι βρισκόταν στη νομιμότητα. Γίνεται όμως κατανοητό, ότι η ύπαρξη τώρα ενός είδους δυαδικής καθοδήγησης των οργανώσεων στην ύπαιθρο, δεν μπορούσε να μην είχε αρνητικές συνέπειες στο συντονισμό των ενεργειών για τη μαζική ανάπτυξη του αντάρτικου κινήματος.

Αξίζει να σημειωθεί ότι παρόλο που αυτή η παράνομη σύσκεψη προετοιμάστηκε και οργανώθηκε με όλους τους κανόνες της εξεμύθειας, τελικά έγινε γνωστό στην εθνικόφρονη οργάνωση του χωριού μας, η οποία με τη σειρά της ειδοποίησε το αστυνομικό τμήμα της Καϊτσας. Ακολούθησαν κυνηγητά και συλλήψεις. Ανάμεσα σ' αυτούς που πιάστηκαν, βασανίστηκαν και ανακρίθηκαν ήταν και η Χρυσάνθη Καρπούζα, γυναικείο στέλεχος του χωριού μας. Απαιτούσαν να μαρτυρήσει ποιοί ήταν εκείνοι που πήραν μέρος σ' αυτή την παράνομη σύσκεψη που έγινε στον Άη Θανάση (Αρχοντική). Για το πώς έγινε δυνατό να φθάσει αυτό στα αυτιά της αντίδρασης εκφράστηκαν υποψίες ότι αυτή τη δουλειά την έκανε κάποιος δικός μας που ήθελε να τα έχει καλά με όλους. Ωστόσο αυτό ήταν απλώς μια υποψία. Το πιο πιθανό είναι ότι αυτό έγινε από κάποια αφέλεια, από έλλειψη υπαγρύπνησης. Σ' αυτό έπαιξε ρόλο και η οικογενειακή σύνδεση, όταν κάποιο ανδρόγυνο βρισκόταν σ' αντίθετο πολιτικό στρατόπεδο. Σε τέτοιες περιπτώσεις δεν είναι εύκολα να κρατηθούν μυστικά.

Μετά το τέλος αυτής της σύσκεψης συνόδεψα τον Νικηταρά στο Σμόκοβο, τον σύνδεσα με τον Αποστόλη Χατζούλη, Β' γραμματεία της ΚΟΒ, γιατί απουσίαζε ο Γιώργος Μανάφας.

Ο Νικηταράς με άλλους δυο αντάρτες κάνει την πρώτη εμφάνιση στο χωριό μας

Στα μέσα του Απριλίου ήρθε στο χωριό μας η ανταρτοομάδα του Νικηταρά αποτελούμενη από τρεις αντάρτες: τους Ευριπίδη Τσαρούχα απ' το Θραψίμι Καρδίτσας και Ηλία Κολοκύθα από το Λουτρό Καρδίτσας.

Στο χωριό μας τους έφερε ο Χρυσόστομος Σαλιάς, Α' γραμματέας της ΕΠΙΟΝ Σμοκόβου, πολύ καλά γνωστός μας. Συνδέθηκαν με τον καθοδηγητικό πυρήνα της ΚΟΒ του χωριού μας Γ. Παπαδογιάννη, Β. Κόκκινο και Δ. Κατοή. Ήταν και οι τρεις οπλισμένοι με ατομικά όπλα «ΜΑΟΥΖΕΡ», με σταυρωμένες αρμάθες από σφαίρες στα στήθια, με

*Ευριπίδης Τσαρούκας του Στέρ-
γιου. ΕΛΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Για
την πατριωτική του στάση στα χρό-
νια της Εθνικής Αντίστασης διώκε-
ται απ' το μεταβαρκεζιανό κράτος.
Για να γλιτώσει εξαναγκάζεται να
κρύβεται στα δάση. Απ' τον Απρίλιο
του 1946 βγαίνει ξανά στο βουνό.
Είναι ο υπ' αριθ. 2 αντάρτης της αυ-
ταρτοομάδας του Νικηταρά.*

εξαρτώσεις, με πιστόλια, ντυμένοι καλά με στρατιωτική στολή, και οι τρεις αυτή τη φορά φορούσαν μαύρους σκούφους.

Οι άλλοι δύο που πρώτοι τώρα είχαν ακολουθήσει τον Νικηταρά, ανήκαν στην κατηγορία των μόνιμων καταδιωκόμενων αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης που δεν γνώρισαν νομιμότητα μετά τη Βάρκιζα, δεν είχαν παραδώσει τα όπλα τους και συνέχιζαν να κρύβονται μέσα στα δάση.

Από τέτοιους αγωνιστές αποτελέστηκε η μαγιά του πρώτου τμήματος της Ομάδας Ενόπλων Καταδιωκόμενων (ΟΕΚ) στην περιφέρειά μας.

Υστερα από συζήτηση αποφασίστηκε να γίνει επίσημη εμφάνιση στο χωριό της Ανταρτοομάδας του Νικηταρά και τις βραδινές ώρες του Σαββάτου στο εξωκκλήσι του Προφήτη Ηλία να γίνει μια πλαπά σύσκεψη, στην οποία θα έπαιρναν μέρος όλοι οι οπαδοί μας και απ' τα δύο χωριά και θα τους μιλούσε ο Νικηταράς σαν εκπρόσωπος του τμήματος της Ομάδας Ενόπλων Καταδιωκόμενων. Την άλλη βραδιά η τριάδα του Νικηταρά με συνοδό το Βαγγέλη Κόκκινο πήγε και συνδέθηκε με την ΚΟΒ της Κάτω Δρανίστας.

Με μεγάλη ικανοποίηση δέχτηκαν οι οπαδοί μας αυτή την είδηση, που θα τους δινόταν η δυνατότητα να ειδούν και να γνωρίσουν τους

Γιάννης Παπαδογιάννης, παλιός κομμουνιστής, ο ιδρυτής της πρώτης κομματικής οργάνωσης βάσης στην Κιμένη, πρωτοστάτησε για τη συγκρότηση των εθνικοαπελευθερωτικών οργανώσεων αυτού του χωριού. Από το 1942 ήταν Α' γραμματέας της ΚΟΒ, χρημάτισε μέλος της Ακτιδικής Επιτροπής Λεονταρίου. Πιάστηκε το 1949, βασανίστηκε, πέρασε απ' το στρατοδικείο και καταδικάστηκε δυο φορές σε θάνατο. Έκανε πολλά χρόνια σε φυλακές και σε στρατόπεδα εξορίας.

Λότσιος Τάκης του Γιάννη. Ε-ΠΟΝίτης, μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' τον Απρίλη του 1947. Υπηρετούσε στα τμήματά του. Υπολοχαγός του ΔΣΕ. Τον Αύγουστο του 1949 βρέθηκε στα Θεσσαλικά τμήματα. Παρά τις δυσκολότητες συνθήκες που επικρατούσαν σ' αυτό το χώρο, δεν σκέφτεται να παραδοθεί. Μαζί με μια ομάδα ξεκομμένων ανταρτών ξεκινάει απ' τη Δρανίστα με προορισμό τα Αλβανικά σύνορα. Τέσσερις ολόκληρους μήνες, μέσω Όθρυ, Πύλειο, Κίτσαβο, Όλυμπο, Χάσια, Σμόλικα, Γράμμο, υπερνικώντας αζεπέραστες δυσκολίες και στερήσεις φθάνει και μπαίνει στο Αλβανικό έδαφος στις 12 Δεκεμβρη του 1949.

πρώτους αντάρτες, τους σκαπανείς του καινούργιου λαϊκού ξεκινήματος. Τον Νικηταρά με τους άλλους δύο αντάρτες τους έφερε στον Άη Λια. ο Τάκης Λότσος. Πριν ακόμα σουρουπώσει από διάφορες κατευθύνσεις άρχισαν να φθάνουν κατά παρέες οι συντρόφοι μας στην κορυφή του ξερόβουνου, στο εξοκικό αυτό εξωκλήσι. Το φεγγάρι που υπήρχε αυτή τη βραδιά διευκολύνει να γίνει η αλληλογνωριμία.

Στους συγκεντρωθέντες μίλησε ο αρχηγός του μικρού τμήματος των ΟΕΚ Κ. Καφαντάρης. Ήταν σύντομος και πειστικός. Αναφέρθηκε στις νόθες εκλογές που έγιναν, στην κατάσταση που επικρατούσε στη χώρα μας, στον προσανατολισμό του Κόμματος να αρχίσει την ένοπλη απάντηση κατά κύριο λόγο ενάντια στις τρομοκρατικές ένοπλες συμμορίες του παρακράτους. Δεν έβαζε με επιτακτικότητα αυτή τη στιγμή άμεση και μαζική ενίσχυση των ΟΕΚ, δεν αποκλείει τέτοιο πράγμα γι' αυτούς που θα το επιθυμούσαν, υπενθύμισε ότι οι οπαδοί μας, οι καταδικώμενοι αγωνιστές, θα πρέπει να είναι πανέτοιμοι, να πάρουν μέρος στην εκπλήρωση αυτού του καθήκοντος. Το έκανε σαφές ότι ο δρόμος της ένοπλης πάλης είναι πια αναπόφευκτος για το Κόμμα.

Ο Νικηταράς σχεδίαζε να κάνει παρόμοιες συγκεντρώσεις και στα άλλα χωριά της Αχτίδας Λεονταρίου. Η επόμενη καθορίστηκε να γίνει στην ΚΟΒ Λεονταρίου. Ειδοποιήθηκε η ΚΟΒ αυτού του χωριού να στείλει εκπροσώπους να τους παραλάβει. Σαν σημείο συνάντησης καθορίστηκε να γίνει την άλλη βραδιά κοντά στο δικό μας χωράφι στην Κρανιά. Την ίδια βραδιά με την ανταρτοομάδα του Νικηταρά φθάσαμε στην Κρανιά και κρυφτήκαμε στη δασωμένη πλαγιά της Βίγλας.

Ο Απρίλης για τους αγρότες ήταν τώρα ένας από τους πιο καυτούς μήνες από άποψη όγκου δουλειάς και σημασίας. Ήταν μήνας σποράς του καλαμποκιού, ο μήνας που τάζει τη φάμιλια του κάθε σπιτιού. Γι' αυτό οι αγρότες, οι χωριανοί μας στην πραγματικότητα, απ' τη χαραυγή μέχρι το βράδυ βρίσκονταν στα χωράφια τους, να προκάνουν όσο το δυνατό πιο γρήγορα πριν αρχίσει η ξέρα να ρίξουν τα σπειριά της μελλοντικής σοδειάς του καλαμποκιού στη γη. Εγώ με τον αδερφό μου Πέτρο ο ένας με τα βόδια και ο άλλος με τα άλογα ασχολούμαστε με την καλλιέργεια της σποράς στο χωράφι μας στην Κρανιά.

Δεν είχε ανέβει και πολύ ψηλά ο ήλιος και να τώρα εντελώς απρόοπτα βλέπουμε ότι τα υψώματα της κορυφογραμμής απ' το Δενδράκο μέχρι τον Καταλκαγιά πιάστηκαν από αποσπάσματα χωροφυλακής. Οι υποψίες ότι η υπόθεση της ύπαρξης των ανταρτών σε τούτα τα μέρη είναι προδομένη δεν έφευγε απ' το μυαλό μας. Ο αδερφός μου Πέτρος συνέχισε τη δουλειά του, ενώ εγώ ξέζεπα τα βόδια και

κρύφτηκα. Τα αποσπάσματα αυτή τη φορά δεν ασχολήθηκαν με συλλήψεις. Όπως φαίνεται η εμφάνισή τους σήμερα σε τούτα τα μέρη είχε περισσότερο χαρακτήρα εκφοβισμού του πληθυσμού. Οι εκπρόσωποι της ΚΟΒ Λεονταρίου Π. Οικονόμου (Γαζής) και Π. Κωνσταντίνου που έρχονταν αυτή τη μέρα να συναντηθούν με τον Νικητάρá, παραλίγο να πέσουν πάνω στους χωροφύλακες που είχαν πιάσει αυτό το μέρος.

Η τριάδα του Νικητάρá, που κρυβόταν στη ζερβή πλαγιά της Βίγλας, είδε από κοντινή απόσταση το πέρασμα του αποσπάσματος. Αν και υποψιάστηκαν ότι το στέκι είναι προδομένο, ωστόσο δεν κουνήθηκαν από τη θέση τους. Τις απογευματινές ώρες, τα αποσπάσματα αποσύρθηκαν χωρίς να συμβεί κάτι το απρόοπτο. Η τριάδα του Νικητάρá δεν περίμενε τον ερχομό των εκπροσώπων του Λεονταρίου και το βράδυ τράβηξε προς την Ακλαδιά.

Τις απογευματινές ώρες της άλλης μέρας ήρθαν στο χωράφι μας στην Κρασιά ο Περικλής Οικονόμου και ο Παναγιώτης Κωνσταντίνου με δυο τροβάδες ψωμί να παραλάβουν τους αντάρτες του Νικητάρá. Τους εξηγήσαμε πώς είχαν εξελιχθεί τα πράγματα και έφυγαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Ο ΝΑΚΟΣ ΜΠΕΛΗΣ ΞΑΝΑΖΩΝΕΤΑΙ Τ' ΑΡΜΑΤΑ

Πώς ο Νάκος Μπελής είδε και έκρινε τη Συμφωνία της Βάρκιζας

Είναι γεγονός ότι η καταπληκτική πλειοψηφία των καπεταναίων του ΕΛΑΣ κατέκριναν περισσότερο από κάθε άλλο τη Συμφωνία της Βάρκιζας. Τη θεώρησαν όχι απλώς σαν λάθος, αλλά σαν πραγματική προδοσία των ιδεών και σκοπών του ΕΑΜικού Κινήματος. Στην κατηγορία αυτή των φοβερών επικριτών της Συμφωνίας της Βάρκιζας ήταν και ο Νάκος Μπελής. Τη θεωρούσε συμφωνία προδοτική.

Δεν έκρυψε καμιά φορά τη γνώμη του μα και την είπε ανοικτά εκεί που χρειαζόταν όπως ακριβώς την καταλάβαινε. Ήταν επόμενο να μην τον πείσουν τα διάφορα επιχειρήματα που σέρβιραν τότε παντού τα στελέχη και η ηγεσία του ΚΚΕ στις αναλύσεις που γίνονταν. Είναι άλλο τώρα θέμα που οι καταστακτικές αρχές του Κόμματος που ανήκε τον υποχρέωναν να πειθαρχήσει στις αποφάσεις του. Για να δούμε ό-

μως πιο συγκεκριμένα πώς αυτός ο καπετάνιος είδε, έκρινε τη συμφωνία της Βάρκιζας και κατά κύριο λόγο την παράδοση των δοξασμένων όπλων του ΕΛΑΣ, θα αναφερθούμε σε γεγονότα απ' τη στάση του, απ' τη συμπεριφορά του, όπως είχε εκφραστεί και μονάχα από εκείνες τις πληροφορίες που είναι σε μας γνωστές.

Σήμερα το γνωρίζουν όλοι ότι, μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας οι αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης, αυτοί που πολέμησαν τον κατακτητή, οι αντάρτες του ΕΛΑΣ και ιδίως ο πιο πιστός πυρήνας αυτού του λαϊκού στρατού, οι καπεταναίοι, μετά τη Βάρκιζα δεν μπόρεσαν να πάνε στα σπίτια τους, στις οικογένειές τους, να ασχοληθούν ελεύθερα με την ειρηνική ζωή που τόσο επιθυμούσαν. Πολλοί απ' αυτούς εξαναγκάστηκαν να μείνουν στα βουνά, να κρύβονται στα δάση για να γλιτώσουν το μαχαίρι του παρακραπικού και του τρομοκράτη που τους περίμενε. Δεν μπόρεσε τώρα και ο Νάκος Μπελής να γυρίσει στο σπίτι του, στο χωριό του, στην όμορφη Ομβριακή.

Από το Μάρτη του 1945 γύριζε και κρυβόταν στα δάση των χωριών Δρανίστας, Σμοκόβου, Ρεντίνας, Γιαννισού, Ασθέστη, Θραψίμι κ.α. Γύριζε σαν καταδιωκόμενος πότε μαζί με τον Αχιλλέα και τον Κέντρο και πότε χωρίς αυτούς. Οι κάτοικοι αυτών των χωριών, οι οργανώσεις τον συμπαραστέκονταν, τον τροφοδοτούσαν, κάναν ό,τι μπορούσαν να τον προφυλάξουν. Με το πέρασμα του χρόνου τα πράγματα έσφιγγαν, στριμώχνονταν και αρχίζοντας απ' τον Απρίλη του 1945 η υπαρξή του, το κρύψιμό του στα δάση αυτών των χωριών γίνεται προβληματική.

Η διορισμένη απ' τους Άγγλους αντιδραστική Κυβέρνηση, όχι μονάχα αρνείται τώρα να εκπληρώσει τους όρους της Συμφωνίας της Βάρκιζας, να δημιουργήσει για όλους τους Έλληνες πολίτες συνθήκες ελευθερίας και ειρηνικής ζωής. Αντίθετα με τον πιο βάνανσο τρόπο καταπατάει αυτούς τους συμφωνημένους όρους, μα και δίνει οδηγίες στον καινούργιο μηχανισμό εξουσίας που δημιούργησε, την Εθνοφυλακή, τη χωροφυλακή, τις πολυάριθμες παρακραπικές συμμορίες της υπαίθρου, να συλλαμβάνουν, να φυλακίζουν, να βασανίζουν, να σκοτώνουν, να σφάζουν τους αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης χωρίς να δώσουν κάποιο λόγο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η ηγεσία του ΚΚΕ σ' αυτές τις στιγμές πήρε μια σειρά μέτρα με σκοπό να προστατέψει και να προφυλάξει τους πιο γνωστούς καπεταναίους του ΕΛΑΣ απ' την πλήρη εξόντωσή τους. Αναφερόμαστε στη γνωστή συνάντηση που έγινε τον Απρίλη του 1945 στο χωριό Πετωιά Φθιώπιδας, ανάμεσα στην αναπροσωπεία της ηγεσίας

του ΚΚΕ, αποτελούμενη απ' το μέλος του ΠΓ Νίκο Πλουμπίδη και το μέλος της ΚΕ του ΚΚΕ Ζήση Ζωγράφο, απ' τη μια μεριά, και τον Αρχικαπετάνιο του ΕΛΑΣ Άρη Βελουκιώτη.

Κύριος σκοπός αυτής της συνάντησης ήταν να πεισθεί ο Άρης Βελουκιώτης να δεχτεί την απόφαση της ΚΕ του ΚΚΕ να πάει στην Αλβανία για να γλιτώσει την εξόντωσή του απ' το επίσημο κράτος που οι προθέσεις του ήταν φανερές. Πρέπει επίσης να τονιστεί ότι η συνάντηση αυτή της ηγεσίας του ΚΚΕ και η επιμονή της να περάσει ο Άρης Βελουκιώτης στην Αλβανία υπαγορευόταν ακόμα και από μια άλλη επιδίωξη της τότε αμαρτωλής ηγεσίας του ΚΚΕ, να απαλλαχθούν απ' τον Αρχικαπετάνιο του ΕΛΑΣ, έναν από τους πιο φανερούς αναπάλους της Συμφωνίας της Βάρκιζας που τώρα είχε πια ανοικτά ξεσπαθώσει και αποκαλούσε αυτή τη συμφωνία προδοτική. Το θέμα αυτό έχει πολλές πλευρές και δεν βάζουμε σαν σκοπό να τις εξετάσουμε όλες στη δοσμένη σπιγμή. Εκείνο που έχει άμεση σχέση με το θέμα που εξετάζουμε είναι ότι ο Άρης Βελουκιώτης έδωσε συγκατάθεση να πάει στην Αλβανία.

Στα πλαίσια αυτών των προσπαθειών γίνεται τώρα άλλη μια προσπάθεια απ' την κομματική οργάνωση της Θεσσαλίας να συναντηθεί με τον Νάκο Μπελή για τον ίδιο σκοπό. Ο Μπελής κρυβόταν στο γεωγραφικό χώρο της Θεσσαλίας. Δεν γνωρίζω, ίσως, τέτοια προσπάθεια να έγινε και απ' την πλευρά της ΚΟ της περιοχής Στερεάς Ελλάδας.

Στα τέλη του Απρίλη του 1945 ήρθε στο χωριό μας εκπρόσωπος της ΚΟ περιοχής Θεσσαλίας με το επίθετο, αν θυμάμαι, Σούλας που τον συνόδευε ο Α΄ γραμματέας της Αχτιδικής Επιτροπής Λεονταρίου Μήτσος Κουτούζας. Η πρώτη προσπάθεια να πάρουμε τώρα επαφή με τον Μπελή δεν έδωσε αποτελέσματα. Αυτό εξηγείται κυρίως απ' το γεγονός ότι αυτό τον καιρό τα δικωτικά όργανα της εξουσίας και των παρακρατικών συμμοριών αύξησαν τις δραστηριότητές τους. Αυτό εξαναγκάζει τον Μπελή να μην κάνει πια ανοικτές εμφανίσεις στα χωριά και να αποφεύγει και τις επαφές με τις κομματικές οργανώσεις. Σταματούσε τώρα εκεί που αυτός νόμιζε και θεωρούσε ότι είναι σίγουρος, κυρίως στα μανδριά που η εμπιστοσύνη του είναι απόλυτη.

Απ' την ΚΟ του χωριού μας στάλθηκαν σύνδεσμοι προς όλα τα γύρω χωριά για να πάρουν επαφή και να οργανώσουν αυτή τη συνάντηση. Σε μια τέτοια αποστολή προς Δερελί-Νεζερό πήρα κι εγώ μέρος. Από εκπροσώπους αυτών των οργανώσεων ακούσαμε και την παρακάτω εξήγηση: «Καλά δεν ξέρετε γιατί ο Νάκος αποφεύγει την επαφή μαζί σας. Δεν μάθατε την τύχη του Αχιλλέα στο Θραψίμι;». Εγώ ακόμα

δεν γνώριζα τα αίτια της θλιβερής τύχης του Αχιλλέα. Ωστόσο μεταφέραμε αυτά που ακούσαμε στην Κομματική Οργάνωση. Τελικά συμφωνήθηκε η συνάντηση αυτή να γίνει στα μανδριά του Τάκη Νικοτόλη στο Σμόκοβο. Ο κουβαρδάς αυτός τσέλιγκας δεν ξέχασε να φιλοξενήσει όπως χρειαζόταν τους μουσαφίραίους αυτής της συνάντησης που γινόταν κοντά στο κονάκι του.

Στη συζήτηση που έγινε σ' αυτή τη συνάντηση ανάμεσα στο Νάκο Μπελή και τους εκπροσώπους του Κόμματος, πήρε μέρος και ο Α΄ γραμματέας της ΚΟΒ του χωριού μας Γιάννης Παπαδογιάννης, από αυτόν προέρχονται και οι παρακάτω πληροφορίες που δίνονται.

Στη συνάντηση αυτή οι αντιπρόσωποι της κομματικής οργάνωσης για αρκετή ώρα ανέπτυξαν τη γραμμή του Κόμματος, επέμειναν με τα γνωστά επιχειρήματα που επικαλούνταν και σέρβιραν τότε σε κάθε τέτοια ανάλυση, να αποδείξουν κι αυτή τη φορά ότι η συμφωνία της Βάρκιζας και η γραμμή που συνεχίζει να εφαρμόζει το ΚΚΕ είναι η μοναδικά σωστή και δίκαιη. Παράλληλα αναφέρθηκαν και στα μέτρα που παίρνει το Κόμμα να διαφυλάξει ορισμένα στελέχη απ' την εξόντωση που ετοιμάζει η ανηδραστική κυβέρνηση. Πρότειναν και στο Νάκο Μπελή ή να δεχτεί να πάει στην Αλβανία, ή να αναλάβει το Κόμμα να τον κρύψει μέσα στην πόλη.

Η απάντηση του Μπελή:

«Το πολύ ύστερα από ένα χρόνο θα ψάχνετε να με βρείτε»

Μετά πήρε το λόγο ο θρυλικός Νάκος, ήταν σύντομος, ολιγόλογος, ειλικρινής. Απ' την ομιλία του, απ' την απάντηση που έδωσε αυτός ο αγωνιστής, δείχνει ότι όλα τα επιχειρήματα που επικαλέστηκαν εδώ οι τρανοί καθοδηγητές στάθηκαν ανίκανα να τον πείσουν, να τον κάνουν να αλλάξει την αρχική του γνώμη και τα συμπεράσματα, που έβγαλε σχεπικά με το ρόλο και την έκταση των συνεπειών της προδοτικής Συμφωνίας της Βάρκιζας για το ΕΑΜικό Κίνημα. Ωστόσο το πιο χαρακτηριστικό είναι η σταθερή στάση αυτού του καπετάνιου που, και μπροστά στο Κόμμα ανοικτά, δε σκέφτηκε να κρύψει τις πραγματικές του σκέψεις, να κρυφτεί πίσω απ' το δάχτυλό του. Τα είπε ψύχραιμα, χωρίς επιφυλάξεις, όπως τα πίστευε. Παραθέτουμε σύντομα το περιεχόμενο των πέντε βασικών σημείων αυτής της απάντησης:

«1. Εγώ σαν Έλληνας πατριώτης έκανα το καθήκον μου. Τέσσερα ολόκληρα χρόνια πολέμησα με το όπλο στο χέρι τον ξένο κατακτητή

για το καλό της Ελλάδας και του λαού της. Γι' αυτό και τώρα δεν έχω καμιά διάθεση να φύγω απ' την Ελλάδα και να πάω να ζήσω άνετα έξω από αυτή. Αυτό δεν το επιθυμώ, θα μείνω στην πατρίδα μου και ό,τι θέλει ας συμβεί.

2. Ευχαριστώ την καθοδήγηση του Κόμματος για το ενδιαφέρον που έδειξε να με προφυλάξει. Ωστόσο αυτό το ζήτημα εγώ θα το λύσω με τις δικές μου δυνάμεις. Ακόμα μια φορά, ευχαριστώ.

3. Στο ό,τι αφορά τη Συμφωνία της Βάρκιζας σας το λέγω ακόμα μια φορά, εγώ δεν έμαθα να κρύβομαι πίσω απ' το δάκτυλό μου, αυτή ήταν πέρα για πέρα προδοτική, γιατί πρόδωσε τους σκοπούς και τα ιδανικά του μεγάλου ΕΑΜικού Κινήματος.

4. Εγώ όμως είμαι μέλος του ΚΚΕ και σύμφωνα με τις καταστατικές αρχές του είμαι υποχρεωμένος να πειθαρχήσω και πειθαρχώ στις αποφάσεις που πήρε η ΚΕ του ΚΚΕ.

5. Μην ξεχνάτε όμως όπ **«το πολύ ύστερα από ένα χρόνο θα ψάχνετε να με βρείτε».**

Αυτή ήταν με λίγα λόγια η απάντηση, η τοποθέτηση του θρυλικού Νάκου Μπελή. Ξεκάθαρη, σταράτη, ψυχραιμν. Ο Νάκος Μπελής ήταν ένας καπετάνιος του ΕΛΑΣ που δεν είχε τη μόρφωση, τις γνώσεις, την πείρα, τη θεωρητική και πολιτική κατάρτιση που είχε ο Άρης Βελουχιώτης. Ωστόσο πήρε τη μοναδική σωστή θέση. Γι' αυτό δεν μπορεί να επικρίνει κανείς τη γνώμη που εκφράζουν ορισμένοι οπαδοί της Αριστεράς, ότι δεν θεωρούν σαν μοναδική σωστή την απόφαση του Αρχικαπετάνιου του ΕΛΑΣ, που ενώ είχε φθάσει στα αλβανικά σύνορα και ήταν έτοιμος να μπει μέσα σ' αυτά, την τελευταία στιγμή αλλάζει γνώμη, γυρίζει πίσω και κατευθύνεται προς Ρούμελη με σκοπό να αρχίσει καινούργιο ένοπλο αγώνα, μόνος του, χωρίς την συγκατάθεση του Κόμματος. Η παραμονή του στην Αλβανία θα του επέτρεπε να ήταν και ο μοναδικός αρχηγός του μελλοντικού ΔΣΕ. Αν ο Άρης Βελουχιώτης βρισκόταν στην Αλβανία σε καμιά περίπτωση δεν θα προτεινόταν αργότερα η υποψηφιότητα του Τάσου Λευτεριά στην αρχή και στη συνέχεια του Μάρκου Βαφειάδη γι' αυτή την κύρια και νευραλγική υπεύθυνη θέση στον καινούργιο ένοπλο αγώνα.

Εκείνο επίσης που έχει ιδιαίτερη σημασία να υπογραμμιστεί είναι πως στην πράξη δικαιώθηκαν οι προβλέψεις του Νάκου Μπελή, δεν χρειάστηκε μάλιστα να περάσει ένας χρόνος, αλλά λιγότερο από έντεκα μήνες που το Κόμμα έψαχνε να τον βρει και τον βρήκε για να του αναθέσει ξανά να αρχίσει αυτός πρώτος, στην περιοχή του, το κορό του καινούργιου ένοπλου αγώνα.

Ο Θρυλικός Νάκος Μπελής.

Ο Νάκος Μπελής βγαίνει ξανά πρώτος στο κλαρί

Ο Νάκος Μπελής κι αυτή τη φορά προπιμέται, επιλέγεται, τον εμπιστεύεται το Κόμμα να ηγηθεί της ένοπλης δράσης των πρώτων ένοπλων καταδιωκόμενων της περιφέρειας Δομοκού. Δεν ήταν τυχαία η επιλογή, η τιμή που του έγινε να αναλάβει αυτή τη δύσκολη και υπεύθυνα θέση. Η σταδιοδρομία αυτού του αγωνιστή, η πλούσια επαναστατική δράση που παρουσίασε στο παρελθόν κατά τη διάρκεια του Εθνικού Απελευθερωτικού Αγώνα 1941-1944, οι προσωπικές του ικανότητες, η πολύπλευρη αντάρτικη πείρα που διαθέτει, η πίστη του στα δημοκρατικά ιδανικά, όλα αυτά του επέτρεψαν από απλός χασάπης που ήταν στον πολιτικό του βίο να αναδειχτεί σε καπετάνιο του 42 Συντάγματος του ΕΛΑΣ. Το γεγονός αυτό δίκαια ανέβασε το κύρος του, τον έκανε να γίνει δημοφιλής όχι μονάχα στην περιφέρεια Δομοκού αλλά και σ' όλο το Νομό Φθιώτιδας. Το παράδειγμά του, τα λαϊκά του προσόντα, τα πατριωτικά του αισθήματα, ο λαός αυτής της περιφέρειας τα έκφρασε και τα ενσάρκωσε στο γνωστό τραγούδι που συμβόλιζε τα εθνικά αισθήματα της λευτεριάς και του πατριωτισμού και που και σή-

μερα ακόμα συγκινεί κάθε αγωνιστή της Εθνικής Αντίστασης, κάθε πολίτη αυτής της περιοχής.

*«Εγώ είμαι ο Νάκος ο Μπελής, καμάρι της Ομβριακής.
Εγώ κι αν βγήκα στα κλαριά βγήκα για την ελευτεριά.
Κλάψε με μάνα μου γλυκιά τα ορφανά μου τα παιδιά...»*

Ο πολύπειρος αυτός καπετάνιος για να αποφύγει το μακαίρι των ληποσυμμοριών του παρακράτους, μετά το Μάη του 1945 περνάει σε βαθειά παρανομία στην περιοχή του. Πολλές φορές τα «ξεφτέρια» του παρακράτους, «οι παλικαράδες και πατριώτες» των Μάυδων κινήθηκαν στα χνάρια του να τον πιάσουν, να τον αποκεφαλίσουν.

Το Μάρτη του 1946, ο Βασίλης Μωραϊτόπουλος, Α' γραμματέας της Αχιδικής Επιτροπής του ΚΚΕ, με εντολή του Τάσου Λευτεριά που τότε ήταν υπεύθυνος της αυτοάμυνας του ΚΚΕ στην περιοχή Στερεάς Ελλάδας, συναντιέται κρυφά με τον Νάκο Μπελή και ανακοινώνει στον τελευταίο την απόφαση του Κόμματος να ηγηθεί της προετοιμασίας και της καθοδήγησης της πρώτης ένοπλης ανταρτοομάδας των ένοπλων καταδιωκόμενων της περιφέρειας Δομοκού. Ο Νάκος Μπελής, χάρη στη μεγάλη πείρα που διαθέτει, καλύτερα από κάθε άλλο καταλάβαινε τώρα τις δυσκολίες, τα προβλήματα και τις ανάγκες του καινούργιου ένοπλου αγώνα. Πρώτα απ' όλα ζήτησε να μάθει απ' τον Μωραϊτόπουλο τι δυνατότητες έχει το Κόμμα για να εφοδιάσει τα μελλοντικά τμήματα των ΟΕΚ με οπλισμό, με ρούχα, με άρβυλα. Ακόμα ζήτησε να γίνει το συντομότερο συνάντηση με τον ίδιο τον Τάσο Λευτεριά. Ο γραμματέας της Αχιδας βρήκε τον τρόπο να εκθέσει στον Τάσο Λευτεριά τις απόψεις του Μπελή και την παράκλησή του να συναντηθούν το συντομότερο. Οι υποσχέσεις που έδωσε ο Λευτεριάς ήταν παραπάνω από απλόχερες, όμως στην πραγματικότητα κανένας εφοδιασμός από αυτά που ζητήθηκαν δεν δόθηκε. Δεν κράτησε και την υπόσχεσή του να πάει να συναντηθεί με τον Μπελή.

Με την ελπίδα ότι κάποτε θα συναντηθεί με τον Λευτεριά να εκθέσει τους προβληματισμούς του, στις αρχές του Απριλίου του 1946, ο Νάκος αφήνει το κρυφτό του και βγαίνει στο κλαρί. Έχει πάλι για συντροφιά την ιταλική μπερέτα που την κρατούσε στα χέρια του όλα τα χρόνια που πολεμούσε στον ΕΛΑΣ. Με τις αρμάθες στο στήθος, το πιστόλι του, τις εξαρτίσεις, την παλιά στρατιωτική του στολή, τη χλαίνη του, το μαύρο σκούφο του, ξεκινάει να πάρει επαφή με τις παράνομες οργανωμένες γιάφκες των γύρω χωριών.

Λιάσκας Παντελής του Μήτσου. Μέλος του ΚΚΕ. Ο θρυλικός καπετάνιος του ΕΛΑΣ με το ψευδώνυμο Πελοπίδας. Ένας απ' τους διαλεκτούς μαυροσκούφηδες, κοντινός και πιστός σύντροφος του Άρη Βελουκιώτη. Στο ΔΣΕ απ' το Μάνι του 1946. Έπεσε στο Μοναστήρι Δαυλίας Παρνασσού σαν διοικητής τάγματος στις 20.10.48. Συνταγματάρχης τιμημένος νεκρός του ΔΣΕ. Δίγμα της ΠΔΚ απ' τις 1.12.48.

Στις πουρναροπλαγιές του Αγοριανίτη σπίνει τα πρώτα λημέρια του, έχοντας σαν πρώτα βασικά στηρίγματα τα μανδριά των κουκουέδικων οικογενειών Βλαχογιώργου και Αποστολάκη.

Εκεί έφτασε και τον συνάντησε ο Πελοπίδας, ένας απ' τους πρώτους μαυροσκούφηδες του Άρη και πολύ καλά γνωστός και φίλος του. Ο καπετάν Πελοπίδας ήταν κι αυτός ένας από τους καταδιωκόμενους αγωνιστές που μαζί με τον Άρη έφτασαν μέχρι τα Αλβανικά σύνορα, και ένας από κείνους που επέμενε να μπουν και να μείνουν οριστικά στο Αλβανικό έδαφος.

Μετά την αυτοκτονία του Άρη, ταλαιπωρημένος και εξαντλημένος, φθάνει στο χωριό Καροπλέσι όπου παίρνει επαφή με την Κομμουνική Οργάνωση. Έπρεπε να βρει κάποιο μέρος να κρυφτεί, να φυλαχτεί ώσπου να περάσει αυτή η τρομερή περίοδος. Φθάνει στο χωριό Πετσιώτα, στο σπίτι του γνωστού του συναγωνιστή Φώτη Κελέση, ο οποίος, παρά το γεγονός ότι και ο ίδιος καταδιωκόταν και το μεγάλο κίνδυνο για τη ζωή του και την οικογένειά του, αναλαμβάνει να τον κρατήσει στο σπίτι του, να τον φιλοξενήσει και να τον φυλάξει όσο χρόνο χρειαστεί. Ένα ολόκληρο χρόνο φιλοξενείται απ' τον συναγωνιστή του Φώτη, κρύβεται τότε στο μανδρί του και τότε στα γύρω δάση, χωρίς να γίνει αντιληπτός απ' τα λαγωνικά του μεταβαρκιζιανού

Βλαχογιώργος Μήτσος του Γιώργου ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Απ' την Άνω Αγόριανη Δομοκού. Στο βουνό απ' το Μάη του 1946. Ο υπ' αριθ. 3 αντάρτης του Μπέλη μετά τον αρχηγό και τον Πελοπίδα. Υπολοχαγός του ΔΣΕ. Πέθανε στην Πολωνία το 1986 σαν πολιτικός πρόσφυγας.

Κελέσις Φώτης απ' το χωριό Πεισιωτά Φθιώπδας. Μέλος του ΚΚΕ, στέλεχος της ΚΟΒ του χωριού. Ένα ολόκληρο χρόνο έκρυβε και τροφοδοτούσε τον ανταρτοκαπετάνιο του ΕΛΑΣ Πελοπίδα.

κράτους. Πρόκειται για ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα πως οι αριστερές οικογένειες της υπαίθρου ενδιαφέρονταν και ήταν έτοιμες να θυσιαστούν προκειμένου να σώσουν κάποιο αγωνιστή απ' το σίγουρο χαμό του.

Εδώ στο Λημέρι της Κουρακοφωλιάς κοντά στην Άνω Αγόριανη συγκροτείται ο πρώτος αντάρτικος πυρήνας αυτής της περιφέρειας με τρίτο τον αντάρτη και πρώην ΕΛΑΣίτη Μήτσο Βλαχογιώργο.

Σ' αυτό το μέρος στο τρίτο δεκαήμερο του Απρίλη τους βρίσκει ο Κώστας Παλαιολόγου, που ήταν σταλμένος ειδικά απ' τον υπεύθυνο αυτοάμυνας της περιοχής Ρούμελης Τάσο Λευτεριά. Ο Νάκος είχε απαιτήσει να γίνει μια τέτοια συνάντηση μαζί του και του Λευτεριά προκειμένου να λύσει μια σειρά οργανοτεχνικά ζητήματα που αφορούσαν την προετοιμασία και την έναρξη της ένοπλης πάλης σ' αυτή την περιοχή. Μα και η Αχπδική Επιτροπή Δομοκού του υποσχέθηκε όμ μια τέ-

τοια συνάντηση γρήγορα θα πραγματοποιηθεί.

Ο Μπελής ειδοποιήθηκε ότι στο λημέρι έρχεται για συνάντησή του κάποιος κομματικό στέλεχος και προϋπόθετε ότι αυτός θα ήταν ο Λευτεριάς. Όταν όμως είδε μπροστά του τον Κώστα Παλαιολόγου, τον παλιό γνωστό και συμπολεμιστή του ο πεπειραμένος αυτός ανταρτοκαπετάνιος αμέσως κατάλαβε την ματωραγγιά του Λευτεριά, που αυτό σημαίνει απ' τη μια μεριά ότι ο τελευταίος δεν ήθελε να ρισκάρει να βγει στην βουρλοκρατούμενη ύπαιθρο, και απ' την άλλη δεν ήθελε ούτε μια στιγμή να αφήσει έστω και για λίγες μέρες τη γλυκειά ζωή της Λαμίας. Γι' αυτό πριν ακόμα δώσει το χέρι και να χαιρετίσει τον παλιό του συμπολεμιστή ο Κ. Παλαιολόγου εκδήλωσε τη δυσαρέσκειά του λέγοντας χαρακτηριστικά: «Γιατί δεν ήρθε μόνος του ο Λευτεριάς και έστειλε εσένα; Εμείς αυτόν περιμέναμε».

Οι οδηγίες που έφερε ο Κ. Παλαιολόγου προς τον Ν. Μπελή αφορούσαν τη μορφή, την τακτική και την έκταση της δράσης της πρώτης οργανωμένης ανταρτοομάδας, την προοπτική ανάπτυξης. Σ' αυτή τη στιγμή δεν έμπαινε σαν άμεσο καθήκον για μια μαζική έξοδο των αγωνιστών στις Ομάδες Ενόπλων Καταδιωκόμενων (ΟΕΚ). Η αριθμητική ανάπτυξη των ανταρτών θα έπρεπε να πάρει ένα συνεχή προοδευτικό ανοδικό χαρακτήρα. Η δράση των πρώτων ανταρτοομάδων έπρεπε να στραφεί και να έχει σαν κύριο στόχο το χτύπημα και την εξόντωση των παρακρατικών τρομοκρατικών συμμοριών που οργάνωναν στην ύπαιθρο και μονάχα σε εξαιρετικές περιπτώσεις να συγκρούονται με αποσπάσματα χωροφυλακής. Σε ότι αφορά το αίτημα του Ν. Μπελή για τον εφοδιασμό των ανταρτών με πυρομαχικά, όπλα, ρουχισμό, άρβυλα κλπ. η απάντηση ήταν ότι μπορεί να ελπίζει μονάχα στα λάφυρα του εχθρού.

Επιτρέφοντας στη Λαμία ο Κ. Παλαιολόγου ενημέρωσε τους Κώστα Κοηλιγιάννη και Τάσο Λευτεριά για τη συνάντηση που είχε και τα αιτήματα του Ν. Μπελή.

Για να ειδεί κανείς πόσο λογικά και αναγκαία για εκείνη την περίοδο ήταν τα αιτήματα του Ν. Μπελή γύρω από αυτό το θέμα, για τις τεράστιες δυσκολίες που συναντούσαν οι αντάρτες στην αρχική περίοδο της δράσης τους, από άποψη οπλισμού και πυρομαχικών, αρκετά χαρακτηριστική είναι η πληροφορία που μας δίνει ένας απ' τους πρώτους αντάρτες του Μπελή, ο Κομνάς Συκάς απ' την Κάτω Αγόριανη. «Με μεγάλη δυσκολία έγινε δυνατό να βρεθούν όπλα για να εξοπλιστούν οι πρώτοι αντάρτες που ακολούθησαν τον Μπελή απ' τα δυο χωριά της Αγόριανης. Ενώ απ' το χωριό Σκάρμιτσα τρεις από τους 7 που

Νίκος Κατσής του Κώστα. Μέλος του ΚΚΕ απ' το 1942, στέλεχος της ΚΟΒ και πρόεδρος του Λαϊκού Δικαστηρίου του χωριού. Γιάστηκε, βασανίστηκε, πέρασε από στρατοδικείο και καταδικάστηκε δυο φορές σε θάνατο. Κλείστηκε για πολλά χρόνια στις φυλακές και εξορίες. Μέχρι το τέλος της ζωής του έμεινε πιστός στα ιδανικά του ΚΚΕ.

Σωκράτης Κομνιάς απ' την Κάτω Αγορίανη Δομοκού. ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' το Μάη του 1946. Πήρε μέρος στην μάχη στο Ψηλό Κοιρώνι. Ανθ' γός του ΔΣΕ.

μας ακολούθησαν ήταν άοπλοι. Ωστόσο το μεγαλύτερο πρόβλημα ήταν η έλλειψη αρκετών πυρομαχικών γι' αυτά τα λίγα όπλα. Όλες εκείνες οι σφαίρες που κατορθώθηκε να εξοικονομηθούν χρειάστηκε να σκάσουμε και να τις βγάλουμε από κάποιο υπόγειο κρύφτη ή από κάποιο μανδρί ή καλύβα, να τις καθαρίσουμε απ' το κόμμα και τις σκουριές και να τις πλύνουμε με πετρέλαιο. Αν και δεν ήταν τώρα μονάχα αυτό το μεγάλο κακό. Οι περισσότερες από αυτές τις σφαίρες χάρη στην πρόχειρη διαφύλαξη τους μεταβλήθηκαν σε άχρηστες, με αποτέλεσμα όταν πατούσαμε την σκανδάλη να μην πιάνουν φωτιά». Οι μαρτυρίες αυτές αρκετά παραστατικά επιβεβαιώνουν την έκταση των δυσκολιών που συναντούσαν και σ' αυτόν τον τομέα οι πρώτες ανταρτομάδες.

Μια πρώτη μαχητική εξόρμηση των ενόπλων καταδικωμένων και αυτοαμυντών

Στην αρχική περίοδο της εμφάνισης των πρώτων ΟΕΚ, το καθήκον που τους έβαζε το ΚΚΕ ήταν να απαντήσουν με τα ίδια μέσα έχοντας σαν κύριο στόχο την εξόντωση των εγκληματικών παρακρατικών συμμοριών, να απαλλάξουν τον πληθυσμό της υπαίθρου απ' το αφόρητο τρομοκρατικό όργιο που επικρατούσε. Αν και πρακτικά κατ' αυτό τον τρόπο ήταν αδύνατο να γίνει ένας τέτοιος χωρισμός στόχων, να χτυπάς ξεχωριστά τις συμμορίες απ' τους άλλους φορείς της «εξουσίας», της χωροφυλακής, του στρατού κλπ. μια και όλοι αυτοί μαζί δρούσαν συντομισμένα από κοινού.

Την περίοδο αυτή ο πληθυσμός της υπαίθρου της περιφέρειας Δομοκού στέναζε κάτω από τους συνεχείς και απάνθρωπους βασανισμούς της ληπτοσυμμορίας του αιμοβόρου λήσαστρου Κώστα Βουρλάκη. Αυτή αποτελούνταν από μια σειρά ρεμάλια της εποχής, από ένα μπουλούκι από χαρμαοφάδες και φονιάδες. Γι' αυτό από όποιο χωριό κι αν περνούσε αυτός ο μακελάρης με το σκυλολόι του διακρινόταν για τους ακραίους απάνθρωπους βασανισμούς που χρησιμοποιούσε, χωρίς καμιά απτία έπαιρνε κεφάλια αγωνιστών, σκορπούσε το θάνατο, τον τρόμο, τη φρίκη, ακούγονταν βογγητά, χύνονταν δάκρυα, αθώο ελληνικό αίμα.

Ακριβώς την εξόντωση αυτής της συμμορίας Βουρλάκη βάζει τώρα σαν πρώτο στόχο η πρώτη οργανωμένη τριάδα των ΟΕΚ του Ν. Μπελή σε συνεργασία με τους αυτοαμυνίτες των γύρω χωριών. Αυτό τον σκο-

πό απόβλεπε και η κοινή μαχητική εξόρμηση που έγινε το βράδυ στις 27 Απρίλη του 1946 στο χωριό Νεζερό. Την οργάνωση και τον συντονισμό της δράσης αυτής της επιχείρησης την ανέλαβε ο Μπελής με τον Πελοπίδα, οι οποίοι κάλεσαν τους αυτοαμυνίτες από τα γύρω χωριά να έρθουν με ό,π οπλισμό διαθέτουν στην θέση Κορακοφωλιά της Άνω Αγόριανης. Για να μην γίνουν αντιληπτές οι μετακινήσεις τους απ' τις ένοπλες «εθνικόφρονες» ομάδες των χωριών τους, η μετακίνηση των αυτοαμυνιτών γίνεται τη νύχτα, τηρώντας αυστηρά όλους τους κανόνες της συνωμοτικότητας. Στη γιάφκα στην Κορακοφωλιά ήρθαν κατ' αυτό τον τρόπο γύρω στους 30 αυτοαμυνίτες απ' την Σκάρμπισα, το Πουρνάρι, την Αγόριανη, τη Λεύκα, την Καΐτσα, την Σοφιάδα κλπ.

Εκεί ο Μπελής τους εξηγεί το σκοπό αυτής της συγκέντρωσης, που ήταν να χτυπήσουν και να εξοντώσουν ολόκληρη την σφηκοφωλιά της τρομοκρατικής συμμορίας του Βουρλάκη. Την ημέρα αυτή η ληστοσυμμορία βρισκόταν στο χωριό Μασλί και η οποία σύμφωνα με πληροφορίες τις βραδινές ώρες έπρεπε να επιστρέψει μέσω Αγόριανης στο Νεζερό. Στο δρομολόγιο αυτό στήθηκε η ενέδρα κοντά στην Άνω Αγόριανη.

Βρέθηκαν όμως τυχεροί, μια και στην πορεία της επιστροφής άλλαξαν δρομολόγιο, δεν περνούν από το μέρος της στημένης ενέδρας, πορεύονται μέσω Παλιομονάστρα, Πέντε Μύλους, Λουτρά, Καΐτσα, Νεζερό. Έτσι πέτυχαν να γλιτώσουν την λαϊκή τιμωρία που τους περίμενε. Όταν οι αντάρτες πληροφορήθηκαν ότι ο μακελάρης με όλη την σφηκοφωλιά του επέστρεψε από άλλο δρομολόγιο, δεν τους χωρούσε ο τόπος που χάσανε αυτή την ευκαιρία. Σε λίγο νύκτωσε. Εκεί επί τόπου γίνεται πρόταση να κινηθούν προς Νεζερό σαν το πιο πιθανό μέρος καταβλισμού της συμμορίας. Εκφράστηκαν και διαφωνίες κατά πόσο ήταν δυνατό τώρα μέσα σε μια βραδιά να κινηθούν απ' την Αγόριανη, μέσα στη νύχτα, να πάνε στο Νεζερό, να χτυπήσουν τη συμμορία και να επιστρέψουν πάλι στη βάση εξόρμησης πριν φέξει. Ακόμα δεν είχαν πληροφορίες αν τελικά σταμάτησε η συμμορία σ' αυτό το χωριό, σε ποια σπίτια εγκαταστάθηκαν οι αρχηγοί τους, που ήταν και ο κύριος στόχος τους.

Να τώρα ένας απ' τους αυτόπτες μάρτυρες, ο Μήτσος Βλαχογιώργος, πώς περιγράφει την εξέλιξη αυτής της επιχείρησης: «Στη συζήτηση που έλαβε χώρα, η θα κάνουμε πιο πέρα, εκφράστηκαν διάφορες διαφωνίες και αντιρρήσεις, για την ορθότητα και τη δυνατότητα πραγματοποίησης αυτής της επιχείρησης. Ανάμεσα στις δυσκολίες που συναντούσαμε ήταν ότι δεν είχαμε ντόπιο σύνδεσμο να μας πάει, ούτε πλη-

ροφορίες σε ποια σπίτια σταμάτησε η διοίκηση της συμμορίας. Το τελευταίο ελπίζαμε να το λύσουμε στην πορεία, με πληροφορίες που θα παίρναμε απ' τους κατοίκους του χωριού. Μα και ο χρόνος ήταν περιορισμένος για μια πιο μελετημένη και καλύτερα οργανωμένη ενέργεια. Τελικά αποφασίστηκε την ίδια βραδιά να πάμε στο Νεζερό και να κτυπήσουμε αυτή τη ληπτοσυμμορία.

Είμασταν γύρω στους τριάντα. Ο οπλισμός μας αποτελούνταν από τρία αυτόματα, μερικοί με ατομικά όπλα, άλλοι με πιστόλια, άλλοι με χειροβομβίδες κι άλλοι με γκλίτσες.

Η κίνησή μας προς το στόχο γίνεται με γοργούς ρυθμούς, έπρεπε όλη η δουλειά να τελειώσει πριν μας πάρει η μέρα και μάλιστα να προκάνουμε να γυρίσουμε πριν φέξει στο έδαφος της Αγόριανης. Φθάνοντας στο Νεζερό, μπήκαμε στα πρώτα σπίτια με σκοπό να πάρουμε πληροφορίες. Με το ζόρι μας άνοιξαν δυο νοικοκυραίοι. Οι κάτοικοι όπως ήταν κατατρομαγμένοι απ' τους Βουρλάκηδες, κανένας από αυτούς που βρήκαμε στα σπίτια δεν ανοίγει το στόμα να μας πει κάτι γι' αυτό και δεν μπορούσαμε τελικά να μάθουμε πού διανυκτερεύει η διοίκηση με επικεφαλής το λήσταρχο Βουρλάκη. Απλώς υποθέσαμε ότι μπορεί να μένει στο σπίτι του υπαρχηγού του Μπιζιάνα. Έτσι τώρα όπως είμασταν χωρισμένοι σε δυο ομάδες τραβήξαμε ίσια για το σπίτι αυτό μόνοι μας, χωρίς σύνδεσμο. Πλησιάσαμε χωρίς περιστατικά, το κυκλώσαμε. Επικρατούσε ησυχία. Εκεί ο Πελοπίδας, που ήταν και επικεφαλής της επιχείρησης, δίνει εντολή στην μια ομάδα να πιάσει την άλλη μεριά, να ακροβολιστεί και να περιμένει. Ο ίδιος με μια άλλη ομάδα τράβηξε ίσια για την πόρτα του σπιτιού με σκοπό να την παραβιάσει και να μπει μέσα. Εκεί δημιουργήθηκε κάποιος θόρυβος που έγινε αντιληπτός μέσα στο σπίτι. Ο Μπιζιάνας βγαίνει στην πόρτα του δεύτερου ορόφου, ανοίγει πυρά με ένα αυτόματο. Ακολουθούν δικά μας πυρά, πέφτουν χειροβομβίδες. Αυτή τη στιγμή οι αρχιεγκληματίες που ήταν μέσα κατάλαβαν τι τους περιμένει, πηδούν απ' τα παράθυρα της άλλης πλευράς του σπιτιού και κατορθώνουν να φύγουν τρέχοντας, μια και η δική μας ομάδα που είχε πάρει εντολή να κρατήσει αυτό τον τομέα, από μια σύγχυση που είχε συμβεί, κατά λάθος, είχαν εγκαταλείψει τις θέσεις τους. Ο ίδιος ο Μπιζιάνας πριν πηδήξει απ' το παράθυρο, πρόκανε και τυύθηκε για κάθε περίπτωση με γυναικεία ρούχα. Έναν άλλο που πιάσαμε μέσα στο σπίτι, δεν ήταν της κατηγορίας που ζητούσαμε και τον αφήσαμε ελεύθερο». (Από γράμμα του Μήτσο Βλαχογιώργου – Δεκέμβρης 1985).

Στην πρώτη συνάντηση Μπελή — Νικηταρά μπήκε ζήτημα ενίσχυσης του αντάρτικου

Αρχές του Μάη 1946. Ο Θωμάς Τεφτίκης απ' το Σμόκοβο φέρνει σημείωμα του Νικηταρά, προσωπικό για τον Α' γραμματέα της ΚΟΒ του χωριού μας Γιάννη Παπαδογιάννη με την παράκληση να οργανωθεί όσο το δυνατό πιο γρήγορα συνάντηση στο χώρο της Δρανίστας με την ανταρτομάδα του Ν. Μπελή. Φυσικά δεν είναι η πρώτη φορά που ο μπαρμπα-Γιάννης παίρνει παρόμοια σημειώματα με αυστηρό συνωμοτικό περιεχόμενο. Η εμπιστοσύνη που είχε το Κόμμα σ' αυτόν τον κομμουνιστή ηγέτη ήταν μεγάλη. Δεν ήταν τώρα μονάχα που αυτός κατείχε την πρώτη καθοδήγηση της ΚΟΒ και των ΕΑΜικών οργανώσεων του χωριού μας, αλλά και απ' το γεγονός ότι πρόκειται για έναν σύντροφο απεριόριστα αφοσιωμένο στην υπόθεση του Κόμματος, με σημαντικές καθοδηγητικές και οργανωτικές ικανότητες, με σχετική θεωρητική κατάρτιση. Αυτό τον έκανε να έχει την εκτίμηση και την απόλυτη εμπιστοσύνη των παραπάνω καθοδηγητικών οργάνων. Υπήρχαν περιπτώσεις που πολλές φορές έφταναν οδηγίες, σημειώματα σοβαρού μυστικού χαρακτήρα απευθείας στο πρόσωπό του απ' την Περιφεριακή Επιτροπή Καρδίτσας, καθώς και από άλλα ανώτερα κομματικά όργανα.

Η συνάντηση Νικηταρά — Μπελή γίνεται στο τέλος της πρώτης βδομάδας του Μάη στη ρεματιά του Κελανίτη. Δεν ήταν τυχαία η επιλογή αυτής της τοποθεσίας. Η ρεματιά του Κελανίτη, καθώς και μια σειρά άλλες γεωγραφικές τοποθεσίες του χωριού μας, που βρίσκονται στην ΝΑ πλευρά της Δρανίστας κοντά στα σύνορα της Αγόριανης και της Καΐτσας, όπως τα Γραμμένα, τα Τζουτζούρια, τα Κουτσαγγέλια, ο Καπνός, το Καναλάκι, το Νεοκώρι, είναι μια περιοχή με λιγότερες κultureγγήσιμες εκτάσεις, απόμερη και με περιορισμένες αγροτικές δραστηριότητες, σκεπασμένη με πυκνά δάση. Ήταν τα λυκοτόπια όπως την αποκαλούσαν οι χωριανοί μας.

Δίπλα στα παραπάνω υπήρχε και μια άλλη υποδομή. Την καλοκαιρινή περίοδο το μοναδικό κοπάδι που βοσκούσε σε τούτα τα λυκοτόπια ήταν το δικό μας, γεγονός που σηματοδοτούσε τον πολιτικό χρωμασμό αυτού του χώρου με όλη τη σημασία της αριστερής έννοιας. Δίκαια θεωρούνταν και ονομαζόταν κουκουέδικος χώρος. Στην μεταβαρκιζιανή περίοδο με επίκεντρο τη δική μας στρουγγα στα Κουτσαγγέλια, τον τσοπάνη, το κοπάδι, είχαν μεταβληθεί σε μόνιμη παράνομη γιάφκα σύνδεσης με τις οργανώσεις των γειτονικών χωριών. Πόσοι και

πόσοι ξεκομμένοι και καταδιωκόμενοι αγωνιστές αυτής της θυελώδικης περιόδου βρήκαν σ' αυτό το κουκουέδικο στέκι άσυλο, τροφοδοτήθηκαν σ' αυτή τη στρούγκα, απόκτησαν σύνδεση, βρήκαν συντροφική συμπαράσταση.

Την ανιραρτοομάδα του Νάκου Μπελή την έφερε στα Κουτσαγγέλια και τη σύνδεση με τον αδερφό μου Γιώργο, ο Μήτσος Βλαχογιώργος απ' την Αγόριανη ήταν και αυτός ένας απ' τους ανιάρτες αυτής της ομάδας. Αυτή τη φορά η ανιαρτοομάδα του Νάκου Μπελή αποτελούνταν από τους παρακάτω 7 αγωνιστές:

1. Βλαχογιώργος Μήτσος – Άνω Αγόριανη Δομοκού.
2. Γκουζέλος Θανάσης – Νεζερός Δομοκού.
3. Ζαβογιάννης Σεραφείμ – Σκάρμιτσα Δομοκού.
4. Λιάσκας Παντελής (Πελοπίδας) – Λουτράκι Κορίνθου.
5. Κουτσάφτης Μήτσος (Τζίμης) – Ασβέστης Φθιώπδας.
6. Μπελής Νάκος – Ομβριακή Δομοκού.
7. Παλαιολόγου Κώστας – Τζουμέρκα Άρτας.

Στην τριάδα της ανιαρτοομάδας του Νικητάρá δεν υπήρχαν αλλαγές. Η συνάντηση των πρώτων δύο ανιαρτοομάδων του Δομοκού και των Αγράφων έγινε σε εγκάρδια ατμόσφαιρα, με μεγάλη χαρά και ενθουσιασμό, με χειραψίες με φανερό επαναστατική ικανοποίηση. Οι αρχηγοί Νικητάρás, Μπελής, Πελοπίδας, Παλαιολόγου ήταν πολύ γνωστοί από παλιότερα. Μεγάλη και διπλή ήταν η χαρά και για μας που βρεθήκαμε σε μια τέτοια συνάντηση μα και στο γεγονός που κι εμείς συμβάλλαμε στην πραγματοποίησή της. Ανάμεσα σ' αυτούς που πήραν μέρος απ' τις οργανώσεις των δύο χωριών εκτός από μένα ήταν ο Γιάννης Παπαδογιάννης, ο Ηλίας Γώγος και ο Θανάσης Καισάρης.

Μεταξύ Νικητάρá και Μπελή έγινε αμοιβαία ενημέρωση, συζητήθηκαν θέματα συνεργασίας, ταχικής και συντονισμού της μελλοντικής δράσης, καθώς και το θέμα της επαφής και σύνδεσης μεταξύ τους.

Εδώ τώρα ο Νικητάρás κάνει μια νύξη, βάσει το ερώτημα στους πρώτους γραμματείς των δύο χωριών Γιάννη Παπαδογιάννη και Ηλία Γώγο, να ονομάσουν τον αριθμό των ανιαρτών που μπορούν να δώσουν τώρα τα δυο χωριά. Η απάντηση που δόθηκε ήταν 30-35 άνδρες. Ακόμα απάντησαν ότι η οργάνωση έχει τη δυνατότητα να εξοπλίσει με δικά της όπλα 8-10 αγωνιστές. Η συζήτηση γι' αυτό το θέμα δεν επεκτάθηκε πιο πέρα, γιατί όπως φαίνεται η νύξη αυτή του Νικητάρá είχε καθαρό ενημερωτικό χαρακτήρα και δεν έβαζε καθήκον μιας τέτοιας μαζικής εξόδου στο βουνό ανιαρτών αυτή τη στιγμή.

Όπως φαίνεται, και οι δυο πεπειραμένοι καπεταναίοι Νικητάρás

και Μπελής το όλο θέμα της ενίσχυσης του αντάρτικου δεν το εξέταζαν μονάχα απ' την οπική γωνιά της θέλησης των αγωνιστών να τους ακολουθήσουν, αλλά και από μια σειρά άλλες πλευρές, όπως ήταν η δυνατότητα εξοπλισμού τους, η δυνατότητα ύπαρξης σ' αυτές τις συνθήκες μεγάλων αντάρτικων μονάδων σε τούτο το κώρο, μα και απ' τη δυνατότητα να αντέξουν αυτοί οι αγωνιστές που στην πλειοψηφία τους ήταν άκαπνοι στις τεράστιες δυσκολίες της αντάρτικης ζωής στην αρχική περίοδο. Ωστόσο έχει σημασία να εξετάσουμε ορισμένες πλευρές αυτού του θέματος πως αυτό μπορούσε να εκφραστεί πρακτικά.

Το πρώτο είναι ότι, από άποψη διάθεσης των αγωνιστών του κωριού μας να ακολουθήσουν αυτή τη στιγμή τους αντάρτες, αυτός ο αριθμός των 30-35 ανδρών ήταν ρεαλιστικός και θα έβρισκε πρακτική έκφραση εάν δινόταν ένα τέτοιο σύνθημα να βγουν στο βουνό.

Το δεύτερο είναι ότι από άποψη εξοπλισμού η οργάνωση του κωριού μας θα μπορούσε να εξασφαλίσει περίπου το $\frac{1}{3}$ της συνολικής δύναμης.

Η τρίτη άποψη είναι ότι η Δρανίστα ήταν σε θέση να δώσει τώρα στο αντάρτικο, το Μάη του 1946, τους 35 απ' το σύνολο των 134 αγωνιστών που υπηρέτησαν στο ΔΣΕ. Αυτό θα σήμαινε ακόμα ότι το Μάη του 1946 ο αριθμός των ανταρτών απ' τη Δρανίστα θα ήταν τόσος όσος ήταν στην πραγματικότητα το Μάη του 1947.

Μπορούμε να υποθέσουμε ότι παράμοια κατάσταση επικρατούσε τότε σ' όλη την ύπαιθρο με ασήμαντες διαφορές από τόπο σε τόπο και όχι μόνο στη δική μας περιοχή. Τα παραπάνω μας οδηγούν σε δυο συμπεράσματα με ένα αντιφατικό περιεχόμενο που σημαίνει ότι:

– Από άποψη δυνατοτήτων η αριθμητική αύξηση του αντάρτικου, που θα γινόταν πάνω σε εθελοντική βάση, θα ήταν μεγάλη.

– Ότι μια απότομη αριθμητική αύξηση των αντάρτικων τμημάτων αυτή τη στιγμή δεν μπορούσε να γίνει από έλλειψη της απαραίτητης ποσότητας εξοπλισμού και πυρομαχικών.

Τα αποσπάσματα κινούνται για καταδίωξη των ανταρτών, ανιχνεύουν τα δάση, απειλούν και τρομοκρατούν τον πληθυσμό των κωριών

Παρόλο που οι μετακινήσεις των μικρών ανταρτοομάδων γίνονταν τη νύχτα και απ' τα πιο απρατήρητα και έρημα μονοπάτια, ενώ οι επαφές τους με τις παράνομες γιάφκες των οργανώσεων γίνονταν έτσι

που να τηρούνται όλα τα μέτρα της εχεμύθειας, ωστόσο αυτό δεν μπορούσε να περάσει τελείως απαρατήρητο απ' το άγρυπνο μάτι των «εθνικοφρόνων», που παρακολουθούσαν τώρα βήμα προς βήμα κάθε κίνηση όχι μονάχα των στελεχών των οργανώσεων, αλλά και των μελών των οικογενειών τους. Τώρα έτσι είχαν οργανωθεί τα πράγματα που ακόμα και κάποιο τελείως ασήμαντο και τυχαίο περιστατικό που λάβαινε μέρος προκαλούσε υποψίες. Αν κάποιος πήγαινε στη δουλειά από κάποιο άλλο δρόμο, είτε για πρώτη φορά εμφανίστηκε σε κάποιο χωράφι, σε κάποια στρούγκα, συναντήθηκε με κάποιο τσοπάνη κλπ. Όλα αυτά τώρα αποτελούσαν επικίνδυνα στοιχεία παράνομων δραστηριοτήτων. Αν τώρα σ' αυτά προστεθούν οι υποβολιμαίες και σκοπίμες επινοήσεις που μηχανεύονταν ορισμένοι «διαλεχτοί» χωριανοί μας «εθνικόφρονες», όλα αυτά όχι μονάχα ήταν αρκετά μα και έφταναν να κινητοποιηθούν αμέσως τα όργανα της τάξης για την καταδίωξη των υπόπτων και των ανταρτών.

Μια τέτοια γενική κινητοποίηση των αποσπασμάτων έγινε τώρα αμέσως. Αυτή τη φορά είχα πάει με κομματική αποστολή στο Σμόκοβο, πλησίαζε να βασιλέψει ο ήλιος όταν μπήκα στο χωριό και χωρίς δυσκολία συνάντησα το Γιώργο Μανάφα, Α' γραμματέα της ΚΟΒ. Ήταν ακριβώς η ώρα που κι αυτός ετοιμαζόταν να βγει το βράδυ έξω απ' το χωριό να κρυφτεί. Μου είπε πως έχει πληροφορίες ότι τμήματα χωροφυλακής και στρατού έχουν εντοπίσει στο χώρο της Δρανίστας την ύπαρξη της ανταρτοομάδας του Νικητρά. Για το σκοπό αυτό αποσπασματα χωροφυλακής κινητοποιήθηκαν από πολλές κατευθύνσεις για την καταδίωξη και την εξόντωσή της.

Την ίδια βραδιά γύρισα χωρίς καθυστέρηση στη θέση Πέντε Αμπλάδα, στο μέρος που κρύβονταν τα άλλα στελέχη της ΚΟΒ. Τους ενημέρωσα για τις πληροφορίες που υπήρχαν.

Την άλλη μέρα περιμέναμε σ' αυτή τη θέση μέχρι τις 11 η ώρα κι αφού δεν αναληφθήκαμε τίποτε, οι τρεις μας τώρα, Γιάννης Παπαδογιάννης, Ηλίας Κοτρωνιάς και εγώ, τραβήξαμε για το χωριό για τρόφιμα και πληροφορίες.

Ήδη είχαμε πάρει τον ανήφορο του αυχένα του Παλιόδρομου και να τώρα μπροστά μας απότομα και σ' απόσταση περίπου 150-200 μέτρα ανακρίζουμε απόσπασμα χωροφυλακής που κινούνταν κατά μήκος αυτής της ράχης. Ευτυχώς που ακόμα δεν είχαμε βγει στο γυμνό μέρος του αυχένα. Πέφτουμε σε κάτι μικρές παλιές από κέδρα και πουρνάρια που ήταν δίπλα μας και καλυθόμαστε προσωρινά. Σταματήσαμε για λίγο και αφού αναληφθήκαμε ότι δεν μας πήραν χαμπάρι

προσεχτικά και επιφυλακτικά σβαρνιστήκαμε πιο πίσω και στη συνέχεια μέσα απ' το δάσος συμπυσοόμαστε προς την κατεύθυνση Πλατάνια. Υποχωρώντας φθάσαμε στο Κάτω Παλιοχώρι και να τώρα μπροστά μας απ' την άλλη μεριά, απ' τα υψώματα της Τραπεζίτσας αντικρίζουμε άλλα αποσπάσματα χωροφυλακής που είχαν πάρει τα μέρη παγανιά ακροβολισμένοι. Ένα από αυτά κατευθύνθηκε προς Αρχοντική - Άη Θανάση και το άλλο ερχόταν ίσα καταπάνω μας. Το τελευταίο κατέβηκε στη Ρεματιά, στη συνέχεια κινήθηκε προς Κεραμαριό, Κάτω Παλιοχώρι, Τζαμούρανα, Άη Θανάση. Για μας τώρα η κατάσταση έμοιαζε σαν τη γνωστή παροιμία «μπρος βαθύ και πίσω ρέμα». Σ' αυτές τις περιπτώσεις και απ' την τύχη εξαρτούνται πολλά. Δεν έπεσαν απάνω σου, δεν σε αντιλήφθηκαν, είσαι τυχερός, γλιτώσες. Είναι αδύνατο να φύγεις, να ελιχθείς προς κάποια κατεύθυνση. Ακολουθούμε τη μοναδική διέξοδο, την ταχική της κάλυψης, της ακινησίας παρόλο που το μέρος δεν προσφερόταν για καλή κάλυψη. Κολλήσαμε μέσα σ' αυτές τις πατήλιές με τα πουρνάρια, ελπίζοντας στην καλή μας τύχη. Έκανε μια τρομερή ζέστη, μια μπουνάτσα, δεν τραβούσε αέρας από πουθενά, οι ακτίνες του ήλιου με όλη εκείνη την καυτερή τους δύναμη έπεφταν ακάλυπτες καταπάνω μας, τα μικρά αυτά πουρνάρια δεν προσφέρονταν για ίσκιο, κατάϊδρώσαμε κολλημένοι στις θέσεις μας ακίνητοι.

Οι χωροφύλακες περνούν δίπλα μας, ακούμε τα πατήματα, τις κουβέντες, ευτυχώς πάλι δεν μας αντιλήφθηκαν.

Επειδή δεν είχαμε ικανοποιητικό σπηκικό πεδίο στο μέρος που βρισκόμαστε, παραμείναμε στις θέσεις μας μέχρι που νύκτωσε. Μονάχα με τον ερχομό του σκοταδιού σπκωθήκαμε, κατεβήκαμε κάτω στο ρέμα στα Πλατάνια, εκεί υπήρχε νερό, ήπιαμε, ξεπλυθήκαμε και από εκεί στον Κατοπίτσκα, όπου διανυκτερεύσαμε. Την άλλη μέρα απ' τη θέση που βρισκόμαστε παρατηρούμε ότι όλες οι κορφές είναι πιασμένες με αποσπάσματα. Η ενέργεια αυτή ήταν συντονισμένη, τα αποσπάσματα είχαν κινηθεί από όλες τις κατευθύνσεις, από Τσαμάσι, Λεοντάρι, Καίτσα, Σμόκοβο έχοντας σαν επίκεντρο το χώρο της Δρανίστας.

Όλη αυτή την επιχείρηση την συντόνιζε ο υποδιοικητής της χωροφυλακής Σοφάδων ενωμοτάρχης Ζαρονικόλας. Την πίτα όμως την πλήρωσαν οι κάτοικοι του χωριού, σ' αυτούς ξέσπασαν τα όργανα της τάξης. Κάνουν συλλήψεις, δέρνουν αγρότες, τσπάννδες με τη δικαιολογία ότι κρύβουν, τροφοδοτούν αντάρτες, καταδιωκόμενους αγωνιστές.

Στην παρέα που κρυβόμασταν στο Κασιπίτοκα προστέθηκαν οι Ηλίας Μαφούνης και Βάγιος Παπαποστόλου, έτσι γενήκαμε πέντε. Είναι η δεύτερη μέρα που δεν βάλουμε μπουκιά ψωμί στο στόμα. Δεν ήταν μονάχα το γεγονός ότι βρισκόμασταν σε μια περιοχή από ξεροβούνια που αυτή την εποχή απουσίαζε η ανθρώπινη δραστηριότητα, αλλά και το ότι σ' αυτές οι ανάγκες της πείνας μπορούσαν τώρα να καλυφθούν μονάχα από κάποιο συγγενή και έμπιστο φίλο. Δε σήκωνε το κλίμα να ζητήσεις βοήθεια, ψωμί από οποιοδήποτε χωριανό. Τα αποσπάσματα συνεχίζουν να κατέχουν τα κυριότερα σημεία του χωριού. Την τρίτη βραδιά εξαναγκασθήκαμε και οι πέντε να αλλάξουμε στέκι και να βρούμε κάποια πηγή τροφοδοσίας. Κινούμαστε από Τσούμες, Αμπέλια, Αμαγρίδα και σταματάμε στη θέση Κόκλα. Εκεί κατορθώνουμε να πάρουμε επαφή με τον μπάρμπα-Νάσιο Πετράκη που βοσκούσε τα πρόβάτα του. Αυτός μας έδωσε όσο ψωμί και τρόφιμα είχε. Την άλλη βραδιά εγώ με τον μπάρμπα-Γιάννη Παπαδογιάννη πήγαμε στα Κουτσαγγέλια. Εκεί συναντούσαμε τα βράδια και παίρναμε ψωμί από τον αδερφό μου Γιώργο. Μια περίπου βδομάδα κράτησε αυτή η αυστηρή στρατοκράτηση του χωριού μας, μάλιστα μας φάνηκε ότι δεν θα τελειώσει καμιά φορά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΔΟΜΟΚΟΥ ΣΤΙΣ ΕΠΑΛΞΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΥ ΑΓΩΝΑ

Η ανταρτοομάδα του Νάκου Μπελή γίνεται συγκρότημα

Ο λαός της περιφέρειας Δομοκού είχε πλούσιες αγωνιστικές παραδόσεις στην διάρκεια του Εθνικού Απελευθερωτικού Αγώνα 1941-1944 ενάντια στους ξένους κατακτητές. Πρόσφερε σημαντικές υπηρεσίες στο ΕΑΜικό Κίνημα.

Και μετά τη Βάρκιζα οι διωχτικές «αρχές» της επίσημης εξουσίας και του παρακράτους δε μπόρεσαν να κάμψουν το ηθικό αυτού του δημοκρατικού λαού. Μια αρκετά εντυπωσιακή απόδειξη γι' αυτό είναι και το γεγονός, ότι ακριβώς από επαναστάτες αγωνιστές αυτής της πε-

ριφέρειας συγκροτείται στα τέλη του Μάη 1946 ένα πρώτο αντάρτικο συγκρότημα με αρχηγό τον συμπατριώτη τους, τον ακουστό καπετάνιο του ΕΛΑΣ Νάκο Μπελή. Σημαντικός ήταν ο ρόλος των γερών κομμουνικών οργανώσεων των χωριών με επίκεντρο την Αγόριανη, τη Σκάρμιτσα, την Καϊτσα κλπ., καθώς και των Αχαδικών Επιτροπών του ΚΚΕ του Δομοκού, με Α΄ γραμματέα τον Βασίλη Μωραϊτίτση, και του ΑΚΕ, με Α΄ γραμματέα το Μήτσο Παπακώστα, των γραμματέων των ΚΟΒ των χωριών της Αγόριανης Σωτήρη Καζάσο, της Σκάρμιτσας Μιχάλη Αλβανό, της Καϊτσας Χρήστο Φωτάκη.

Στην καταπληκτική τους πλειοψηφία όλοι αυτοί που αποτελούσαν αυτό το σημαντικό αντάρτικο συγκρότημα, εκτός απ' τη γνωστή επαναστατική τους δράση στο παρελθόν, είχαν δοκιμάσει αρκετές φορές το βούρδουλα του χωροφύλακα, το ρόπαλο των παρακρατικών συμμοριών, μα και όλα όσα πέρασαν δεν ήταν εγγύηση ότι αν θα ξαναπέφταν στα χέρια των λησitosυμμοριών του Σούρλα και του Βουρλάκη θα γλιτώναν. Αντίθετα αυτό προϋπέθετε σίγουρο μαχαίρι. Μα και οι ίδιοι το γνώριζαν τώρα και καταλάβαιναν καλά ότι μονάχα ο δρόμος του βουνού ήταν ο μοναδικός για τη σωτηρία τους.

Παραθέτουμε τα ονόματα των υπόλοιπων 28 απ' τους 35 που πήραν μέρος στην πρώτη μάχη στο Ψηλό Κοιτρώνη Καϊτσας (τους άλλους 7 τους αναφέραμε πιο πάνω).

8. Αλβανός Μιχάλης – Σκάρμιτσα Δομοκού.
9. Αποστολάκης Θανάσης – Άνω Αγόριανη Δομοκού.
10. Αναστασίου Χρήστος – Καϊτσα Δομοκού.
11. Βαφέας Χρήστος – Σκάρμιτσα Δομοκού.
12. Βασιλόπουλος Νίκος – Πουρνάρι Δομοκού.
13. Βλαχογιώργος Αλέκος – Άνω Αγόριανη Δομοκού.
14. Βαλίδης Λευτέρης – Σκάρμιτσα Δομοκού.
15. Ζάχος Θανάσης – Σκάρμιτσα Δομοκού.
16. Καλατζής Θύμιος (Κουνέλας) – Δομοκός.
17. Κατσακιώρης Μιχάλης – Άνω Αγόριανη Δομοκού.
18. Κουτσοκέρας Μιχάλης – Άνω Αγόριανη Δομοκού.
19. Κοντονασιόπουλος Γιώργος – Κάτω Αγόριανη Δομοκού.
20. Κακάβας Θύμιος – Χίλιαδου Δομοκού.
21. Καψάλης Φώτης – Λεύκα Δομοκού.
22. Καρατζάς Βασίλης – Τσουφλάρι Δομοκού.
23. Κουτρούμπας Νίκος (Κουρεμένος) – Καϊτσα Δομοκού.
24. Κέντρος Κώστας – Σμόκοβο Καρδίτσας.
25. Λιλής Κώστας – Κάτω Αγόριανη Δομοκού.

26. Λιόλιος Θεόδωρος – Σκάρμιτσα Δομοκού.
27. Μπάκας Γιώργος – Λεύκα Δομοκού.
28. Μπτρολιάς Γιώργος – Σκάρμιτσα Δομοκού.
29. Ξηριτύρης Χρήστος – Βελεσιώτες Δομοκού.
30. Ξυνοτρούλιας Σωτήρης – Σκάρμιτσα Δομοκού.
31. Παρδάλης Νίκος – Λαμία.
32. Παπαδόπουλος Χρήστος – Κάτω Αγόριανη Δομοκού.
33. Πρέζας Γιώργος – Λαμία.
34. Σανίδας Γιάννης (Γιάγκος) – Καίτσα Δομοκού.
35. Συκάς Κορνάς – Κάτω Αγόριανη Δομοκού.

Πριν ξεκινήσουν για τις πρώτες εμφανίσεις στα χωριά της περιφέρειας, στη θέση Μακροχώραφο-Μετόχι που βρίσκεται ανάμεσα στην Άνω και Κάτω Αγόριανη, όπως ήταν συγκεντρωμένοι όλοι τους, μίλησε σε συντομία ο αρχηγός Νάκος Μπελής. Όπως πάντα, έτσι κι αυτή τη φορά τους μίλησε ανοιχτά, κοφτά και σταράτα, λέγοντας περίπου τα παρακάτω: «Συναγωνιστές, φθάνει πια η υπομονή και η εξαναγκαστική λούφα, φθάνουν οι εξευτελισμοί, οι ξυλοδαρμοί, οι βασανισμοί, οι σκοτωμοί, οι σφαγές των συναδέλφων μας, πατριωτών αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης. Περνάμε από σήμερα στην τακτική του ανταρτοπολέμου, στη μορφή της ένοπλης πάλης, να απαντήσουμε στο τρομοκρατικό όργιο της αντίδρασης με τα ίδια μέσα, να υπερασπίσουμε τη ζωή μας, τη ζωή και την τιμή των αδερφών μας, των γονιών μας. Γνωρίζουμε σε όλη την έκταση τις δυσκολίες του αγώνα που αρχίζουμε. Το δρόμο που παίρνουμε δεν τον επιθυμούσαμε. Ωστόσο για μας άλλος δρόμος, για σήμερα, δεν υπάρχει. Το δίλημμα που μπαίνει μπροστά μας είναι ένα, ή να αντισταθούμε και να αυτουπερασπισθούμε παλικαρίσια όπως αξίζει σε περήφανους Έλληνες πατριώτες, ή να σταυρώσουμε τα χέρια, να υποταχθούμε, να δεχόμαστε να μας σφάζουν τα καθάρματα της κοινωνίας σαν τα κατσίκια». (Είναι παρμένα από γράμμα του Μήτσου Βλαχογιώργου το Δεκέμβρη του 1985).

Μια σύντομη παρουσίαση των πρώτων ανταρτών

Να ποιοι ήταν οι σκοποί, τα ονόματα, η βιογραφία, από ποιο χωριό κατάγονταν, οι λόγοι που τους εξανάγκασαν να βγουν στο βουνό. Στο σύνολό τους οπαδοί του ΕΑΜ, της ΕΠΟΝ και του ΚΚΕ, αγνοί πατριώτες κι αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης, ανάμεσά τους μαχητές και καπετάνιοι του ΕΛΑΣ. Είχαν σπίνα, ήταν νοικοκυραίοι αγρότες, δού-

Αναστασίου Χρήστος απ' το χω-
ριό Κάϊτσα Δομοκού ΕΛΑΣίτης,
μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' το
Μάη του 1946. Υπολόγος του ΔΣΕ.

Βλαχογιώργος Αλέκος του
Γιώργη, απ' την Άνω Αγόριανη Δο-
μοκού ΕΠΟΝίτης. Στο ΔΣΕ απ' το
Μάη του 1946. Πήρε μέρος στη
μάχη στο Ψηλό Κοτρώνι. Έπεσε
στην Αράκωβα το 1947.

λευαν στα χωράφια τους και έβγαζαν με τον ιδρώτα τους το ψωμί της
φαμίλιας τους. Ήταν φιλήσυχοι άνθρωποι, δεν πείραζαν κανέναν και
δεν ζητούσαν από κανέναν τίποτα. Το μόνο που απαιτούσαν ήταν να
έχουν το δικαίωμα του ισότιμου Έλληνα πολίτη.

Αυτούς τους Έλληνες πατριώτες αγωνιστές προσπαθούσε τότε η
αγγλόδουλη «κυβέρνηση» της Αθήνας να τους παρουσιάσει στη λεγό-
μενη Βαλκανική Επιτροπή, στη διορισμένη απ' την αντιδραστική
πλειοψηφία του ΟΗΕ, σαν δήθεν εθελοντές κάποιων διεθνών ταξιαρ-
χιών που το κέντρο εκπαίδευσης βρισκόταν τάχατες στο Μπούλκες της
Γιουγκοσλαβίας, οι «έξωθεν εισβολείς» όπως συνήθιζαν να τους απο-
καλούν. Ενάντια σε τέτοιους αγωνιστές Έλληνες πατριώτες στρεφόμε-
νοι και το άλλο σκέλος της φασιστικής προπαγάνδας, όπως η καρμανιόλα
του Γ' ψηφίσματος, με τη γνωστή σκηνοθετημένη ρεσιτιά «θέλουν
την απόσπαση ενός μέρους της ελληνικής επικράτειας». Μ' αυτό το α-

νύπαρκο κατηγορητήριο και με βάση αυτό το γκεμπελίστικο νόμο στάλθηκαν στα στρατοδικεία και στη συνέχεια στα εκτελεστικά αποσπάσματα χιλιάδες αθώοι Έλληνες πολίτες δημοκράτες. Ανάμεσά τους και μια σειρά συμπατριώτες από αυτή την περιφέρεια. Αναφερόμαστε σε ένα παράδειγμα που δημοσιεύτηκε στο «ΒΗΜΑ» στις 26 Οκτώβρη 1946 με τον τίτλο: «ΕΝΝΕΑ ΕΚΤΕΛΕΣΕΙΣ».

«Την 7ην πρωινήν σήμερα εξετελέσθησαν στη Λάρισα οι καταδικασθέντες την παρελθούσα Δευτέρα απ' το έκτακτο στρατοδικείο οι υπαξιωματικοί και στρατιώτες της 42 Ταξιαρχίας. Αυτοί ήταν οι εξής: Β. Σαρτίμπας απ' τη Λάρισα, Β. Κατσαντώνης απ' το Μεσοχώρι Τρικάλων και Β. Τσεκούρας απ' τη Μακρυράχη Καρδίτσας – λοχίες και Α. Οικονόμου απ' το Παλιομονάστρο Τρικάλων, Α. Αγοραστός απ' τη Λάρισα, Β. Τσάτσος απ' τα Τρίκαλα, Μάρκος Ιεροσουλάς απ' το Βόλο, Β. Δριτσέλος απ' την Καλαμπάκα και Δ. Μέγας απ' τις Σωφάδες – στρατιώτες».

Οι άτυχοι αυτοί αγωνιστές αν δεν έπεφταν στα νύχια των γερακιών του φασισμού, αναμφισβήτητα θα ήταν κι αυτοί ανάμεσα στην αντάρκτη φρονοπορία. Οι Ελληνίδες μανάδες έστειλαν τα παιδιά στον εθνικό ελληνικό στρατό να υπηρετήσουν για την πατρίδα και η πουλημένη στους Άγγλους κυβέρνηση της Αθήνας τους έστειλε στον τάφο.

Το συγκρότημα του Νάκου Μπελή κάνει την πρώτη επίσημη εμφάνιση στα χωριά Κάτω Αγόριανη, Μασλί, Δρανίστα

Το βράδυ μετά τη συγκέντρωση στο Μετόχι το αντάρτικο συγκρότημα κάνει την πρώτη επίσημη εμφάνισή του στην Κάτω Αγόριανη. Συγκεντρώνει ψωμί, τρόφιμα και στη συνέχεια πηγαίνει στο Μασλί. Παίρνει επαφή και γνωρίζεται με τον κόσμο, αφοσιώνει τους ένοπλους εθνικόφρονες και τις απογευματινές ώρες της άλλης μέρας αποτραβιέται στο δασωμένο μέρος κοντά στο Παλιομονάστρο.

Την ημέρα αυτή ο Σταύρος Σβαρνιάς απ' την Αγόριανη, πρώην Ε-ΛΑΣίτης, με εντολή του Ν. Μπελή έρχεται στη Δρανίστα και ζητάει απ' την κομματική οργάνωση να στείλει σύνδεσμο να τους παραλάβει.

Ο μπάρμπα-Γιάννης Παπαδογιάννης, γραμματέας της ΚΟΒ και πάντα συντιμιστής τέτοιων υποθέσεων, κι αυτή τη φορά αναθέτει αυτή τη δουλειά σε μένα. Η μετακίνησή μου χρειάστηκε να γίνει τη μέρα, παίρνοντας όλα τα μέτρα να μη γίνω αντιληπτός. Για κείνες τις μέρες,

το γνωρίζαμε όλοι μας, η εμφάνισή μας σε κάποιο ασυνήθιστο μέρος, ιδιαίτερα από μας τους επισημασμένους, προκαλούσε υποψίες στους πάντες και πρώτα απ' όλα στα λαγωνικά των «εθνικοφρόνων» που α-γρυπνούσαν.

Διάλεξα το πιο ασφαλές και απόκρυμνο δρομολόγιο. Δεν είχε πάει μεσημέρι όταν ξεκίνησα απ' το Καναλάκι. Πορεύομαι κατά μήκος της πυκνοδασωμένης ρεμαπάς του Καλανίτη, από μονοπάτια που πολύ λίγοι Δραμισιώτες τα γνώριζαν τότε. Όλα γίνονται με προφύλαξη να μην γίνω αντιληπτός απ' τους χωριανούς μας που δούλευαν στα χωράφια τους. Πέρασα τη Σαπόθβρυση, πλησίασα να φθάσω στις λογκές. Εδώ πέφτω πάνω στο χωριανό μου Σπύρο Καρπούζα. Αυτός είχε ξαπλώσει το μεσημέρι να ξεκουραστεί, τον πήρε ο ύπνος, τον αναλήφθηκα από μακριά απ' τα δυνατά ροχαλητά του. Άνθρωπος με δεξιές αντιλήψεις και μετριοπαθείς δραστηριότητες. Τον παράκαμψα αθόρυβα χωρίς να με αντιληφθεί. Στη συνέχεια πέρασα το ποτάμι απ' την περταριά, τις απογευματινές ώρες έφτασα στο Παλιομονάστηρο και συναντήθηκα με το συγκρότημα Μπελή.

Πριν από μένα είχαν φθάσει εκεί απ' το Κάτω Χωριό άλλοι δυο δραστήριοι αγωνιστές, ο Χρήστος Παπάς και ο Ηλίας Καλλιφώνης. Αυτοί ήδη είχαν κινηθεί στα γύρω μανδριά, του Καλλιφώνη, του Σκονδρογιάννη, στους μύλους του Καλαθά, του Γώγου, συγκεντρώσαν ψωμί και τρόφιμα. Ο Ν. Μπελής γνώριζε τις αντιλήψεις και τη φιλοξενία των κατοίκων της Δραμισίας από πρωύτερα. Την αισθάνθηκε κι αυτή τη φορά μόλις το συγκρότημά του πάτησε τα σύνορα αυτού του κουκουεδίκου χωριού. Το 'λεγε και το ξανάλεγε: «Μακάρι να ήταν όλα τα χωριά σαν την Δραμισία».

Μόλις ουρουύπωσε, με οδηγό εμένα ακολουθήσαμε το δρομολόγιο: Δυο Αγκουρτσιές, Κοροδίμ, περνούμε απ' το παλιό γεφύρι, Μπελορίκι, Πυργάκι, Παλιόδρομο, Άη Θανάση. Πριν ακόμα φέξει είχαν σπηθεί τα φυλάκια. Γύρω από αυτό το ύψωμα βγάλαν κανονικά παρατηρητήρια. Εδώ, τώρα, ο Μπελής απάλλαξε την οργάνωση απ' τη φροντίδα να συγκεντρώσει ψωμί και τρόφιμα. Καλεί στον Άη Θανάση μόνος του δεξιάς του χωριού και τους δίνει εντολή να συγκεντρώσουν τρόφιμα για 50 άτομα. Η παραγγελία άρχισε αμέσως να εκπληρώνεται και ούτε σταμάτησε όταν μαθεύτηκε ότι στο Κάτω Χωριό έφτασε ένα μεγάλο καταδιωκτικό απόσπασμα απ' τις Σωφάδες με επικεφαλής τον ενωμοτάρχη Ζαρανικόλα. Την πληροφορία για τον ερχομό του καταδιωκτικού αποσπάσματος την έδωσε σύνδεσμος απ' την κομματική οργάνωση, αλλά κατά το μεσημέρι το είδαμε καλά και με τα

κυάλια μόλις αυτό μπήκε στο χωριό.

Η σύγκρουση από όλους μας τώρα θεωρούνταν σίγουρη. Το μοναδικό ερώτημα που έμπαινε ήταν αν οι αντάρτες θα δώσουν τη μάχη κάτω στο στενό, στη σμίξη, στο Δίρμα, ή θα τους αφήσουν να πλησιάσουν στον Άη Θανάση. Τελικά το απόσπασμα δεν τολμάει να ανεβεί στον Άη Θανάση παρόλο που γνωρίζει και βλέπει ότι εκεί είναι αντάρτες. Για να ξεγελάσει όμως τους κατοίκους, ακολουθεί τώρα ένα ψεύτικο ελιγμό. Αυτό φαίνεται απ' την εξέλιξη των ιδίων των πραγμάτων. Αντί να ξεκινήσει ίσια για τον Άη Θανάση που ήταν οι αντάρτες, κινείται κατά μήκος της δασωμένης κορυφογραμμής της Μακροράχης. Πολύ ταιριάζει εδώ η παροιμία: «Τον λύκο τον βλέπουμε και εμείς ψάχνουμε τον ντορό». Όταν φάνηκε ότι το απόσπασμα κινήθηκε προς Μακροράχη, ο Νάκος ξεσηκώνει τους άνδρες απ' τον Άη Θανάση, κινείται μέσω Παλιάμπελα-Τσιουμάρια και βγαίνει στο Λυκομούρσι με σκοπό εκεί να τους περιμένει. Αν πραγματικά το απόσπασμα κινούνταν για καταδίωξη, θα περνούσε υποχρεωτικά από αυτό το μέρος. Έτσι η πρώτη μάχη του αντάρτικου συγκροτήματος του Μπελή θα δινόταν εδώ και όχι στο Ψηλό Κοιτρώνι που έγινε ύστερα από λίγες μέρες.

Όμως αυτή η σύγκρουση δεν έγινε, γιατί το απόσπασμα μόλις βγήκε στην Μακροράχη, αντί να τραβήξει προς Φακίνα, προς Λυκομούρσι, τράβηξε αριστερά προς Νίκα, Κοιτρώνι, Σουρβιά και διαμέσου των Λουτρών έφυγε προς Καΐτσα.

Την άλλη μέρα το συγκρότημα στήνει λιμέρι στη θέση Βλαχοκόνακα. Εδώ ο Μπελής κάλεσε τους οπλισμένους «εθνικόφρονες» του χωριού να παραδώσουν τα όπλα. Ο αρχηγός εξηγεί τώρα στους «εθνικόφρονες» ότι, όποιος δεν θα πάρει όπλο να μας πολεμάει, δεν πρόκειται να πάθει τίποτα, μπορεί να είναι ήσυχος και να μην φοβάται κανένα. Η εξήγηση αυτή των ανταρτών είχε σαν κύριο στόχο να προειδοποιήσει τους κατοίκους των δυο χωριών να μη παρασυρθούν απ' τα γνώστά μισαλλόδοξα κηρύγματα της ηγεσίας της δεξιάς που τους υποκινούσε να εξοπλιστούν. Η τέτοια τοποθέτηση του ζητήματος βρήκε κατανόηση απ' τους εθνικόφρονες. Γι' αυτό οι οπλισμένοι παρέδωσαν τα όπλα εθελοντικά.

Δυο ολόκληρες μέρες έμεινε το αντάρτικο συγκρότημα Μπελή σ' αυτό το λιμέρι. Πολλοί χωριανοί μας, ιδιαίτερα οι συμπαθούντες δικοί μας, αφήνουν τις δουλειές και τις βραδινές ώρες καταφθάνουν εδώ στα Βλαχοκόνακα με μια μεγάλη επιθυμία να δουν αντάρτες, να χαρούν, να τους γνωρίσουν. Σ' αυτό το λιμέρι ήρθαν και κατατάχθηκαν οι τρεις πρώτοι αντάρτες απ' την Καΐτσα. Αυτοί ήταν ο Αναστασίου

Χρήστος, ο Κουτρούμπας Νίκος (Κουρεμένος) και Σανίδας Γιάννης (Γιάγκος). Η συνολική δύναμη γίνεται τώρα 34.

Εδώ ο Γραμματέας της ΚΟΒ Γιάννης Παπαδογιάννης ζητάει να μάθει από τον Μπελή τι θα γίνει με τους αγωνιστές που είναι έτοιμοι και περιμένουν να βγουν στο βουνό. Έτυχε να είμαι παρών όταν του έβαζε αυτό το ζήτημα. Η απάντηση που πήρε ήταν η παρακάτω: «Συναγωνιστή γερο-Γιάννη, εγώ όχι μονάχα δεν ξέχασα αυτούς τους αγωνιστές, αλλά αντίθετα στα σίγουρα υπολογίζω με την πρώτη στιγμή να έρθω να πάρω τους 25-30 Δραμισιώτες. Πες τους να είναι έτοιμοι».

Όπως φαίνεται, ο πεπειραμένος ανταρτοκαπετάνιος δεν ήθελε αυτή τη στιγμή να ρισκάρει και να μεγαλώσει απότομα την αριθμητική δύναμη του συγκροτήματος. Υπήρχαν ανηκείμενικοί λόγοι να τον κάνουν να μην βιάζεται, να είναι επιφυλακτικός σε μια απότομη αριθμητική αύξηση, όπως: Πρώτο, ότι ένα απότομο μέγλωμα του συγκροτήματος, σ' αυτές τις στιγμές και συνθήκες, δεν θα επέτρεπε εύκολα το τμήμα να ελίσσεται και να αποφεύγει τους εκθρικούς κλοιούς που αναπόφευκτα θα επακολουθούσαν απ' τα κυνηγητά των καταδιωχτικών αποσπασμάτων. Απ' την άλλη μεριά, αντιμετώπιζε ζήτημα εξοπλισμού των ανταρτών, μια κι αυτή τη στιγμή οι 8 απ' τους 34 του συγκροτήματος ήταν ακόμα άοπλοι. Τι θα γινόταν τώρα αν άλλοι 25-30 Δραμισιώτες άοπλοι τον ακολουθούσαν; Ακόμα δίνοντας μια τέτοια υπόσχεση «πες τους να είναι έτοιμοι», ο Μπελής φεύγοντας από δω σχεδίαζε να πάει στα μέρη των χωριών Καΐτσας, Δερελή, Ασβέστη που είχε πληροφορίες ότι σ' αυτά τα μέρη υπήρχαν κρυμμένα όπλα με τα οποία υπολόγιζε να εξοπλίσει καινούργιους μαχητές.

Οι πληροφορίες που είχαν φθάσει από παντού μιλούσαν ότι αποσπάσματα κωροφυλακής κινήθηκαν προς καταδίωξη των ανταρτών που δρούσαν στο χώρο της Δραμισίας. Μια τέτοια ανισόμερη αναμέτρηση έπρεπε να αποφευχθεί και έτσι μόλις σουρούπωσε το συγκρότημα ελίχθηκε προς Πάπα.

Το αντάρτικο συγκρότημα του Βάλτου και ο πρωτοποριακός ρόλος της κωμόπολης Παλαμά

Ο πληθυσμός της περιφέρειας Παλαμά, η ομώνυμη πρωτεύουσα του και κωμόπολη είχε παρουσιάσει πλούσια επαναστατική δράση στην περίοδο του Εθνικού Απελευθερωτικού Αγώνα του λαού μας 1941-1944. Ο Παλαμάς είναι η πατρίδα της ηρωίδας επαναστάτριας Βαγγελιάς Κουσότσα.

Πέτρον Αθανάσιος-Γκατάνας, απ' τον Παλαμά Καρδίτσας. ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Ένας απ' τους πρώτους μαχητές του αντάρτικου συγκροτήματος Βάλτου. Στο ΔΣΕ απ' τον Ιούνιο του 1946. Έπεσε το 1948.

Χατζής Θόδωρος (Γάκης), απ' τον Παλαμά Καρδίτσας. Στα χρόνια της Εθνικής Αντίστασης υπηρέτησε στην Πολιτοφυλακή. Μέλος του ΚΚΕ. Ένας απ' τους πρώτους μαχητές του αντάρτικου συγκροτήματος Βάλτου. Στο ΔΣΕ απ' τον Ιούνιο του 1946. Μέχρι το 1947 υπηρετούσε στο Θεσσαλικό ιππικό. Απόφοιτος της Β' σειράς της ΣΑΓΑ. Έπεσε τον Ιούλιο του 1948 σαν διοικητής διμοιρίας υπερασίζοντας το ύψωμα του Θρυλικού Κλέφτη.

Η περιφέρεια αυτή κατέχει επίσης πρωτοποριακή θέση για την ι-διαίτερη και σημαντική της συμβολή στο καινούργιο ξεκίνημα του 1946 και τη δημιουργία του νέου αντάρτικου.

Όσο το πιο εντυπωσιακό είναι το γεγονός που έλαβε χώρα στα τέλη του Ιουνίου 1946 σ' αυτό το χώρο, όταν μέσα σε δυο μέρες, εδώ στην καρδιά του Θεσσαλικού κάμπου, ξεφύτρωσε ένα ολόκληρο αν-τάρτικο συγκρότημα, όταν 23 αγωνιστές πατριώτες επαναστάτες πήραν

το δρόμο του βουνού και συγκροτούν το ανάρτικο συγκρότημα του Βάλτου. Ο καινούργιος αυτός σχηματισμός πήρε το όνομα Ανάρτικο Συγκρότημα του Βάλτου μια και προοριζόταν να αναπτύξει δράση σ' αυτό το χώρο, έχοντας σα βάση και κρησφύγετο τους πολλούς βάλτους που υπήρχαν τότε σε τούτα τα μέρη.

Το γεγονός της οργανωμένης, της μαζικής και ταυτόχρονης εξόδου μιας σημαντικής μερίδας αγωνιστών είναι το μοναδικό για όλη τη Δυτική Θεσσαλία και εξαιρετικά σπάνιο σε γενικότερη κλίμακα.

Την τεράστια σημασία αυτού του γεγονότος θα την αντιληφτεί κανείς αν πάρει υπόψη του ότι τον Ιούνιο του 1946 σ' ολοκληρή την περιοχή του νομού Καρδίτσας και του μελλοντικού Αρχηγείου Αγράφων υπήρχαν και δρούσαν μονάχα δυο μικρές ανταρτοομάδες, του Νικητάρη με 17 μαχητές και του Ίταμου Κορόζη με άλλους 15.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι παράλληλα από τις πολλές και καλές παραδόσεις που είχε παρουσιάσει αυτή η περιφέρεια στο παρελθόν, στη δημιουργία αυτού του πρώτου ανάρτικου συγκροτήματος στο χώρο των Αγράφων, σημαντικό ρόλο έπαιξαν και άλλοι παράγοντες και λόγοι, όπως η γερή κομματική οργάνωση, οι άξιοι καθοδηγητές κομμουνιστές της Αχαδικής Επιτροπής Παλαμά, η ύπαρξη σ' αυτό το χώρο σημαντικής ποσότητας κρυμμένου οπλισμού απ' τον ΕΛΑΣ.

Θα πρέπει ακόμα να τονιστεί και να αναγνωριστεί η σημαντική προσφορά των καθοδηγητών αυτής της Αχτίδας: του Δημήτρη Ρούντου, Α' γραμματέα της ΑΕ του κόμματος, του Γιώργου Ραγιά, μέλους της ΑΕ, του Αθανάσιου Γκατζάνα του Γιώργου, γραμματέα της ΚΟΒ. Αυτό δείχνει ότι αυτοί οι καθοδηγητές απ' την πρώτη στιγμή σωστά κατάλαβαν τη γραμμή του κόμματος και τις απαιτήσεις της επαναστατικής στιγμής.

Δυστυχώς διαπιστώνουμε ότι η ΑΕ Παλαμά είναι η μοναδική απ' τις άλλες 15 ΑΕ της Περιφερειακής Επιτροπής Καρδίτσας του ΚΚΕ που έγκαιρα και σωστά προσανατολίσθηκε και πήρε μέτρα για την εκπλήρωση του κομματικού καθήκοντος που απορρέει απ' τις αποφάσεις της 2ης Ολομέλειας του ΚΚΕ.

Είναι περιττό να υπογραμμιστεί ότι παρόμοιες δυνατότητες για μαζική έξοδο αγωνιστών εθελοντών στο βουνό αυτή την περίοδο υπήρχαν και στο χώρο των άλλων ΑΕ του Νομού Καρδίτσας.

Αν τώρα αυτές οι δυνατότητες δεν αξιοποιήθηκαν και δεν υλοποιήθηκαν, δεν ευθύνεται η καθοδήγηση του Κόμματος, αλλά αποκλειστικά και μόνο οι καθοδηγήσεις των κομματικών οργάνωσεων των Αχτίδων και της Περιφερειακής Επιτροπής Καρδίτσας.

Πρέπει ακόμα να τονισθεί ότι, αν οι άλλες 15 ΑΕ της Υπαίθρου και μαζί και οι ΚΟΒ της πόλης Καρδίτσας αντιμετώπιζαν με το ίδιο πνεύμα το θέμα της ενίσχυσης του καινούργιου αντάρτικου, αυτό θα σήμαινε ότι στις αρχές του Ιούλη του 1946 η αριθμητική δύναμη των ανταρτών στο γεωγραφικό χώρο του Αρχηγείου Αγράφων θα έφτανε τους 400 άνδρες. Τόσους όσους περίπου είχε στις αρχές το 1947 αυτό το Αρχηγείο. Αν και αυτή η αριθμητική δυνατότητα αύξησης του αντάρτικου που αναφέρουμε δεν πρέπει να θεωρείται οριακή.

Οι 16 απ' τους 23 αγωνιστές που αποτέλεσαν το αντάρτικο συγκρότημα Βάλτου προέρχονταν απ' την κωμόπολη Παλαμάς. Αυτοί είναι οι παρακάτω:

1. Αργατός Αχιλλέας (Πολύφημος) – Παλαμάς.
2. Γκατζάνας Αθανάσιος του Πέτρου – Παλαμάς.
3. Γκένας Νίκος (Πλάτανος) – Μπόσκλαβο Καρδίτσας, δραπετής φαντάρος
4. Έξαρχος Βασίλης (Γαυριάς) – Παλαμάς, δραπετής φαντάρος.
5. Ζαγανάς Αλέκος (Ρήγας) – Παλαμάς.
6. Μάρκος Κώστας – Απίδια Καρδίτσας, φαντάρος.
7. Μιχόπουλος Νίκος (Ασπροπόταμος) – Παλαμάς.
8. Οικονόμου Περικλής (Γαζής) – Λεοντάρι Καρδίτσας.
9. Παρούσης Θεόδωρος (Καβαλάρης-Λίπας), Παλαμάς, φαντάρος.
10. Παρούσης Αχιλλέας – Παλαμάς.
11. Παπαζήσης Γιάννης (Θέμος) – Παλαμάς.
12. Ράγιας Χρήστος (Αιρόμπος) – Παλαμάς.
13. Πάσχος Χρήστος (Αηδονιώτης) – Παλαμάς.
14. Τσιβέλης Μιλτιάδης (Παρτιζάνος) – Παλαμάς, φαντάρος.
15. Τσιγαρδός Χαράλαμπος (Μπιάμης) – Παλαμάς.
16. Τσίβος Βάιος (Παρτιζάνος) – Παλαμάς, φαντάρος.
17. Τσιανάβας Σωτήρης (Εύρος) – Παλαμάς, φαντάρος.
18. Τόλης Δημήτρης (Πάστρας) – Καρδίτσα, αρχηγός του συγκροτήματος.
19. Χατζής Θεόδωρος (Γάκης) – Παλαμάς.
20. Φάλαγγας Κώστας (Μπότσης) – Παλαμάς.
21. ... (Βερβέρης) – Κιμ Βελέσι Καρδίτσας.
22. ... (Κανάρης) – Κιμ Βελέσι Καρδίτσας.
23. Χαλκιάς Κώστας – Βλοχός Καρδίτσας.

Τα ονόματα των φαντάρων που αναφέρονται ήταν στρατιώτες που είχαν διωχτεί απ' το στρατό με τη γνωστή κατηγορία των «υπεραριθ-

Πάσκος Χρῆστος (Αθδονιώτης), απ' τον Παλαμά Καρδίτσας. ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Ένας απ' τους πρώτους μαχητές του αντάρπκου συγκροτήματος του Βάλτου. Στο ΔΣΕ απ' τον Ιούνιο του 1946.

Καραδένδρος Μιλπάδης (Καραντάου), απ' τον Παλαμά Καρδίτσας. ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Ένας απ' τους πρώτους μαχητές του αντάρπκου συγκροτήματος του Βάλτου. Στο ΔΣΕ απ' τον Ιούνιο του 1946.

μων» και οι οποίοι κρύβονταν σαν καταδιωκόμενοι στα γύρω αυτά χωριά.

Το ζήτημα του εξοπλισμού σε τούτο το χώρο δεν ήταν πρόβλημα, μια και όπως αναφέραμε και πιο πάνω στην περίοδο της παράδοσης των όπλων του ΕΛΑΣ το 1945 στην κωμόπολη Παλαμά και στα γύρω χωριά στάθμευε η Ταξιαρχία Ιππικού του Μπουκοβάλα και μια σημαντική μερίδα από αυτό τον οπλισμό είχε κρυφτεί με επιτυχία απ' τις οργανώσεις σε σίγουρα μέρη χωρίς να γίνουν αντιληπτά απ' τις αντίπαλες «εθνικόφρονες» οργανώσεις.

Με μυστικότητα, σε απόκρυμνα μέρη κι απίθανες τοποθεσίες είχαν σκαφτεί λάκκοι τη νύχτα και μέσα σ' αυτούς τοποθετήθηκαν βαρέλια με οπλισμό, με σφαίρες, ακόμα και βλήματα όλμων. Ένας απ' τους αυτόπτες μάρτυρες, ο Κώστας Φαλάγγας που πήρε μέρος στο ξέθαμα των όπλων, μας αφηγείται: «Την εντολή για να βγούμε στο βουνό την πήραμε απ' τον Α' γραμματέα της ΑΕ Δημήτρη Ρούντο. Αυτός έδωσε την έγκριση να ξεθάψουμε τον οπλισμό. Στους κρυφώνες δεν βρισκαμε μονάχα ατομικά όπλα αλλά κι αυτόματα, οπλοπολυβόλα, ακόμα και βλήματα όλμου. Ήταν γρασσομένα και διατηρούνταν σε καλή κατάσταση. Οι σφαίρες ήταν μέσα σε κιβώπια».

Η επιλογή για το ποιοι απ' τους καταδιωκόμενους αγωνιστές θα ε-

Στη φωτογραφία από τ' αριστερά:

Οικονόμου Περικλής του Ανδρέα (Γαζής) απ' το Λεοντάρι Καρδίτσας. ΕΛΑΣίτης μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' τον Ιούνιο του 1946. Υπαρχηγός του αντάρτικου συγκροτήματος Βάλτου. Διαϊκτής ήλης του Θεσσαλικού ιππικού. Ήλάρχος του ΔΣΕ. Διακρίνονταν για την παλικαριά του και τις διοικητικές του ικανότητες. Έπεσε στη μάχη του Ντομπρούσι το Μάρτιο το 1949. Με Δίγμα της ΠΔΚ προήχθη σε επίλάρχος μημένοσ νεκρός του ΔΣΕ.

Μέγας Δημήτριος του Βασίλη, απ' την Αχλαδιά Καρδίτσας. Με το βαθμό του λοχία πολέμησε και τραυματίστηκε στα ελληνοβουλγαρικά σύνορα τον Απρίλιο του 1941. ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Τον Απρίλιο του 1945 καλείται και υπηρετεί στο 301 Τάγμα Εθνοφυλακής Καρδίτσας. Το μοναρχοφασιστικό μεταβαρκιζανό κράτος θεωρεί «ύποπτο» αυτόν τον ανδρείο έλληνα πατριώτη που έχυσε το αίμα του υπερασπίζοντας τα οχυρά του Μεταξά στα βόρεια σύνορά μας.

Η ΣΑ με ανύπαρκτα στοιχεία του σκηνοθετεί «κατηγορητήριο» για «αντεθνική δράση». Συλλαμβάνεται, αφοπλίζεται και για πολλές μέρες κρατείται σε πλήρη απομόνωση. Εκεί στα κρατητήρια στο Μαζούριλο της Λάρισας βασανίζεται απάνθρωπα. Αρνείται να αναγνωρίσει το «κατηγορητήριο» που του σκηνοθέτησαν, να κάνει δήλωση μετανοίας των πολιτικών του πεποιθήσεων. Τον περνούν απ' το στρατοδικείο της Λάρισας και τον καταδικάζουν σε θάνατο. Εκτελέστηκε στις 26.10.46.

Ξοπλιιστούν και πρώτοι θα ακολουθήσουν το δρόμο του βουνού δώθηκε απ' το Γραμματέα της ΑΕ Παλαμά Δημήτρη Ρούντο. Με εντολή της ΠΕ του ΚΚΕ Καρδίτσας αρχηγός του αντάρτικου συγκροτήματος Βάλτου τοποθετείται ο Μήτσος Τόλης (Πάστρας) που μέχρι τώρα ήταν Β' γραμματέας της ΑΕ Λεονταρίου.

Ο τελευταίος, αμέσως μετά την εντολή που πήρε, φεύγει για το Λεοντάρι, συναντάει τον παλιό του συναγωνιστή και φίλο απ' τον ΕΛΑΣ Περικλή Οικονόμου και μαζί επιστρέφουν στην κομματική κρύπτη στον Παλαμά.

Όλες οι οργανωτικές και τεχνικές προετοιμασίες γίνονται σε συνθήκες βαθιάς παρανομίας, κάτω απ' τη μύτη του τμήματος χωροφυλακής Παλαμά και τα πολυάριθμα μάτια των ενόπλων ομάδων των «εθνοκοφρώνων» που κυριαρχούσαν απόλυτα στα γύρω χωριά.

Ζαγανός Αλέκος (Ρήγας) απ' τον Παλαμά Καρδίτσας, ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Ένας απ' τους πρώτους μαχητές του αντάρτικου συγκροτήματος του Βάλτου. Στο ΔΣΕ απ' τον Ιούνιο του 1946.

Μιχόπουλος Νίκος (Νικολάρας) απ' τον Παλαμά Καρδίτσας, ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Ένας απ' τους πρώτους μαχητές του αντάρτικου συγκροτήματος Βάλτου. Στο ΔΣΕ απ' τον Ιούνιο του 1946.

Χάρη στην καλή και γερή κομματική οργάνωση, σε σύντομο χρονικό διάστημα και χωρίς ιδιαίτερες περιπλοκές, σε μια απόκρυμνη τοποθεσία, στην Οφκιάς-Σμίξη του Παλαμά, τη νύχτα στις 29 του Ιουνίου 1946 στο καθορισμένο αυτό μέρος φθάνουν και οι 23 καταδιωκόμενοι αγωνιστές. Με τη βοήθεια του φεγγαριού γίνεται η πρώτη γνωριμία. Στην πρώτη αυτή ιδρυτική συγκέντρωση μίλησε σε συντομία στους παραβρισκόμενους ο αρχηγός του συγκροτήματος Πάστρας. Ανάμεσα στα άλλα εξήγησε τους λόγους που ανάγκασαν το ΚΚΕ να πάρει ξανά τα όπλα και να ακολουθήσει το δρόμο της ένοπλης πάλης. Επίσης υπογράμμισε ότι κύριος και άμεσος σκοπός των ανταρτών σ' αυτές τις στιγμές είναι να χτυπήσουν και να εξοντώσουν τις παρακρατικές συμμορίες που βασάνιζαν, σκότωναν αθώους δημοκράτες αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης και τρομοκρατούσαν τον πληθυσμό της υπαίθρου.

Την πρώτη εμφάνισή τους οι αντάρτες την κάνουν ένα πρωί στο χωριό Κεραμίδι. Οι κάτοικοι τους συγκέντρωσαν τρόφιμα. Οι αντάρτες

μίλησαν με τον κόσμο, δεν συνέλαβαν κανένα. Τις απογευματινές ώρες της ίδιας μέρας πηγαίνουν και στήνουν φυλάκια στη γέφυρα του Πηνειού, στο σταυροδρόμι κοντά στο χωριό Τσόπι. Κάνουν έλεγχο στους περαστικούς, στα αυτοκίνητα που περνούσαν. Ανάμεσα σ' αυτούς που σταμάτησαν ήταν και το αυτοκίνητο μιας Αμερικανίδας εκπροσώπου της ΟΥΝΡΑ που γύριζε στα χωριά για να δει πώς εφαρμόζεται η διανομή των τροφίμων της αμερικανικής «βοήθειας». Τη συνόδευε στην περιοδεία ο υπεύθυνος της EBEN Λάρισας που ταυτόχρονα έκανε το διερμηνέα. Ο τελευταίος στην αρχή μόλις είδε τους αντάρτες τους πέρασε για άνδρες των ενόπλων «εθνοκρόνων» και με ένα θάρρος τους χαιρέτησε: «Γεια σας λεβέντες».

Η Αμερικανίδα μόλις κατέβηκε απ' το αυτοκίνητο και πληροφορήθηκε με ποιους είχε να κάνει, έκπληκτη έκφρασε την απορία της ότι στην Ελλάδα υπάρχουν αντάρτες και ότι ένα τέτοιο πράγμα το άκουγε και το έβλεπε για πρώτη φορά.

Οι αντάρτες δεν την πείραξαν. Αυτή όμως φεύγοντας υποσχέθηκε ότι μόλις γυρίσει στη Λάρισα θα βάλει αυτό το θέμα στην αμερικανική αποστολή, θα αρχίσει να κάνει δουλειά για τη συμφιλίωση του ελληνικού λαού να αποφευχθεί η έναρξη του εμφύλιου πολέμου.

Είναι κατανοητή η τεράστια απήχηση που είχε αυτή η απρόσμενη και τολμηρή εμφάνιση των ανταρτών στην καρδιά του Θεσσαλικού κάμπου. Μετά την πρώτη αυτή εμφάνιση οι αντάρτες επιστρέφουν και στήνουν προσωρινά λημέρι στον κοντινό βάλτο. Απ' το λημέρι αυτό πήραν επαφή με την κομματική οργάνωση του χωριού Βάναρη και ύστερα από αυτό ακολουθεί καινούργια εμφάνιση τη μέρα σ' αυτό το χωριό. Κανονικά στήνουν φυλάκια γύρω απ' τη Βάναρη, ενώ δύο απ' αυτούς, ο Πάστρας και ο Πολύφημος, μπαίνουν πρώτοι στο χωριό, χτυπούν την καμπάνα. Σε λίγο οι κάτοικοι του χωριού συγκεντρώθηκαν στην πλατεία. Η αρχική γνώμη ότι πρόκειται για τις γνωστές ληστοσυμμορίες του μοναρχοφασιστικού παρακράτους γρήγορα διαλύθηκε. Οι περισσότεροι χαρούμενοι τους πλησιάζουν, τους χαιρετούν, τους ρωτούν. Στο συγκεντρωμένο πλήθος μίλησε ο Πάστρας, που σε συντομία εξήγησε στους κατοίκους τους λόγους που ανάγκασαν αυτούς τους καταδικασμένους αγωνιστές να πάρουν το δύσκολο δρόμο της ένοπλης πάλης. Τόνισε ότι το ΚΚΕ και σήμερα ακόμα συνεχίζει να προτείνει και να επιμένει στην ιδέα της συμφιλίωσης του λαού, στη γραμμή να ακολουθήσει η Ελλάδα μια πορεία ειρηνικής δημοκρατικής εξέλιξης.

Να σημειωθεί ότι στο χωριό αυτό υπήρχαν οπλισμένοι «εθνικό-

Τσαγαρδής Χαράλαμπος (Μπάνιης), απ' τον Παλαμά Καρδίτσας, ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Ένας απ' τους πρώτους μαχητές του αντάρτικου συγκροτήματος του Βάλτου. Στο ΔΣΕ απ' τον Ιούνιο του 1946.

Τσιανάβας Σωτήρης (Έβρος), απ' τον Παλαμά Καρδίτσας, ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Ένας απ' τους πρώτους μαχητές του συγκροτήματος Βάλτου. Στο ΔΣΕ απ' τον Ιούνιο του 1946. Έπεσε σαν διοικητής διμοιρίας στο Τουρμπιέ Αχλαδιάς το 1947.

φρονες» οργανωμένοι σε ομάδες. Όλοι τους χωρίς εξαίρεση παρέδωσαν τα όπλα στους αντάρτες εθελοντικά και υποσχέθηκαν ότι δεν πρόκειται να τα ξαναπάρουν. Κανένας από αυτούς δεν πειράχτηκε για τις πράξεις του και τη στάση του μέχρι τώρα. Στο χωριό αυτό υπήρχαν αποθήκες με πολλά και διάφορα τρόφιμα της ΟΥΝΡΑ τα οποία αμέσως με εντολή των ανταρτών διανεμήθηκαν στους κατοίκους. Αυτή η στάση και συμπεριφορά των ανταρτών έγινε δεκτή με ικανοποίηση απ' τον κόσμο.

Εδώ έγινε και ένα περιστατικό που αργότερα κόστισε την καθαίρεση του Πάστρα απ' τη θέση του αρχηγού του συγκροτήματος. Ανάμεσα στα άλλα τρόφιμα που βρέθηκαν στις αποθήκες της ΟΥΝΡΑ υπήρχαν και κουπιά με πολλές χιλιάδες τσιγάρα. Τα περισσότερα από

αυτά τα πήραν οι αντάρτες μαζί τους κατά την επιστροφή τους στο λιμάνι του Βάλτου.

Με τη νουτροπία της γνωστής τολμηρής απερίσκεψιάς που συχνά χαρακτήριζε τον Πάστρα, έτσι κι αυτή τη φορά δίνει εντολή να σταλούν μερικές χιλιάδες τσιγάρα στην Περιφερειακή Επιτροπή Καρδίτσας του ΚΚΕ. Παραλίγο όμως αυτή η πράξη-δώρο του Πάστρα να έχει τεράστιες αρνητικές συνέπειες για την παραπέρα σχεπικά νόμιμη ύπαρξη αυτού του κομματικού οργάνου. Θα μπορούσε πολύ εύκολα να στηθεί μια προβοκάτσια σε βάρος του. Ένα μέρος από αυτά τα κουπά τσιγάρα που έφτασαν στην επιτροπή πόλης έγιναν γνωστά στα όργανα της ασφάλειας κι αμέσως επακολούθη έρευνα. Ευτυχώς που μια συντρόφισσά μας που είχε αντιληφθεί τις προθέσεις της ασφάλειας πρόκανε έγκαιρα να ειδοποιήσει την ΠΕ με αποτέλεσμα να παρθούν μέτρα να εξαφανιστούν τα κουπά με τα τσιγάρα. Έτσι η έρευνα που έγινε δεν ανακάλυψε τίποτα.

Για την πράξη του αυτή ο Πάστρας ανακαλείται στην Καρδίτσα και καθαιρείται από αρχηγός του συγκροτήματος. Αυτό έγινε απ' τα πάνω χωρίς να υποδειχθεί ταυτόχρονα ποιος θα αναλάβαινε τη θέση του αρχηγού με αποτέλεσμα το τμήμα να μείνει ακέφαλο. Έτσι αποφασίστηκε ο καινούργιος αρχηγός του συγκροτήματος να εκλεγεί δημοκρατικά με ψηφοφορία απ' τη γενική συνέλευση. Ο Γάκης προτείνει για τη θέση του αρχηγού να εκλεγεί με ψηφοφορία ένας απ' τους δυο, ο Καβαλάρης ή ο Μπάμπης. Βρέθηκαν όμως μπροστά σε ένα άλλο απρόσμενο γεγονός, όταν οι δυο παραπάνω προτεινόμενοι αρνήθηκαν να αναλάβουν. Το γεγονός αυτό προκαλεί αμηχανία και απογοήτευση. Ωστόσο οι προσπάθειες συνεχίζονται να βρεθεί κάποια λύση. Είναι χαρακτηρισική η συζήτηση που έγινε ανάμεσα στους Γάκη και Γαζή. Ο πρώτος ρωτάει το Γαζή:

- Τι πόσο είχες στον ΕΛΑΣ;
- Στοιχειάρχης.
- Δηλαδή δεκανέας, τρανός.

Τότε με καινούργια πρόταση του Γάκη αρχηγός εκλέχτηκε ο Γαζής με καπετάνιο το Νίκο Γκένα (Πλάτανο).

Εδώ η διοίκηση κάνει το διοικητικό χωρισμό σε στοιχεία-ομαδούλες που η καθεμιά από αυτές τις μικρές μονάδες είχε ένα οπλοπολυβόλο και επικεφαλής στοιχειάρχη.

Κατά την παραμονή τους εδώ, η διοίκηση του συγκροτήματος πληροφορήθηκε απ' την οργάνωση ότι στο χωριό Κιμ-Βελέσι βρίσκεται η ληπτοσυμμορία του τρομοκράτη Χειρόπουλου. Αποφασίζουν να την

χτυπήσουν. Ωστόσο η απόσταση που τους χώριζε απ' το στόχο ήταν μεγάλη που δεν επέτρεπε τη γρήγορη μετακίνησή τους την ημέρα και την αιφνιδιαστική επίθεση μέσα στον κάμπο. Στο έργο τους τους βοήθησε η κομματική οργάνωση του χωριού Ρακόβα, η οποία έστειλε τους νέους με καλινάρια στον τόπο που βοσκούσαν ελεύθερα τα πεδικοκλωμένα άλογα του χωριού, μόνοι τους ξεπιδικλώνουν μερικά από αυτά, τους βάζουν τα καλινάρια και τα παραδίδουν στους αντάρτες. Η διέξοδος να κινηθούν έγκαιρα, να προκάνουν βρέθηκε.

Δεν είχε περάσει ακόμα το μεσημέρι και όλοι οι αντάρτες καβάλα στα άλογα κινούνται με ταχύτητα προς τον στόχο.

Η ομαδική προσέλαση των καβαλάρηδων μέρα μεσημέρι μέσα στον κάμπο, το μεγάλο σύννεφο σκόνης που σηκώθηκε στον ουρανό και τους ακολουθούσε στην κίνηση, γίνεται αντιληπτή απ' τα εκθρικό παρατηρητήρια ακόμα πριν οι αντάρτες πλησιάσουν το Κιμ Βελέσι. Δίνεται αμέσως το σύνθημα συναγεμμού κι όλα τα «παλικάρια» του Χειρόπουλου, χωρίς απολύτως καμιά αντίσταση, πανικόβλητα, πρόγγισαν σαν κατατρομαγμένοι λαγοί, όπως μπορούσαν, και φεύγοντας εγκαταλείπουν τα ατομικά τους είδη ακόμα και τον οπλισμό τους. Αρκετά χαρακτηριστική για την έκταση του τρόμου και του πανικού που επικράτησε ήταν η συμπεριφορά του αρχηγού της συμμορίας Χειρόπουλου. Στην απεγνωσμένη προσπάθειά του να σωθεί, τόσο είχε πανικοβληθεί, που προτίμησε να φύγει ξυπόλητος, αφήνοντας στον τόπο που κουτσόπινε τις καινούργιες πέτσινες μπότες του. Το λάφυρο αυτό από αυτή τη μέρα έγινε ιδιοκτησία του Γαζή. Στο χωριό βρέθηκαν εγκαταλειμμένα όπλα, σφαίρες και άλλα είδη. Ενώ τα ψημένα σφακιά που είχαν ετοιμαστεί για το μεσημεριανό γεύμα, έμειναν απείραχτα στις ξύλινες σούβλες.

Τις απογευματινές ώρες ένα απόσπασμα χωροφυλακής κινήθηκε απ' την Κρανιά προς καταδίωξη των ανταρτών. Από μακριά πήραν σχημασμό μάχης, κινούμενοι προς το χωριό. Δεν τόλμησαν όμως να πλησιάσουν. Ήταν αρκετές μερικές ριπές με τροχιοδεικτικές σφαίρες που έστειλε με ευστοχία ο σκοπευτής του γερμανικού μυδραλίου Α-τρόμπτος να τους εξαναγκάσει να επιστρέψουν στη βάση τους. Τις βραδινές ώρες οι αντάρτες ανενόχλητα πήραν το δρόμο της επιστροφής. Στην πορεία άφησαν τα άλογα στο μέρος που τα πήραν και στη συνέχεια πήγαν στο λημέρι τους στο βάλτο.

Η απρόοπτη αυτή εμφάνιση και οι δραστηριότητες των ανταρτών στον κάμπο του Παλαμά προκαλεί σύγχυση κι ανησυχία στα όργανα της κρατικής εξουσίας. Γι' αυτό απ' την άλλη κιάλας μέρα δυνάμεις

χτυπήσουν. Ωστόσο η απόσταση που τους χώριζε απ' το στόχο ήταν μεγάλη που δεν επέτρεπε τη γρήγορη μετακίνησή τους την ημέρα και την αιφνιδιαστική επίθεση μέσα στον κάμπο. Στο έργο τους τους βοήθησε η κομματική οργάνωση του χωριού Ρακόβα, η οποία έστειλε τους νέους με καλινάρια στον τόπο που βοσκούσαν ελεύθερα τα πεδικοκλωμένα άλογα του χωριού, μόνοι τους ξεπιδικλώνουν μερικά από αυτά, τους βάζουν τα καλινάρια και τα παραδίδουν στους αντάρτες. Η διέξοδος να κινηθούν έγκαιρα, να προκάνουν βρέθηκε.

Δεν είχε περάσει ακόμα το μεσημέρι και όλοι οι αντάρτες καβάλα στα άλογα κινούνται με ταχύτητα προς τον στόχο.

Η ομαδική προσέλαση των καβαλάρηδων μέρα μεσημέρι μέσα στον κάμπο, το μεγάλο σύννεφο σκόνης που σηκώθηκε στον ουρανό και τους ακολουθούσε στην κίνηση, γίνεται αντιληπτή απ' τα εκθρικό παρατηρητήρια ακόμα πριν οι αντάρτες πλησιάσουν το Κιμ Βελέσι. Δίνεται αμέσως το σύνθημα συναγεμμού κι όλα τα «παλικάρια» του Χειρόπουλου, χωρίς απολύτως καμιά αντίσταση, πανικόβλητα, πρόγγισαν σαν κατατρομαγμένοι λαγοί, όπως μπορούσαν, και φεύγοντας εγκαταλείπουν τα ατομικά τους είδη ακόμα και τον οπλισμό τους. Αρκετά χαρακτηριστική για την έκταση του τρόμου και του πανικού που επικράτησε ήταν η συμπεριφορά του αρχηγού της συμμορίας Χειρόπουλου. Στην απεγνωσμένη προσπάθειά του να σωθεί, τόσο είχε πανικοβληθεί, που προτίμησε να φύγει ξυπόλητος, αφήνοντας στον τόπο που κουτσόπινε τις καινούργιες πέτσινες μπότες του. Το λάφυρο αυτό από αυτή τη μέρα έγινε ιδιοκτησία του Γαζή. Στο χωριό βρέθηκαν εγκαταλειμμένα όπλα, σφαίρες και άλλα είδη. Ενώ τα ψημένα σφακιά που είχαν ετοιμαστεί για το μεσημεριανό γεύμα, έμειναν απείραχτα στις ξύλινες σούβλες.

Τις απογευματινές ώρες ένα απόσπασμα χωροφυλακής κινήθηκε απ' την Κρανιά προς καταδίωξη των ανταρτών. Από μακριά πήραν σχημασμό μάχης, κινούμενοι προς το χωριό. Δεν τόλμησαν όμως να πλησιάσουν. Ήταν αρκετές μερικές ριπές με τροχιοδεικτικές σφαίρες που έστειλε με ευστοχία ο σκοπευτής του γερμανικού μυδραλίου Α-τρόμπτος να τους εξαναγκάσει να επιστρέψουν στη βάση τους. Τις βραδινές ώρες οι αντάρτες ανενόχλητα πήραν το δρόμο της επιστροφής. Στην πορεία άφησαν τα άλογα στο μέρος που τα πήραν και στη συνέχεια πήγαν στο λημέρι τους στο βάλτο.

Η απρόοπτη αυτή εμφάνιση και οι δραστηριότητες των ανταρτών στον κάμπο του Παλαμά προκαλεί σύγχυση κι ανησυχία στα όργανα της κρατικής εξουσίας. Γι' αυτό απ' την άλλη κιάλας μέρα δυνάμεις

Ραγιάς Χρήστος (Ατρώμπιος), απ' τον Παλαμά Καρδίτσας. ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Ένας απ' τους πρώτους μαχητές του αντάρτικου συγκροτήματος Βάλτου. Στο ΔΣΕ απ' τον Ιούνη του 1946.

Τσίβας Βάιος (Παρτιζάνος), απ' τον Παλαμά Καρδίτσας. ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Ένας απ' τους πρώτους μαχητές του αντάρτικου συγκροτήματος Βάλτου. Στο ΔΣΕ απ' τον Ιούνη του 1946.

στρατού, αποσπασμάτων, ένοπλες ομάδες «εθνικοφρόνων» κινούνται απ' τη Λάρισα, τα Τρίκαλα, το Παλαμά, φθάνουν και πολιορκούν τα μέρη του βάλτου. Απ' τις παρυφές του ανοίγουν πυρά με τα αυτόματα, με σπλοπολυβόλα προς τον υποπθήμενο κρυψώνα των ανταρτών. Αφού δεν δέχτηκαν απαντητικά πυρά, ένα τμήμα στρατού ακροβολισμένο κινείται, περνάει τις πρώτες καλάμιές, προσπαθεί να μπει στο εσωτερικό του. Όταν πλησίασαν τον κρυψώνα των ανταρτών, δέχονται πυρά, γίνεται μια σύντομη σύγκρουση και ο στρατός εξαναγκάζεται να υποχωρήσει.

Δεν επαναλειφθήκε καινούργια προσπάθεια για να ξαναμπούν στο εσωτερικό του, απλώς οι δυνάμεις καταδίωξης περιορίστηκαν στην πολιορκία του χώρου του βάλτου με προοπτική να χτυπήσουν τους αντάρτες κατά την έξοδό τους.

Μερικά εικοσιτετράωρα παραμένουν οι αντάρτες εγκλωβισμένοι, συζητούν για την παραπέρα ταχτική τους και δράση.

Ωστόσο από μέρα σε μέρα η παραμονή τους εδώ γίνεται ολοένα πιο προβληματική. Εκτός από την έλλειψη τροφίμων, νερού, προστέθηκαν και οι δυνάμεις της σκληρής φύσης, η αποπνικτική ατμόσφαιρα,

η αφόρητη καλοκαιριάτικη ζέση, η συνεχής ακινησία τους μέσα στα θολά βαλτονέρια, τα κουνούπια, οι βδέλες, επιπλέον κατά την κίνησή τους μέσα στις μαύρες λάσπες άρχισαν να ξεκολλούν τα παπούτσια απ' τα πόδια τους.

Όλες αυτές οι τεράστιες δυσκολίες δημιούργησαν μια τρομερή κατάσταση που απαιτούσε το γρηγορότερο οι αντάρτες να βγουν έξω απ' αυτό τον κλοιό. Το σημαντικό αυτό πρόβλημα εξετάστηκε σε γενική συνέλευση. Αποφασίστηκε να εγκαταλείψουν το χώρο του βάλτου και να περάσουν στα γειτονικά βουνά. Προϊστάθηκαν δύο εκδοχές, η μια να περάσουν στα Άγραφα και να συναντηθούν με την ανταρτομάδα του Νικηταρά και η άλλη να κατευθυνθούν προς Οξυά Χασίων και να συναντηθούν με τους αντάρτες του Παπατράμπα.

Προπηθήθηκε η πρώτη. Συζητήθηκε το μέρος της εξόδου απ' τον κλοιό, το δρομολόγιο που θα ακολουθούσαν, υπολογίζοντας ότι μέσα σε μια βραδιά να φθάσουν στο Θραψίμι. Μ' αυτή τη σκέψη ξεκίνησαν στις 17 του Ιούλη και βγήκαν απαρατήρητοι από τον κλοιό.

Ωστόσο μια σειρά αντικειμενικοί παράγοντες, όπως η μεγάλη απόσταση που έπρεπε να διανύσουν μέσα σε μια βραδιά, παρακάμπτοντας τα στρατοκρατούμενα καμποχώρια και κατά κύριο λόγο τα άρρωστα πόδια τους απ' τη διαρκή παραμονή τους στα λασπόνερα, ακόμα και το γεγονός ότι μερικοί ήδη κινούνταν ξυπόλητοι γιατί άφησαν τα παπούτσια τους στο βάλτο δεν τους επιτρέπουν μέσα σε μια νύχτα να φθάσουν στο ριζά του Θραψιμιού. Τους πήρε η μέρα στις 18 του Ιούλη στο γυμνό κάμπο, έξω από το χωριό Κουμάδες. Εκεί τώρα υποχρεωτικά εξαναγκάζονται να καλυφθούν ανάμεσα σε κάψι μικροσούδες κι αμπέλια, περιμένοντας την επόμενη νύχτα, έτοιμοι να δώσουν μάχη αν χρειαστεί και σ' αυτό το γυμνό κάμπο. Απ' το μέρος που βρίσκονταν έβλεπαν πως δίπλα τους περνούσαν τα τρένα με στρατό, με αποσπάσματα, με επιβάτες. Ήταν κι αυτή τη φορά τυχεροί που δεν έγιναν ανηληπιού.

Μόλις νύκτωσε πήραν επαφή με τον Φώτη, υπεύθυνο στέλεχος της οργάνωσης, στη συνέχεια με την οικογένεια του μπάριμπα-Αλέξη Οικονόμου, εξασφαλίστηκαν με τρόφιμα, και μαζί με τον Νίκο Οικονόμου, που κι αυτός αυτή τη μέρα πήρε το δρόμο του βουνού, τράβηξαν για το Θραψίμι.

Τις πρωινές ώρες στις 19 του Ιούλη φθάνουν στα υψώματα του Άν-Γιάννη Παλιουριού και στη συνέχεια εκεί γίνεται η συνάντηση με την ανταρτομάδα του Νικηταρά. Οι 24 αντάρτες του Βάλτου ενώθηκαν με τους άλλους 17 της ανταρτομάδας του Νικηταρά. Από αυτή τη

Φαλάγγας Κώστας (Μπίτσας-
ρης), απ' τον Παλαμά Καρδίτσας.
ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ Ένας
απ' τους πρώτους μαχητές του αν-
τάρτικου συγκροτήματος Βάλτου.
Στο ΔΣΕ απ' τον Ιούνιο του 1946. Α-
πόφοιτος της ΣΤ' σειράς της ΣΑΓΑ.
Υπολοχαγός του ΔΣΕ.

Ρούνιος Δημήτρης, Γραμματέας
της 1ης ΚΟΒ Παλαμά Καρδίτσας.

Ραγιάς Γιώργος, στέλεχος της
Τομεακής Επιτροπής του ΑΚΕ Πα-
λαμά. Στο ΔΣΕ απ' το 1947.

μέρα το ανιάρτικο συγκρότημα του Νικηταρά αποτελούνταν από 41 άνδρες και μ' αυτή τη δύναμη έδωσε τη μάχη στο Παλιούρι στις 20 του Ιούλη 1946.

Οι πρώτοι ανιάρτες από τα καρποχώρια των Φαρσάλων

Η συγκρότηση των πρώτων ανταρτοομάδων, η αρχική τους δράση, η κατοπινή τους εξέλιξη, συνδέεται άμεσα με την τόλημ και το υψηλό ηθικό των αγωνιστών αυτών, μιας εξαιρετικής γενιάς πρωτοπόρων επαναστατών της θυελλώδικης εκείνης εποχής.

Μια τέτοια αρχή, αφετηρία, ιστορία έχει και τούτη η γωνιά της Ελλάδας, η περιφέρεια του κάμπου Φαρσάλων.

Σε δυο καταδιωκόμενους αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης, πρώην σιελέχη του ΕΛΑΣ, στον Παπαδοκάκη Ζαχαρία απ' το χωριό Πρασέ Χανίων και τον Σίσκο Θανάση απ' το Κεπεκλί Φαρσάλων, αναθέτει το Κόμμα να μπουν επικεφαλής της πρώτης ανταρτοομάδας της περιφέρειας Φαρσάλων. Ο πρώτος, πρώην ενωμοτάρχης χωροφυλακής, απ' το 1943 βγήκε στον ΕΛΑΣ, αξιωματικός του 1/5 Συντάγματος. Ο δεύτερος απόφοιτος της Σχολής Αξιωματικών του ΕΛΑΣ.

Στις 2 του Μάη 1946 ο Σίσκος Θανάσης ύστερα από ειδοποίηση παρουσιάστηκε στο σ. Πατσί, υπεύθυνο Αυτοάμυνας Βόλου του ΚΚΕ. Εκεί του ανακοινώθηκε ότι υπάρχει εντολή του Κόμματος να βγει στο βουνό και μαζί με τον Παπαδοκάκη Ζαχαρία να τεθούν επικεφαλής

Παπαδοκάκης Ζαχαρίας απ' το χωριό Πρασέ Χανίων. Ενωμοτάρχης χωροφυλακής. Αξιωματικός του 2ου Γραφείου του 1/5 Συντάγματος του ΕΛΑΣ. Στο ΔΣΕ απ' το Μάη του 1946. Αρχηγός της ανταρτοομάδας Φαρσάλων.

της πρώτης ανταρτοομάδας της περιφέρειας Φαρσάλων.

Στις 5 του Μάη ο Σίσκος Θανάσης βρίσκεται στο καθορισμένο μέρος στο χωριό Πλασιά Αγυιάς όπου συναντάει άλλους 10 καταδικωμένους αγωνιστές που τον περίμεναν και όλοι μαζί φεύγουν στη συνέχεια τη νύχτα, φθάνουν στο χωριό Φιλιππούπολη. Εκεί με τη βοήθεια της κομματικής οργάνωσης εξοπλίζονται.

Στις 6 του Μάη 1946 ο Παπαδοκάκης Ζαχαρίας που κρυβόταν στη Λάρισα ως καταδικωμένος, παίρνει επίσημα εντολή απ' την Επιτροπή Πόλης του ΚΚΕ να βγει στο βουνό να αναλάβει τη διοίκηση της πρώτης ανταρτοομάδας της περιφέρειας Φαρσάλων με υπαρχηγό το Σίσκο Θανάση. Στις 7 του Μάη με σύνδεσμο της οργάνωσης φθάνει κι αυτός στο χωριό Πλασιά, συναντάται με τους άλλους 11 αγωνιστές, γνωρίζεται με το Θανάση Σίσκο.

Αυτοί που αποτέλεσαν την ανταρτοομάδα ήταν οι παρακάτω: 1) Αρσικογιάννης απ' την Αμπελιά. 2) Αρσενόπουλος Γιώργος απ' την Αμπελιά. 3) Γρισάλης Χαρίλαος, Δεμερλί. 4) Δαλαμάγκας Βαγγέλης, Μπεκίδες. 5) Καράκης Γιάννης, Σιτοχώρι. 6) Καραχάλιος Βαγγέλης, Ρεμαπά. 7) Μπακταεβάνος Παναγιώτης, Δεμερλί. 8) Οικονόμου Νίκος. 9) Παπαδοκάκης Ζαχαρίας, Πρασέ Χανίων. 10) Σίσκος Θανάσης, Κεπεκλί. 11) (Φαρσαλινός) Αποστόλης Μυλωνάς απ' το Δεμερλί. Δεν έγινε δυνατό να εξακριβωθεί ο 12ος αυτής της ομάδας.

Ο οπλισμός τους ήταν ένα οπλοπολυβόλο ΜΠΡΕΝΤ, ένα ατομικό όπλο ΜΑΟΥΖΕΡ και τα άλλα αυτόματα. Σχεδόν όλοι τους εφοδιάστηκαν με χειροβομβίδες «Μίλς». Οι οδηγίες που δόθηκαν απ' τους εκπροσώπους του ΚΚΕ ήταν η ανταρτοομάδα να μπει το γρηγορότερο στο χώρο των Φαρσάλων και να αρχίσει αμέσως ένοπλη δράση, έχοντας σαν κύριο στόχο να χτυπήσει και να εξοντώσει τις παρακρατικές ληπτοσυμμορίες του Σούρλα. Για το σκοπό αυτό να ακολουθήσουν την τακτική του ανταρτοπολέμου, να χτυπούν αυτούς τους στόχους και να ελίσσονται στον ίδιο γεωγραφικό χώρο και μονάχα σε εξαιρετικά δύσκολες στιγμές θα μπορούσαν προσωρινά να εγκαταλείψουν την περιφέρεια Φαρσάλων. Προοπτικά το καθήκον ήταν η ομάδα αυτή να μεγαλώσει αριθμητικά, να γίνει συγκρότημα και στη συνέχεια να αποτελέσει μελλοντικά το αντάρτικο αρχηγείο των Φαρσάλων.

Ύστερα από την προετοιμασία που διήρκησε περίπου 4-5 μέρες και αφού εφοδιάστηκε τρόφιμα για δυο μέρες απ' το χωριό Πλασιά, η ανταρτοομάδα πήρε το δρόμο για τον προορισμό της. Κάνοντας πορεία τη νύχτα και παρακάμπτοντας τα χωριά Μοναστήρι και Αγνατερή ξημέρωσαν έξω από το χωριό Σαρασλάρ και σ' ένα μέρος με ασήμαν-

τη κάλυψη, μέσα σε κάπ πλατάνια. Δίπλα από αυτή την τούφα του κρύπτη, περνούν ανυποψίαστα αγρότες που πήγαιναν στα χωράφια τους, ισοπάνδες, πολλοί απ' τους οποίους ήταν οπλισμένοι «εθνικόφρονες». Αν γίνονταν αντιληπτοί μέσα στον ανοικτό κάμφο η εξόντωσή τους ήταν σίγουρη. Βρέθηκαν όμως τυχεροί και δεν συνέβηκε κάπ τέτοιο.

Την άλλη βραδιά κάνουν το επόμενο άλμα. Φθάνουν και κρύβονται έξω απ' το χωριό Μπεκίδες. Αν μπορούσε να λέγεται κρυψώνας μέσα στην καρδιά του Θεσσαλικού κάμπου. Ήταν το χωριό του Βαγγέλη Δαλαμάγκα.

Είχαν πολλές ελπίδες σ' αυτό το χωριό, να πάρουν επαφή με την κομματική οργάνωση, πληροφορίες, τρόφιμα, να τους βοηθήσει να συνδεθούν με την περιφερειακή Επιτροπή Φαρσάλων. Σε τίποτα δεν δικαιώθηκαν οι ελπίδες τους, δεν μπόρεσαν να πετύχουν τίποτα απ' τα παραπάνω, τα πράγματα εδώ είχαν όλα αλλάξει. Τόσο στο χωριό Μπεκίδες, όσο και τα άλλα διπλανά ελέγχονταν απ' τις οργανωμένες οπλισμένες ομάδες των «εθνικοφρόνων». Το παρακράτος είχε επιβάλει εδώ σε τούτο τον τόπο ένα σκληρό καθεστώς σουρλοκρατίας «που όλα τα 'σκιαζε η φοβέρα και τα πλάκωνε η σκλαβιά». Αυτά ήταν τα μαντάτα που τους έφερε ο Βαγγέλης που με μεγάλη δυσκολία κατόρθωσε να μπει τη νύχτα μέσα στο χωριό και να πάρει επαφή με κάποιους συγγενείς του. Από δυο-τρία δικά του συγγενικά σπίτια κατορθώνει να συγκεντρώσει και λίγο ψωμί. Αυτοί με τους οποίους συναντήθηκε ο Βαγγέλης τον συμβούλεψαν να φύγει αμέσως απ' το χωριό γιατί θα τον πιάσουν και θα τον σφάζουν σαν κατσίκι. Η κομματική οργάνωση είχε χτυπηθεί και διαλυθεί. Μερικοί σύντροφοί μας που είχαν μείνει βρίσκονταν σε βαθιά παρανομία και σε τίποτα δεν μπορούσαν να τους βοηθήσουν.

Η παραέρα παρανομία τους μέσα στα στάρια και τις σουδες του γυμνού κάμπου ήταν κάπ παραπάνω από προβληματική. Είναι αδύνατο εδώ μέσα στην καρδιά του κάμπου, στα στρατοκρατούμενα χωριά να ξεμυτίσεις. Περισσότερο δεν μπορούσε να γίνει λόγος για κάποια πολεμική δράση. Εδώ γίνεται η πρώτη προσπάθεια να συνδεθούν με την κομματική οργάνωση Φαρσάλων, να πάρουν οδηγίες, πληροφορίες, όπως τους είχε πει ο Γιώργος Συρόπουλος. Αυτός ήταν και ο λόγος που δύο ολόκληρα εικοσιτετράωρα σ' αυτές τις συνθήκες παρέμειναν σ' αυτό το καλυμμένο μέρος. Αφού αυτό στάθηκε αδύνατο, τη νύχτα πορεύονται μόνοι τους χωρίς σύνδεσμο και κρύβονται έξω από το χωριό Κακλετζί. Εκεί έλπιζαν να τα καταφέρουν να πάρουν επαφή με

την ΚΟ Φαρσάλων. Το κρύψιμο γίνεται κοντά στο μύλο του Μποτίνα. Ο μυλωνάς που ήταν δικός μας τους υπόδειξε το μέρος της κρυψώνας και τους τροφοδότησε. Από δω στάλθηκε ειδικά σύνδεσμος να πάρει επαφή με την ΚΟ της Επαρχίας Φαρσάλων. Ο τελευταίος στην πορεία πιάστηκε από οπλισμένους «εθνικόφρονες» χωρίς να μάθουν ποια ήταν τελικά η τύχη του. Την άλλη μέρα οι υποψίες ότι είχαν εντοπιστεί απ' τα αποσπάσματα, απ' τους οπλισμένους «εθνικόφρονες», δεν προκαλούσαν αμφιβολίες. Ο γύρω χώρος είχε κατακληθεί από αποσπάσματα, από οπλισμένους «εθνικόφρονες» πιάνοντας τα πιο επισημασμένα υψώματα, σημεία και σταυροδρόμια. Υποχρεώνονται την άλλη βραδιά να αλλάξουν στέκι. Μετακινούνται και κρύβονται κοντά στα μανδριά του Δ. Κάψου. Από κει γίνεται ακόμα μια προσπάθεια να πάρουν επαφή με την ΚΟ Φαρσάλων. Σαν μέρος συνάντησης καθορίστηκε το γνωστό Τζαμί. Εκεί έπρεπε τώρα να έρθει ο αντιπρόσωπος της ΚΟ Φαρσάλων Ανδρόνικος. Ο υπαρχηγός της ανταρτομάδας Θανάσης Σίσκος έφτασε έγκαιρα στο ραντεβού στο Τζαμί. Περίμενε ωστόσο στο ραντεβού αλλά δεν ήρθε κανένας. Οι λόγοι της ματαίωσης κι αυτής της συνάντησης δεν έγιναν γνωστοί. Απλά μπορούμε να υποθέσουμε ότι το τρομοκρατικό όργιο που επικρατούσε σε τούτα τα χωριά έβασε τη σφραγίδα του. Γι' αυτό τα στελέχη της ΚΟ δεν ήθελαν να ριψοκινδυνεύσουν τη ζωή τους και να βγουν στην ύπαιθρο. Οι μέρες όμως περνούσαν.

Όπως είχε διαμορφωθεί η κατάσταση, σε συνδυασμό με τις συνθήκες που επικρατούσαν στα χωριά του κάμπου, αναγκάζει τη διοίκηση της ανταρτομάδας να εγκαταλείψει προσωρινά το γεωγραφικό χώρο των Φαρσάλων και να περάσει στο χώρο των Αγράφων.

Να πώς περιγράφει την κατάσταση και τις συνθήκες που είχαν διαμορφωθεί ο υπαρχηγός της ανταρτομάδας Σίσκος Θανάσης: «Η ύπαρξή μας σε τούτο το χώρο είχε εντοπιστεί με αποτέλεσμα τα αποσπάσματα συνοδευόμενα με ένοπλες ομάδες υτόπιων “εθνικόφρονων” να κινηθούν στα ίχνη μας. Αυτά μας έλεγαν οι πληροφορίες, αυτό βλέπαμε και οι ίδιοι με τα μάτια μας. Μια σύγκρουση της ανταρτομάδας μας που αποτελούνταν από 12 άτομα μέσα στο γυμνό κάμπο με τις πολυάριθμες δυνάμεις των αποσπασμάτων και των οπλισμένων συμμαχοιών θα σήμαινε σίγουρη συντριβή – αυτοκτονία.

Με δική μας πρωτοβουλία αποφασίσαμε να περάσουμε προσωρινά στο χώρο των Αγράφων. Για να εξασφαλίσουμε τις προϋποθέσεις αυτού του περάσματος στα ριζά, χρειαζόμασταν κάπου να σταματήσουμε, να βρούμε σύνδεσμο, σύνδεση με τις παράνομες γιάφκες των

ορειών χωριών. Θεωρήσαμε σα μοναδική διέξοδο και μπήκαμε να κρυφτούμε προσωρινά στους βάλτους της Κακάρας με τα γνωστά βρωμερά και λασπίδη νερά. Τρία ολόκληρα εικοσιτετράωρα σ' αυτούς τους βάλτους, πεινασμένοι κι απομονωμένοι, με μια αφόρητη ζέστη μέσα στις λάσπες και τα λασπονέρια μέχρι το γόνατο, κάνοντας παρέα με την κοινωνία των κουνουπιών και τις βδέελες.

Τελικά γίνεται δυνατό να πάρουμε επαφή με τον υπεύθυνο της ΚΟΒ Καραλάρ Σόλα Δημήτρη που μας εξυπηρέτησε σε όλα. Μας έδωσε πληροφορίες, μας έφερε τρόφιμα, σύνδεσμο να μας οδηγήσει μέχρι το Μπαλαμπανί και πάνω απ' όλα, το βασικότερο, τις επόμενες δυο παράνομες γιάφκες σύνδεσης. Αυτές ήταν τα μανδριά του Νίκου Κασί στη Δρανίστα και του Χρήστου Αντωνόπουλου στην Πάπα».

Στις 2 του Ιούνη η ανταρτοομάδα – όταν έφεξε – κρύφτηκε σε μια δασωμένη πλαγιά της Κάτω Δρανίστας. Αν και γνώριζε ότι πουθενά δεν υπήρχε ελεύθερος χώρος, ωστόσο ένιωθε ικανοποίηση ότι απομακρύνθηκε απ' το γυμνό κι ανυπεράσπιστο κάμπο, ότι βρέθηκε σε μέρος με κορφές και κάλυψη που στην ανάγκη μπορείς να πολεμήσεις, να δώσεις μάχη, να ελιχθείς.

Ήταν μια περίοδος που τα αποσπάσματα χωροφυλακής είχαν κινηθεί σ' αυτό το χώρο προς καταδίωξη του αντάρκου συγκροτήματος του Μπελή. Ένα από αυτά πέρασε δίπλα τους αυτή τη μέρα. Απ' το μέρος που βρίσκονταν ανακάλυψαν το μύλο του χωριού. Γι' αυτό μόλις νύκτωσε τράβηξαν ίσια για εκεί. Ήταν τυχεροί, πέσαν σε δικό τους άνθρωπο. Ο μυλωνάς ήταν ο Ηλίας Γώγος. Δεν άργησε να γίνει γνωριμία μαζί του. Τους εξυπηρέτησε, τους έδωσε πληροφορίες, ψωμί. Τους έδειξε το μέρος της επόμενης γιάφκας, τα Κουτσαγγέλια που βοσκούσαν τα δικά μας πρόβατα. Στο μύλο ήταν μονάχα οι γυναίκες του σπιτιού, τα παιδιά του κι αυτά κρύβονταν απ' τις καταδιώξεις. Ο μπαρμπα-Ηλίας Γώγος λυπήθηκε που δεν είχε άνθρωπο να τους συνοδέψει μέχρι τη γιάφκα. Τους έδειξε πώς να περάσουν το κατεβασμένο ποτάμι, που αυτό τον καιρό είχε πολύ νερό απ' τα έργα αποξήρασης της λίμνης Ξυνιάδας, τους είπε πώς να παρακάμψουν το Κάτω Χωριό που ήταν αποσπάσματα χωροφυλακής, τους συνοδέψε μέχρι την περαταριά.

Να πώς περιγράφει την παραπέρα ύπαρξη αυτής της ανταρτοομάδας σαν ξεχωριστό αντάρτικο σχηματισμό ένας άλλος αυτόπτης μάρτυρας, ο Καρακός Γιάννης απ' το Σιτοχώρι Φαρσάλων: «Περνώντας την περαταριά, ευχαριστήσαμε το μυλωνά και η κίνησή μας μέσα στη νύχτα και στο δάσος γίνεται με προσανατολισμό. Απ' τα κουδούνια και ι-

διαίτερα από κάπ μεγάλα κυπριά μας επέτρεψαν από μακριά να αναληφθούμε το μέρος που βοσκούσε το κοπάδι. Στην προώθησή μας όμως μας έκοψαν την όρεξη και τη χαρά τα σκυλιά του κοπαδιού τα οποία από μακριά μας πήραν χαμπάρι. Με ένα τρομερό γαύγισμα και με μια επιθετικότητα τραβούσαν ίσια κατά πάνω μας. Εκεί ακούστηκε η προσταχτική φωνή του τσοπάνη και τα σκυλιά κατασύχασαν. Η γνωριμία με τον τσοπάνη Γιώργο Κασιό δεν άργησε να γίνει. Χαρήκαμε που τόσο εύκολα έγινε δυνατό να συνδεθούμε με τη γιάφκα. Απ' αυτόν πληροφορηθήκαμε ότι τα κυριότερα υψώματα της Δρανίστας είναι

Καράκης Γιάννης απ' το Σιτοχώρι Φιρασίων Υπηρέτησε στην Πολιτοφυλακή. Μέλος του ΚΚΕ. Ένας απ' τους πρώτους μαχητές της ανταρτομάδας Φαρσάλων. Στο ΔΣΕ απ' τον Μάη του 1946. Απόφοιτος της ΣΤ' σειράς της ΣΑΓΑ. Υπολοχαγός του ΔΣΕ.

Κασιός Γιώργος του Νίκου. ΕΠΟΝίτης. Ο τσοπάνης που το κοπάδι, η στρουίγγα, το μαντρί είχαν μεταβληθεί σε μόνιμη παράνομη γιάφκα των καταδικωμένων και των πρώτων ανταρτομάδων. Βασανίστηκε επανειλημμένα απ' τα αποσπάσματα καταδίωξης. Φυλακίστηκε. Εθελοντής Αντάρτης το 1947. Απόφοιτος της ΣΤ' σειράς της ΣΑΓΑ. Ανθ'γός του ΔΣΕ. Τιμήθηκε με το ανώτερο έπαθλο του ΔΣΕ, το Μετάλλειο Ανδρείας.

πιασμένα από αποσπάσματα χωροφυλακής που είχαν κινηθεί για την καταδίωξη του συγκροτήματος Μπελή. Μας είπε ακόμα και μια δική του περιπέτεια που μόλις την προηγούμενη μέρα έλαβε χώρα. Ο διοικητής ενός καταδιωχτικού αποσπάσματος τον απείλησε και τον προειδοποίησε ότι αν θα ξαναδώσει ψωμί και γάλα στους αντάρτες θα τον συλλάβουν και θα τον στείλουν φυλακή. Μας υποσχέθηκε ότι θα μας συνδέσει με την οργάνωση, θα μας εξασφαλίσει τρόφιμα. Μας υπόδειξε το μέρος που θα κάναμε την ημέρα λούφα. Τις βραδινές μας φέρανε έτοιμο πρόβιο βραστόγαλο, μπόλικο ψωμί και κάναμε τριψάνα. Συνδεθήκαμε με την οργάνωση. Μόλις νύκτωσε με σύνδεσμο τον Πέτρο Κοισή παρακάμψαμε τα εχθρικά φυλάκια και τις ενέδρες και το πρωί της έης του Ιούνη φθάσαμε στην επόμενη γιάφκα, στη στρούγκα του Χρήστου Αντωνόπουλου στην Πάπα. Εδώ βρήκαμε και συνδεθήκαμε με την ανταρτοομάδα του Κώστα Νικηταρά, με άλλους 4-5 αντάρτες. Από αυτή τη στιγμή υποταχθήκαμε διοικητικά στην ανταρτοομάδα του Νικηταρά και έτσι έπαψε πια να υπάρχει ξεχωριστή ανταρτοομάδα των Φαρσάλων.

Απ' το μέρος που βρισκόμασταν ακούσαμε τα πυρά της μάχης που έδωσε αυτή τη μέρα στη θέση Ψηλό Κοιτρώνι το συγκρότημα του Νάκου Μπελή. Τις βραδινές ώρες το συγκρότημα αυτό συμπύκνωσε, έφτασε στο μέρος που βρισκόμασταν εμείς και όλοι μαζί φύγαμε προς Σμόκοβο». (Αφήγηση – Οκτώβρης 1984).

Για τις παράνομες γιάφκες, για την ανταρτοομάδα του Νικηταρά

Ο Νικηταράς απ' την πρώτη μέρα που βγήκε στο βουνό, δίπλα στο κύριο έργο του που ήταν η συγκρότηση της πρώτης ανταρτοομάδας, καταπάστηκε και με τη δημιουργία ενός παράνομου δικτύου σύνδεσης με γιάφκες στο κάθε χωριό. Γι' αυτό απ' τις αρχές του Μάρτη 1946, περνώντας απ' τα περισσότερα χωριά της ανατολικής περιοχής του Νομού Καρδίτσας, πήρε επαφή με τις παράνομες κομματικές οργανώσεις και με τη βοήθειά τους δημιούργησε τα πρώτα αντάρτικα στηρίγματα – γιάφκες που θα τον διευκόλυναν στην πραγματοποίηση του έργου του.

Να τι μας αφηγείται γι' αυτό ο υπ' αριθ. 2 αντάρτης αυτής της ανταρτοομάδας Ευριπίδης Τσαρούκας απ' το Θραψίμι Καρδίτσας:

«Ο Νικηταράς μόλις βγήκε στο βουνό αμέσως φρόντισε για τη δη-

μιουργία ενός δικτύου από παράνομες γιάφκες στο κάθε χωριό που θα ήταν και σίγουρα στηρίγματά του. Αυτές δημιουργούνται σε κάποιο δικό μας μανδρί ή σπίτι, από δικούς μας πιστούς αγωνιστές και οικογένειες της απόλυτης εμπιστοσύνης του για να μπορεί να σταματάει, να κρύβεται, να τροφοδοτείται, να παίρνει πληροφορίες. Όλα αυτά τα στηρίγματα-γιάφκες ήταν γνωστά και σ' όλους τους άνδρες της ομάδας μας. Να μερικά από αυτά τα σπίτια και οικογένειες που αποτελούσαν αυτές τις γιάφκες:

Του Βαγγέλη Αποστολού στο Μαστρογιάννη.

Του Γιώργου Κοτρώτσιου στο Βαλέσι.

Του Μήτσου Τσαρούχα και Δημήτρη Δημάκη στο Θραψίμι.

Του Νίκου Οικονόμου στο Παλιούρι.

Του Τάκη Νικοτόλη και Μήτσου Καραντάνα στο Σμόκοβο.

Του Παπαδή στη Φωτιάνα.

Του Χρήστου Αντωνόπουλου στην Πάπα.

Του Γιάννη Παπαδογιάννη και Νίκου Κατσιά στη Δρανίστα».

Πόσοι και ποιοι ήταν οι αντάρτες στα Άγραφα μέχρι τις 20 του Ιούλη 1946

Μέχρι τις 20 του Ιούλη 1946 στο γεωγραφικό χώρο των Αγράφων υπήρχαν και δρούσαν δυο βασικοί αντάρτικοι σχηματισμοί: το αντάρτικο συγκρότημα του Κ. Νικηταρά και η ανταρτοομάδα του Ίταμου-Κορώζη.

Η ανοδική αύξηση της ανταρτοομάδας του Κ. Νικηταρά και οι αγωνιστές που την αποτελούσαν ήταν οι παρακάτω:

Ο αρχικός αντάρτικος κρικός αποτελέστηκε απ' τους Κ. Νικηταρά, Ευ. Τσαρούχα και Ηλ. Κολοκύθα. Στην τριάδα αυτή, στα μέσα του Μάη, προστέθηκαν ο υπ' αριθ. 4 Βαγγέλης Αποστολός απ' το Μαστρογιάννη και ο υπ' αριθ. 5 Βαγγέλης Κελεπούρης απ' τη Ραχούλα. Ακολούθησαν οι 12 της ανταρτοομάδας των Φαρσάλων που αναφέραμε. Ωστόσο το δικαίωμα να φέρει αυτός ο σχηματισμός το όνομα του αντάρτικου συγκροτήματος το απέκτησε στις 19 του Ιούλη 1946, όταν προσχώρησαν και συγχωνεύτηκαν μ' αυτή την ανταρτοομάδα και οι άλλοι 24 αντάρτες που ήρθαν απ' το Βάλτο. Έτσι στις 20 του Ιούλη 1946 που δόθηκε η μάχη στο Παλιούρι με τη λησσοσυμμορία Βουρλάκη, η συνολική δύναμη του αντάρτικου συγκροτήματος ήταν 41 άνδρες. Θεώρησα σκόπιμο να αναφερθώ στην έρευνα αυτή που έκανα

και να επικαλεστώ τόσο τον αριθμό των ανταρτών όσο και τα ονόματά τους που πήραν μέρος σ' αυτή τη μάχη, όχι μονάχα για την αυθεντική και ιστορική πληροφόρηση, αλλά και να ανατρέψω μια σειρά επιπονήσεις συναγωνιστών μας που μέχρι τότε δεν είχαν ακόμα βγει αντίρτες, ωστόσο δεν δυσκολεύονταν για τους γνωστούς λόγους προσωπικής αυτοπροβολής να μεταδίνουν ότι δήθεν συμμετείχαν και πολέμησαν σ' αυτή τη μάχη. Τι να κάνουμε, είχαμε και τέτοιους συναγωνιστές. Τον τίτλο του αντάρτη δεν μπορεί να τον φέρει ο κάθε καταδικωμένος που κρυβόταν. Ο χρόνος υπηρεσίας κάθε αγωνιστή στο αντάρτικο μετριέται απ' τη μέρα που αυτός πήρε το όπλο στο χέρι και εντάχθηκε σε κάποιο οργανωμένο μαχητικό αντάρτικο τμήμα.

Στο Β.Δ. τομέα των Αγράφων δρούσε αυτή την περίοδο ένας δεύτερος σχηματισμός, η ανταρτομάδα του Παπαδημητρίου Περικλή (Γιαμού) με καπετάνιο το Χρήστο Κορόζη.

Στα τέλη του Ιούλη 1946 η ανταρτομάδα αυτή αποτελούνταν απ' τους παρακάτω: 1) Βουλγαράκης Γιώργος (Λέων) – Βόλος. 2) Γκουζούνης Ηλίας – Σέκλιζα. 3) Καπνιάς Μηνάς – Σέκλιζα. 4) Καστάνης Ηλίας – Βλάσδο. 5) Καραβοκύρης. 6) Μήτσου Ανδρέας (Ανδρούτσος) – Νεοχώρι. 7) Μπαρμπαρούσης Φώτης – Καρδίτσα. 8) Ντίνος Νίκος – Ραχούλα. 9) Παπαδημητρίου Περικλής (Γιαμός) – Ραχούλα. 10) Παπαϊωάννου Χρήστος (Κίτσος) – Μεσσηνικόλα. 11) Τσελιγιάννης Σπύρος (Λευτέρης) – Χρυσή 12) Φυτσιλής Γιάννης – Σέκλιζα. 13) Κορώζης Χρήστος – Τροβάτο.

Στον παραπάνω κατάλογο δεν αποκλείεται να υπήρχαν και 2-3 αντάρτες παραπάνω, που δεν τους θυμάμαι. Αυτό όμως δεν αλλάζει τη γενική εικόνα, που σημαίνει ότι στα τέλη του Ιούλη 1946 σ' όλη τη γεωγραφική περιοχή των Αγράφων υπήρχαν και δρούσαν συνολικά 54-57 αντάρτες. Εννοείται στη δύναμη αυτή δεν συμπεριλαμβάνεται ο αριθμός των 23 ανταρτών του συγκροτήματος Μπελή που βρισκόταν αυτή την περίοδο και δρούσε προσωρινά σ' αυτό το χώρο, ενώ ανήκε διοικητικά στην περιοχή της Ρούμελης.

Στο ΒΔ χώρο των Αγράφων στα μέσα του Αυγούστου παρατηρείται μια σημαντική ενίσχυση του αντάρτικου με τη συμμετοχή αρκετών καινούργιων αγωνιστών. Ανάμεσα σ' αυτούς ήταν: 1) Γκαβογιάννης Βασίλης απ' την Καρδίτσα. 2) Κασιέρας Βασίλης – Βουνέσι. 3) Καπνιάς Φώτης – Σέκλιζα. 4) Καπνιάς Βασίλης – Σέκλιζα. 5) Καραβασίλης (Λυκούργος) – Τσαούσι. 6) Κασούρας Γιώργος του Θανάση – Νεοχώρι. 7) Κασούρας Ηλίας του Γιώργου – Νεοχώρι. 8) Καρκατσούλας Αποστόλης – Κανάλια. 9) Καλιάφας Φώτης – Ρούσσο. 10) Λιόλιος

Στέφος – Μουζάκι. 11) Μπότσης Βασίλης (Αγραφιώτης) – Καστανιά. 12) Μπουλιτσής Κώστας – Καστανιά. 13) Μπουλιτσής Πέτρος – Μούκα. 14) Μάνος Βασίλης – Βουνέσι. 15) Σκουφάς – Τιταί. 16) Σκεμπές – Καρδίτσα. 17) Στεργίου Μήτσος – Μεσενικόλα. 18) Στάθης Ηλίας – Καστανιά. 19) Φράγκος Δημήτριος – Καταφύγι. 20) Καπέλας Ευρ. κλπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΑΝΤΑΡΤΙΚΕΣ ΝΤΟΥΦΕΚΙΕΣ – ΜΗΝΥΜΑ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗΣ

Οι μάχες στα Γαυράκια του Δερελί και στο Ψηλό Κοιτρώνι Καϊτσας

Στις 6 του Ιούνη 1946, στις τοποθεσίες Γαυράκια Δερελί και στο Ψηλό Κοιτρώνι Καϊτσας δίνονται διαδοχικά δύο μάχες ανάμεσα στα αποσπάσματα καταδίωξης απ' την μια μεριά και του συγκροτήματος Νάκου Μπελή απ' την άλλη.

Το αντάρτικο ντουφεκίδι που ακούστηκε από αυτές τις πλαγιές, ο ήχος αυτών των μαχών, ήταν και ένα καινούργιο μήνυμα που έκφραζε τη θέληση των καταδικωμένων αγωνιστών να αντισταθούν, να αυτοπερασοπισθούν, να απαντήσουν με τα ίδια μέσα στο τρομοκρατικό όργιο που εξαπόλυσε ο μηχανισμός του αντδραστικού κράτους, μα και μια προειδοποίηση για τις αυθαιρεσίες του εγκληματικού παρακράτους της δεξιάς που μονόπλευρα είχε ανάψει τον εμφύλιο πόλεμο στη χώρα μας.

Αυτή τη φορά, πολλές δυνάμεις από αποσπάσματα καταδίωξης χωροφυλακής υποβοηθούμενοι από ένοπλες ομάδες «εθνικοφρόνων», κινήθηκαν προς εγκλωβισμό και εξόντωση των ανταρτών του Ν. Μπελή. Πρόκειται για μια γενική συνδυασμένη στρατιωτική επιχείριση, μια και ο χώρος ύπαρξης του συγκροτήματος Μπελή είχε εντοπιστεί προηγουμένα με ακρίβεια. Οι αντάρτες βρίσκονταν ακόμα στην Δρανίστα όταν πληροφορήθηκαν για την επικείμενη κινητοποίηση των αποσπασμάτων καταδίωξης. Για να αποφύγουν μια τέτοια ανισόμερη σύγκρουση, εγκαταλείπουν το χώρο της Δρανίστας, περνούν τη νύχτα ανάμεσα από τις διατάξεις των αποσπασμάτων, βγαίνουν έξω απ' τον

υποθέμενο κλοιό, κρύβονται τις πρωινές ώρες στις 6 Ιούνη στη θέση Γαυράκια του χωριού Δερελί. Παρόλα αυτά στάθηκε αδύνατο τελικά να αποφευχθεί η μάχη. Έτσι την ημέρα αυτή διαδοχικά δύο φορές συγκρούονται με τα αποσπάσματα καταδίωξης. Η πρώτη γίνεται τις πρωινές ώρες στη θέση Γαυράκια Δερελί και η δεύτερη αργότερα στη θέση Ψηλό Κοτρώνι Καϊτσας. Και οι δυο αυτές συγκρούσεις για τους αντάρτες έγιναν υποχρεωτικές, το υπαγόρευσαν οι ίδιες οι συνθήκες, είχαν γίνει αναπόφευκτες. Σης παραμονές αυτής της μάχης είχε ενταχθεί στο συγκρότημα Μπελή και ο Κώστας Κέντρος, ήταν ο 35ος αντάρτης.

Να τώρα πώς περιγράφουν αυτές τις δυο μάχες δύο αυτόπτες μάρτυρες.

«Ήταν ακόμα νύχτα όταν φθάσαμε και στήσαμε λημέρι στην τοποθεσία Γαυράκια του χωριού Δερελί. Υπολογίζαμε ότι ήδη βρισκόμαστε έξω απ' τον κλοιό που μας είχαν ετοιμάσει. Στείλαμε αμέσως γιατρόφιμα, το Μήτσο Κουτσάφτη στον Ασβέστη και τον Χρήστο Αναστασίου στην Καϊτσα. Ο Μ. Κουτσάφτης γύρισε γρήγορα και μας είπε ότι είναι αδύνατο να μπεις στο χωριό. Βγάλαμε σκοπούς και στήσαμε παρατηρητήρια. Είμασταν χωρισμένοι σε τρεις ομάδες. Είχε ανεβεί αρκετά ο ήλιος όταν αντηληφθήκαμε ότι απ' την κατεύθυνση της Καϊτσας κινούνταν ένα απόσπασμα κωροφυλακής, πάνω από 15 άνδρες και μαζί τους δυο αγροφύλακες ντυμένοι στα πολιτικά. Όλοι μας γνωρίζαμε ότι κύριος στόχος μας ήταν να χτυπάμε τις ένοπλες συμμορίες των λεγόμενων «εθνοκφρόνων». Όλοι μας καταλαβαίναμε πόσο σωστή και δίκαια ήταν αυτή η γραμμή. Με τα μάτια μας είδαμε και γνωρίζαμε ότι αυτοί ήταν οι κυριότεροι φταίχτες των βασανισμών του πληθυσμού της υπαίθρου. Αλλά ποιος θα μας άφηνε εμάς ανενόχλητα να χτυπάμε τις συμμορίες;

Παρακολουθούμε την συμπεριφορά του αποσπάσματος, ελπίζοντας μήπως περάσει δίπλα μας, να μην μας αντηληφθεί... ίσως μας παρακάμψει. Αυτοί έρχονταν όπως ήταν ακροβολισμένοι ίσια κατά πάνω μας. Την τελευταία στιγμή δόθηκε εντολή να ανοίξουμε πυρά από κοινή απόφαση. Το απόσπασμα αυτό σχεδόν εξοντώθηκε». (Από γράμμα του Μήτσου Βλαχογιώργου, Δεκέμβρης 1985).

«Ήταν περίπου 10 η ώρα π.μ., όταν εμφανίστηκε απ' την πλευρά της Παλιοκαϊτσας ένα καταδιωχτικό απόσπασμα κωροφυλακής. Πιο πέρα από μας σταμάτησαν σε μια βρύση να πιουν νερό. Εμείς σαν ομάδες Ενόπλων Καταδιωκωμένων που είμασταν είχαμε σαν κύριο στόχο να χτυπούμε τις τρομοκρατικές ομάδες της δεξιάς που οργιάζαν

*Κωσάλης Φώτης απ' τη Λεύκα
Δομοκού. ΕΛΑΣίτης, μέλος του
ΚΚΕ. Αντάρτης απ' το Μάη του
1946. Πήρε μέρος στην μάχη στο
Ψηλό Κοιτρώνι.*

*Μπάκας Γιάννης του Ηλία. Ε-
ΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ
απ' το Μάη του 1946. Πήρε μέρος
στην μάχη στο Ψηλό Κοιτρώνι.*

στην ύπαιθρο. Να τους αφοπλίζουμε, να προειδοποιούμε με αυτά τα μέτρα τον πληθυσμό να μην παρασύρεται από αυτούς και παίρνουν όπλα. Τα πράγματα έδειξαν ότι αυτή η σύγκρουση ήταν αδύνατο να αποφευχθεί. Μετά από τη βρυσούλα, σπκώνονται κι ακροβολισμένοι έρχονται ίσια κατά πάνω μας. Πυρά ανοίξαμε την τελευταία στιγμή όταν πεισθήκαμε ότι η σύγκρουση ήταν πια αναπόφευκτη. Τα αποτελέσματα ήταν: 7 νεκροί, ανάμεσά τους ένας μοίραρχος και ένας ενωμοτάρχης, πιάστηκαν αιχμάλωτοι ένας κωροφύλακας και ένας τρομοκράτης απ' το χωριό Γιαννισού με το επίθετο Χρήστος Λαρίσης.

Όλος ο οπλισμός πέρασε στα χέρια μας, ανάμεσά τους ένα οπλοπολυβόλο αγγλικής παραγωγής «ΜΠΡΕΝΤ», πολλά πυρομαχικά πολύ αναγκαία για μας. Απ' τους δικούς μας βαριά τραυματίστηκε ο Βασίλης Καρατζιάς απ' τη Σωφιάδα, ο οποίος αργότερα υπέκυψε στα τραύματά του.

Μετά από αυτή τη σύγκρουση ελιχθήκαμε μέσα στο δάσος, βγήκαμε στην θέση Ψηλό Κοιτρώνι της Καϊτσας, με σκοπό να περάσουμε

προς Πάπα. Τις απογευματινές ώρες σ' αυτή την τοποθεσία, βρισκόμαστε πάλι κυκλωμένοι από άλλα αποσπάσματα που είχαν φθάσει από παντού μόλις άκουσαν τα πυρά της μάχης. Χρειάστηκε στην αρχή να δώσουμε ένα είδος κυκλικής μάχης. Την κατάλληλη στιγμή περάσαμε σε αντεπίθεση. Σ' αυτή διακρίθηκε για την τόλμη και την παλικαριά του ο Ν. Μπελής. Σπάζουμε σε ένα μέρος τον κλοιό και ελιχθήκαμε προς Πάπα. Τις θρυδινές ώρες φθάνουμε στα μανδριά του Χρήστου Αντωνόπουλου. Εκεί συναντηθήκαμε με την ανταρτοομάδα του αείμνηστου Κ. Καφαντάρη (Νικητάρη)». (Αφήγηση του Φώτη Καφάλη).

Εκστρατεία καταδίωξης των ανταρτών.

Μέρη σκληρών δοκιμασιών

Τα πολλά αποσπάσματα που είχαν κινηθεί για την καταδίωξη και εξόντωση του πρώτου αυτού μικρού αντάρτικου συγκροτήματος που εμφανίστηκε σε τούτο το χώρο, όχι μονάχα δεν δικαίωσαν τις προσδοκίες των οργανωτών, αλλά και τους εξανάγκασαν να βρεθούν μπροστά σε ένα θλιβερό αποτέλεσμα, την εξολόθρευση ολόκληρου αποσπάματος.

Το αναπάντεχο, αιφνιδιαστικό και πετυχημένο χτύπημα που δέχτηκαν οι οργανωτές αυτής της καταδίωξης, προκαλεί τώρα την αναστάτωση στους κόλπους της αντιδραστικής εξουσίας σε κλίμακα δύο περιφερειών Καρδίτσας και Φθιώπιδας. Σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης και γενικής κινητοποίησης κηρύσσεται τούτος ο χώρος. Έτσι τώρα δίπλα στις υπάρχουσες δυνάμεις των αποσπασμάτων κινητοποιούνται και άλλες από Καρδίτσα, Λαμία, Ευρυτανία, οι οποίες τώρα συνοδεύονται και από οπλισμένες ομάδες «εθνικοφρόνων». Ενεργούν βάσει συντονισμένου σχεδίου, να εμποδίσουν την έξοδο των ανταρτών από τούτο το χώρο, για τον εγκλωβισμό τους και τη συντριβή τους. Τόσο γρήγορα ενήργησαν τώρα που κυριολεκτικά στο τέλος της επόμενης μέρας, μετά την συμπλοκή στο Ψηλό Κοτρώνι, ολοκληρώνεται το φράγμα εγκλωβισμού που είχε περίμετρο την κορυφογραμμή Ασβέστη, Παλιά Γιαννιτσού, Ζαχαράκι, Ρεντίνα, Σμόκοβο, Θραψίμι. Ενώ απ' την Β. Ανατολική πλευρά, απ' τις κατευθύνσεις των χωριών Καΐτσας -- Δρανίτσας, Λεοντάρι -- Τσαμάσι κινούνται επιθετικά, παίρνουν παγανιά τα δάση, ανιχνεύουν το έδαφος.

Είναι κατανοητό ότι η εκστρατεία δεν κατευθυνόταν τώρα μονάχα κατά των ανταρτών, αλλά και κατά του δημοκρατικού πληθυσμού. Οι

επισημασμένοι αγωνιστές του χωριού μας περνούν σε βαθιά παρανομία, με μοναδική ελπίδα τα κρυσφήγητα του δάσους για να γλιτώσουν τη σύλληψη, τη φυλάκιση, τους βασανισμούς, την εξόντωση που τους περίμεναν. Θα πρέπει όμως να υπογραμμιστεί ότι και σ' αυτές τις δύσκολες συνθήκες οι κομματικές οργανώσεις των χωριών μας δεν ξεχνούσαν τις υποχρεώσεις τους, τις ευθύνες τους προς τους καταδικωμένους άλλων χωριών που βρίσκονταν ή πενούσαν από τούτο το χώρο. Η φροντίδα για τους αγωνιστές, για την τροφοδότησή τους, για την ασφάλειά τους, για την προώθησή τους στον προορισμό τους έπεφτε πάλι σε μας. Χαρακτηριστικό είναι και το παρακάτω γεγονός. Στις 7 του Ιούνη, μια μέρα μετά τη σύγκρουση στο Ψηλό Κοτρώνι, ήρθε μια ομάδα καταδικωμένων απ' τη Σιερέα Ελλάδα μέσω της ΚΟΒ Αγόριανης, που ήταν σταλμένοι απ' το Κόμμα να φθάσουν και να καταταχθούν στις πρώτες αντάρτικες ομάδες. Επικεφαλής αυτής της ομάδας, 4 περίπου άτομα, ήταν ο Σπύρος Παπαγεωργίου, απ' το Μόδι Λοκρίδος, στέλεχος του Κόμματος, αξιωματικός του ΕΛΑΣ. Σ' αυτές τις στιγμές καταφθάνουν παράνομα στην στρούγκα στα Κουτσαγγέλια παίρνουν επαφή τη νύχτα με τον αδερφό μου Γιώργο. Στα γύρω υψώματα κυριαρχούσαν τα αποσπάσματα. Κι αυτή τη φορά στον αδερφό μου Πέτρο, ανατίθεται το καθήκον να τους προωθήσει για τον Μπελή. Τη νύχτα ακολουθώντας ένα απ' τα πιο ασφαλή και πετυχημένα δρομολόγια, μέσω Σουρβιά, Αμαγρίδα, Τσούμες, Τραπεζίτσα, παράκαμψε τα φυλάκια των αποσπασμάτων και τις πρωινές ώρες της άλλης μέρας βρίσκεται στο Σόινο. Χρησιμοποιώντας τώρα την κάλυψη του στο δάσος συνεχίζει την πορεία του την ημέρα. Ήταν περίπου 11 η ώρα π.μ., όταν πέρασε το ποτάμι της Παπίτσας με κατεύθυνση τα μανδριά του Τάκη Νικολόλη. Και να τώρα τελείως απρόοπτα αντικρύζουν μπροστά τους, σ' απόσταση περίπου 20-30 μέτρα ένα απόσπασμα χωροφυλακής ακροβολισμένο που ανίχνευε το έδαφος, οι χωροφύλακες τους προτείνουν να σηκώσουν τα χέρια. Οι αντάρτες με τον αδελφό μου στρίβουν προς τα πίσω και φεύγουν. Ακολουθεί κυνηγητό, πυρά, φωνές, βρισιές, εκ θαύματος γλίτωσαν, σκόρπισαν, έχασαν τη συνοχή τους.

Μετά τη μάχη στο Ψηλό Κοτρώνι, για τους αντάρτες του Μπελή και του Νικητάρá ακολουθεί μια κρίσιμότετη περίοδο σκληρών δοκιμασιών και αξεπέραστων δυσκολιών, ένα περίπου εικοσαήμερο βρίσκονται σε διαρκή κίνηση και ελιγμούς τη νύχτα, ενώ την ημέρα τηρούσαν αυστηρή ακινησία, περιμένοντας από στιγμή σε στιγμή την σύγκρουση με τον υπέρτερο αντίπαλο. Καμιά σύνδεση, με τους κατοί-

κους των χωριών, καμιά πληροφορία. Ωστόσο το πιο τρομερό ήταν ότι πάνω από δύο βδομάδες δεν βάζουν μπουκιά ψωμί στο στόμα τους. Παρηγορούσαν το στομάχι τους με διάφορα υποφερτά χόρτα, ξυλήθρες, βλασάρια, φτέρες, φύλλα από δένδρα.

Να πώς περιγράφει σύντομα αυτή τη κρισιμότετη περίοδο ένας απ' τους επιζώντες αυτόπτες μάρτυρες, ο Ευριπίδης Τσαρουχάς απ' το Θραψίμι.

«Μετά τη μάχη στο Ψηλό Κοιτρώνι, στο χώρο της Πάπας γίνεται η συνάντηση των ανταρτών του Μπελή και του Νικηταρά. Την ίδια βραδιά φθάνουμε και σπίνουμε λημέρι έξω απ' τα μανδριά του Τάκη Νι-

Κουτρούμπας Νίκος απ' την Κιΐτσα Δομοκού. ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' τον Μάη του 1946. Πήρε μέρος στη μάχη στο Ψηλό Κοιτρώνι τον Ιούνη του 1946. Ταγματάρχης του ΔΣΕ.

Βασιλόπουλος Νίκος απ' το Πουρνάρι Δομοκού. Πολέμησε στο Αλβανικό Μέτωπο σαν επιλοχίας του ελληνικού σιραιτού. ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' το Μάη του 1946. Ο πρώτος αντάρτης από το χωριό του. Πήρε μέρος στη μάχη στο Ψηλό Κοιτρώνι Καΐτσας τον Ιούνη του 1946. Διακρίνονταν για την παλικάριά του Έπεσε στο Κάφι Ευρυτανίας τον Αύγουστο του 1947.

κοτόλι. Ο φιλόξενος αυτός τσελιγκας σφάζει δικά του πρόβατα και τα ψήνει για μας, μας δίνει ψωμί. Θυμάμαι καλά αυτή τη μέρα γιατί ύστερα από 16 ολόκληρες μέρες χρειάστηκε να βάλουμε ψωμί στο στόμα μας. Είχαμε πληροφορίες για τη γενική εκείνη κινητοποίηση του ανηπάλου. Αποφασίστηκε το γρηγορότερο να απομακρυνθούμε από τούτο το χώρο που είχαμε εντοπιστεί. Να ελιχθούμε προς Κάναλο – Μολάχα – Καστανιά. Αδύνατο τώρα να γίνει λόγος για κάποια σύγκρουση με τον υπέρτερο ανηπάλο. Μια τέτοια μάχη την ημέρα μέσα σε εγκλωβισμένο χώρο θα σήμαινε σίγουρη καταστροφή μας.

Το βράδυ ξεκινήσαμε, ελπίζαμε να περάσουμε ανάμεσα στα σπιμένα φυλάκια του ανηπάλου, να βγούμε στη Φωπάνα και από εκεί για Κάναλο.

Μόλις φθάσαμε στην κορυφογραμμή ανάμεσα Σμόκοβο και Ρεντίνας, πέρασε πάνω σε ενέδρα, εδώ ήταν ο φράκτης του κλοιού που είχαν στήσει. Κατά μήκος αυτής της κορυφογραμμής ήταν φυλάκια, με αναμένες φωπές, με σκυλιά. Υποχρεωθήκαμε τώρα να κάνουμε πίσω, να ελιχθούμε και να κάνουμε λούφα στις Ν.Δ. πλαγιές της Ρεντίνας. Εκεί μέσα σε κάπ πυκνά ρουμάνια με φταίρες, βγάλαμε 4 ολόκληρα εικοσιτετράωρα ιπρώντας αυστηρή ακινησία. Απ' το μέρος που βρισκόμαστε βλέπουμε τις κινητοποιήσεις, τις παγανιές των αποσπασμάτων. Κάμποσες φορές πέρασαν δίπλα μας. Είμασταν φαίνεται τυχεροί και δεν έπεσαν πάνω μας. Καμιά επαφή με τον πληθυσμό, χωρίς τρόφιμα, καπνό. Την πέμπτη βραδιά αποφασίσαμε να βγούμε έξω απ' την περίμετρο του κλοιού. Το πέρασμά μας γίνεται ανάμεσα Ροβολιάρι και Ζαχαράκι χωρίς να γίνουμε ανηληπτοί απ' τα φυλάκια. Σταματούσαμε στο δάσος του χωριού Πετσιωτά. Κατά την δεύτερη μέρα της παραμονής μας στην καινούργια λούφα, συναντάμε επιτέλους ανθρώπους. Ήταν τρεις πριονάδες απ' το χωριό Πετσιωτά που ήρθαν να δουλέψουν. Παραξευτέθηκαν όταν μας είδαν, δεν πίστευαν ότι μπορούσαν να υπάρχουν ζωντανοί αντάρτες σε τούτη την περιοχή ύστερα από τέτοιες κινητοποιήσεις. Τους δυο τους κρατήσαμε και τον ένα τον στείλαμε στο χωριό για τρόφιμα και υποσχέθηκε ότι θα το κάνει. Αντί για τρόφιμα μας πρόδωσε και τις απογευματινές ώρες έφερε τα αποσπάσματα. Το καλό για μας ήταν, ότι δεν πλησιάσαν κοντά να μας αιφνιδιάσουν. Άνοιξαν πυρά από μακριά, αυτό μας επέτρεπε να συμπτυχθούμε, μέσα στα έλατα του πυκνού δάσους, χωρίς θύματα και χωρίς να ανοίξουμε απαντητικά πυρά. Το βράδυ ελιχθήκαμε περάσαμε το δημόσιο δρόμο Ζαχαράκι-Φουρνά και μέσα στο δάσος με τα πελώρια εκείνα έλατα κάνουμε καινούργια λούφα.

Είχε περάσει μια βδομάδα που δεν βάλαμε μπουκιά ψωμί στο στόμα. Η υπομονή και η αντοχή έφτανε στο τέλος. Το πρόβλημα της τροφοδότησής μας μπήκε στην πρώτη γραμμή. Τα διάφορα κόρτα και φύλλα που χρησιμοποιούσαμε για να παρηγορούμε το στομάχι μας, έχασαν πια την αξία τους. Εκεί πιάνουμε ένα άλλο συνεργείο πριονάδες απ' το χωριό Φουρνά που πήγαιναν για εργασία. Ο ένας από αυτούς ήταν ΕΛΑΣίτης, μια και τον γνώριζε καλά ο Νικηταράς. Χαρήκαμε όλλοι που επιτέλους συναντηθήκαμε με δικό μας άνθρωπο. Τους άλλους δυο τους κρατήσαμε να τους έχουμε για συνδέσμους, ενώ τον ΕΛΑΣίτη τον στείλαμε στη Φουρνά, να αναφέρει στην Περιφερειακή Επιτροπή Ευρυτανίας την κατάσταση που βρίσκεται το τμήμα, να ζητήσει τρόφιμα, καπνό, πληροφορίες, να στείλει αντιπρόσωπο για επαφή μαζί μας».

Να περίπου πια ήταν η απάντηση που έδωσε η Περιφερειακή Επιτροπή.

«Να σπκώθήτε και να φύγετε από εδώ, να πάτε στην περιοχή σας, εκεί να ζητήσετε τρόφιμα, πληροφορίες και σύνδεση». (ΣΣ. – Ακριβώς έτσι επιβεβαιώνει την απάντηση αυτή και ένας άλλος αυτόπτης μάρτυρας, ο Μήτσος Βλαχογιώργος).

Μια τέτοια συμπεριφορά, μια τέτοια απάντηση, μια τέτοια εγκληματική αδιαφορία απ' τα κομματικά όργανα δεν προκάλεσε μονάχα απογοήτευση, αλλά και αγανάκτηση. Δεν άργησε αυτό να μαθευτεί σ' όλους τους αντάρτες. Δίπλα στην εξάντληση, την κούραση και την πείνα προστέθηκε και η καινούργια χαριστική βολή στο ηθικό των ανταρτών. Γίνεται πια φανερό η απογοήτευση και η πώση του ηθικού των αγωνιστών. Ανάμεσα σε χωριανούς, σε γνωστούς, άρχισαν οι ψίθυροι, οι συζητήσεις, για το τι θα γίνει πιο πέρα, η τρομερή πείνα δεν άφηνε άλλα περιθώρια αντοχής. Πρότειναν μεταξύ τους να σκορπίσουν προσωρινά, να γυρίσουν στα χωριά τους, να κρυφτούν, να σκοτωθούν κορτάτοι. Σ' αυτές τις στιγμές θα πρέπει να δοθούν τα δέοντα στο Νάκο Μπελή ο οποίος συγκεντρώνει όλο το τμήμα και τους μιλάει ανοιχτά:

«Εσείς εμένα δεν μου λέτε ανοιχτά, εγώ όμως καταλαβαίνω, βλέπω απ' το πρόσωπό σας, σε τι ψυχολογική κατάσταση βρίσκεστε. Εγώ όμως δεν έχω καρβέλια και δεν σας τα δίνω. Χρειάζεται ακόμα υπομονή, αντοχή, κουράγιο, ετούτος ο αγώνας που κάνουμε είναι πολύ σκληρός, δεν συγκρίνεται από άποψη δυσκολιών με εκείνον του ΕΛΑΣ κ.λ.π.»

Αυτή η τίμια, ειλικρινής και ανοιχτή εξήγηση και παράκληση του αρχηγού, μας ενθάρρυνε πραγματικά όλους μας, μας έδωσε καινούρ-

γιο κουράγιο, κανένας δεν μας εγκατέλειψε, παρόλο που ήταν συναγωνιστές που βρίσκονταν τελείως στο τελευταίο σημείο της σωματικής εξάντλησης. Χρειάστηκε ακόμα μια περίπου εβδομάδα να ταλαιπωρούμαστε στα δάση της Βουλγάρας ώσπου μας δόθηκε η δυνατότητα να γυρίσουμε στην Παλι-Απιδιά, να πάρουμε τρόφιμα και να σταθούμε στα πόδια μας. ⁴

Στην τελευταία συνεδρίαση του Γραφείου της ΚΟΒ

Είναι το πρώτο δεκαήμερο του Ιούλη 1946. Παρόλο που είχε περάσει ένας μήνας απ' τη μέρα της σύγκρουσης στο Ψηλό Κοιτρώνι, ωστόσο τα αυστηρά μέτρα στατοκράτησης των χωριών και της υπαίθρου στην περιοχή μας δεν χαλαρώθηκαν. Τα αποσπάσματα συνεχίζουν να κατέχουν τις πιο βασικές κορυφογραμμές στο χωριό μας, ασχολούνται με ανιχνεύσεις του δάσους, τα βράδια σπίνουν ενέδρες στις πιο πιθανές διαβάσεις, στα σταυροδρόμια, στις πηγές νερού. Παρακολουθούνται οι στρούγκες, τα κοπάδια, τα σπίτια των αριστερών. Τα μέτρα αυτά δεν κατευθύνονταν μονάχα για την ανακάλυψη ανταρτών σε τούτο το χώρο, αλλά και κατά των στελεχών και των οικογενειών των αγωνιστών της αριστεράς. Οι επισημασμένοι αγωνιστές πέρασαν τώρα σε βαθιά παρανομία. Σχεδόν μεμονωμένα ο καθένας έχει επιλέξει τον κρυψώνα σε κάποιο μέρος του δάσους, αποφεύγει κινήσεις, εμφανίσεις στους κατοίκους. Αδύνατο τώρα να παρουσιαστεί σε οποιονδήποτε, να του ζητήσεις ψωμί, πληροφορίες. Ο κίνδυνος να προδοθείς, να γίνεις αντιληπτός, να πέσεις στα χέρια τους από μέρα σε μέρα μεγαλώνει. Η Οργάνωση δεν έχει καμιά επαφή τώρα με τις ανταρτομάδες, δεν γνωρίζει το χώρο της ύπαρξής τους. Όλοι μας σχεδόν καταργήμασαν τον εαυτό μας που δεν ακολουθήσαμε τους αντάρτες, όταν πέρασαν από δω. Το δικό μου κρυσφύγητο αυτό τον καιρό βρίσκονταν κοντά στα Καναλάκια, και μονάχα τις βραδινές ώρες έπαιρνα επαφή με τον αδερφό μου Γιώργο, όταν το κοπάδι βρισκόταν σε κίνηση.

Ειδοποιούμαι τώρα να πάω στους Πέντε Αμπλάδες, για συνάντηση με τον γραμματέα της ΚΟΒ Γιάννη Παπαδογιάννη. Αν και γνώριζα ότι και στα δυο χωριά υπήρχε στρατός, αποσπάσματα, ωστόσο η καλή γνώση του τόπου, σε συνδυασμό με την γνωστή παιδικίστικη τόλημ, μου δημιούργησε την εντύπωση, ότι και την ημέρα μπορώ να κινηθώ, χρησιμοποιώντας την κάλυψη του δάσους κι ακολουθώντας δρομολόγιο από απόμερα μέρη: Μέσα Καναλάκια, Σουρβιά, Καλοερκό, Κό-

κλα. Ήταν περίπου 11 η ώρα π.μ. και ετοιμαζόμουν να περάσω την κορυφογραμμή της Φακίας, όταν απηκρύζω μπροστά μου και σε απόσταση 50-60 μέτρα φαντάρους που κινούνταν ακροβολισμένοι κατά μήκος αυτής της ράχης. Όπως είμουν έπεσα κάτω και κόλλησα πάνω στην γη, ανάμεσα σε κάτι τσιλιποριές. Έμεινα εκεί ακίνητος μέχρι τις απογευματινές ώρες. Ήταν τμήμα στρατού που ανίχνευε το μέρος, ευτυχώς που δεν έγινα ανιληπτός. Έτσι τώρα περίμενα να νυκτώσει, να συνεχίσω το δρομολόγιο να φθάσω στους Πέντε Αμπίλαδες.

Εκεί συνάντησα τα άλλα 4 μέλη απ' τα 7 που αποτελούσαν το γραφείο της ΚΟΒ, τον Γιάννη Παπαδογιάννη, τον Βαγγέλη Κόκκινο, τον Ηλία Κοιρωνιά και τον Βάγιο Παπαποστόλου. Δυο μέλη δεν μπόρεσαν να έρθουν. Με πρωτοβουλία του γραμματέα της ΚΟΒ του χωριού μας Γιάννη Παπαδογιάννη οργανώθηκε αυτή η συνεδρίαση του γραφείου με σκοπό να εξετάσει την υπάρχουσα κατάσταση και τα καθήκοντα της οργάνωσης. Ο Γραμματέας που ήταν και εισηγητής μας ενημερώνει για την υπάρχουσα κατάσταση, για την έκταση της τρομοκρατίας που επικρατούσε αυτές τις στιγμές στην ύπαιθρο, για το ανθρωποκυνηγητό που ακολουθεί, για συλλήψεις και βασανισμούς συντρόφων μας. Πρότεινε να αποφεύγονται άσκοπες κινήσεις και εμφανίσεις με τυχαίους ανθρώπους, να αποφεύγουμε τις στρουγγές, τις πηγές νερού κλπ. Μας είπε ακόμα για τη σύλληψη και τη δολοφονία του πρώην καπετάνιου της 16ης Ταξιαρχίας του ΕΛΑΣ, του Σωτήρη Μίχο (Ζαχαριά). Μας είπε ακόμα ότι αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει απολύτως καμιά επαφή με ανταρτομάδες.

Στη συνεδρίαση του γραφείου μίλησαν σχεδόν όλοι οι παρόντες. Ξεχώριζε όμως ανάμεσα στις άλλες η μαχητική και σταράπη ομιλία του Βαγγέλη Κόκκινου, Β' γραμματέα της ΚΟΒ, αυτού του φλογερού αγωνιστή. Θυμούμαι ακόμα εκείνη την σταθερή του στάση. Είπε περίπου τα παρακάτω:

«Συμφωνώ με όλα αυτά που είπε ο γραμματέας, όλα αυτά είναι σωστά και πρέπει να τα πάρουμε όλοι μας υπόψη. Ωστόσο, με τα μέτρα προφύλαξης, με το συνεχές κρύψιμο δεν μπορούμε να πάμε μακριά, δεν είναι σωτηρία, θα πρέπει να το πάρουμε χαμπάρι ότι όποιος από μας πέσει στα χέρια τους τώρα θα τον στείλουν αμέσως στον άλλο κόσμο. Γι' αυτό προτείνω στο γραμματέα να βρει τον τρόπο, να μάθει πού βρίσκονται οι αντάρτες, για να μπορούσαμε να τους ακολουθήσουμε, και δεύτερο, ώπου να πάρουμε σύνδεση με τους αντάρτες, όποιος έχει όπλο να το βγάλει, να το κουβαλάει μαζί του και να είναι έτοιμος να το χρησιμοποιήσει μόλις θα υπάρξει ανάγκη. Εγώ έχω ένα

παλιογκρά, θα τον βγάλω, θα τον καθαρίσω, θα τον κουβαλώ μαζί μου και μόλις βρεθώ σε δύσκολες στιγμές θα τον βάλω μπρος, ή θα μου φαν ή θα τους φάω το σάρι». Έτσι σκεφτόταν τότες αυτός ο ατρόμητος αγωνιστής. Δεν έμελλε όμως να ζήσει να πραγματοποιηθεί η επιθυμία του, να συναντηθεί με τους αντάρτες. Ύστερα από τρεις-τέσσερις μέρες δολοφονήθηκε απ' το παρακράτος.

Φεύγοντας τώρα απ' την συνεδρίαση του γραφείου της ΚΟΒ, πέρασα το βράδυ απ' τα μανδριά μας στην Φακίνα, έβγαλα ένα κρυμμένο όπλο που είχα με 9 σφαίρες, το καθάρισα και από δω και πέρα έγινα παντοτινός συνοδός μου. Μ' αυτό ακολούθησα ύστερα από λίγες μέρες την ανταρτομάδα του Νάκου Μπελή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟ ΠΑΡΑΚΡΑΤΟΣ ΤΗΣ ΔΕΞΙΑΣ ΟΡΓΙΑΖΕΙ ΣΤΗΝ ΥΠΑΙΘΡΟ: ΒΑΣΑΝΙΖΕΙ, ΔΟΛΟΦΟΝΕΙ, ΣΦΑΖΕΙ ΑΘΩΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΣ ΠΑΤΡΙΩΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΕΣ

Η ληστοσυμμορία του αιμοσταγή Κ. Βουρλάκη οργιάζει στη Θεσσαλική γη

Βρισκόμαστε στο δεύτερο δεκαήμερο του Ιούλη 1946. Στα χωριά της περιφέρειας μας είναι αρκετά χαρακτηριστική η έκταση της ασυδοσίας του μεταβαρκεζιανού αντιδραστικού κράτους. Τα χωριά, τα μέρη του τόπου μας βρίσκονται κάτω από μια συνεχή στρατοκράτηση των καταδιωχτικών αποσπασμάτων της κωροφυλακής και των πολυάριθμων παρακρατικών συμμοριών. Ωστόσο όλα αυτά τα μέτρα για τους εμπροστές του καινούργιου εμφυλίου πολέμου, για την διορισμένη κυβέρνηση της Αθήνας και για τους κυρίους αφέντες του τόπου μας τους άγγλους ιμπεριαλιστές θεωρήθηκαν ότι δεν ήταν αρκετά για να εξοντώσουν την επαναστατική πρωτοπορία των θεσσαλών αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης, να σπάσουν το ηθικό του δημοκρατικού λαού, να κατατρομοκρατήσουν το φιλήσυχο πληθυσμό της θεσσαλικής γης. Για το σκοπό αυτό οι σκοτεινές δυνάμεις της αντίδρασης στέλνουν συμπληρωματικά και ειδικά απ' την περιοχή της Φθιώτιδας για να

δράση στην Θεσσαλική υπαίθρο τους συγγενούς φονιάδες της γνωστής ληστούσυμμορίας του Κ. Βουρλάκη. Ο αιμοσταγής αυτός λήσταρχος κατάγονταν απ' το χωριό Μοσχοκαρυά Φθιώτιδας. Πρόκειται για ένα επαγγελματία ληστή και εγκληματία, με μαύρο παρελθόν, για έναν αιμοβόρο κτηνάνθρωπο, που μέχρι τώρα είχε διακριθεί για το αιματοκύλισμα του δημοκρατικού πληθυσμού της περιφέρειας Δομοκού, για την επιβολή σ' αυτό τον τόπο τους νόμους της ζούγκλας.

Αυτό το κοινωνικό απόβρασμα είχε εξαπολύσει στην περιφέρεια Δομοκού ένα πρωτάκουστο τρομοκρατικό όργιο αίματος, εφάρμοζε στην πράξη πρωτόγονους μεθόδους εξόντωσης ανθρώπων, με ρόπαλα, με μακαίρια, με κλαδευτήρια, έπαιρνε κεφάλια, δολοφονούσε, έσφαζε, αθώους Έλληνες δημοκρατικούς πολίτες, πατριώτες, αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης. Όλο αυτό το όργιο το γνώρισαν τα χωριά αυτής της υπαίθρου, της Κορομπιλίας, του Νεζερού, του Νταουκλί κ.λ.π. Δεν εξαιρέθηκε από αυτές τις απάνθρωπες θυριωδίες και το πατρικό του χωριό, η Μοσχοκαρυά. Ο σαδισμός του είχε φθάσει σε τέτοιο βαθμό, να σκοτώνει με αυτό τον τρόπο χωριανούς του, συγγενείς του, ξαδέρφια του. Αυτή η αιμοβόρα συμμορία των φονιάδων, στα μέσα του Ιούλη του 1946, συνοδευόμενη από υτόπιους «εθνικόφρονες» περνάει τα σύνορα της Φθιώτιδας κι αρχίζει την επιδρομή της στην Θεσσαλική γη.

Το ανθρώπινο μακελιό στο χωριό Ρεντίνα

Η Ρεντίνα, το χωριό αυτό, με τις πλούσιες επαναστατικές παραδόσεις του στον Εθνικό Απελευθερωτικό αγώνα του λαού μας, επιλέχτηκε απ' τους μακελάρηδες του αιμοσταγή Βουρλάκη να γίνει το πρώτο ανθρώπινο μακελιό, ακριβώς μ' αυτό τον τρόπο, απ' την πρώτη μέρα της εμφάνισής τους επιδίωκαν να σπάσουν το ηθικό του δημοκρατικού λαού της Θεσσαλικής υπαίθρου. Με τα απάνθρωπα βασανιστήριά τους να εξοντωθούν, να σφαγούν αθώοι Έλληνες πολίτες, να ντυθούν στα μαύρα οι φιλήσυχες οικογένειές τους, να πεθάνουν μ' αυτό τον τρόπο στις 16 Ιούλη 4 Έλληνες δημοκράτες-πατριώτες, αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης.

Σήμερα το γνωρίζουν οι πάντες, ότι το ανθρώπινο μακελιό που έλαβε μέρος στις 16 Ιούλη του 1946 στο χωριό Ρεντίνα ήταν αποτέλεσμα μιας μικτής συνωμοσίας και ενός συντονισμένου έργου των τριών εξουσιών του μοναρχοφασιστικού μεταβαρκοζιανού κράτους, της διοί-

κσης χωροφυλακής του χωριού Ρεντίνας, των ντόπιων «εθνικοφρόνων» αυτού του χωριού και των φονιάδων της ληστοσυμμορίας Βουρλάκη. Οι πρώτοι, δηλαδή το τμήμα της χωροφυλακής για να διευκολύνει το εγκληματικό έργο των Βουρλάκηδων, σκόπιμα εγκατέλειψε αυτή τη μέρα το χωριό και έφυγε προς Φωπάνα. Οι δεύτεροι, τα ξεφτέρια των «εθνικοφρόνων» του χωριού που είχαν αναλάβει να φέρουν απαραίτητα τους Βουρλάκηδες για να μπλοκάρουν το χωριό, ταυτόχρονα ενδιαφέρθηκαν και εφοδίασαν τους φονιάδες με τον κατάλογο των αγωνιστών που έπρεπε να σταλούν στον άλλο κόσμο. Ενώ οι τρίτοι, οι φονιάδες του παρακράτους θα έβαζαν έτσι σε εφαρμογή με μεγάλη ευκολία το εγκληματικό τους έργο.

Οι Ρεντινιώτες γνωρίζουν και θυμούνται ακόμα καλά τα ονόματα εκείνων των εθνικοφρόνων του χωριού τους που συνέβαλαν να λάβει χώρα αυτό το ανθρώπινο μακελιό.

Σης 14 Ιουλίου του 1946 η συμμορία Βουρλάκη έρχεται και σπίνει κρυφά λημέρι στο δάσος ανάμεσα στο Ζαχαράκι και στο Καρφί που είναι πιο πάνω απ' την Ρεντίνα.

Τώρα, θέλοντας και μη, τροφοδοτούνται απ' τις βλάχικες στάνες που υπήρχαν εδώ. Ήταν βέβαιοι ότι κανένας απ' τους βλάχους σαρακατσάνιδες από αυτές τις στάνες δεν θα τολμούσε να πάει να μαρτυρήσει την ύπαρξή τους εδώ.

Η παραμονή τους σ' αυτό τον κρυψώνα ένα ολόκληρο εικοσιτετράωρο, είχε άμεσα σχέση με τον σχεδιασμό και τον συντονισμό της μελλοντικής επιδρομής στο χωριό. Εδώ έγιναν οι απαραίτητες διαβουλεύσεις και συμφωνήθηκε να εγκαταλείψει η αστυνομία το χωριό για δυο μέρες. Το ρόλο του μεσολαβητή σ' αυτές τις διαβουλεύσεις τον είχαν αναλάβει οι ντόπιοι «εθνικοφρονες», που μπορούσαν να πηγαίνονται κρυφά απ' το λημέρι του Βουρλάκη στο αστυνομικό τμήμα.

Το συντονισμένο εγκληματικό έργο μπαίνει σε εφαρμογή στις 15 του Ιουλίου. Το μεσημέρι αυτής της μέρας, όλη η δύναμη της χωροφυλακής φεύγει απ' την Ρεντίνα και πάει προς Φωπάνα. Έτσι το εγκληματικό σχέδιο των φονιάδων εξελίσσεται όπως είχε συμφωνηθεί. Ο λύκος μπορούσε να μπει ελεύθερα στο αφύλαχτο κοπάδι. Τις απογευματινές ώρες η συμμορία ξεκινάει απ' τον κοντινό της κρυψώνα και σχεδόν απαραίτητα μπλοκάρει το χωριό. Οι κάτοικοι του χωριού ακούν τώρα τελείως ανύποπτοι να χτυπούν οι καμπάνες, αυτές οι κωδωνοκρουσίες συνοδεύονται με δυνατές φωνές από τηλεβόες που καλούσαν όλους τους άνδρες από 18 χρονών και πάνω να συγκεντρωθούν στην πλατεία του χωριού. Οι καμπάνες συνεχίζουν να χτυπούν

για κάμποση ώρα. Τέτοιοι συναγερμικοί κώδωνες συμβαίνουν να χτυπούν πολύ σπάνια στα χωριά και μονάχα σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις, σε περιπτώσεις γενικής επιστράτευσης, μεγάλης πυρκαγιάς κ.λ.π. Ξαν να τους τσίμπηκε το φίδι τους φάνηκε στους Ρεντινικιώτες όταν πληροφορήθηκαν ότι το χωριό ήταν κυκλωμένο απ' τους φονιάδες του αιμοβόρου Βουρλάκη. Γνώριζαν, είχαν ακούσει, πως αυτός ο μακελάρης είχε ματοκυλίσει τα χωριά της Φθιώδας.

Εκεί στην πλατεία του χωριού ο λήσταρχος Βουρλάκης δίνει εντολή να χωρίσουν οι συγκεντρωθέντες, οι αριστεροί οι «προδότες της πατρίδας» απ' τη μια μεριά και οι δεξιοί οι «γνωστοί πατριώτες» απ' την άλλη. Εκεί τα λαγωνικά των εθνικοφρόνων αναφέρουν στον αρχιλήσταρχο, ότι ανάμεσα στους συγκεντρωθέντες δεν βρίσκεται ένας που είχε συμπεριληφτεί στον κατάλογο να σταλεί σήμερα στον άλλο κόσμο. Πρόκειται για το Λευτέρη Καμάρα, τον Α' γραμματέα της Ακτιδικής Επιτροπής του ΑΚΕ. Ο αρχιεγκληματίας Βουρλάκης τότε βάζει σε εφαρμογή ένα δόλωμα. Καλεί τους «εθνικόφρονες» να παν να τον βρουν, να φέρουν τον Λευτέρη Καμάρα και ότι τους υπόσχεται «ότι δεν πρόκειται να πάθει τίποτε». Έχοντας αυτές τις υποσχέσεις, ο Σεραφείμ Σακελαρίου παροτρύνει τον μπάρμπα Νίκο Καμάρα να πάει να φέρει τον γιο του Λευτέρη, συμπληρωματικά επικαλέστηκε το επιχείρημα ότι αν βρουν το Λευτέρη να κρύβεται, κανένας ύστερα δεν μπορεί να εγυηθεί την ζωή του.

Εδώ τώρα ο μπάρμπα Νίκος πέφτει στην παγίδα, πίστεψε στις υποσχέσεις, πήγε και έφερε το γιο του Λευτέρη απ' τον κρυψώνα και τον παραδίνει στο στόμα του λύκου.

Έτσι τώρα, εκτός απ' τον Νίκο Κελέση που ήταν στον κατάλογο να σταλεί αυτή την ημέρα απ' το χωριό στον άλλο κόσμο, όλοι οι άλλοι είναι στα χέρια των φονιάδων. Έτσι μπορούσε να μπει σε εφαρμογή το εγκληματικό έργο τους της εξόντωσης. Τις βραδινές ώρες σύμφωνα με τον κατάλογο, φωνάζουν τα ονόματα και ξεχωρίζουν πάνω από 10 ρεντινιώτες, αυτούς ακριβώς που ήθελαν, τους οδηγούν στην άκρη του χωριού, στο δάσος του Άη Θανάση. Ανάμεσα σ' αυτούς ήταν ο Ηλίας Αυγέρος, ο Βαγγέλης Γώγωλος, ο Λευτέρης Καμάρας, ο Λάμπρος Κρικζώνης, ο Κώστας Δρούγας, ο Πέτρος Καράλας, δυο αδέρφια Μπαρκιά και άλλοι, όλοι τους αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης.

Εκεί τώρα στο δασάκι με το φεγγάρι μακριά απ' τα μάτια του κόσμου, τα ρεμάλια αυτής της συμμορίας, μπροστά στα μάτια του αρχισαδιστή Βουρλάκη, αρχίζουν τον απάνθρωπο βασανισμό των αγωνιστών, με ρόπαλα και με παλούκια, χτυπούσαν ανελέητά και ασταμάτη-

τα τους αθώους κι ανυπεράσπιστους αγωνιστές, ώσπου να πεισθούν ότι με αυτό τον τρόπο θα τελειώσουν. Πολύ χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Λευτέρη. Πρόκειται για μια πληροφορία που ήρθε στο φως αργότερα από τους ίδιους τους «εθνικόφρονες» που παραβρίσκονταν την ώρα των βασανιστηρίων.

Για μια στιγμή οι βασανιστές θεώρησαν ότι με τον Λευτέρη είχαν τελειώσει με τον τρόπο που σχεδίαζαν. Ξαφνικά όμως, αντιλήφθηκαν ότι ο Λευτέρης όπως ήταν ξαπλωμένος στα μπρούμυτα άρχισε να ανασαίνει. Εκεί ο αγροφύλακας αυτού του χωριού, που σαν έμπιστο πρόσωπο που ήταν συνόδευε τους κανίβαλους του Βουρλάκη και πρόσφερε τις καλές του «υπηρεσίες», παίρνει τώρα εντολή απ' τον λήσταρχο να τον γυρίσει στα ανάσκελα, να ειδοούν τι συμβαίνει, μήπως ακόμα πραγματικά είναι ζωντανός.

Το μαντρόσκυλο αυτό γυρίζει τώρα με κλοτσιές το θύμα, με το πρόσωπο προς τον ουρανό. Αυτή την στιγμή, μέσα στο φως του φεγγαριού, ο άτυχος Λευτέρης ανοίγει για λίγο τα μάτια του. Ο αρχιλήσταρχος είπε οργισμένος:

«Κοιτάξτε ο βούλγαρος είναι ακόμα ζωντανός».

Βγάζει αμέσως το πιστόλι του και είναι έτοιμος να το αδειάσει πάνω του. Αυτή την στιγμή, ακούγεται μια σιγανή φωνή, μια έκκληση απ' τον άτυχο και ανυπεράσπιστο Λευτέρη: «Άφσέ με Καπετάνιε σήμερα να ζήσω, να ειδώ το παιδί μου και αύριο σκότωσέ με». Την ημέρα αυτή η γυναίκα του Λευτέρη πήγε να γεννήσει το πρωτότοκο παιδί της.

Αυτός όμως ο κτηνάνθρωπος, που πριν από λίγο έδινε λόγο τιμής «ότι δεν πρόκειται να πάθει τίποτε», ούτε και σ' αυτή την ύστατη παράκληση δεν συγκινήθηκε. Ρίχνει με το πιστόλι του στην καρδιά του Λευτέρη 3-4 σφαίρες, για να είναι σίγουρος ότι ξεμπέρδισε.

Τη νύχτα στις 16 του Ιούλη, η συμμορία εγκαταλείπει τα θύματα στο έρημο εξωκκλήσι και φεύγει προς Σμόκοβο χωρίς να ειδοποιήσει κανένα.

Εκεί, στον τόπο του εγκλήματος βρίσκουν αργότερα οι χωριανοί τα δυο κορμιά του Λευτέρη Καμάρα και του Βαγγέλη Γώγολου, ενώ οι άλλοι λιανισμένοι και παραμορφωμένοι βογγούσαν βαριά. Τα πτώματα των Λευτέρη Καμάρα και του Βαγγέλη Γώγολου ήταν βουτηγμένα στο αίμα, ενώ οι άλλοι ξεψυχούσαν. Με βαριά θλίψη συγγενείς, φίλοι, γνωστοί, χωριανοί μεταφέρουν με κουβέρτες τους νεκρούς και ετοιμοθάνατους στα σπίτια τους. Ο Θωμάς Παρούσης που μετέφερε με την κουβέρτα το Λευτέρη Καμάρα είχε μουσκεφτεί απ' τα αίματα που έτρεχαν ακόμα απ' την καρδιά αυτού του αγωνιστή. Έτσι ο δύστυχος Λευ-

τέρης που αυτή τη μέρα είχε γίνει πατέρας δεν πρόκανε να ειδεί την κόρη του που αυτή την μέρα πρωτοεμφανίστηκε στον κόσμο. Ενώ η δόλια κόρη του δεν είχε την τύχη να γνωρίσει τον πατέρα της.

Απ' τον ανελέητο βασανισμό, ύστερα από μια μέρα ξεψύχησε και ο Λάμπρος Κρικζώνης. Ενώ ο Ηλίας Αυγέρος υπέκυψε απ' τα απάνθρωπα βασανιστήρια στο νοσοκομείο της Καρδίτσας.

Ο Πέτρος Δρούγας, ο Κώστας Καράλας, τα αδέρφια Μπαρκιά χρειάστηκε να βάλουν προβιά, για να γλιτώσουν το θάνατο.

Αυτή τη μέρα, 16 του Ιούλη, για τους Ρεντινιώτες είναι μια μαύρη μέρα, που αυτή η γενιά θα την θυμάται και θα την θρηνεί αιώνια. Ο απολογισμός της δολοφονικής αυτής επιδρομής της συμμορίας Βουρλάκη στην Ρεντίνα στις 16/7/1946 ήταν 4 αγωνιστές νεκροί, 3 χήρες και 10 ορφανά παιδιά.

Για το μακελιό αυτό, στην εφημερίδα «ΒΗΜΑ» της 23 του Ιούλη, με τον τίτλο «ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ» διαβάζουμε: «Οι εν Αθήναις διαμείνοντες Ρεντινιώτες, ανεξαρτήτως φρονημάτων, συνέταξαν ψήφισμα διαμαρτυρίας για την απροκάλυπτη και άγρια δολοφονία δυο φιλησύχων συγχωριανών τους 1) Τον προϊστάμενον τηλεγραφείου Λευτέρη Καμάρα και 2) τον Ευαγ. Γώγουλα, και την μέχρις αναισθησίας κακοποίησην άλλων οκτώ απ' την συμμορίαν Βουρλάκη».

Δεν ήταν η τελευταία φορά που η εγκληματική συμμορία του Βουρλάκη αιματοκυλεί και ντύνει στα μαύρα και άλλες οικογένειες αυτού του χωριού. Ακριβώς ένα μήνα αργότερα, στις 16 Αυγούστου, η συμμορία Βουρλάκη κάνει καινούργια επιδρομή στην Ρεντίνα, αρχίζοντας πάλι τα μπλόκα και το κυνηγητό. Σε κάψι μανδριά μπλοκάρουν μερικούς καταδιωκόμενους αγωνιστές, οι οποίοι μόλις τους αναλήφθηκαν προσπάθησαν να φύγουν. Τους πυροβολούν και τραυματίζουν στην καταδίωξή τους τον Ανδρέα Μούτο. Τελικά ο Μούτος πέφτει στα χέρια τους όπως και ο συγχωριανός του Γιώργος Μπλάτσος, που έτρεξε προς βοήθεια του τραυματισμένου συναγωνιστή του. Το δεύτερο τον ξυλοκόπησαν τόσο άγρια που νόμισαν ότι τον σκότωσαν, τον πέταξαν σε μια απόμερη ρεμαπά, να μην τον βρει κανένας.

Τον πρώτο τον Ανδρέα Μούτο, όπως ήταν τραυματισμένος τον πήραν μαζί τους, τον μετέφεραν στη θέση Κούρτη Βάρος που ήταν το αρχηγείο του Βουρλάκη. Εκεί του ζήτησαν να κάνει δήλωση μετανοίας, να αποκηρύξει το ΚΚΕ. Στην άρνησή του να ικανοποιήσει το αίτημά τους, δέχεται συνεχή και απάνθρωπα βασανιστήρια. Στη συνέχεια τον έδεσαν πίσω από ένα άλογο και τον έσυραν στο χωματένιο αμαξωτόδρομο. Ο βασανισμός αυτού του αγωνιστή διάρρηξε πέντε ολόκλη-

Αυγερός Ηλίας του Γιώργου. Σαν λοχίας του ελληνικού στρατού πολέμησε στο Αλβανικό Μέτωπο. Σαν διμοιρίτης απ' τις γραμμές του ΕΛΑΣ πολέμησε τους γερμανοϊταλούς κατακτητές. Μέλος του ΚΚΕ.

Καμάρας Λευτέρης του Νίκου. Μέλος του ΚΚΕ απ' το 1938. Πρωτοστάτησε στη δημιουργία των πρώτων ανητιστασιακών οργανώσεων στο χωριό του. Α' Γραμματέας της Αχιδικής Επιτροπής του ΚΚΕ Ρεντίνας.

Κρικζώνης Λάμπρος του Θανάση. Αγωνιστής της Εθνικής Αντίστασης. Στέλεχος τη ΚΟΒ του ΚΚΕ Ρεντίνας.

Μούτος Ανδρέας του Στυλιανού. Πολεμιστής του Αλβανικού Μειώπιου. Πρωτοστάτησε στη δημιουργία των πρώτων εθnikoαπελευθερωτικών οργανώσεων του χωριού του. Μέλος του ΚΚΕ και στέλεχος της τοπικής ΚΟΒ.

Γιώργος Βαγγέλης του Θανάση, απ' τη Ρεντίνα Καρδίτσας. Πολεμιστής του Αλβανικού Μετώπου. Πήρε ενεργό μέρος στις εθνικοαπελευθερωτικές οργανώσεις. Οργανωτικός γραμματέας της ΕΠΟΝ του χωριού του, μέλος του ΚΚΕ.

ρες μέρες. Τους είχαν γδάρει τα χέρια και όταν ξεψύχησε τον πέταξαν στο έρημο δάσος του Ζαχαράκι. Τελικά βρήκαν το πτώμα του, όταν ο συμμορίτης απ' την Ρεντίνα Κώστας Φλώρος ειδοποίησε γι' αυτό τον Ρεντινώτη Παναγιώτη Ριζογιάννη. Εκεί τον βρήκαν οι χωριανοί, ηρησμένο, με δεμένα τα χέρια, αγνώριστο και παραμορφωμένο το πτώμα του, σε κατάσταση αποσύνθεσης και με δυσκολία το μετέφεραν στο χωριό και τον έθαψαν.

Δολοφονίες αγωνιστών στο Σμόκοβο ύστερα από απάνθρωπα βασανιστήρια

Το ματοκύλισμα της Ρεντίνας δεν ικανοποίησε τους εγκληματίες φονιάδες του μεταβαρκιζιανού παρακράτους. Διψούν για καινούργιο αίμα ελληνικό αίμα, γι' αυτό την ίδια μέρα στις 16 του Ιούλη 1946 μετά το μακελιό της Ρεντίνας αρχίζουν το τρομοκρατικό τους όργιο στο Σμόκοβο. Ήταν και εδώ προμελετημένη η δουλειά, τα ντόπια «ξεφτέρια» των ντόπιων «εθνικοφρόνων» είχαν φροντίσει και εφοδίασαν εγκαίρως τους φονιάδες με τον κατάλογο των ονομάτων των αγωνιστών του χωριού Σμόκοβου που έπρεπε να πεθάνουν. Ανάμεσα σ' αυτούς ήταν οι Γιώργος Μανάφας, Πέτρος Μαρκαντώνης, Τάκης Νικοτόλης, Στέλιος Κωστής, Χρυσόστομος Σαλιάς, Θωμάς Τεφτίκης, Αποστόλης Χατζούλης. Αν τώρα οι περισσότεροι από αυτούς δεν έπεσαν στα χέρια τους, αυτό οφείλονταν κατά κύριο λόγο, όπ μαθεύτηκε ο ερχομός των φονιάδων στην Ρεντίνα και έτσι πρόκαναν και πήραν μέτρα. Δεν είχαν όμως όλοι την ίδια τύχη. Με την βοήθεια των ντόπιων οδηγών μπλοκάρουν αυτή τη μέρα τα πιο επισημασμένα σημεία. Μια ομάδα από

αυτές κυκλώνουν το χώρο των μανδριών του Τάκη Νικολόλη, στην τοποθεσία Χρυσκάδια. Πιάνουν τον νοικοκύρη και χωρίς καμιά εξήγηση αρχίζουν να τον χτυπούν με αυτοσχέδια ρόπαλα. Όλες οι προσπάθειες που έκανε στην αρχή ο τσέλιγκας να τους πείσει ότι είναι αθώος και άδικα τον βασανίζουν στάθηκαν μάταιες. Ο ανιψιός του Τάκη Νικολόλη, ο Φ. Ζυγούρας που ήταν παρών σ' αυτό τον άγριο ξυλοδαρμό, είδε με τα μάπα του πως τον χτυπούσαν αδιάκοπα και ανελέπτα με τα παλούκια ώσπου ξεψύχισε.

Μια άλλη ομάδα της ίδιας συμμορίας μπλοκάρει το χωριό Σμόκοβο, συλλαμβάνει αθώους Σμοκοβίτες και αρχίζει να τους βασανίζει. Ανάμεσα σ' αυτούς ήταν και ο φιλήσυχος ιδιοκτήτης του μαγαζιού Θωμάς Τεφτίκης. Πρόκειται για έναν άνθρωπο με κύρος, που έτρεφε την εκτίμηση όλων των χωριανών χωρίς εξαίρεση, δεξιών και αριστερών. Το γνώριζαν αυτό καλά και οι φονιάδες, γι' αυτό και αποφάσισαν, εδώ στο κέντρο του χωριού, μπροστά στο μαγαζί του, στην πιάσα να τον βγάλουν απ' τη μέση, να τρομοκρατηθούν οι κάτοικοι του χωριού, να σπάσουν το ηθικό τους, να σταματήσει κάθε είδος αντίστασης στις αυθαιρεσίες του εγκληματικού παρακράτους. Ο ξυλοδαρμός ήταν άγριος, αδιάκοπος με παλούκια, με αυτοσχέδια ρόπαλα, μπροστά στα μάπα του κόσμου, ώσπου η καρδιά αυτού του αγωνιστή έπαψε να χτυπάει. Έχει σημασία να υπογραμμιστεί ότι κανένας απ' τους «εθνικόφρονες», έστω και για τα μάπα, δεν βρέθηκε να μεσολαβήσει, να πει δυο κουβέντες για την σωτηρία αυτού του υπέροχου χωριανού τους. Στην εφημερίδα «ΒΗΜΑ» της 23 του Ιούλη διαβάζουμε: «Η μοναρχική συμμορία Βουρλάκη συνεχίζει την δράση της εις την ύπαιθρον. Κατά ιδιωτικές πληροφορίας, την εσπέραν 16 προς 17 Ιουλίου μετά την επιδρομή εις το χωριό Ρεντίνα επέδραμε κατά του χωριού Λουτροπηγή Καρδίτσας όπου και εκακοποίησε αγρίως δημοκρατικούς χωρικούς. Εξ αυτών εξέπνευσε αμέσως ο Δημ. Χ. Τόλης, έχει δε τραυματιστεί βαρύτατα η ζωή του Θ. Η. Τεφτίκη. Τον Δ. Κανιτζη του απέκοψαν τα ώτα. Στη συνέχεια η συμμορία προέβει σε λεηλασίες».

Αργότερα στην περιοχή του Κατάκλων, από συμμορίτες του παρακράτους, εξοντώνεται με τον ίδιο τρόπο ο φιλήσυχος τσοπάνης-γελαδάρης Γιάννης Τσώνης. Για το γεγονός αυτό δεν γνώριζε κανένας τίποτε, μονάχα, όταν μια γριά του χωριού τυχαία βρήκε το πώμα του στην τοποθεσία Νόβορο, μαθεύτηκε το έγκλημα. Άγρια βασανίστηκαν απ' την συμμορία του Βουρλάκη κατά την επιδρομή τους στο Σμόκοβο, ο μπάρμπα Νάσιος Μαρκαντώνης, ο Δ. Καρόπουλος, ο Αντωνόπουλος και άλλοι.

Νικοτόλης Τάκης. Φιλήσυχος δημοκρατικός πολίτης, αγρότης νοικοκύρης. Αγωνιστής της Εθνικής Αντίστασης.

Αντωνόπουλος Κώστας του Χρήστου απ' την Πάπα Φθιώδας. ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Για τη συμμετοχή του στην Εθνική Αντίσταση δολοφονήθηκε άνανδρα από ένοπλη ομάδα «εθνικοφρόνων» στις 15 Ιούνη 1945.

Τεφτίκης Θωμάς του Ηλία. Πρωιοστάτησε στη δημιουργία των πρώτων εθνικοαπελευθερωτικών οργανώσεων του Σμοκόβου. Μέλος και στέλεχος της τοπικής ΚΟΒ του ΚΚΕ. Άνθρωπος σεβαστός και με αναγνωρισμένο κύρος ανάμεσα σε όλους τους κατοίκους του χωριού του.

Τσώνης Γιάννης του Δημητρίου. Φιλήσυχος δημοκρατικός πολίτης. Αγωνιστής της Εθνικής Αντίστασης.

Στο Λακρέσι γίνονται ανθρωποσφαγές τη μέρα του πανηγυριού

Η 17 του Ιούλη για τους Λακρεσιώτες είναι μια απ' τις πιο σημαντικότερες γιορτές που γίνονται σ' αυτό το χωριό. Στο όμορφο και εξοχικό εξωκλήσι της Αγίας Μαρίνας γίνεται αυτή τη μέρα το μεγαλύτερο γλέντι της χρονιάς. Μικροί και μεγάλοι οι κάτοικοι αυτού του χωριού, από πριν προετοιμάζονται και καρτερούν με λαχτάρα αυτό το χαρμόσυνο γεγονός, να πάνε να πάρουν μέρος στη λειτουργία της εκκλησίας, να συναντηθούν με συγγενείς, φίλους, γνωστούς, να σχηματίσουν παρέες με τους πιο κοντινούς, να πάρουν μέρος στο πανηγύρι, να χορέψουν. Είναι γιορτή όλων των ηλικιών. Δεν υπήρχε ανάγκη γι' αυτούς να ψάξουν να βρουν όργανα, γιατί είχαν χωριανούς οργανοπαίχτες, τους γνωστούς και φημισμένους σ' όλη την περιφέρεια, τα δυο αδέρφια του Φούντα, τον Κώστα με το Βιολί και τον Ηλία με το κλαρίνο. Για να πάρουν μέρος σ' αυτό το περίφημο πανηγύρι έφταναν καλεσμένοι και επισκέπτες απ' τα γύρω χωριά. Μ' αυτό το πνεύμα άρχισε στις πρωινές ώρες το πανηγύρι κι αυτή την ημέρα στο εξωκλήσι της Αγίας Μαρίνας. Δεν μπόρεσε όμως να συνεχιστεί το γλέντι μειά το μεσημέρι, όταν βλέπουν ότι το χωριό το μπλοκάρισαν οι φονιάδες του Βουρλάκη. Η τρομοκρατική αυτή συμμορία που είχε πάρει παγανιά τα χωριά της Θεσσαλικής γης, φθάνει στο Λακρέσι να σκορπίσει και εδώ την φρίκη και το όλεθρο, να κάνει τους πολίτες να ντυθούν στα μαύρα, να μυριολογήσουν, να κλάψουν. Εξάλλου ο ερχομός τους εδώ δεν ήταν τυχαίος, ήταν προκαθορισμένους απ' τις παραπάνω σκοτεινές δυνάμεις του μοναρχοφασιστικού μεταβαρκιζιανού κράτους. Με τις καταστάσεις που είχαν εκ των προτέρων εφοδιασεί απ' τους «εθνικόφρο-

Φούντας Κώστας και Ηλίας. Αδέρφια απ' το Λακρέσι Καρδίτσας. Οι φημισμένοι οργανοπαίχτες αυτής της περιφέρειας. ΕΛΑΣίτες. Μέλη του ΚΚΕ. Για την πατριωτική τους δράση σφάχτηκαν στις 17 Ιούλη 1946 απ' τη ληστοσυμμορία Βουρλάκη.

νες» κάνουν συλλήψεις, πιάσαν εκείνους που ήθελαν, έπρεπε κι αυτοί να εξοντωθούν, δεν τους ενδιέφεραν αυτούς τους κτηνάνθρωπους τα ορθόδοξα κηρύγματα του χρισπανικού δόγματος, της Αγίας Μαρίνας. Εκείνο που τους ενδιέφερε ήταν να εκπληρώσουν το εγκληματικό τους σχέδιο, να στείλουν στον άλλο κόσμο τους επισημασμένους αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης. Συλλαμβάνονται τα δυο αδέρφια Κώστας και Ηλίας Φούντας, οι γνωστοί οργανοπαίχτες, μεταφέρονται κοντά στο εξωκλήσι της Αγίας Μαρίνας, τους βάζουν να πουν τώρα το τελευταίο τραγούδι. Και μετά με τον πιο θηριώδη τρόπο σφάζονται και οι δυο με μαχαίρια.

Άγιος βασανισμός και εξόντωση αγωνιστών στο Χαλαμπρέζι

Μετά τις σφαγές στο Λακρέσι οι κακούργοι της ληστοσυμμορίας του Βουρλάκη δεν σταματούν το εγκληματικό τους έργο, συνεχίζουν την παγανιά των χωριών και στις 18 του Ιούλη κάνουν κανούργια επιδρομή στο Χαλαμπρέζι μεταφέροντας εκεί το τρομοκρατικό τους όργανο. Ο κόσμος που είχε μάθει το πλησίασμα της συμμορίας του αιμοχαρή Βουρλάκη, ο περισσότερος σχεδόν πανικόβλητος εγκαταλείπει το χωριό, κρύβεται μέσα στο δάσος να γλιτώσει. Αρκετοί όμως πίστευαν ότι η ύπαρξη του σταθμού χωροφυλακής σ' αυτό το χωριό, δεν θα επιτρέψει στους φονιάδες του Βουρλάκη να κάνουν εγκλήματα. Βγήκαν όμως γελασμένοι. Αποδείχτηκε ότι οι άνδρες της χωροφυλακής, μόλις μπήκε στο χωριό η συμμορία του Βουρλάκη κλείστηκαν μέσα στο σπίτι του σταθμού, και έκαναν ότι δεν έβλεπαν τι γίνεται, δεν ήξεραν δίθεν τίποτε. Και σε τούτο το χωριό ο αιμοχαρής λήσταρχος ήταν εφοδιασμένος με κατάλογο ονομάτων αγωνιστών που έπρεπε αυτή την ημέρα να εξοντωθούν. Αν τώρα συνελήφθηκαν μονάχα λιγότεροι αγωνιστές, αυτό οφείλονταν κατά κύριο λόγο απ' τα μέτρα που πάρθηκαν και έγινε δυνατό αρκετοί να κρυφτούν στα δάση. Στα νύχια του γερακιού βρέθηκαν τρεις αγωνιστές πατριώτες. Τα δυο αδέρφια του Αθανασόπουλου ο Κώστας και ο Πέτρος, καθώς και ο Λάμπρος Κακαζούκης. Εκεί στο κέντρο του χωριού οι συμμορίτες τους κτυπούν βάρβαρα, τους λιανίζουν με τα αυτοσχέδια ρόπαλα, τους έκαναν να ξεψυχίσουν απ' τον συνεχή και αδιάκοπο ξυλοδαρμό. Χύνεται και εδώ καινούργιο αίμα, δάκρυα, ντύνονται στα μαύρα και άλλες φυλήσυχες οικογένειες αυτού του χωριού. Λέγεται ότι αρκετοί οπαδοί της δεξιάς αυτού του χωριού καίρονταν όταν έβλεπαν να εξοντώνονται άνανδρα αυτοί οι αθώοι κι ανυπεράσπιστοι χωριανοί τους.

Ετοιμάζονταν ένα καινούργιο μαζικό έγκλημα

Μετά τα τόσα βασανιστήρια, τις δολοφονίες και τις σφαγές αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης στα χωριά Ρεντίνα, Σμόκοβο, Λακρέσι, Χαλαμπρέσι, οι φονιάδες της ληστοσυμμορίας Βουρλάκη, όχι μονάχα δεν σκέφτονταν τώρα να σταματήσουν τις παραπέρα φονικές επιδρομές στα χωριά της Θεσσαλικής υπαίθρου, μα σχεδίαζαν και ετοιμάζαν ένα καινούργιο μαζικό έγκλημα. Την σειρά τώρα να ματοκυληθούν, να ντυθούν και άλλες φιλήσυχες οικογένειες στα μαύρα είχαν τα χωριά Λουτρό, Παλιούρι, Καλλιφώνι κ. λ. π.

Φεύγοντας τώρα η συμμορία απ' το Χαλαμπρέσι στις 19 του Ιούλη, κουβαλούσε μαζί της και μια ομάδα όμπρους πολίτες δημοκράτες, δεμένους όλους μαζί με μια τρικιά. Προέρχονταν από διάφορα χωριά και είχαν συλληφτεί κι αυτοί βάσει των καταστάσεων που είχαν εφοδιάσει την συμμορία οι «εθνικόφρονες» των γύρω χωριών. Προβλέπονταν τώρα στις καταστάσεις αυτές των μελλοθάντων να προστεθούν στην πορεία και άλλοι με σκοπό όλους μαζί, όπως συνηθίζονταν να οδηγούνται σε κάποιο δασάκι έξω από το χωριό, και εκεί με τις γνωστές μεθόδους να τους βασανίσουν, ώσπου να υποκύψουν, να πεθάνουν απ' τις θυριωδίες τους.

Αν όμως αυτό το σχεδιαζόμενο μαζικό μακελιό δεν έγινε αυτή τη φορά, αυτό οφείλεται στο ότι αυτή την ημέρα στις 20 του Ιούλη οι αντάρτες του Κ. Νικητάρá, επέμβηκαν, χτύπησαν και έτρεπαν σε φυγή τους φονιάδες του λήσταρχου Βουρλάκη, αποτρέποντας ένα καινούργιο μαζικό ανθρωπίνο μακελιό.

Ένας μικρός μα φοβερός απολογισμός

Τα θηριώδη εγκλήματα της παρακρατικής συμμορίας του δήμιου Βουρλάκη είναι πολλά και αμέτρητα μα ούτε και κανένας τα κατέγραψε. Μα ούτε βάσαμε μπροστά μας τέτοιο καθήκον να τα απαριθμήσουμε. Ωστόσο το γεγονός και μόνο ότι μέσα σε τρία εικοσιτετράωρα, απ' τις 16 μέχρι τις 18 του Ιούλη δολοφονήθηκαν με τον πιο βάρβαρο τρόπο 12 φιλήσυχτοι έλληνες δημοκράτες, αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης, με τις πιο θηριώδεις μεθόδους. Κανένας από αυτούς τους εγκληματίες, όχι μόνο δεν λογοδότησε για τα εγκλήματά του, αλλά ούτε καν εξετάστηκε από κάποιο κυβερνητικό όργανο. Οι φιλήσυχτοι αυτοί Έλληνες πολίτες «πήγαν σαν το σκυλί στ' αμιέλι». Τι έκαναν λοιπόν

οι εισαγγελείς, οι νομικοί, η ελληνική δικαιοσύνη; Δεν υπήρχαν αυτό τον καιρό στον τόπο μας νόμοι και δεν λειτουργούσε δικαιοσύνη. Το παρακράτος της δεξιάς ακολούθησε πιστά το παράδειγμα των τεράτων της ναζιστικής Γερμανίας.

Για την έκταση του τρομοκρατικού και εγκληματικού οργάνου της ληστοσυμμορίας Βουρλάκη αυτή την περίοδο, ο γνωστός ιστορικός Νίκος Καρκάνης έγραφε στο «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ» στις 31/8/1986.

«Η συμμορία του Κ. Βουρλάκη που δρούσε στην Φθιώτιδα είχε τώρα αναλάβει αρμοδιότητες και στην περιοχή της Καρδίτσας. Έτσι απ' τις αρχές Ιούνη μέχρι τα τέλη Αυγούστου είχε διαπράξει 43 δολοφονίες, περίπου 300 τραυματισμούς και 27 εμπρησμούς σπιτιών. Από αυτά, 8 ήταν εθνικοφρόνων».

Αντί τώρα αυτοί οι σφαγιαστές του φυλλίσκου δημοκρατικού λαού να σταλούν στο εκτελεστικό απόσπασμα, οι μεταβαρκιζιανές κυβερνήσεις της δεξιάς τους παρασυμφορούν, τους βαφτίζουν «αντιστασιακούς», τους συνταξιοδοτούν.

Τον αρχιβασανιστή, τον μακελάρη και αιμοσταγή Βουρλάκη οι κατοπινές κυβερνήσεις της δεξιάς, τον παρασυμφορόρησαν με ειδικό μετάλλιο αντιστασιακού «για τις ιδιαίτερες εθνικές του υπηρεσίες», τον συνταξιοδότησαν με τον βαθμό του ταξιαρχου.

Ας μας εξηγήσουν οι οπαδοί της δεξιάς έστω και σήμερα, πιο ήταν το φταίξιμο αυτών των φιλήσυκων και δουλευτάδων αγροτών, που δούλευαν σκληρά μέρα νύχτα να αποκαταστήσουν το καταστραμμένο νοικοκυριό τους απ' την κατοχή; Γιατί δέχτηκαν τέτοια συμπεριφορά; Επειδή πολέμησαν τον ξένο κατακτητή; Γιατί η συμμετοχή τους στον εθνικό απελευθερωτικό αγώνα του λαού μας 1941-1944, θεωρήθηκε έγκλημα και έπρεπε να τιμωρηθούν απ' το μεταβαρκιζιανό κράτος;

Να τώρα που βρίσκονται οι βασικές αιτίες, που ανάγκασε τους Έλληνες πατριώτες και λαϊκούς αγωνιστές να εγκαταλείψουν τις οικογένειές τους, τις περιουσίες τους, τα σπίτια τους και να πάρουν το δρόμο του βουνού, το δρόμο της τίμιας αντίστασης, να αυτοπερασπιστούν, να γλιτώσουν απ' το μαχαίρι του φονιά του παρακράτους και του κράτους. Να πια είναι η παράταξη που φέρνει την κύρια ευθύνη, για τα τόσα θύματα του Εμφυλίου Πολέμου, για τα τόσα δεινά που υπέστη ο ελληνικός λαός από αυτό τον εμφύλιο σπαραγμό.

Ένα στυγερό έγκλημα στην Δρανίτσα

Ιούλης 1946. Οι δημοκρατικοί πολίτες της θεσσαλικής υπαίθρου

ζούσαν κάτω από μια εφιαλτική κατάσταση που δεν την είχαν ζήσει ούτε στη μαύρη περίοδο της φασιστικής Γερμανο-Ιταλικής κατοχής.

20 Ιούλη του 1946, μια σημαδεμένη μέρα για τους Δρανισιώτες, είναι η γιορτή του Άη Λια που όπως κάθε χρόνο, έτσι κι αυτή την φορά τόσο την περίμεναν να έρθει, να ανεβούν στο εξωκλήσι που βρίσκεται στην ψηλή κορφή, να προσκυνήσουν, να γιορτάσουν, να πανηγυρίσουν όλοι μαζί. Δεν έμελλε τώρα αυτή τη φορά να περάσουν τις μεγάλες χαρές που ένιωθαν τα προηγούμενα χρόνια. Το εγκληματικό μεταβαρκιζιανό παρακράτος βύθισε στην θλίψη όλο το χωριό, έστειλε στον τάφου ένα φλογερό αγωνιστή της Εθνικής Αντίστασης, τον χωριανό τους Βαγγέλη Κόκκινο.

Εκεί τώρα που ο κόσμος ετοιμάζονταν για την εκκλησία, τις πρωινές ώρες φθάνει στο Κάτω Χωριό λαχανιασμένος ο Γ. Σταφυλός απ' το Τσαμάσι, τους πληροφορεί για τα κακά μαντάτα που έμαθε. Τους πληροφορούσε ότι την ημέρα αυτή έρχεται για την Δρανίτσα ένα παρακλάδι της ληστοσυμμορίας Βουρλάκη, με ονομαστικό κατάλογο, ποιους αγωνιστές του χωριού θα πρέπει να δολοφονήσουν. Ανάμεσα στα άλλα ανέφερε τα ονόματα του Γ. Παπαδογιάννη, του Βαγγέλη Κόκκινου, του Δ. Κασιή απ' το Πάνω Χωριό, τον Ν. Αντωνόπουλο, τον Δ. Σωτηρόπουλο, τον Ι. Κάτσαρη απ' το Κάτω Χωριό.

Ήταν περίπου 11 η ώρα όταν μερικοί καταδιωκόμενοι αγωνιστές απ' το Άνω Δρανίτσα, αφού εξακρίβωσαν ότι το χωριό είναι ελεύθερο μπήκαν μέσα, να πάρουν ψωμί και πληροφορίες. Συγκεντρωμένοι σταμάτησαν για λίγο κοντά στο μικρό καφενείο στο Μεσοχώρι, να ανταλλάξουν γνώμες μεταξύ τους για την κατάσταση. Ανάμεσά τους ήταν οι Β. Κόκκινος, Θ. Παπαδογιάννης, Η. Μαφούνης, Η. Κοιρωνιάς και άλλοι. Εκεί τους συναντάει ο Γ. Σταφυλός που έφτασε και τους πληροφορεί για τα καινούργια μαντάτα που έφερνε. Αυτή την στιγμή ακούγονται πυροβολισμοί απ' τα Πετρωτά γεγονός που επιβεβαίωνε την ύπαρξη στο Δρανισιώτικο χώρο αποσπάσματα χωροφυλακής.

Αυτή τη φορά οι διώχτες των αγωνιστών, τα καταδιωκτικά αποσπάσματα, οι συμμορίες, αλλάζουν τακτική, αποφεύγουν να κάνουν πρώτα την εμφάνισή τους στο χωριό, αρχίζουν το κυνηγητό, την ανίχνευση απ' την ύπαιθρο, απ' τα δάση, σπίνουν ενέδρες, καρτέρια στα πιο επισημασμένα σημεία και διαβάσεις, στις βρύσες, παρακολουθούν τις κινήσεις στις στρούγγες, στα κοπάδια. Στο βρομερό αυτό έργο είχαν την απλόχερη βοήθεια των λαγωνικών της οργάνωσης των ντόπιων «εθνικοφρόνων».

Μετά τους πυροβολισμούς που ακούστηκαν και τα κακά μαντάτα

που ήρθαν, η παρέα σκορπάζει και ο καθένας φεύγει να βρει προφύλαξη σε κάποια κρύπτη. Ο αξέχαστος Βαγγέλης προτίμησε κι αυτή τη φορά να κρυφτεί στο δάσος κοντά στο χωράφι του στην τοποθεσία Συκιά. Καλυμμένος μέσα στο δάσος φτάνει στο Λυκομούρι, εκεί συναντάει το Ν. Μαφούνη με τα γίδια, τον ρωτάει μήπως είδε καμιά ύποπτη κίνηση. Ο τελευταίος που δεν είχε αντιληφτεί κάτι τέτοιο, έτσι και του απάντησε. Στην πορεία προς τον προορισμό τους, περνάει απ' την βρύση της Συκιάς, να πει λίγο νερό, να γεμίσει το παγούρι του για την μελλοντική καλοκαιριάτικη μέρα. Δεν γνώριζε ότι εκεί ήταν στημένο καρτέρι από απόσπασμα χωροφυλακής. Από κοντινή απόσταση του προτείνουν τα όπλα, τον συλλαμβάνουν. Δυο χωροφύλακες τον οδηγούν συνοδεία πιο πέρα που ήταν ο ενωμοτάρχης Στάλιας. Ο φλογερός αυτός αγωνιστής καταλάβαινε καλά η τον περίμενε μόλις θα γίνονταν γνωστή η ταυτότητά του, πριν από λίγο το είχε επιβεβαιώσει ο Γ. Σταφυλάς, ότι ήταν κι αυτός στην κατηγορία των μελλοθανάτων. (Ο Βαγγέλης Κόκκινος ήταν Α' γραμματέας του ΕΑΜ και Β' γραμματέας της ΚΟΒ του χωριού μας).

Αποφασίζει να δραπετεύσει. Δεν απομακρύνθηκε και πολύ απ' την βρύση, ρίχνει από μια μπουλιά στους χωροφύλακες που τον συνόδευαν, και τρέχει προς τα κάτω μέσα στο χωράφι του Παπαδογιάννη, ακολουθεί κυνηγητό, πυροβολισμοί, τραυματίζεται στην πορεία, ωστόσο δεν σταματάει να τρέχει, στρίβει λίγο αριστερά να μπει μέσα στο δάσος, πέφτει όμως πάνω σε μια αξεπέραστη βασιονιά, μπερδεύεται και δεν μπορεί να προχωρήσει. Εκεί τον πλησίασαν οι χωροφύλακες και όπως ήταν πια ανυπεράσπιστος του ρίχνουν εν ψυχρώ κάμποσες σφαίρες και τον σκοτώνουν.

Κανένας απ' τους φονιάδες, ούτε οι χωροφύλακες, ούτε ο ενωμοτάρχης Στάλιας δεν κλήθηκαν να δώσουν λόγο για το στυγερό αυτό έγκλημα. Αυτοί το γνώριζαν, ήταν σίγουροι γι' αυτό, δεν είχαν να φοβηθούν τίποτες, τέτοια εγγύηση τους είχε δοθεί.

Στην Ελλάδα έπαψαν αυτή την περίοδο να υπάρχουν νόμοι, να λειτουργεί η δικαιοσύνη. Μπορεί να λαμβάνουν χώρα οι ποιοί σκληρές θηριωδίες, να δολοφονούνται, να σφάζονται αθώοι δημοκρατικοί πολίτες, έλληνες πατριώτες χωρίς να διώκει ο νόμος τους δολοφόνους. Ένα πραγματικό καθεστώς ζούγκλας.

Μια χήρα με δυο ορφανά παιδιά αφήνεται στο έλεος της τύχης, κανένα ενδιαφέρον, καμιά πρόνοια απ' το κράτος για τα θύματα αυτής της θηριώδικης αυθαιρεσίας. Αντίθετα ο δολοφόνος του Β. Κόκκινου, ο ενωμοτάρχης Στάλιας και μελλοντικός ταξίαρχος χωροφυλακής του

Κόκκινος Βαγγέλης του Κώστα. Αγωνιστής της Εθνικής Αντίστασης Γραμματέας του ΕΑΜ της Άνω Δρανίστας. Β΄ Γραμματέας της ΚΟΒ του ΚΚΕ του χωριού. Για την πατριωτική του δράση στα χρόνια της Εθνικής Αντίστασης και για τα πολιτικά του φρονήματα δολοφονήθηκε άνανδρα από καταδιωκτικό απόσπασμα χωροφυλακής στις 20 Ιούλη του 1946 αφήνοντας στο έλεος της τύχης τη χήρα γυναίκα του με τα δυο ορφανά παιδιά του.

ελληνικού κράτους, δεν ξέχασε τους «εθνικόφρονες» της Δρανίστας για τις υπηρεσίες που του πρόσφεραν, για την βοήθεια που του δώσανε να σπίνει ενέδρες, στην πραγματοποίηση του εγκληματικού του έργου, ενάντια στους αθώους δημοκρατικούς πολίτες.

Όπως μας πληροφορεί ο Ι. Μαφούνης, ο φονιάς του Β. Κόκκινου και ταξίαρχος της χωροφυλακής Στάλιας, με πιστοποιητικά που έδωσε σε οικογένειες «εθνικόφρονων» της Δρανίστας επιβεβαίωσε ότι αυτοί ήταν δικοί του πράκτορες που του πρόσφεραν υπηρεσίες στο έργο της καταδίωξης των «κομμουνιστοσυμμοριτών». Με τέτοια πιστοποιητικά, βγήκαν συντάξεις, βολεύτηκαν σε έμπιστες δημόσιες υπηρεσίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ

ΑΝΑΖΩΠΥΡΩΝΕΤΑΙ Η ΑΝΤΑΡΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

Το συγκρότημα του Νάκο Μπελή επιστρέφει ξανά στην περιφέρεια Δομοκού

Είχε περάσει ένας περίπου μήνας μετά τη μάχη στο Ψηλό Κοτρώνι που το ανιάρτικο συγκρότημα του Ν. Μπελή εξαναγκάστηκε να βρίσκεται σε συνεχή κίνηση, κυνηγητό και καταδίωξη. Οι ατέλειωτες αυ-

τές πορείες τη νύχτα, η αϋπνία και η συνεχής αφόρητη πείνα έβαλαν τη σφραγίδα τους στην αντοχή των ανθρώπινων οργανισμών, στο ηθικό των ανταρτών. Αυτή η γενική εξάντληση των μαχητών δεν μπορούσε παρά να προκαλέσει δυσφορίες, ακόμα και γκρίνιες, που πότε φανερά και πότε κρυφά απαιτούσαν απ' τον αρχηγό να τους πάει πάλι στην περιφέρεια Δομοκού να χωριάσουν ψωμί και ας πεθάνουν χορτασμένοι. Εκφραζόταν ακόμα από μερικούς και μια άλλη ιδέα, ότι εκεί στην περιοχή τους που γνώριζαν καλά τα μέρη θα μπορούσαν καλύτερα να αναπτύξουν έντονη αντάρτικη δράση. Είναι ευνόητο ότι και οι δυο αυτές αναλήψεις ήταν προϊόν υπερκόπωσης και μιας οριακής γενικής εξάντλησης.

Όσο ο Ν. Μπελής δεν μπορούσε τώρα να μην πάρει υπόψη του αυτή την ανησυχητική κατάσταση που επικρατούσε στο τμήμα, να μην υπολογίσει τις σκέψεις των συντρόφων του. Έτσι αποφασίζει να φέρει το τμήμα του ξανά στην περιφέρεια Δομοκού, εκεί που πρωτοσυγκροτήθηκε και εκεί να τους μιλήσει ακόμα μια φορά ανοικτά για τις τεράστιες δυσκολίες του καινούργιου ένοπλου αγώνα, για ποια τακτική έπρεπε να ακολουθήσουν.

Γι' αυτό η απόφαση του Ν. Μπελή να ξαναγυρίσει αυτή την περίοδο με το τμήμα του στην περιφέρεια Δομοκού δεν υπαγορευόταν απ' την ανάγκη να αναπτύξει εκεί αντάρτικη δράση, αλλά απ' την ιδιόμορφη πίεση που δεχόταν απ' τους συντρόφους του. Υπήρχε και μια άλλη πλευρά που υποχρέωνε το Νάκο Μπελή να κάνει αυτή την εξήγηση στους συναγωνιστές του. Μερικοί από αυτούς είχαν ξεκινήσει στην αρχή απλώς σαν αυτοαμυνίτες για να συμμετάσχουν σε πολεμική δράση σύντομης διάρκειας που απόβλεπε να χτυπηθούν και να εξοντωθούν οι ένοπλες τρομοκρατικές συμμορίες της υπαίθρου και όχι με την προοπτική να γίνουν μόνιμοι αντάρτες. Τα πράγματα όμως εξελίχθηκαν τελείως διαφορετικά.

Σης αρχές του Ιούλη το συγκρότημα αφήνει την κρυψώνα που είχε στην περιοχή της Απιδιάς και με ένα επιδέξιο ελιγμό τη νύχτα διασχίζει τα στρατοκρατούμενα μέρη του Θρακιμιού και του Χαλαμπρεζιού, φθάνει και κρύβεται προσωρινά μέσα στα πουρνάρια ΝΔ του Τσαμασιού. Μόλις νύχτωσε το άλλο άλμα γίνεται μέσα απ' τα Δραμισιώπικα χωράφια και κρύβεται στη θέση Κωστάκο της Κάτω Αγόριανης.

Ο Κομνάς Συκάς μας λέει: «Με τον ερχομό μας εδώ η πρώτη φροντίδα της διοίκησης ήταν να εξασφαλίσει το πεινασμένο τμήμα με τρόφιμα. Σε μένα και στο Χρήστο Παπαδόπουλο ανατέθηκε αυτή η δουλειά. Μπήκαμε κρυφά τη νύχτα στο χωριό, είμασταν τυχεροί γιατί

μόλις αυτή τη μέρα τα αποσπάσματα είχαν φύγει. Ο κόσμος κατατρομοκρατημένος, σπάνια να συναντήσεις εδώ στα σπίτα άνθρωπο της οργάνωσης, να πάρεις επαφή, πληροφορίες, να τους ζητήσεις βοήθεια. Όλοι οι γεροί κρύβονταν όπως μπορούσε ο καθένας μέσα στα δάση. Μερικές απ' τις δικές μας οικογένειες το μεταβαρκιζιανό κράτος τις είχε ξεκληρίσει και τις έστειλε στα στρατόπεδα. Σ' αυτή την κατάσταση δεν ήταν τόσο εύκολο να μαζέψεις τόσα τρόφιμα. Ευτυχώς που τη βραδιά αυτή η μάνα μου είχε βγάλει μια φουρνιά ψημένο ψωμί, όλα αυτά τα καρβέλια και άλλα τόσα περίπου απ' το σπίτι του Καπνιά, μαζί με αυγά, τυρί και άλλα τρόφιμα φορτώνονται σε δυο άλογα και πριν φέξει βρισκόμαστε ήδη στη θέση Κωστάκο. Αυτή τη φορά όλοι οι αντάρτες ένωσαν πραγματικά υλικό και ηθικό δυνάμωμα, ενώ τα στομάχια πλήρη ικανοποίηση. Την άλλη βραδιά μετακινηθήκαμε στη θέση Μετόχι που εκ θαύματος γλιτώσαμε τη σύγκρουση ενός αποσπασματος που περνούσε δίπλα μας».

Η επόμενη κρυψώνα γίνεται στη θέση Κολοκυθιά. Εδώ το πρόβλημα της τροφοδότησης είχε λυθεί προσωρινά, η τρομερή πείνα καταλάγιασε. Εδώ βρήκε την ευκαιρία ο Ν. Μπελής να τους μιλήσει ανοιχτά για τις νέες δυσκολίες του καινούργιου αγώνα, για τις προοπτικές ανάπτυξης του αντάρτικου, για την πολεμική τακτική που πρέπει να ακολουθηθούν σ' αυτή την πρώτη περίοδο. Όπως μας πληροφορεί ο Μήτσος Βλαχογιώργος, να τι περίπου είπε ο αρχηγός σ' αυτή τη συγκέντρωση: «Εγώ δεν σκεφτόμουν να έρθουμε τώρα εδώ στα μέρη σας, μια και η περιφέρεια Δομοκού αυτή την περίοδο δεν προσφέρεται για αντάρτικη δράση. Αυτό το έκανα ύστερα από δική σας απαίτηση. Εξαναγκάστηκε να σας φέρω στα μέρη σας, όπως επιμένατε, για να φάτε, όπως συχνά λέγατε, πολύ ψωμί, πίτες, κρέας, βραστόγαλο κλπ. Καταλάβαινα τη δυσφορία σας, ένωθα την κρυφή γκρίνια που επικρατούσε ανάμεσά σας. Γνωρίζω καλά το λαό της περιφέρειας Δομοκού, τον εκπιάω, ότι όλοι μας αγαπούνε. Τα μέρη τούτα είναι εύπορα, πλούσια. Αν θα μείνουμε εδώ δεν πρόκειται να πεινάσουμε. Πολύ θα ήθελα και εγώ να μείνουμε και να συνεχίσουμε εδώ τον αντάρτικο αγώνα, ωστόσο, οι σημερινές συνθήκες, κάνουν αδύνατη την ύπαρξή μας και τη δράση μας σε τούτα τα μέρη σήμερα, σε τούτο το χώρο. Όπως στον ΕΛΑΣ, έτσι και τώρα η αντάρτικη δράση στην αρχική περίοδο θα αρχίσει απ' τα βουνά, απ' τις κορφές, που είναι ντυμένα με έλαια, με φτέρες, όπου υπάρχουν αραιά και φτωχά χωριά, έχουν όμως απεριόριστο χώρο για αντάρτικούς ελιγμούς. Ακριβώς εκεί θα αρχίσει να αναπτύσσεται το καινούργιο αντάρτικο. Έτσι σκέφτομαι και εγώ, από

εκεί θα αρχίσω τη δράση και θα συνεχίσω τον αγώνα όσες δυσκολίες κι αν συναντήσω. Αν χρειαστεί ακόμα θα φτάσω μέχρι τα αλβανικά σύνορα. Έτσι έχουν τα πράγματα, όλα αυτά είχα υποχρέωση να σας τα πω ανοιχτά, εδώ στα μέρη που σας πρωτοπερίλαβα, μα να σας τονίσω ακόμα ότι ο καινούργιος ένοπλος αγώνας θα είναι διαρκής, πολύ δύσκολα θα χρειαστεί να διεξαχθεί μακριά απ' τα σπίτια μας, απ' την περιοχή μας. Μα θέλω να σας πω ακόμα ότι όποιος συμφωνεί και είναι έτοιμος για μια τέτοια πολεμική τακτική και αγώνα μπορεί να με ακολουθήσει. Αυτό δεν θέλω να σας το επιβάλω, το βάζω πάνω σε εθελονακή βάση. Όποιος τώρα έχει διαφορετική αντίληψη ή καταλαβαίνει ότι δεν θα αντέξει, δεν μπορεί να τα βγάλει πέρα είναι ελεύθερος να επιλέξει μόνος την παραπέρα στάση του. Μπορεί να χωρίσει απ' το τμήμα, να παραμείνει σαν καταδιωκόμενος και να κρύβεται στα μέρη του ώσπου να δυναμώσει το αντάρτικο, ή να πάει στην πόλη να κρυφτεί προσωρινά απ' την καταδίωξη. Εγώ προσωπικά δεν πρόκειται να κατακρίνω κανέναν γι' αυτή τη στάση του. Αποφασίστε λοιπόν μόνοι σας και πέστε μου πριν ξεκινήσουμε για τις περιοχές των βουνών». (Από γράμμα του Μήτσου Βλαχογιώργου – Δεκέμβρης 1985).

Μιλώντας ο Ν. Μπελής μ' αυτό το πνεύμα, γνώριζε και έπαιρνε υπόψη του τόσο τη διάθεση των αγωνιστών που δημιούργησαν οι τεράστιες δυσκολίες της αντάρτικης ζωής στην αρχική περίοδο, όσο και την αφοσίωσή τους στα ιδανικά του αγώνα. Πραγματικά αυτή η πρώτη σκληρή δοκιμασία, ιδιαίτερα η τρομερή πείνα που γνώρισαν οι αγωνιστές κατά τη μνηϊακή περίπου παραμονή τους στο αντάρτικο έβαλε και τη σφραγίδα στην απόφαση μιας σειράς συντρόφων.

Έτσι βλέπουμε το παρακάτω αποτέλεσμα. Από τους 35 αντάρτες του συγκροτήματος οι 16 αποφασίζουν να μην ακολουθήσουν το συγκρότημα. Προτίμησαν προσωρινά να μείνουν σαν καταδιωκόμενοι και να κρύβονται στα δάση των χωριών τους.

Το γεγονός όμως ότι οι 16 απ' τους 35 αντάρτες που αποτελούσαν τότε το συγκρότημα του Ν. Μπελή, δηλαδή το 48% της συνολικής δύναμης, αποφασίζουν προσωρινά να σταματήσουν τον ένοπλο αγώνα, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι όλοι αυτοί οι αγωνιστές χωρίς εξαίρεση, μέχρι τώρα στα χωριά τους κατείχαν υπεύθυνες καθοδηγητικές θέσεις στην οργάνωση αυτοάμυνας, όλοι ήταν άνθρωποι πεισμένοι, αφοσιωμένοι στον αγώνα και με σημαντικό επαναστατικό παρελθόν, δεν μπορεί να μην παίρνεται υπόψη στα σοβαρά μα και να δίνεται κάποια αφηρημένη εξήγηση. Αυτό το σύμπλεγμα των ερωτημάτων μας οδηγεί σε τρία βασικά συμπεράσματα:

α) Ότι αυτό ήταν αποτέλεσμα των τεράστιων δυσκολιών που συναντούσαν οι αντάρτες στην αρχική περίοδο της ένοπλης πάλης, τόσο απ' την άποψη της δυνατότητας της διεξαγωγής της πολεμικής δράσης, όσο και απ' την άποψη της αντοχής του ανθρώπινου οργανισμού που προκαλούνταν απ' τη συνεχή κι αφόρητη πείνα. Το γεγονός αυτό ως το δουν εκείνοι οι άκαπνοι συγγραφείς που προσπαθούν να παρουσιάσουν την αντάρτικη ζωή σαν ευχάριστο περίπατο στα βουνά.

β) Ότι η επιλογή κάποιου αγωνιστή της υπαίθρου στην περίοδο του 1946-1947 να μην ακολουθήσει το δύσκολο δρόμο του βουνού και της ένοπλης πάλης, αλλά να προτιμήσει την συνηθισμένη ταχική του κρυψίματος στα χωριά ως καταδιωκόμενος, σε καμιά περίπτωση δεν τον απαλλάσσει απ' την απειλή του κινδύνου της ζωής του. Αυτό εξάλλου βεβαιώνεται και απ' την τύχη των παραπάνω 16 αγωνιστών. Οι 14 από αυτούς πιάστηκαν αργότερα απ' το μεταβαρκιζιανό κράτος, βασανίστηκαν, φυλακίστηκαν, πέρασαν από στρατοδικεία, άλλοι εκτελέστηκαν και άλλοι στάλθηκαν στην εξορία, ενώ μονάχα 2 κατατάχτηκαν αργότερα ξανά στο ΔΣΕ.

γ) Απ' τη στιγμή που η εγκληματική δεξιά με την υπόδειξη και την υποστήριξη των Άγγλων ιμπεριαλιστών άναψε μονόπλευρα τον Εμφύλιο Πόλεμο στην Ελλάδα, όχι μονάχα εξανάγκασε τους Έλληνες δημοκράτες πατριώτες, τους αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης να ακολουθήσουν το δρόμο του βουνού και της τίμιας αντίστασης για να αυτούπερασπισθούν, να γλιτώσουν τις φυλακές, τις εξορίες και την εξόντωση απ' τις εξουσίες του παρακράτους και του κράτους, αλλά αυτή η στάση ήταν η μόνη αξιοπρεπής για έναν ελεύθερο άνθρωπο την εποχή εκείνη.

Οι αντάρτες του Νικητάρá κτυπούν τη ληστοσυμμορία του Βουρλάκη και αποτρέπουν καινούργιο ομαδικό έγκλημα

Το πρωί στις 20 του Ιούλη του 1946 η εγκληματική συμμορία του Βουρλάκη, έχοντας μαζί της κάμποσες δεκάδες ομήρους μελλοθάνατους αγωνιστές απ' τα γύρω χωριά, μπαίνει στο χωριό Παλιούρι και το κυκλώνει. Δεν υπήρχαν τώρα αμφιβολίες για τις προθέσεις αυτών των φονιάδων. Ο σκοπός του ερχομού τους ήταν προκαθορισμένος, να αιματοκυλίσουν και τούτο το χωριό, εξάλλου αυτό βεβαιώνεται απ' την προηγούμενη συμπεριφορά τους, κατά την επιδρομή τους στα άλλα χωριά της θεσσαλικής υπαίθρου.

Πριν φέξει στην εξωτερική περίμετρο του χωριού εγκαθίστανται φυλάκια, έτσι ο πληθυσμός του χωριού είναι στα χέρια των φονιάδων. Η διοίκηση εγκαταστάθηκε στο κέντρο του χωριού στον ίσκιο του πλατάνου κοντά στο μύλο. Τους όμηρους τους κλείνουν στο σχολείο, ενώ τα ξεφτέρια μπαίνουν στα σπίπα, κάνουν συλλήψεις, λεπλάτουν. Διέταξαν τους Παλιουριώτες αυτή τη φορά να ψήσουν κότες. Βλέπετε τα ρεμάλια, οι καραμοφάδες, βαρέθηκαν πια να τρώνε ψημένο κρέας απ' τα ξένα πρόβατα όπως κάναν μέχρι τώρα. Εκεί στον πλατάνο το βάζουν στο πιοτό και περίμεναν να ετοιμαστεί η παραγγελία με τις ψημένες κότες και μετά να βάλουν σε εφαρμογή το εγκληματικό σχέδιο, την ομαδική ανθρωποφαγή. Εξάλλου οι όμηροι που ήταν στα χέρια τους αυτή τη μέρα ήταν αρκετοί να καταπραΰνουν τη δίψα των φονιάδων για καινούργιο ανθρώπινο αίμα. Οι κάτοικοι κατατρομαγμένοι που καταλάβαιναν καλά η τους περίμενε σήμερα, με τον τρόπο τους ο καθένας προσπαθεί να κρυφτεί, να καλυφτεί, να μην πέσει στα χέρια τους. Δυο-τρεις από αυτούς κατορθώνουν με κίνδυνο της ζωής τους να βγουν κρυφά έξω απ' το μπλόκο και να φτάσουν στο εξωκλήσι του Άη Γιάννη. Εδώ ήταν ένα προωθημένο φυλάκιο ανταρτών του Νικηταρά.

Το υπόλοιπο τμήμα ήταν πιο πάνω στη θέση Πριόνια. Όπως αναφερθήκαμε πιο πάνω, την προηγούμενη μέρα έγινε συνένωση των δυο ανταρτομαδών του Νικηταρά και του Γαζί. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που έχουν συγκεντρωθεί το καινούργιο αντάρτικο συγκρότημα που δημιουργήθηκε με αρχηγό το Νικηταρά αποτελούνταν από 41 άτομα. Οι σύνδεσμοι Παλιουριώτες που βγήκαν έξω απ' το μπλόκο του χωριού ειδοποιούν το Νικηταρά, ζητούν τη βοήθεια των ανταρτών να επέμβουν, να σώσουν τους μελλοθάνατους ομήρους απ' τη σίγουρη σφαγή.

Δεν ήταν εύκολη για τους αντάρτες αυτή η απρόοπτη επιθετική ενέργεια. Πρώτα απ' όλα το τμήμα μόλις την προηγούμενη βραδιά ενώθηκε και ο ένας δε γνώριζε τον άλλο. Ωστόσο η μεγαλύτερη δυσκολία βρισκόταν στο γεγονός ότι, ενώ η επίθεση έπρεπε να γίνει την ημέρα, το μέρος ήταν γυμνό και δεν πρόσφερε απαραίτητο πηλοσίμα στα φυλάκια του αντιπάλου.

Ωστόσο οι ανάγκες της στιγμής υπαγόρευαν άμεση επέμβαση των ανταρτών. Αυτό αποφασίζει και ο αρχηγός να τους κινήσει. Όλα έπρεπε να γίνουν τώρα στα γρήγορα, να προκάνουν το ετοιμαζόμενο έγκλημα. Μα και το σχέδιο που κατάρτισε ο πεπειραμένος καπετάνιος αν στην πορεία εφαρμοζόταν όπως προβλεπόταν θα οδηγούσε στην

πλήρη εξόντωση των κακούργων φονιάδων. Δυο ομάδες θα επιτίθονταν κατά μέτωπο, ενώ μια ομάδα θα πήγαινε έγκαιρα απ' το πίσω μέρος απ' την πλευρά του κάμπου και θα έσπινε ενέδρα με σκοπό να κλείσει το δρόμο της υποχώρησης των φονιάδων.

Ιδιαίτερο ρόλο σ' αυτή τη μάχη έπρεπε να παίξει το γερμανικό μυδράλιο με σκοπευτή το Βαγγέλη Αποστολό. Αυτό το ομαδικό όπλο καλούνταν με τα πυρά να κλείσει το δρόμο των υποχωρούντων συμμοριτών.

Το σύνθημα για την έναρξη της μάχης θα το έδινε ο ίδιος ο Νικηταράς με μια φωτοβολίδα που θα έριχνε. Αυτό θα γινόταν όταν η ομάδα που θα έσπινε την ενέδρα θα είχε πιάσει έγκαιρα τις θέσεις της στα μετόπισθεν. Αν μ' αυτό τον τρόπο εφαρμοζόταν το σχέδιο θα οδηγούσε στην πλήρη εξόντωση και αιχμαλώπιση της εγκληματικής συμμορίας.

Δυστυχώς απ' τις ομάδες που θα επιτίθονταν κατά μέτωπο παρατηρήθηκε μια αδικαιολόγητη βιασύνη. Δεν περίμεναν να ριχτεί η φωτοβολίδα, το σύνθημα της ταυτόχρονης έναρξης της μάχης, κι όπως είχαν πλησιάσει τα εχθρικά φυλάκια ανοίγουν πυρά. Τα πρώτα εκδικητικά βόλια των ανταρτών εκδηλώθηκαν τότε ακριβώς που οι μακελάρηδες ρίχτηκαν να φάνε τις ψημένες κότες. Παρά την υπεροχή τους σε δύναμη και μέσα η αντίσταση που πρόβαλαν ήταν τελείως ασήμαντη. Ρίχτηκαν μερικές απαντητικές ριπές στην αρχή και μετά τελείως ανοργάνωτα το 'βαλαν στα πόδια, σκόρπισαν στον κάμπο να γλιτώσουν. Οι θρασύδειλοι φονιάδες δεν είχαν ψυχή για πόλεμο. Αυτά τα «παλικάρια» ήταν ικανά μονάχα να σφάζουν ανυπεράσπιστους αθώους αγωνιστές και να πλιατσικολογούν ξένα σπίαα. Βρέθηκαν κι αυτή τη φορά τυχεροί μια και δεν ληπούργησε το μυδράλιο του Βαγγέλη Αποστόλου, έπαθε απ' την πρώτη στιγμή εμιλοκή. Διαφορετικά η γερμανική τουρτούρα που βρισκόταν στα σταθερά χέρια ενός πεπειραμένου ΕΛΑΣίτη θα τους έφραζε το δρόμο υποχώρησης, θα έβαζε τέρμα στην ύπαρξη αυτής της συμμορίας των φονιάδων. Εξίσου τυχεροί ήταν και οι μελλοθάνατοι όμηροι αγωνιστές, που μόλις άκουσαν τα πρώτα πυρά, βγήκαν απ' το σχολειό, απελευθερώθηκαν και πήραν τον ανήφορο προς τις κορφές των βουνών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

ΑΝΤΑΡΤΗΣ

ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η κατάταξή μου στο ΔΣΕ
και οι πρώτες μέρες της αντάρτικης ζωής

16 Ιούλη 1946. Όπως τις άλλες μέρες αυτού του μήνα, έτσι και τούτη ο χώρος του χωριού μας στρατοκρατείται απ' τα διάφορα αποσπάσματα καταδίωξης. Στα κυριότερα υψώματα υπάρχουν φυλάκια, στις βασικές διαβάσεις τη νύχτα έχουν σπηθεί ενέδρες. Το κυνηγητό για τη σύλληψη των επισημασμένων αγωνιστών της οργάνωσης συνεχίζεται με την ίδια ένταση.

Στην προσπάθειά τους αυτή τα αποσπάσματα έχουν την απόλυτη υποστήριξη ορισμένων «εθνικοφρόνων» του χωριού μας. Το τονίζω αυτό το ορισμένοι, γιατί με τέτοιες βρώμικες δουλειές δεν ασχολούνταν ούτε όλοι, ούτε σοβαροί και δουλεutάρηδες χωριανοί μας, όσο και αν ήταν πιστοί οπαδοί της δεξιάς παράταξης. Κρίσιμες στιγμές περνούσαν αυτές τις μέρες οι καθοδηγητές των εθνικοαπελευθερωτικών οργανώσεων. Οι συντρόφοί μας, ώσπου να περάσει αυτό το κακό, ο καθένας έχει επιλέξει την κρύπτη του χωρίς να κινείται και να κάνει εμφανίσεις, βρίσκεται σε αυστηρή απομόνωση. Ακόμα και η τροφοδότηση γίνεται με την τήρηση των αυστηρών κανόνων της απόλυτης μυστικότητας. Σε ένα πυκνό ρουμάνι, δίπλα στα χωράφια Γκαμπήσο και Λότσιου στη θέση Καναλάκι, είναι ο δικός μου κρυψώνας. Οπλισμένος, από ένα μικρό φεγγίτη παρακολουθώ τη σβάρα που οδηγούσε στα Κουτσαγγέλια. Από δω είδα το πέρασμα της μητριάς μου και της αδερφής μου Ελένης που πήγαιναν για τη στρούγκα μας. Πολύ ήθελα να πάω να τους πλησιάσω, να τους μιλήσω, να με ειδούν κι αυτές να χαρούν, είχαν πάω από 15 μέρες να με ανακρίνουν. Ωστόσο δεν το αποφάσισα, τα μέτρα προφύλαξης δεν επέτρεπαν τέτοιο ρίσκο. Οι υποψίες ότι τους παρακολουθούσαν ήταν πολλές. Μονάχα τις βραδινές ώρες, όταν το κοπάδι ήταν σε κίνηση, συναντήθηκα με τον αδερφό μου Γιώργο, πήρα ψωμί και πληροφορίες. Αυτός με βεβαίωσε κι αυτή τη βραδιά ότι τα σκυλιά τη νύχτα συχνά ανακαλύπτουν «άγνωστους» και γαβγίζουν, ωστόσο κανένας δεν πλησιάζει το κοπάδι για να ειδεί ποιοι είναι.

17 Ιούλη 1946. Στην καινούργια νυχτερινή συνάντηση που είχα με τον αδερφό μου Γιώργο από αυτόν έμαθα τον ερχομό του αντάρτικου συγκροτήματος του Μπελή και το οποίο έκανε προσωρινή λούφα κοντά στη θέση Γραμμένα.

Ζητούσαν σύνδεση με την οργάνωση, πληροφορίες, τρόφιμα και σύνδεσμο να τους οδηγήσει πιο πέρα, προς το Σμόκοβο. Απ' την περιοχή της Αγόριανης τους έφερε σε τούτη τη γιάφκα ο αντάρτης Μήτσος Βλαχογιώργος.

Η σύντομη παραμονή του συγκροτήματος στην περιφέρεια Δομοκού έγινε αντιληπτή και τους πήραν τα αποσπάσματα κατά πόδι. Γι' αυτό αποφάσισαν να απομακρυνθούν από αυτό το χώρο και να περάσουν το γρηγορότερο στην περιοχή της Βουλγάρας. Η είδηση για τον ερχομό των ανταρτών ήταν για μένα μια μεγάλη χαρά, κατάλαβα ότι επιτέλος ήρθε αυτή η στιγμή που τόσο την περίμενα να τους ακολουθήσω για πάντα. Γι' αυτό τράβηξα ίσα για εκεί και πριν φέξει για τα καλά βρισκόμουν στο ραντεβού.

18 Ιούλη 1946. Φθάνοντας εκεί δεν χρειαζόταν να συστηθώ μια και με τους περισσότερους ήμουν καλά γνωστός. Ήταν φανερό η ικανοποίηση που ένιωσαν όλοι μόλις με είδαν. Δεν περίμεναν τόσο γρήγορα να πάρουν επαφή με την οργάνωση σ' αυτές τις συνθήκες. Ιδιαίτερα χαρούμενος και γελαστός ήταν ο Μπελής όταν με είδε ότι παρουσιάστηκε οπλισμένος και δίνοντας το χέρι να με χαιρετήσει μου λέει επιδεικτικά εκεί μπροστά σε όλους: «Για πες ρε Κατσή ανοικτά, ήρθες εδώ απλώς να μας συναντήσεις ή να μας ακολουθήσεις;» Η απάντηση που πήρε ήταν σύντομη: «Από αυτή τη στιγμή είμαι αντάρτης σου και να με διώξεις δεν πρόκειται να φύγω».

Τη διοίκηση του συγκροτήματος την αποτελούσαν οι Νάκος Μπελής, Κώστας Παλαιολόγου και Παντελής Λιάσκας (Πελοπίδας). Στην αρχική αριθμητική δύναμη του συγκροτήματος επήλθαν αλλαγές. Έλειπαν οι 17 απ' τους 35 που είχαν πάρει μέρος στη μάχη στο Ψηλό Κοτράνι. Οι 16 από αυτούς δεν θέλησαν να ακολουθήσουν το συγκρότημα και έμειναν στα χωριά τους σαν καταδιωκόμενοι ενώ ο 17ος ήταν ο Βασίλης Καρατζιάς που είχε σκοτωθεί σ' αυτή τη μάχη. Έλειπε και ο Μήτσος Κουτσιάφτης που είχε ξεκοπεί και πέρασε στη Ρούμελη. Στην πορεία προστέθηκαν άλλοι 2 εθελοντές απ' την Πάνω Αγόριανη, ο Θανάσης Βλαχογιώργος και ο Στέλιος Μυσιάλας. Έτσι η δύναμη αυτή τη στιγμή αποτελούνταν από 19 άνδρες.

Μόλις νύχτωσε μετακινήθήκαμε και κρυφτήκαμε στο Καναλάκι.

19 Ιούλη. Τα αποσπάσματα κρατούσαν τον Άη Θανάση και όλη

την κορυφογραμμή μέχρι Παλιοκαϊτσα, ενώ τις βραδινές ώρες έσπασαν συμπληρωματικά φυλάκια στο Παλιόκαστρο. Επίσης αποοπάσματα βρίσκονταν στο Κάτω Χωριό, στην κορυφογραμμή του Δενδράκου. Το γεγονός αυτό έκανε προβληματική την παραπέρα παραμονή του συγκροτήματος σε τούτο το χώρο. Ο αρχηγός αποφάσισε τώρα να βγάλει το τμήμα από τούτο τον κλοιό. Καθορίστηκε το δρομολόγιο που έπρεπε να ακολουθηθεί. Αυτό προβλεπόταν τώρα να γίνει μέσω Κόκλα, Μπουρουζάχι, Τρύπιο Λιθάρι, Κρύα Βρύση και να βγούμε στο δάσος ανάμεσα Σμόκοβο και Πάπα.

Ο Γιώργος φρόντισε έγκαιρα, ειδοποίησε το σπίτι να φέρουν όσο περισσότερο ψωμί μπορούσαν. Για να αποφευχθούν οι υποψίες στο δρόμο προς τη στρούγκα, το τύληξαν μέσα σε βελέτζες που έμοιαζε με μπόγο από ρούχα και το 'φεραν φορτωμένο στη φοράδα η μητριά μου με την αδερφή μου Ελένη. Εκεί ετοιμάστηκε μπόλικο βραστόγαλο και έτσι μόλις σουρουύωσε περάσαμε όλοι μαζί απ' τη στρούγκα και ενισχύσαμε για τα καλά τα στομάχια μας.

Στην κίνησή μας για να βγούμε έξω απ' το Δρανισιώτικο χώρο, παρακάμπουμε τα εκθρικά φυλάκια στο Παλιόκαστρο, περάσαμε χωρίς προβλήματα το Μποροζάχι. Πλησιάζοντας όμως στη ράχη στα Μελταίικα και ενώ βρισκόμασταν σ' απόσταση 250-300 μέτρων ακούμε να πέφτουν ριπές.

Η φάλαγγα σταμάτησε την πορεία και με εντολή που δόθηκε πέσαμε όλοι στη γη. Παρέμειναν άγνωστα για μας τα αίτια που προκάλεσαν αυτή την απότομη εκδήλωση των εκθρικών πυρών. Ωστόσο για μας αυτό ήταν ένα είδος προειδοποίησης, γιατί, αν δεν συνέβαινε αυτό, θα πέφταμε πάνω στη στημένη ενέδρα. Αναγκαστήκαμε να αλλάξουμε πορεία, να γυρίσουμε πίσω και να κάνουμε προσωρινή στάθμευση στο πυκνό δάσος της Πλάκας.

20 Ιούλη 1946. Όλη την ημέρα τη βγάλαμε σε τούτη την πυκνή δασοπλαγιά, ενώ οι διπλανές μας ράχες του Παλιόκαστρου ήταν πασμένες. Έκανε μια τρομερή ζέστη. Ο τόπος έβραζε κυριολεκτικά, από πουθενά δεν τραβούσε αεράκι, όπως βρισκόμασταν σε ακινησία καταϊδρώσαμε. Εδώ κοντά δεν υπήρχε πηγή νερού. Εκεί όπως είχαμε λημέρι βλέπουμε δυο зарκαδάκια να περνούν δίπλα μας. Χωρίς να τα πειράζουμε καμαρώσαμε για λίγο το πέρασμα αυτών των όμορφων ζωντανών της φύσης.

Την ημέρα αυτή άλλοι δυο Δρανισιώτες που κατόρθωσαν να πάρουν επαφή με το συγκρότημα ακολουθούν τους ανιάρτες. Αυτοί ήταν οι Γιάννης Μαφούνης και Γιώργος Μπούρλης.

Εδώ ο Μπελής αλλάζει γνώμη προκειμένοι να βγούμε έξω απ' του κλοιού και αποφασίζει να ακολουθήσει άλλο δρομολόγιο για το πέρασμά μας προς Σμόκοβο. Τη γνώμη αυτή υποστήριξε και ο Κώστας Κέντρος που γνώριζε αρκετά καλά τα εδάφη του χώρου.

Τη νύχτα η φάλαγγα ξεκινάει, περνάει μέσω Κόκλα, Αμαγρίδα, Αμπέλια, Παλιόδρομο και την επόμενη κρυφτάκαμε στους Πέντε Αμλάδες.

Στην πορεία εμείς οι Δρανισιώτες μπήκαμε τη νύχτα μέσα στο χωριό, απ' την πλευρά της Βρύσης κι απ' τα δικά μας σπίτια, όπως του Κατοτή, Μαφούνη, Γώγου, Μπούρλη, Παπαδογιάννη, Πετράκη κλπ., συγκεντρώσαμε ψωμί και τρόφιμα.

21 Ιούλη. Στο καινούργιο λημέρι στους Πέντε Αμλάδες, συναντήσαμε και άλλους καταδιωκόμενους του χωριού μας, το Γιάννη Παπαδογιάννη, τον Ηλία Κοιρωνιά, το Μήτσο Γαλάνη, τον Ηλία Πετράκη κλπ. Με μεγάλη θλίψη πληροφορηθήκαμε από αυτούς για το χαμό ενός απ' τους πιο κοντινούς συντρόφους και συνεργάτες μας, το Β' γραμματέα της ΚΟΒ και γραμματέα του ΕΑΜ του χωριού μας Βαγγέλη Κόκκινο.

Τις βραδινές ώρες το συγκρότημα πλαισιωμένο με τους τρεις Δρανισιώτες και με συνολική δύναμη 22 ανδρών κινείται προς Σμόκοβο.

22 Ιούλη. Στη θέση Διακόπια-Τούρκο του Σμόκοβου, μέσα σε κάπ πουρνάρια στήσαμε λημέρι. Με τον Αλέκο Βλαχογιώργο βρισκόμαστε στο παρατηρητήριο. Είναι η πρώτη φορά που αναλαμβάνω τέτοια υπηρεσία. Στο χωριό Σμόκοβο και στα γύρω υψώματα είναι εγκατεστημένα φυλάκια αποσπασμάτων και στρατού. Δεν παρατηρούσα μονάχα αυτή τη μέρα τη συμπεριφορά του εχθρού, αλλά και τα μέρη του χωριού μου που τα άφηνα για πάντα. Ποιος ξέρει πότε θα ξαναγυρίσω. Πολύ ήθελα να μην απομακρυνθώ απ' τα μέρη μας. Υπήρχαν τώρα και άλλες σκέψεις που περνούσαν απ' το μυαλό μου και οι οποίες με απασχολούσαν. Η πιο βασική απ' αυτές ήταν πώς θα μπορέσω το γρηγορότερο να προσαρμοστώ στις καινούργιες συνθήκες, να ανταποκριθώ στις απαιτήσεις της αντάρτικης ζωής. Δεν ήθελα να μένω πίσω από όλες τις απόψεις απ' τους συναγωνιστές που είχα δίπλα μου, στις δυσκολίες, στην αντοχή, στον πόλεμο.

Η πείνα απ' την πρώτη μέρα γίνεται αισθητή. Ήταν το προμήνυμα των μελλοντικών καιτιγίδων αυτού του τρομερότερου εχθρού της αντάρτικης ζωής. Δίπλα μας ήταν ένα χωράφι με ρεβύθια που μόλις άρχισαν να ψωμώνουν. Αυτά παρηγόρησαν για λίγο τα άδεια στομάχια μας. Σε κάποιο βαθμό ήταν αντιλαϊκή πράξη. Στον Κώστα Κέντρο και

Μπούκης Κώστας απ' τον Κέδρο Καρδίτσας. ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Ο πρώτος ανιάρτης αυτού του χωριού. Στο ΔΣΕ απ' το Σεπτέμβριο του 1946. Υπολοχαγός του ΔΣΕ

Αντωνόπουλος Γιάννης του Χρήστου απ' την Πάπα. Αγωνιστής της Εθνικής Αντίστασης. Στο ΔΣΕ απ' τον Ιούλη του 1946.

σε μένα ανατέθηκε να πάμε σαν εμπροστοφυλακή, να συνδεθούμε με τον Μήτσο Καραντάνα στα μαντριά του. Ο τελευταίος ενδιαφέρθηκε και συγκέντρωσε απ' τα γύρω μαντριά ψωμί. Με τον ερχομό του υπόλοιπου τμήματος εκεί επιτόπου γίνεται διανομή των τροφίμων ενώ η φάλαγγα συνεχίζει την πορεία της τη νύχτα. Παρακάμπουμε το χωριό Λακρέσι και σταματήσαμε στη γνωστή τοποθεσία Κάναλο.

23 Ιούλη. Στην εντυπωσιακή αυτή κορφή των τριών συνόρων στήνουμε λημέρι. Δίπλα από αυτή υπήρχε μια πηγή νερού. Εδώ συναντήσαμε το συγκρότημα του Νικηταρά. Έμοιαζε όα επικρατούσε γύρω μας ησυχία. Είχε περάσει το μεσημέρι όταν απ' την κατεύθυνση του Λακρέσιου και από κονινή απόσταση ακούγεται μια ντουφεκιά. Ήταν μια ντουφεκιά χαράς. Την έριξε ο μπαρμπα-Χρήστος Αντωνόπουλος απ' την Πάπα που μόλις πλησίασε το λημέρι και πείστηκε ότι επιτέλους συναντιέται με αντάρτες αυτοκέφαλα και απ' τη μεγάλη χαρά του ρίχνει αυτή την ντουφεκιά φωνάζοντας: «Ζήτω η λευτεριά». Είχε μαζί του τα δυο παιδιά του Πέτρο και Γιάννη. Είχε μέρες που ταλαιπωρούνταν κινούμενος ανάμεσα στις διατάξεις των αποσπασμάτων κατάδιωξης, ψάχνοντας να βρει αντάρτικο τμήμα να αποταχθεί. Ο μπαρμπα-Χρήστος όπως και όλη η οικογένειά του ήταν γνωστός σε όλους τους παλιούς αντάρτες. Πόσες και πόσες φορές σταμάτησαν στα μανδριά του, κρύφτηκαν και τροφοδοτήθηκαν. Με χειραφίες τον υποδέχονται οι Μπελής, Νικηταράς και όλοι οι άλλοι αντάρτες.

Τη μέρα αυτή ήρθε και κατατάχθηκε ο Πέτρος Μαρκαντώνης απ' το Σμόκοβο.

24-31 Ιούλην. Η τοποθεσία Κάναλος είναι μια σημαντική κορφόυλα καλυμμένη με έλατα, με καλή παρατήρηση, προσφέρεται από όλες τις απόψεις για αντάρτικο λημέρι. Λέγεται ακόμα και Τρία Σύννορα μια και σ' αυτό το σημείο συνορεύουν τα εδάφη των τριών γειτονικών χωριών Απιδιά, Λακρέσι και Μολόχα. Βρισκόταν σχετικά μακριά από διοικητικές σταπκές μονάδες χωροφυλακής. Επιπλέον αυτές τις μέρες δεν παρατηρούνταν σε τούτο το χώρο κάποιες δραστηριότητες του ανπάλου. Ακριβώς αυτό το μέρος επλέκτηκε απ' τις διοικήσεις και των δυο συγκροτημάτων να γίνει μια προσωρινή στρατοπέδευση για να ξεκουραστούν οι αντάρτες, να τροφοδοτηθούν, να λύσουν μια σειρά προβλήματα οργανοτεχνικής προετοιμασίας για την μελλοντική τους πολεμική δράση. Συγκροτήθηκαν ομάδες, μερικές από αυτές πλαισιώθηκαν με ομαδικά οπλοπολυβόλα. Εφοδιάστηκαν οι οπλισμένοι με περισσότερες σφαίρες. Εγώ που είχα βγει στην αρχή με 9 σφαίρες, τώρα προστέθηκαν άλλες 10. Ομαδάρχη είχαμε τον Θανάση Σίσκο. Στη δική μας ομάδα δόθηκε ένα παλικό οπλοπολυβόλο «Μιπρέντα», το οποίο μόλις είχε βγει από κάποια κρύπτη και χρειάστηκε αρκετή δουλειά να το καθαρίσουμε, να είναι έτοιμο να λειτουργήσει. Σκοπευτής ανέλαβε ο Γιάννης Μαφούνης, παλιός ΕΛΑΣίτης, ο ρόλος του βοηθού του, του γεμιστή, ανατέθηκε σε μένα. Πολύ δούλεψε αυτές τις μέρες ο σκοπευτής να ξεσκουριάσει, να καθαρίσει, να λαδώσει και να ετοιμάσει αυτό το ομαδικό όπλο για μάχη.

Αυτές τις μέρες το συγκρότημα του Νικηταρά πλαισιώθηκε με αρκετούς καινούργιους εθελοντές απ' τα γύρω χωριά που συνεχώς φθάναν στο Κάναλο. Ανάμεσα σ' αυτούς ήταν ο Τάσος Διαμαντής, ο Βασίλης Τσαρούχας (Τσακάλοφ), ο Κώστας Σαρρής (Κατσαπλιάς) και άλλοι. Φαίνονταν ότι ο οπλισμός που έβγαινε από κάποιες κρύπτες χωριών δεν έφτανε ακόμα να καλυφτούν οι ανάγκες.

Αποφασίστηκε τα δυο συγκροτήματα στο άμεσο μέλλον να δρουν από κοινού, συντονισμένα, διατηρώντας τη φυσιογνωμία της ξεχωριστής στρατιωτικής μονάδας, την ονομασία του περιφερειακού συγκροτήματος. Στην ουσία υπήρχε μια δυαδική διοίκηση από τους Νικηταρά και Μπελή. Μια και δρούσαμε στο γεωγραφικό χώρο της Θεσσαλίας, ο Νικηταράς είχε κάποιες προτεραιότητες.

1 Αυγούστου. Αυτές τις μέρες που μέναμε εδώ στο Κάναλο νιώθαμε ότι πραγματικά βρισκόμαστε σε κάποια γωνιά της ελεύθερης Ελλάδας. Αυτή τη μέρα πραγματοποιείται γενική συγκέντρωση και των δυο συγκροτημάτων στην οποία μας μίλησε ο Νικηταράς. Απ' την ομιλία του φαινόταν ότι έχουμε να κάνουμε με έναν άνθρωπο μορφωμέ-

νο, με σημαντική θεωρητική κατάρτιση, με πολύπλευρη στρατιωτική πείρα στον τομέα του ανταρτοπολέμου. Στην αρχή μας μίλησε για τα δικά μας καθήκοντα σ' αυτό το στάδιο του αγώνα. Στη συνέχεια περισσότερο στάθηκε σε ζητήματα στρατιωτικής φύσης, που ήταν τόσο αναγκαία για μας τους άπειρους, όπως ζητήματα που αφορούσαν τα μέτρα ασφάλειας του τμήματος, τη στρατοπέδευση, την κίνηση, να είμαστε πάντα έτοιμοι για μάχη, να μάθουμε ο καθένας καλά να χειρίζεται το όπλο του, να το διατηρεί πάντα καθαρό, να είμαστε πάντα άγρυπνοι. Μας είπε ακόμα ότι αυτή η ανάπαυλα που επικράτησε είναι προσωρινή και ότι αναπόφευκτα μπροστά μας περιμένουν καινούργιες θύελλες. Πρόκειται για μια καλή και πολύ αναγκαία κατατόπιση.

Στο τέλος της συγκέντρωσης, με πρωτοβουλία των πιο ψυχραιμών του Νικητάρá, σπίνουν ομαδικό χορό και τον αρχίζουν με το γνωστό σουρτό επαναστατικό τραγούδι που ο λαός του Νομού Καρδίτσας είχε φιλάξει και αφιερώσει στον αξέχαστο θρυλικό καπετάνιο της 16ης Ταξιαρχίας του ΕΛΑΣ, στο Σωτή Μίχο (Ζαχαριά), που πριν από ένα περίπου μήνα εξοντώθηκε απ' το παρακράτος.

*«Κοιμούμαι μ' ένα όνειρο ξυπνώ με μια ελπίδα
να δω κι εγώ μια μέρα φως ελεύτερη πατρίδα.
Ξύπνα καημένη Ζαχαριά, ξύπνα να δεις ελευτεριά.
Ξύπνα να δεις ελευτεριά, ξύπνα λεβέντη Ζαχαριά».*

Ο μαζικός αυτός χορός, το τραγούδι που προκάλεσε ενθουσιασμό, ήταν ακόμα ένα μήνυμα που μας καλούσε όλους να εκδικηθούμε τους φονιάδες των αδικοσκοτωμένων αγωνιστών μας.

2 Αυγούστου. Αυτή τη μέρα με κάλεσε ο Νικητάρáς και μου ανάθεσε αποστολή να πάω στη Φωπάνα να δώσω ένα σημείωμα στον Γιώργο Παπαδή. Στην κίνησή μου παράκαμψα το Λακρέσι κι ακολουθώντας δρομολόγιο από άγνωστα για μένα μέρη φθάνω στον προορισμό μου.

Ο Γιώργος αυτή τη στιγμή δεν βρέθηκε στο σπίτι. Αναγκάστηκε να τον περιμένω. Η μάνα του όχι μονάχα με φιλοξένησε, αλλά μου υπόδειξε πού να κρυφτώ προσωρινά μακριά απ' τα μάτια του κόσμου. Γνώριζα για το επαναστατικό παρελθόν αυτής της οικογένειας. Μόλις ήρθε ο Γιώργος και διάβασε το γράμμα, έκασε και έγραψε απάντηση για τον Νικητάρá. Η πρώτη συνάντησή με αυτόν τον εξαιρετικό αγωνιστή μου έκανε πολύ καλή εντύπωση. Αποχτήσαμε από τότε γνωριμία, φιλία, που τη συνεχίσαμε και την κρατούμε αργότερα όταν κι αυτός κα-

Μαρκαντώνης Γιώργος του Γιώργου, απ' το Σμόκοβο Καρδίτσας. Αγωνιστής της Εθνικής Αντίστασης, μέλος του ΚΚΕ. Ο πρώτος αντάρτης που βγήκε στο βουνό από αυτό το χωριό. Στο ΔΣΕ απ' τον Ιούλη του 1946. Υπολοχαγός του ΔΣΕ.

τατάχθηκε στο ΔΣΕ. Φεύγοντας η μάνα του δεν ξέχασε να μου γεμίσει ένα τρουδά με ψωμί και μπόλικο τυρί. Επιστρέφοντας στο Κάναλο έδωσα το σημείωμα στον Νικηταρά. Σκοπός της αποστολής μου στην Φωτιάνα ήταν να φέρω συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικά με το Σταθμό χωροφυλακής Σμόκοβου (δύναμη, μέτρα ασφάλειας, κλπ.) ενόψει του σχεδιαζόμενου κτηπήματος αυτού του στόχου απ' τους αντάρτες. Φυσικά υπήρχαν τέτοιες πληροφορίες απ' την ΚΟΒ Σμόκοβου, ωστόσο ο Νικηταράς ενεργώντας με αυτό τον τρόπο ήθελε να είναι πιο σίγουρος, διασταυρώνοντας τις πληροφορίες από δυο πηγές. Ακόμα τότε στο Νικηταρά υπήρχαν υποψίες ότι κάποιος «δικός μας» απ' την ΚΟ του Σμόκοβου έπαιζε διπλό παιχνίδι. Στο θέμα αυτό θα επανέλθουμε.

Δυο σχεδιασμένες επιθετικές ενέργειες των αντιπάλων που και οι δυο απέτυχαν. Το πρώτο πολεμικό μου βάφτισμα

3 Αυγούστου. Κάτω από εντελώς απρόοπτες συνθήκες παίρνω αυτή τη βραδιά το πρώτο πολεμικό βάφτισμα. Οι αντάρτες που βρίσκονταν στο Κάναλο, ετοιμάστηκαν να κτηπήσουν αυτή τη βραδιά το

αστυνομικό τμήμα Σμόκοβου. Ξεκινώντας για το στόχο είμασταν όλοι σίγουροι για την επιτυχία αυτής της ενέργειας. Τελείως όμως διαφορετικά εξελίχθηκαν τα πράγματα. Στον πόλεμο τέτοια συμβαίνουν, είναι αναπόφευκτα.

Ο αντίπαλος απ' τη δική του πλευρά, που είχε μάθει ότι οι αντάρτες εδώ και κάμποσες μέρες τελείως ανενόχλητα στρατοπεδεύουν στο Κάναλο, αποφάσισε να τους κτυπήσει ακριβώς την ίδια βραδιά.

Την επιθετική αυτή επιχείρηση ανέλαβαν να την πραγματοποιήσουν συντονισμένα τμήματα στρατού και χωροφυλακής του Νομού Καρδίτσας. Το σχέδιο πρόβλεπε κίνηση μεγάλων δυνάμεων απ' το βράδυ αυτής της μέρας από τρεις βασικές κατευθύνσεις: απ' την Απιδιά, απ' το Λακρέσι και απ' το Ζαχαράκι με σκοπό πριν ακόμα φέξει στις 4 Αυγούστου το λημέρι των ανταρτών που βρισκόταν στην τοποθεσία Κάναλος να είναι μέσα στον κλοιό. Η έφοδος θα γινόταν ταυτόχρονα και αιφνιδιασικά τη μέρα που δεν θα επέτρεπε τώρα στους εγκλωβισμένους αντάρτες να χρησιμοποιήσουν το σκοτάδι για να ελιχθούν, να γλιτώσουν απ' την πλήρη συντριβή τους. Μπορεί να μην αμφισβητεί κανείς ότι ο αντίπαλος ήταν σίγουρος για την επιτυχία αυτής της επιχείρησης αν τελικά εξελισσόταν έτσι. Με λίγα λόγια και οι δυο αντίπαλες στρατιωτικές ηγεσίες δεν γνώριζε η μια τις σκέψεις, τις προθέσεις και τα σχέδια της άλλης. Γι' αυτό και οι δυο στην πορεία βρέθηκαν εξίσου μπροστά σε μια απρόβλεπτη κατάσταση. Ας δούμε όμως πώς εξελίχθηκαν τα πράγματα.

Οι αντάρτες αφού πήραν το βραδινό συσσίπιο και πριν ακόμα καλά βασιλέψει ο ήλιος κατηφόρισαν προς το χωριό Λακρέσι. Ήταν μια ξάστερη βραδιά. Βαδίζοντας με αποστάσεις προς τα κάτω από ένα απότομο μονοπάτι, δεν ξεχνούσαμε να κοιτούμε προς τα πίσω, να καμρώνουμε, να χαιρόμαστε που για πρώτη φορά βλέπαμε να σχηματίζεται μια τέτοια μεγάλη αντάρτικη φάλαγγα, δεν πιστεύαμε στα ίδια τα μάπα μας. Η δύναμή μας ήταν γύρω στους 70 άνδρες.

Οι ρυθμοί της πορείας ήταν γρήγοροι, έπρεπε να προκάνουμε να φθάσουμε στο στόχο έγκαιρα, πριν φέξει.

Μπροστά βάδιζε ο οδηγός της φάλαγγας, ο Πέτρος Μαρκαντώνης. Αυτή τη στιγμή ακόμα ήταν άοπλος, με μια γκλίτσα απ' το ένα χέρι και απ' το άλλο κρατούσε το πιστόλι με τη φωτοβολίδα την οποία θα έριχνε την κατάλληλη στιγμή για την έναρξη της εφόδου κατά του αστυνομικού σταθμού.

Προσπλωμένοι όλοι στην αποστολή που είχαμε πάρει και τελείως αμέριμνα, χωρίς κάποιες υποψίες η εμπροσθοφυλακή της φάλαγγας

πλησίαζε να φθάσει στην άκρη του χωριού Λακρέσι. Αυτή τη στιγμή η εμπροσθοφυλακή του αντιπάλου που κινούνταν από άλλη κατεύθυνση προς Κάναλο, μόλις είχε βγει απ' το γούπατο του χωριού, μπήκε σε ένα μικρό ομαλό ισωματάκι, πήρε τον ανήφορο και κινήθηκε απ' το ίδιο μονοπάτι προς συνάντησή μας. Εκεί δημιουργείται ένα απρόβλεπτο περιστατικό και για τους δυο αντιπάλους. Ο Πέτρος Μαρκαντώνης, που βάδιζε μπροστά σαν οδηγός της Φάλαγγας, βλέπει απ' την άλλη μεριά του μονοπατιού να τον πλησιάζουν άγνωστοι. Στην αρχή νόμισε ότι είναι κάτοικοι αυτού του χωριού, ετοιμάζεται να τους δώσει το χέρι να τους χαιρετήσει. Η απόσταση που τον χώριζε ήταν δυο-τρία μέτρα. Απ' την άλλη μεριά στην εμπροσθοφυλακή ήταν ο αστυνόμος της χωροφυλακής Σωφάδων συνοδευόμενος από ένα «εθνικόφρονα» απ' το χωριό Λακρέσι. Στο πλησίασμα ο αστυνόμος πατάει το κουμπί του φακού και το φως του φαναριού αμέσως φανερώνει ποιοι συναντώνται. Μπροστά στον Πέτρο στέκεται τώρα ο αστυνόμος που παλιότερα τόσο αυτός όσο και άλλοι χωριανοί τους αγωνιστές είχαν δοκιμάσει το βούρδουλα αυτού του βασανιστή στα κρατητήρια των Σωφάδων. Η διέξοδος που ακολουθεί σ' αυτές τις περιπτώσεις είναι ποιος πρώτος θα προκάνει να ξεκάνει τον άλλο. Η γκλίτσα του Πέτρου φιλοξενεί για τα καλά τον «εθνικόφρονα» οδηγό, μα και η μπασιτουλιά αυτή τη φορά ήταν αρκετά βολικιά, που τον έριξε κάτω. Το δεύτερο χτύπημα το έστρεψε στο γνωστό, «το φίλο του», όμως ο τελευταίος πρόκανε και προφυλάχτηκε.

Η φωτοβολίδα που έριξε αμέσως ο Γ. Μαρκαντώνης ήταν το σύνθημα να αρχίσουν τα πυρά και απ' τις δυο μεριές. Η σύγκρουση αυτή που ήταν τόσο απρόβλεπτη και αιφνιδιαστική και για τους δυο γρήγορα μεταβλήθηκε σε πραγματική μάχη. Το τουφεκίδι που τώρα έγινε συχνό, οι ριπές με τις τροχοδεικτικές σφαίρες που διασταυρώνονταν πάνω απ' τα κεφάλια μας μετέβαλαν τον ουρανό σε πυροτέχνημα. Και οι δυο αντίπαλοι βρέθηκαν σε κατάσταση σύγχυσης.

Η εμπροσθοφυλακή του αντιπάλου συμπύσσεται λίγο πιο πίσω, πάνει την παρυφή του απυρόβλητου και από εκεί συνεχίζει να βάσει. Σε λίγο στη μάχη μπαίνουν από πιο πίσω βαριά πολυθόλα, όλμοι. Αυτή η απρόοπτη σύγκρουση βρίσκει τους αντάρτες σε μια πολύ μειονεκτική και προβληματική κατάσταση. Οι άνδρες της φάλαγγας όπως κινούνταν στο γυμνό και ακάλυπτο κατήφορο πέφτουν στη γη κι αμέσως όπου βρίσκονταν και όπως μπορούσαν άνοιξαν πυρά. Το μέρος δεν προσφερόταν για κάτι τέτοιο. Η βολή γινόταν με προσανατολισμό προς την κατεύθυνση του εχθρού. Ο Βαγγέλης Αποστολός που βρι-

σκόταν κοντά στην εμπροσθοφυλακή είναι ο πρώτος απ' τους σκοπευτές μας που ανοίγει πυρά με την γερμανική τουρτούρα. Αρκετά κοντά στην εμπροσθοφυλακή της σύγκρουσης βρέθηκα και εγώ αυτή τη στιγμή. Με το πέσιμο στη γη έρριξα τις πρώτες δυο-τρεις σφαίρες προς την κατεύθυνση του ανιπάλου.

Ψύχραιμα εκτίμησε την κατάσταση αυτή τη στιγμή ο Θανάσης Σίσκος, ο πεπειραμένος αυτός αξιωματικός του ΕΛΑΣ. Δίνει εντολή να σταματήσουν πια τα όσκοπα πυρά μας και να αρχίσει διαδοχικά η σύμπυξη. Αυτή μπορούσε να γίνει μονάχα προς τα πίσω, προς τα πάνω, όσο προβληματική και αν ήταν. Αυτή γίνεται πράγματι προς τα πάνω, μέσα σε κείνο το γυμνό έδαφος που συχνά το φώτιζαν οι εκθρικές φωτοβολίδες και κάτω απ' τα συνεχή πυρά του ανιπάλου. Μονάχα δυο-τρεις αντάρτες της εμπροσθοφυλακής που ήρθαν στα κέρια με τον εχθρό συμπύχθηκαν προς τα κάτω και ξεκόπηκαν απ' το τμήμα. Ανάμεσα σ' αυτούς ήταν και ο Πέτρος Στάθης απ' την Απιδιά, ο μοναδικός τραυματίας μας σ' αυτή τη μάχη. Κατά τη σύμπυξη οι αντάρτες κόπηκαν σε δυο τμήματα.

4 Αυγούστου. Όταν έφεξε το τμήμα μας βρέθηκε μέσα στα έλατα πιο πάνω απ' τον Κάναλο. Η αναπάντεχη σύγκρουση που έλαβε μέρος αυτή τη βραδιά στο Λακρέσι ματαίωσε τα σχέδια της αντίπαλης στρατιωτικής διοίκησης. Τα τμήματα του ανιπάλου που ενεργούσαν απ' τις κατευθύνσεις Απιδιά και Ζαχαράκι μόλις άκουσαν τα πυρά στάματσαν την προώθησή τους μέχρι να ξημερώσει. Τις πρωινές ώρες από δω που βρισκόμασταν βλέπουμε τα τμήματα του ανιπάλου που κινούνταν από τρεις κατευθύνσεις προς Κάναλο, απ' το Θραψίμι κατά μήκος του αντερείσματος των Τριών Συνόρων, απ' την Απιδιά και απ' τη Φωπιάνα. Η προώθησή τους υποστηριζόταν με βολές όλμων που συνεχώς ρίχναν βλήμματα μπροστά μέσα στο δάσος της κορυφής του Κάναλου. Εδώ τώρα αρκετά παραστατικά αποκαλύφθηκε το αρχικό σχέδιο επιχείρησης του ανιπάλου που ήταν ο εγκλωβισμός τη νύχτα του ανιάρτικου συγκροτήματος που στρατοπέδευε στον Κάναλο και με μια αιφνιδιαστική έφοδο την ημέρα να πετύχουν την πλήρη συντριβή του. Μπορούμε να υπολογίσουμε τις τεράστιες αρνητικές συνέπειες που θα είχε για τους αντάρτες τούτης της περιοχής αν πραγματοποιούνταν το σχέδιο αυτής της επιχείρησης του ανιπάλου.

Πριν εγκαταλείψουμε τις κορφές του Κάναλου, το οπλοπολυβόλο μας έστειλε κάμποσες ριπές προς τον επιπόνημο αντίπαλο που κινούνταν απ' την κατεύθυνση της Απιδιάς. Η κίνησή μας προς Μαυρόλογο γίνεται την ημέρα, μέσα απ' τα πυκνά έλατα, ακολουθώντας τον

Αποστολός Βαγγέλης απ' το Μαστρογιάννη Καρδίτσας. ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' το Μάη του 1946. Ο υπ' αριθ. 4 μαχητής της αντιστασιακής Ομάδας Νικηταρά. Υπολοχαγός του ΔΣΕ.

Μαφούνης Γιάννης του Ηρακλή απ' τη Δρανήσια Καρδίτσας. ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' ης 17 Ιούλη του 1946. Πιάστηκε το 1949, βασανίστηκε, καταδικάστηκε απ' το στρατοδικείο σε ισόβια δεσμά. Κλείστηκε για πολλά χρόνια σε φυλακές, σε στρατόπεδα εξορίας. Παρά ης δυσχέρειες και πιέσεις αρνείται να κάνει δήλωση μετανοίας. Έμεινε πιστός στα ιδανικά του ΚΚΕ.

ντορό του άλλου τμήματος. Στην κίνησή μας ο τελευταίος εξαφάνισε με κλαριά από έλατο τα ίχνη του ντορού μας. Η κούραση απ' τη χθεσινή μάχη, απ' την πορεία γίνεται αισθητή. Ευτυχώς που τις βραδινές ώρες έξω απ' το χωριό Μολόχα συναντηθήκαμε με το υπόλοιπο συγκρότημα. Στάλθηκε συνεργείο να μαζέψει τρόφιμα στο χωριό και να πάρει επαφή με την οργάνωση.

5 Αυγούστου. Απ' την οργάνωση απ' τους κατοίκους αυτού του χωριού δεν συναντούμε τη συμπάθεια που συναντούσαμε στα χωριά που αφήσαμε. Την προηγούμενη μέρα είχαν περάσει αποσπάσματα χωροφυλακής και τους προειδοποίησαν για τις συνέπειες που θα τους περιμένουν εκείνους που θα συνεργαστούν με τους αντάρτες. Επικρατούσε ένας φόβος, μια επιφύλαξη, απόφευγαν με τον τρόπο τους την επαφή μαζί μας. Απ' τα μανδριά του Μανούκα συγκεντρώσαμε λίγο ψωμί και τρόφιμα. Το πέρασμά μας σε τούτο το χωριό υπαγορεύτηκε

όχι μονάχα για να μπορέσουμε να απομακρυνθούμε και να αποφύγουμε σύγκρουση με τις πολυάριθμες δυνάμεις του αντιστάτη που κινήθηκαν προς καταδίωξή μας, αλλά και να συναντηθούμε με την ανταρτοομάδα του Ίταμου. Με πορεία τη νύκτα περάσαμε το Σαραντάπορο και στρατοπεδεύουμε έξω απ' τα Γιαννουσείκα.

6 Αυγούστου. Παρόμοια κατάσταση τρόμου και έντονης ανησυχίας διαπιστώνουμε και σε τούτο το χωριό. Ο πληθυσμός είχε τρομοκρατηθεί απ' το πέρασμα των αποσπασμάτων. Με δυσκολία μαζέψαμε λίγο ψωμί το οποίο αμέσως το κάναμε διανομή. Παρά το γεγονός ότι το ψωμί που συγκεντρώθηκε ήταν ανεπαρκές για τις ανάγκες μας, ωστόσο η διοίκηση αυτή τη φορά δεν θεώρησε σκόπιμο να επιστρατεύσουν σφαχτά απ' τους κατοίκους για να καλύψουν τις ανάγκες της τροφοδοσίας του τμήματος. Εδώ πάρθηκε επαφή με την ανταρτοομάδα του Ίταμου και κανονίστηκε το μέρος και ο χρόνος συνάντησης στη Μούχα στις 8 Αυγούστου.

7 Αυγούστου. Ο Βαγγέλης Κελεπούρης με άλλους τρεις αντάρτες πήρε αποστολή απ' το Νικητρά να πάει για το Παλιοζογλόπι. Θυμάμαι σε η άσχημη κατάσταση βρίσκονταν τα παπούτσια αυτών των ανταρτών. Σε άλλους είχαν βγει τα δάχτυλα έξω, σε άλλους είχαν ξεκολλήσει οι σόλες. Η ομαδούλα αυτή περνώντας από κάπι μανδριά στο Παλιοζογλόπι τροφοδοτήθηκε και την άλλη μέρα βρίσκεται έξω απ' το χωριό Καταφύγι. Αυτή τη μέρα γινόταν πανηγύρι στην Καρδίτσα και οι κάτοικοι των ορεινών χωριών πήγαιναν σ' αυτό.

Η ομάδα αυτή με πρωτοβουλία του Βαγγέλη στίνει φυλάκιο κοντά στο δρόμο, σταμάτησε τέσσερις πολίτες που πήγαιναν στο παζάρι και μ' αυτούς άλλαξαν τα παπούτσια. Οι αντάρτες φόρεσαν τα καινούργια και δώσαν στους πολίτες τα παλιά. Για την πράξη αυτή ο Νικητράς μόλις έμαθε έκανε αυστηρή παρατήρηση του Βαγγέλη, ενώ ο Αγριφιώτης, όταν αργότερα έγινε αρχηγός, τον απείλησε να τον στείλει στο ανταρτοδικείο.

8 Αυγούστου. Η φάλαγγα κινείται την ημέρα. Τα πολλά έλατα που υπάρχουν εδώ επέτρεπαν η φάλαγγα να γίνεται απαραίτητη. Θυμάμαι αυτή την πορεία, γιατί τα παπούτσια μου είχαν ξεχαρβαλωθεί, το ένα από αυτά με πάτησε και εξαναγκάστηκε τελικά και τα δυο να τα βγάλω και να βαδίζω ξυπόλητος. Δεν ήμουν ο μοναδικός που βρισκόμουν σ' αυτή τη θέση. Στο όμορφο χωριουδάκι Μούχα που φθάσαμε γίνεται τώρα η συνάντηση με την ανταρτοομάδα του Περιηλί Παπαδημητρίου (Ίταμου) όπου συμμετείχε ο Χρήστος Κορώνης και ο Σπύρος Τσελιγιάννης (Λευτέρης). Οι δυο τελευταίοι πριν ενωθούν εί-

Κορώζης Κίτσος απ' το Τροβάτο Αργιθέας Καπετάνιος Τάγματος του ΕΛΑΣ. Μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' το Μάη του 1946. Υπαρκηγός της πρώτης αντάρτισμαδας του Ίταμου. Αργότερα καπετάνιος αντάρτικου συγκροτήματος με διοικητή τον Κίτσο Παπαϊωάννου. Απ' το Φλεβάρη του 1947 καπετάνιος τάγματος στο Αρχηγείο Κόζιακα. Έπασε το Μάη του 1947. Στη φωτογραφία στο κέντρο ο Κίτσος Κορώζης ανάμεσα σε δυο αντάρτες.

χαν χωριστές ομαδούλες. Ο Κορώζης και ο Λευτέρης είχαν γένια.

Ανάμεσα σε όλους αυτούς ξεχώριζε ο πελώριος Κορώζης. Δεν ήταν μονάχα οπλισμένος αλλά συνέχιζε να κρατάει και την όμορφη και καλοζωγραφισμένη γκλίτσα του τσέλιγκα. Στη συνάντηση αυτή πήρε μέρος και ο Βασίλης Μπότσας (Αγριαφιιώτης) σαν εκπρόσωπος της αυτοάμυνας του Νομού Καρδίτσας. Είχε κι αυτός γένια, ήταν οπλισμένος με πιστόλι. Εδώ στη Μούχα όχι μονάχα τροφοδοτηθήκαμε για τα καλά, αλλά υπήρχε και ένας μπαλωματής-μάστορας που μας επισκεύασε τα παπούτσια όλων μας.

9 Αυγούστου. Το συγκρότημα παίρνει το δρόμο της επιστροφής στην περιοχή του. Όλοι μας νιώθαμε χαρά για το ότι γυρίζαμε στα μέρη μας. Θεωρούσα τον εαυτό μου ικανοποιημένο που μου δόθηκε η δυνατότητα να δω τόσα πολλά και άγνωστα για μένα χωριά. Έτσι και σημείωνα στο ημερολόγιό μου που κρατούσα. «Όταν θα γυρίσω στο χωριό μου θα έχω να λέω για τόσα άγνωστα χωριά και μέρη που είδα». Ποιος όμως μπορούσε τότε να φανταστεί πόσο μακρινό θα ήταν το δρομολόγιο που πήρα, τόσο από άποψη αποστάσεων, όσο και από άποψη χρόνου. Χρειάστηκε να περάσω όχι μονάχα πολυάριθμα χωριά, αλλά και να αλλάξω περιοχές, να περάσω πολλά σύνορα ξένων κρατών, να καταλήξω πολιτικός πρόσφυγας στη μακρινή Κεντρική Ασία, να επιστρέψω τελικά στην πατρίδα μου ύστερα από 38 χρόνια.

Η επόμενη στάση γίνεται έξω απ' το χωριό Γιαννουσέικα. Από εδώ στάλθηκε ένα τμήμα του Νικητάρá να χτυπήσει το σταθμό κωροφυλακής Καροπλεσιού. Ο αστυνόμος αυτού του χωριού, που είχε πάρει μρωδιά το ηλληλοσύστημα των ανταρτών, έγκαιρα πήρε το τμήμα του και έφυγε προς Κλεισό. Απ' το κτίριο του σταθμού κωροφυλακής, απ' τις αποθήκες, πάρθηκαν ρούχα, άρβυλα, σφαίρες.

10 Αυγούστου. Στη θέση Μέγα Λάκο σε ένα μικρό μαχαλά γίνεται η επόμενη στάθμευσή μας. Διαπιστώθηκε και εδώ η ίδια κατάσταση, ο πληθυσμός κατατρομαγμένος. Πριν από δυο μέρες είχαν περάσει από εδώ τα αποσπάσματα της κωροφυλακής και ειδοποίησαν τους κατοίκους ότι όποιος προσφέρει και την μικρότερη υπηρεσία στους αντάρτες, θα τους δώσει ψωμί, πληροφορίες, θα κάνει τον σύνδεσμο κλπ., θα τιμωρηθεί με τον πιο αυστηρό τρόπο. Το λιγότερο που τους περίμενε ήταν φυλακή και εξορία. Ο κόσμος που ζούσε εδώ στους σκόρπιους μαχαλάδες είχε παγώσει. Φοβήθηκε σε τέτοιο βαθμό που ακόμα και δικοί μας άνθρωποι απόφευγαν να μας εξυπηρετήσουν. Ευτυχώς που ένας αγωνιστής, ο Γιάννης Κουμαρέλος, μας οδήγησε από αυτό το χωριό μέχρι τη ρεματιά που ήταν ο μύλος.

Ο αντίπαλος όχι μονάχα είχε εντοπίσει την ύπαρξή μας εδώ στο χώρο της Ευρυτανίας, αλλά και πήρε μια σειρά μέτρα να μας φράξει το δρόμο προς αυτή την περιφέρεια. Όλη αυτή την δουλειά την είχε αναλάβει ο ίδιος ο διοικητής κωροφυλακής του Νομού Ευρυτανίας. Είχαν σχεδιαστεί και μια σειρά άλλα μέτρα για το σκοπό αυτό όπως συγκρότηση ένοπλων «εθνικόφρονων» ομάδων Μονάδων Ασφαλείας Υπαίθρου (ΜΑΥ).

Για την πραγματοποίηση αυτού του σκοπού ειδοποιήθηκαν οι κάτοικοι όλων των γύρω χωριών, χωρίς εξαίρεση δεξιοί και αριστεροί να συγκεντρωθούν στις 11 Αυγούστου στο χωριό Κλεισόσ, όπου θα τους μιλούσε για όλα αυτά ο ίδιος ο διοικητής κωροφυλακής Καρπενισίου. Προγραμματιζόνταν ένα είδος συλλαλητηρίου. Εκεί θα λύνονταν και πρακτικά αυτός ο σκοπός, με την οργανωτική συγκρότηση αυτών των ομάδων, τον εξοπλισμό τους, κ.λ.π.

Όλα τα παραπάνω ήταν γνωστά στην διοίκηση των ανταρτών. Παρά τις δυσκολίες που συναντούσε, κατά κύριο λόγο έλλειψη συνδέσμων-οδηγών, η διοίκηση αποφασίζει να μπουν οι αντάρτες στο χώρο της Ευρυτανίας και να ματαιώσουν τα σχέδια της αναγκαστικής επιστράτευσης του πληθυσμού. Στη διείδυση αυτή εκτός από τους αντάρτες του Μπελή και Νικητάρá, έπαιρναν μέρος και οι ομάδες του Κορώνη και του Λευτέρη. Εδώ ξεχώρισε και πέρασε μ' αυτές τις ομάδες ο

Παντελής Λιάσκας (Πελοπίδας).

Χωριστήκαμε σε δυο τμήματα, στο δεξιό μέρος κινούνταν οι αντάρτες του *Νικητάρá-Κορώζη-Λευτέρη* και στην αριστερή κατεύθυνση οι αντάρτες του Μπελή.

Η μάχη της Τριφύλλας, η απήκηση και η σημασία της

Αυτή την βραδιά το συγκρότημα του Μπελή που ανήκα κινούνταν προς Τριφύλλα απ' την αριστερή κατεύθυνση. Η κίνηση γίνονταν την νύχτα, μέσα στο δάσος και χωρίς σύνδεσμο απλώς με προσανατολισμό. Επικεφαλής της εμπροσθοφυλακής ήταν ο Κώστας Παλαιολόγου, που κάπως γνώριζε τα μέρη απ' τον ΕΛΑΣ. Προϋποθέταμε ότι το αντίρροπο της Τριφύλλας που κατευθυνόμασταν ήταν πιασμένο. Γι' αυτό η φάλαγγα κινούνταν με κάποια μέτρα ασφάλειας. Η ανατολή του ήλιου έπαιρνε να ροδοκοκκινίζει όταν πλησιάζαμε στην τελευταία κορυφογραμμή του αντερίσματος. Είχε τελειώσει το δάσος και άρχισε η γυμνή ράχη. Αυτή τη φορά βάδιζα μαζί με τον Κώστα Παλαιολόγου στην εμπροσθοφυλακή της φάλαγγας. Και να τώρα στον ορίζοντα της ράχης και σε απόσταση 10-15 μέτρων αντικρίζουμε ανθρώπινη φιγούρα η οποία κινούνταν. Ήταν ο σκοπός ενόπλιου τμήματος «εθνικοφρόνων» που είχε στήσει φυλάκιο-ενέδρα σε τούτο το πέρασμα. Του φωνάζουμε να μας πει ποιος είναι. Αιφνιδιάστηκε, ρίχνει μια τουφεκιά και φωνάζει, «στα όπλα, αντάρτες». Ακολουθούν τα δικά μας πυρά, εγώ με το ατομικό και ο Παλαιολόγου ρίχνει ριπές με το αυτόματο. Εκεί ο Παλαιολόγου δίνει το σύνθημα, φωνάζοντας δυνατά «απάνωτους», δεν καθυστερούν και οι άλλοι αντάρτες, μόλις άκουσαν την προσαγή για μάχη, αμέσως ακροβολίζονται, παίρνουν διάταξη, ανοίγουν πυρά, αρχίζουν την επίθεση. Απ' την πλευρά της ενέδρας δεχτήκαμε απαντητικά πυρά, μεταξύ των οποίων και ριπές ενός οπλοπολυβόλου. Ωστόσο η αντίστασή τους δεν κράτησε πολύ. Μπροστά στην ορμητική δική μας επίθεση και στις δυνατές φωνές που την συνόδευαν οι «εθνικόφρονες» το 'βαλαν στα πόδια. Εκεί δεχόμαστε πλευρικά πυρά από ένα απόσπασμα χωροφυλακής που είχε κι αυτό φυλάκιο-ενέδρα πιο αριστερά απ' τους ΜΑΥδες. Είχε βγει ο ήλιος όταν η επίθεση στρέφεται προς τα εκεί. Οι χωροφύλακες μόλις αντιλήφθηκαν ότι οι «εθνικόφρονες» εγκατέλειψαν τις θέσεις τους ακολούθησαν κι αυτοί το παράδειγμά τους. Τους βλέπαμε πώς τρέχαν μέσα στις πλαγιές, στις χαράδρες με κατεύθυνση τον Κλεισό να σωθούν.

Στον τόπο της ενέδρας βρήκαμε εγκατελειμένο ένα όπλο, μερικές ταινίες με σφαίρες, δίκωκα, κουτιά με τσιγάρα. Κανένας μας δεν περίμενε τέτοια γρήγορη και εύκολη έκβαση της μάχης.

Τελείως διαφορετικά εξελίχθηκε η μάχη στην δεξιά κατεύθυνση που ενεργούσαν οι αντάρτες των Νικηταρά-Κορώζη-Λευτέρη. Εκεί δόθηκε μια σκληρή και διαρκής μάχη με τα εχθρικά αποσπάσματα, η οποία άρχισε τις πρωινές ώρες και τέλειωσε το απόγευμα. Ο τομέας αυτός ήταν πιασμένος με σημαντική δύναμη αποσπασμάτων, που όχι μονάχα αντιστάθηκαν μα και πέρασαν σ' αντιπίθεση, κάνουν προσπάθεια να κυκλώσουν τους αντάρτες. Η μάχη διεξήχθη μέσα στο δάσος από κονινή απόσταση από δέντρο σε δέντρο. Ψυχή της μάχης ήταν ο Λευτέρης και ο Πελοπίδας, που γνώριζαν καλά τούτα τα μέρη. Ο Γάκης απ' το Παλαμά ήρθε στα χέρια με τον αστυνόμο του Καροπλεσιού, μονομάχησε για κάμποση ώρα και βγήκε νικητής. Το αμερικάνικο τόμσον του νεκρού ενωμοτάρχη γίνεται λάφυρο των ανταρτών. Το τμήμα που πολεμούσε σ' αυτό τον τομέα ενισχύθηκε από μια ομάδα του Μπελή. Τις απογευματινές ώρες, τα αποσπάσματα υποχωρούν πανικόβλητα, αφήνοντας στο πεδίο της μάχης αρκετά πυρομαχικά που ενίσχυσαν σημαντικά τα όπλα μας.

Οι αντάρτικες ντουφεκίες που ακούστηκαν αυτή τη μέρα στην Τριφύλλα και η πετυχημένη έκβαση αυτής της μάχης είχαν τόσο μεγάλη απήχηση που ξεπέρασε τα όρια του νομού Ευρυτανείας, προκάλεσε ανησυχία στην ίδια την Κυβέρνηση της Αθήνας. Οι κεντρικές εφημερίδες της πρωτεύουσας με την ειδησεογραφία τους τότες πιο πολύ συνέβαλλαν για το μέγαλωμα του πανικού που προκάλεσε αυτή η μάχη. Απέβαζαν τον αριθμό των ανταρτών στους 300, μιλούσαν «πιθανόν να εισέβαλαν εκ των έξωθεν» και μια σειρά άλλες ανύπαρκτες ανοησίες. Δεν έμεινε πίσω σ' αυτά και η ανακοίνωση του ΓΕΣ, διαβάζουμε: «300 περίπου Κ/συμμορίτες υπό τον Μπελήν, προσέβαλαν αιφνιδιαστικώς και εκ πολλών κατευθύνσεων εις την ορεινήν τοποθεσίαν, Τριφύλλα, Φουρνά της περιοχής Ρούμελης, ευρισκομένην δύναμην χωροφυλακής εξ 60 χωροφυλάκων. Η δύναμης της χωροφυλακής, μετά αντίστασιν ημισείας ώρας, ηναγκάσθη, προ της υπεροχής των Κ/συμμοριτών, να υποχωρήσει. Αι απώλειαι των χωροφυλάκων ανήλθων εις 17 ανυποσούμενους». (ΓΕΣ ΔΙΣ σελ. 96).

Κι αυτή η ανακοίνωση του ΓΕΣ είναι γεμάτη ανακρίβειες, όπως: α) Η συνολική δύναμη των ανταρτών ήταν περίπου γύρω στους 75 άνδρες. β) Η δύναμη των αποσπασμάτων χωροφυλακής ενισχυμένη με τους οπλισμένους «εθνικόφρονες» των χωριών ήταν πολύ μεγαλύτερη,

ίσως δυο και τρεις φορές παραπάνω. γ) Στο πεδίο της μάχης υπήρξε μονάχα ένας νεκρός του αντιπάλου.

Η έκταση του πανικού που επικράτησε ύστερα από αυτή την μάχη στους κόλπους της κυβέρνησης φαίνεται και απ' το γεγονός, όταν κατά το μεσημέρι στον ουρανό της Τριφυλλίας φθάνουν επι τόπου δυο πολεμικά αεροπλάνα, τα οποία κατεβαίνουν χαμηλά, κάνουν στροφές κατά μήκος των αντερισμάτων της Τριφυλλίας, δεν ανοίγουν πυρά, αλλά κάνουν συνεχώς αναγνώριση. Το γεγονός αυτό και μόνο, όπ στις 11 Αυγούστου 1946 το ΓΕΣ, για πρώτη φορά απ' την έναρξη των αντάρτικων συγκρούσεων εξαναγκάζεται να χρησιμοποιήσει αεροπλάνα και να τα στείλει στο πεδίο της μάχης μιλάει μόνο του για όλα.

Η μάχη αυτή είχε και ένα άλλο εντυπωσιακό αποτέλεσμα, απ' την μια μεριά ματαίωσε την προγραμμασζόμενη γενική συγκέντρωση των κατοίκων της περιοχής Ευρυτανίας στο Κλεισό και απ' την άλλη ανέτρεψε της προσπάθειας της δεξιάς αυτού του νομού να επιστρατεύσει και να εξοπλίσει με το ζόρι τους κατοίκους αυτής της περιοχής. Όλοι οι χωρικοί αυτής της περιφέρειας μεταξύ των οποίων και οι ίδιοι οι «εθνικόφρονες» αρνήθηκαν να πάρουν όπλα, ύστερα από αυτή την εντυπωσιακή επιτυχία των ανταρτών. Τις βραδινές ώρες, οι αντάρτες του Μπελή και Νικητάρá κάνουντας πορεία μέσα στα μεγάλα έλατα αυτού του τόπου, κινούνται προς την κατεύθυνση της Βουργάρας. Στην περιοχή της Ευρυτανίας έμεινε μια μικρή ανταρτοομάδα με το Λευτέρη και τον Κορώζη.

12 Αυγούστου. Ήταν νύχτα ακόμα όταν στήσαμε λημέρι κοντά στις κορφές της Βουργάρας. Από αυτό το μέρος μόλις έφεξε ανηκρυσσαμε τον θεσσαλικό κάμπο, τα μέρη του χωριού μας, αμέσως μας έφυγαν εκείνες οι πενιχρές εντυπώσεις που προκάλεσε εκείνη η ολιγοήμερη απομάκρυνση από αυτό το χώρο. Ήταν να θαυμάζει κανείς εδώ την εξαιρετική ομορφιά που παρουσίαζε η φύση αυτής της δασομένης βουνοκορφής. Παλιότερα την παρατηρούσαμε από μακριά, τώρα είμαστε επί τόπου, την καμαρώνουμε με τα μάπα μας. Έχει κανείς πολλά να ζηλέψει περνώντας απ' ης ομαλές πηλαγίες της Βουργάρας. Το πυκνό δάσος, τα ίδια και ψηλά φουντωτά έλατα, ανάμεσα σ' αυτά καμιά λακούλα με πυκνοφυτεμένες πράσινες φταίρες, εκείνος ο γνήσιος δροσερός και κατακάθαρος αέρας. Από δω θα γινόνταν η αναγνώριση για ης δυνατότητες να ξαναπεράσουμε στα μέρη μας.

Είναι η δεύτερη μέρα που δεν είχαμε βάλει μπουκιά ψωμί στο στόμα μας. Η πείνα θερίζει για τα καλά τα σωθηκά μας. Εκεί ανάμεσα στα έλατα και στις λακούλες, μαζεύαμε χόρτα που προσφέρονταν για

μάσημα, που ήταν λιγότερο πικρά και τα τρώγαμε να παρηγορήσουμε τα άδεια στομάχια μας. Το πρόβλημα της τροφοδότησης του τμήματος ήταν το πρώτο θέμα που απασχολούσε την διοίκηση. Θεωρήθηκε πιο σωστό να κατευθυνθούμε προς Κάναλο – Απιδιά έχοντας σαν πρώτη επιδίωξη να καταπραϊνθεί η πείνα των ανταρτών. Η έλλειψη τροφής, σε συνδυασμό με την απουσία των απαραίτητων πληροφοριών, κάνει την διοίκηση να εγκαταλείψει μια πρώτη σκέψη να χτυπηθεί αμέσως το αστυνομικό τμήμα της Ρεντίνας.

Σ' αυτό το λημέρι εκδηλώθηκαν και οι πρώτες προστριβές ανάμεσα στους αρχηγούς το Νικητάρá απ' την μια μεριά και του Μπελή και Παλαιολόγου απ' την άλλη. Σε κάποιο βαθμό το περιεχόμενο αυτό έφτασε και μέχρι εμάς. Η αιτία των διαφορών βρισκονταν στο θέμα του μελλοντικού χώρου δράσης καθώς και θέματα ποιος θα έχει προτεραιότητα στη διοίκηση. Ο Μπελής όπως ήταν φυσικό, ενδιαφέρεται να αναπτύξει δράση πιο κοντά προς το χώρο της Ρούμελης που ανήκε, ενώ ο Νικητάρás στο θεσσαλικό χώρο. Δεν ήταν απαλλαγμένες αυτές οι σκέψεις από σημάδια τοπικισμού. Ευτυχώς χάρη στην επιμονή του Νικητάρá αυτές οι διαφορές παραμερίστηκαν, δόθηκε η σωστή λύση, αποφασίστηκε και τα δυο συγκροτήματα να συνεχίζουν να δρουν στο άμεσο μέλλον μαζί και στον ίδιο χώρο, δίνοντας κάποια προτεραιότητα σε ζητήματα γενικού χαρακτήρα στον Νικητάρá, μια και βρισκονταν στο θεσσαλικό χώρο.

13 Αυγούστου. Μας είχε πάρει μέρα όταν φθάσαμε και σπίσαμε λημέρι στην γνωστή για όλους μας τοποθεσία Κάναλο. Απ' την παρατήρηση που έγινε δεν διαπιστώθηκε κάπου εδώ κοντά ύπαρξη εχθρικών δυνάμεων. Η εξάντληση, απ' την πείνα απ' την πορεία βρίσκεται στο έπακρο. Πέρνονται αμέσως μέτρα για την κάλυψη των αναγκών επισιτισμού του τμήματος. Στέλνεται ένα συνεργείο με επικεφαλής τον Ευριπίδη Τσαρούχα, σ' αυτό συμμετείχα και εγώ με τον Παναγιώτη Πουρνάρα, πήγαμε στους συνοικισμούς και στα μανδριά της Παλιοαπιδιάς, συγκεντρώσαμε ψωμί, σφαικτά, άλλα τρόφιμα, τα φορτώσαμε σε ζώα και τα πήγαμε στο Κάναλο. Ο επικεφαλής του συνεργείου γνώριζε καλά τις δυνατότητες της κάθε οικογένειας και βάση αυτού του κριτηρίου έγινε και η συγκέντρωση τροφίμων και σφαικτών.

ΤΑ ΣΚΛΗΡΑ ΑΝΤΙΠΟΙΝΑ ΤΟΥ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

α) Λεπλασίες περιουσιών και ξεκλήρισμα οικογενειών

Άσκημα μαντάτα μου έφερε αυτό το βράδυ στις 13 Αυγούστου ο Βασίλης Τσαρούκας (Τσακάλοφ) που μόλις επέστρεψε απ' το Θρασίμι. Αυτά αφορούσαν την τύχη τριών οικογενειών του χωριού μας που τα παιδιά τους είχαν πάρει το δρόμο του βουνού. Δεν είχαν περάσει 3-4 μέρες από τότε που εμείς οι τρεις αγωνιστές της Δρανίτσας, Κασιός Μήτσος, Μαφούνης Γιάννης και Μπουρλής Γιώργος ακολουθήσαμε τους αντάρτες, και το γεγονός αυτό έφτασε στα αφτιά των κρατικών αρχών. Η είδηση για την δική μας απόφαση, να βγούμε στο κλαρί, να διαλέξουμε το δρόμο της τίμιας αντίστασης και όχι της υποταγής προκαλεί τη λύσσα των οργάνων του μοναρχοφασιστικού κράτους. Έπρεπε τώρα κάποιος να τα πληρώσει, να ξεσπάσουν σε κάποιους, να βρεθούν τα εξιλαστήρια θύματα, και πάνω απ' όλα να παρθούν τέτοια σκληρά αντίποινα που να μην επεκταθεί αυτό το κακό, να μην μιμηθούν το παράδειγμά μας άλλοι χωριανοί μας αγωνιστές που ήταν έτοιμοι γι' αυτό. Μονάχα τα πιο σκληρά αντίποινα πίεσης, εκφοβισμού και τρομοκρατίας θα μπορούσαν να εμποδίσουν το αγωνιστικό ρεύμα αυτής της εποχής, να εμποδίσουν την σταθερή θέληση των αγωνιστών να ακολουθήσουν τους αντάρτες.

Και να τώρα ένα τρομερό σχέδιο μπαίνει σε εφαρμογή και το οποίο πρόβλεπε το ξεκλήρισμα και την εκτόπιση απ' τις κατοικίες τους των οικογενειών που είχαν αντάρτες, με την σύλληψη όλων των υπόλοιπων μελών και την εξόρισή τους στα στρατόπεδα. Τη λεπλασία των περιουσιών τους, το ρήμαγμα των σπιτιών, το άρπαγμα των γιδοπροβάτων. Για το σκοπό αυτό, ειδικά αιμοσπάσματα χωροφυλακής, συνοδευόμενα από ένοπλες ομάδες «εθνικοφρόνων», κινούνται απ' το Τσαμάσι, το Λεοντάρι και την Καϊτσα, παίρνουν παγανιά τα δάση, ρίχνουν επιδεικτικά χωρίς να υπάρχει λόγος ντουφεκίες στον αέρα, όποιον αγρότη συναντούν στην πορεία τον συλλαμβάνουν, τελικά φθάνουν και κυκλώνουν την Άνω Δρανίτσα. Από δω τώρα μπαίνει σε εφαρμογή το επαίσχυντο σχέδιο των απάνθρωπων αντιποίνων. Συλ-

λαμβάνουν όλα τα μέλη των τριών οικογενειών, Κατοπή, Μαφούνη, Μπούρλη, χωρίς εξαίρεση γερόντους, γριές, γυναίκες, ανήλικα αγόρια και κορίτσια, τους βρίζουν, τους κακοποιούν, δεν τους αφήνουν να πάρουν τίποτε μαζί τους απ' τα σπίπα τους, τους δένουν με μια τριχιά και με αυστηρή συνοδεία τους περνούν επιδεικτικά μέσα απ' την Κάτω Δρανίτσα, τους σπρώχνουν, τους φωνάζουν να περπατούν βιαστικά και να μην κοιτούν γύρω τους. Οι κάτοικοι του Κάτω Χωριού κατατρομαγμένοι και αγανακτισμένοι παρακολουθούν από μέσα απ' τα παράθυρα αυτό το τρομερό θέαμα. Όπως ήταν δεμένοι περνούν μέσα απ' το ποτάμι, και όταν πς βραδινές ώρες φθάνουν στο σταθμό της Ξεναιάδας τους στοιβάζουν όπως ήταν βρεμένοι μέσα σε κλούβα χωρίς να γνωρίζουν για πού. Το πρωί έμαθαν ότι βρίσκονται στο Δομοκό. Εκεί βρίσκονται μπροστά σε μια πιο τρομερή κατάσταση. Φθάνει μια ομάδα ενόπλων «εθnikοφρόνων» και με το έτσι θέλω παραμερίζουν τον σκοπό χωροφύλακα και αρχίζουν να τους χτυπούν, όπως ήθελαν και όπως μπορούσαν, βρίζοντας με πς πιο αισχρές κουβέντες, τους αποκαλούσαν βούλγαρους, κ.λ.π. Ευτυχώς που ένας αξιωματικός του στρατού που άκουσε τα κλάματα των ανηλικών έφτασε επιτόπου, τους έδιωξε καταδιάζοντας και βρίζοντας, λέγοντας: «Ντροπή σας, αίσχος π σας φταίνει τα γυναικόπαιδα, αν είστε παλικαράδες να πάτε να τα βάλετε με τους αντάρτες, που είναι στην Τριφύλλα, αν έχετε κώλο πηγαίνεται να τους πιάσετε».

Το δεύτερο σκέλος αυτού του αισχρού σχεδίου των αυπποίνων του ρημάγματος των σπιτών και των λεηλασιών των περιουσιών το αναλάμβαναν τώρα να το πραγματοποιήσουν οι οπλισμένοι κι ασύδοτοι συμμορίτες του παρακράτους, οι οποίοι γι' αυτό το σκοπό ακολουθούσαν τα λεγόμενα αποσπάσματα καταδίωξης. Με πς πράξεις τους τώρα, αυτά τα ρεμάλια της τύχης, οι χαραμοφάπδες της κοινωνίας, έδειξαν κι αυτή τη φορά σ' όλη την έκτασή τους την κοινωνική τους προέλευση, το πραγματικό πρόσωπό τους, πς επιδιώξεις τους, τα «ηθικά τους κίνητρα» τα «ιδανικά τους» την «εθnikοφροσύνη τους». Μπαίνοντας τώρα μέσα στα εγκαταλειμμένα σπίπα και φεύγοντας έμειναν σ' αυτά οι γυμνοί τοίχοι. Ό,π υπήρχε τώρα μέσα σ' αμπάρια αυτών των σπιτών, στάρι, καλαμπόκι, κριθάρι, τυρί, φλουκιαστές, βελήτζες, προίκες, ρούχα φορτώνονται στα στρατευμένα ζώα και παίρνουν το δρόμο για τα σπίπα των καινούργιων «νοικοκυραίων». Απ' το σπίπ μας δεν ξέχασαν να πάρουν ακόμα τα φκιάρια, τα τσεκούρια, πς σκεπαρνιές, πς κοσιές, τους λαστούς, τον αργαλειό. Ολόκληρο το κοπάδι με τα γιδοπρόβατά μας, το οδήγησαν έξω απ' το χωριό Νεζερό και εκεί το

Αντωνοπούλου Βαία, σύζυγος του Χρήστου Αντωνόπουλου με την κόρη της Δήμητρα εξόριστες στο Νησί Σίκινο το 1946. Τα αντίποινα του μεταβαρκεζιανού κράτους σε βάρος των μελών των οικογενειών των αγωνιστών της Εθν. Αντίστασης δεν έχουν όρια. Δεν αρκέστηκαν στους βασανισμούς, στο άρπαγμα των περιουσιών μα και τους εκτόπισαν στα μακρινά ξερονήσια.

μοίρασαν μεταξύ τους. Όπως μάθαμε αργότερα για το μοίρασμα του κοπαδιού, παραλίγο να πιασούν μεταξύ τους.

Την ίδια τύχη είχα τα βόδια, οι γελάδες κ.λ.π. Με τον ίδιο τρόπο λήστεψαν και τα άλλα δυο σπία των ανταρτών.

Οι περιπτώσεις αυτές που έλαβαν χώρα στη Δρανισιά δεν ήταν μοναδικές, το έργο των ανηφοιών και των λεηλασιών περιουσιών οικογενειών που είχαν αντάρτες είχε πάρει τότε γενικό χαρακτήρα. Την ίδια τύχη είχαν οι περιουσίες, τα κοπάδια του Γιώργου Βλαχογιώργου απ' την Αγόριανη, του Χρήστου Αντωνόπουλου απ' την Πάπα, και πολλών άλλων αμέτρητων αγωνιστών.

β) Η λαϊκή μούσα αποκαλύπτει την Ιστορική αλήθεια της τρομερής εκείνης περιόδου

Το κείμενο των παρακάτω στοιχείων που σύνθεσε εκείνες τις θυελλώδεις στιγμές ένας απλός αγρότης αυτής της περιοχής και που είναι αφιερωμένοι στην έκβαση της τύχης μιας πολυμελούς επαναστατικής οικογένειας του τσέλιγγα Γιώργου Βλαχογιώργου απ' την Άνω Αγόριανη είναι αρκετά παραστατική.

Ο ΒΛΑΧΟΓΩΡΓΟΣ

Ο Βλαχογιώργος είμαι εγώ
που τώρα θα μιλήσω
οι τρομοκράτες μ' έστειλαν
εξόριστο να ζήσω.

Εγώ είχα σάνες πρόβατα
εγώ είχα σάνες γίδια,
κι ο φασισμός τα σκόρπισε
και τα 'κανε σκουπίδια.

Τα μανδρουστάσια ρήμαξαν,
και τα πουρνάρια κλαΐνε,
και τα πουλιά του τόπου μου
τώρα πικρά το λένε.

Και τα σκυλιά μου ορλιάζουνται,
τα σπίπα μου καμένα,
και εγώ ο γέρος ο βοσκός
ζω μακριά στα ξένα.

Είμαι αγδόντα δυο χρονών
και στα νησιά με πάνε
τώρα κοιτώ τα κύματα
τους βράχους να χτυπάνε.

Όταν χτυπάει η θάλασσα
το κύμα είναι άσπρο,
και μένανε με κλείσανε
στης Κύθηρας το κάστρο.

Τρία παιδιά σ' ανιάρπηκο
κορίτσι εξορία,
και δυο παιδιά στη φυλακή
για την ελευτερία.

Εγώ είμαι τώρα απσάλινος
όλο χορό τραγούδι,
μαζεύονται οι εξόριστοι
και λέμε καλαμπούρι.

Πάλε θα φκιάξω πρόβατα.
Πάλε θα φκιάξω γίδια,
κι αυτοί που με κατέστρεψαν
θα γίνουνε σκουπίδια.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΛΑΧΟΓΩΡΓΟΣ

Τσέλιγγας 82 χρονών

Απ' την Αγόριανη Δομοκού

εξόριστος στα Κύθηρα

Το αρχικό κείμενο αυτών των στίχων ανήκει σε ένα απλό αγρότη, ταλαντούχο κι αυτόβουλο ποιητή, το Μήτηρο Γάκο απ' την Κάτω Δρανίτσα, τον Πούσκιν αυτού του χωριού. Στο κείμενο αυτό αργότερα όταν ο γέρο τσέλιγγας βρίσκονταν εξόριστος στα Κύθηρα, οι συνάδελφοι του εκεί έκαναν μερικές διορθώσεις κυρίως ορθογραφικού συντακτικού χαρακτήρα.

γ) Οι μέθοδοι τρομοκρατίας, απάτης, εκβιασμού και εξαγοράς συνειδήσεων συνεχίζονται

Η τρομοκρατική εξόρμηση των οργάνων της κυβερνητικής εξουσίας αυτόν τον καιρό δεν ικανοποιείται με τα μέτρα που πάρθηκαν, προχώρησε πιο πέρα, χρησιμοποιώντας και άλλες μεθόδους πίεσης και την εξαγορά συνειδήσεων προς μιας άλλη μερίδα αγωνιστών που δεν συμπεριλήφθηκαν στα παραπάνω αντίποινα. Αρχίζει τώρα μια κινούργια καμπάνια που καλούσε τους καταδικωμένους αγωνιστές που κρύβονταν και ήταν έτοιμοι με την πρώτη ευκαιρία να πάρουν το δρόμο του βουνού, να παν να παρουσιαστούν στα τμήματα χωροφυλακής και τους υπόσχονταν ότι όποιος παρουσιάζονταν δεν είχε να υποστεί καμιά συνέπεια. Ταυτόχρονα μέσω των γνωστών «εθνικοφρόνων» του χωριού μας τους προειδοποιούσε, τους απειλούσε ότι όποιος δεν ανταποκριθεί σ' αυτό το κάλεσμα και δεν παρουσιαστεί, την οικογένειά του θα την περιμένουν τα γνωστά αντίποινα που υπόσθηκαν οι δικές μας οικογένειες. Δυστυχώς βρέθηκαν μια σειρά σύντροφοί μας καταδικωμένοι αγωνιστές και έπεσαν σ' αυτή την παγίδα. Βγήκαν απ' τις κρυψώνες και πήγαν και παρουσιάστηκαν. Απ' την στιγμή όμως που πέσαν στα χέρια τους, όλες οι υποσχέσεις που είχαν δοθεί ξεχάστηκαν και όλοι αυτοί οι συναγωνιστές στάλθηκαν στα στρατόπεδα. Όλο αυτό το τρομοκρατικό έργο των συλλήψεων, του ξεκληρίσματος, της εξαγοράς συνειδήσεων το συντόνιζε και το καθοδηγούσε ο διοικητής της υποδιοίκησης χωροφυλακής Σωφάδων υπομοίραρχος Χαλτούπης Παναγιώτης. Εδώ στα κρατητήρια, οι γονείς των παιδιών που είχαν ενταχθεί στο αντάρτικο δέχονται καθημερινά μια πολύπλευρη πίεση. Ο ίδιος ο υπομοίραρχος Χαλτούπης που χειρίζονταν όλη αυτή την υπόθεση, καλούσε επανειλημμένα τον πατέρα μου σ' ακρόαση, τον απειλούσε, τον παρακαλούσε, του έδινε απλόχερες υποσχέσεις να έρθει στα βουνά να με βρει και να με φέρει πίσω. Έδινε το γνωστό χωροφυλακίστικο λόγο πημής, ότι όχι μονάχα δεν θα συμβεί μαζί μου τίποτες, αλλά αμέσως θα απελευθέρωνε όλα τα συλληφθέντα μέλη της οικογένειάς μου. ακόμα αναλάβαινε να μου εξασφαλίσει δουλειά σε όποια πόλη θέλω, κ.λ.π., κ.λ.π. Αν μπορούσε ο πατέρας μου με την πικρή πείρα που είχε να πιστέψει στον χωροφυλακίστικο «λόγο πημής», να πέσει σε μια τέτοια παγίδα, να δεχτεί, να πάει να βρει, να με φέρει να με παραδώσει στα χέρια του λύκου. Προτίμησε να πάει στην εξορία στα Κύθηρα. Δίπλα σ' όλα αυτά, ο πατέρας μου γνώριζε πολύ καλά, θυμούνταν, την σταθερή υπόσχεση που είχα δώσει παλιότερα μηρο-

στά σε όλους, όπi άλλη φορά δεν πρόκειται να πέσω ζωντανός στα χέρια του αντιπάλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ

ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΑΝΤΑΡΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΝΤΑΙ

Στόχος των ανταρτών οι αστυνομικοί σταθμοί Ρεντίνας και Σμοκόβου

14 Αυγούστου. Η διοίκηση είχε αποφασίσει για το βράδυ στις 15 προς 16 Αυγούστου να χτυπηθούν ταυτόχρονα και οι δυο αστυνομικοί σταθμοί της Ρεντίνας και του Σμοκόβου. Χωριστήκαμε στα δυο, το ένα με τον Κέντρο θα πήγαινε στο Σμόκοβο και το άλλο με τους Μπελή και Παλαιολόγου στη Ρεντίνα. Εγώ έπαιρνα μέρος με το δεύτερο. Μόλις σουρούπωσε ξεκινήσαμε απ' τον Κάναλο και πριν ακόμα φέξει την άλλη μέρα στήσαμε λημέρι στην τοποθεσία Λεπούχι της Ρεντίνας.

15 Αυγούστου. Εδώ μας ανακοινώθηκε ο στόχος που έπρεπε να χτυπήσουμε, το σχέδιο ενέργειας, οι αποστολές της κάθε ομάδας. Δεν μπορέσαμε να εξασφαλίσουμε σύνδεσμο απ' το χωριό Ρεντίνα. Το ρόλο του σύνδεσμου τον έπαιζαν αντάρτες που γνώριζαν καλά τα μέρη αυτού του χωριού. Απ' το δρομολόγιο που είχε επιλεχτεί όπως ήταν νύχτα φθάνουμε στην άκρη του χωριού. Από δω και πέρα τα μέτρα ασφάλειας είναι πιο προσεκτικά, η κίνησή μας γίνεται με μεγάλη προφύλαξη. Ήταν ξαστεριά, προκωρούσαμε σιγά, πατώντας κυριολεκτικά στις μύτες των παπουτσιών για να μην κάνουμε θόρυβο. Οι δρόμοι αυτού του χωριού ήταν στρωμένοι με πέτρες, καλντερίμια, που όσο κι αν προσπαθούσαμε στην πραγματικότητα δεν μπορούσαμε να αποφύγουμε απολύτως το θόρυβο. Προς το στόχο κινούμασταν από δυο μεριές. Πλησιάζαμε το σπίτι του σταθμού με τη γνωστή αγωνία, περιμένοντας από στιγμή σε στιγμή να ακούσουμε το γνωστό «ΑΛΤ». Κάτι τέτοιο πράγμα δεν συνέβηκε ακόμα και όταν φθάσαμε στην πόρτα. Μια απορία, ένα αίνιγμα είναι αυτό για μας. Χτυπούμε την πόρτα, φωνάζουμε να βγουν έξω. Πάλι, ούτε φωνή ούτε ακρόαση. Τελικά πεισθήκαμε ότι εδώ δεν υπάρχει κανένας. Φάνηκε σ' όλους παράξενο, ενώ την ημέρα οι κωροφύλακες ήταν στη θέση τους, μόλις νύχτωσε τελείως

απρόοπτα εξαφανίστηκαν. Αργότερα μάθαμε ότι αυτό το τμήμα μόλις νύχτωσε εγκατέλειψε το χωριό και μέσω Σμόκοβο έφυγε προς Καρδίτσα. Το ίδιο συνέβηκε και με το αστυνομικό τμήμα Σμοκόβου. Κι αυτό μόλις νύχτωσε την ίδια βραδιά έφυγε για την Καρδίτσα.

Και τα δυο αυτά συμπτώματα θεωρήθηκαν τότε όχι τυχαία. Υπήρχε η εντύπωση, η υποψία ότι κάποιος δικός μας άνθρωπος, που γνώριζε τη σχεδιαζόμενη επιθετική ενέργεια πρόδωσε έγκαιρα αυτό το γεγονός και στους δυο αστυνομικούς σταθμούς και έτσι οι τελευταίοι έφυγαν χωρίς να πάθουν τίποτα.

Όλες οι υποψίες έπεφταν και έλεγαν ότι αυτός ήταν απ' το Σμόκοβο. Οι ψίθυροι και τα παράπλευρα σχόλια που γίνονταν μιλούσαν ότι αυτή τη δουλειά την έκανε ένας απ' τους δυο Σμοκοβίτες που γνώριζαν την επιχείρηση. Εννοούσαν τον Κώστα Κέντρο και το Μήτσο Καραντάνα, ότι αυτό δήθεν έγινε είτε ξεχωριστά, είτε συνηνομημένα. Αυτό όμως ήταν απλώς υποψία και υπόθεση χωρίς να επιβεβαιωθεί με κάποια στοιχεία. Εκείνο όμως που είναι γνωστό είναι ότι ο Νικηταράς μετά από αυτή την επιχείρηση διέταξε την προσωρινή κράτηση του Μήτσου Καραντάνα και μερικών άλλων κατοίκων του Σμοκόβου γι' αυτή την υπόθεση. Ύστερα όμως από μια μέρα αφήθηκαν ελεύθεροι.

16 Αυγούστου. Μετά την άτυχη κησινοβραδινή επιχείρηση για την κατάληψη του αστυνομικού σταθμού, το τμήμα μας αποτραβήχτηκε και έπιασε τα υψώματα έξω απ' τη Ρεντίνα. Μόλις έφεξε στάλθηκε ένα συνεργείο στο χωριό να μαζέψει τρόφιμα. Δεν πρόκανε να εκπληρώσει την αποστολή του και γύρισε πίσω, γιατί έγιναν ανηλεείς δυνάμεις του ανιπάλου που κινούνταν με κατεύθυνση τη Ρεντίνα. Απ' την πλευρά του Ζαχαράκι κινούνταν ένα απόσπασμα χωροφυλακής, ενώ απ' τη νότια, απ' την πλευρά της Γιανντισούς η πολυάριθμη ληστοσυμμορία του Βουρλάκη. Άρχισε η σύγκρουση που μεταβλήθηκε σε μάχη. Τους σταματήσαμε ως το βράδυ χωρίς να μπορέσουν να μπουν στο χωριό. Η δική μας ομάδα με επικεφαλής τον Κώστα Παλαιολόγου κρατούσε την τοποθεσία Κούρτη Βάρος. Από κάποια παρανόηση που έγινε όταν σουρούπωσε στη σύμπυξη κοπήκαμε απ' το υπόλοιπο τμήμα και έτσι χρειάστηκε να κινηθούμε αυτόνομα με προσανατολισμό και κατεύθυνση το Θραψίμι. Ανάμεσα σε κάπ ποτισμένα χωράφια και κήπους έξω απ' τη Φωπάνια κάνουμε στάση. Όταν ανιληφθήκαμε ότι δίπλα μας υπήρχαν κολοκύθια, τα κόψαμε και τα φάγαμε νωπά και καταπραΰναμε έτσι για λίγο την πείνα μας. Ένας πιο έξυπνος έκοβε τα κολοκύθια και μάζευε τα σπόρια, σαν πιο αποτελεσματικά για το άδειο στομάχι του. Κι όλα αυτά γίνονταν έτσι που να μην γίνουν ανιληπτά

απ' τη διοίκηση και χαρακτηριστούμε ότι ασχολούμαστε με αντιλαϊκές πράξεις.

17 Αυγούστου. Στη θέση Κοκκινόβρυση του Θραψιμιού συναντήσαμε το υπόλοιπο τμήμα των Μπελή-Νικηταρά. Ήταν η πρώτη φορά που σε τούτο το χωριό κάνει επίσημη εμφάνιση την ημέρα ένα τέτοιο μεγάλο αντάρτικο τμήμα. Ωστόσο το πιο εντυπωσιακό γεγονός ήταν ο τρόπος στρατοπέδευσης. Βγήκαν κανονικά φυλάκια στα πιο σημαντικά υψώματα, με παρατηρητήρια, με σκοπιές, ενώ η διοίκηση των ανταρτών εγκαταστάθηκε σε σπίτια μέσα στο χωριό. Όλα αυτά σήμαιναν ότι οι αντάρτες δεν σκεφτόνται πια να κρύβουν την παρουσία τους και είναι πια σε θέση σαν τμήμα να αυτουπερασπιστούν.

Οι κάτοικοι του χωριού ενδιαφέρθηκαν και μας εξασφάλισαν με μπόλικο ψωμί, τρόφιμα, σφαχιά για τις ανάγκες όλου του συγκροτήματος.

Στο χωριό αυτό εγώ είχα πολλούς κοντινούς συγγενείς, αδύνατο να περάσεις από όλους αυτούς. Προτίμησα να πάω στο σπίτι της θείας μου Χρυσούλας, αδερφής του πατέρα μου. Πήγαμε παρέα με τον Στέλιο Κωστή. Όλη η οικογένεια μόλις μας είδαν μας υποδέχθηκαν με μεγάλη χαρά. Όταν μπαίνει κανείς σε τέτοιο σπίτι δεν χρειάζεται να τους προειδοποιήσεις ότι η επίσκεψή μας δεν είχε μονάχα συγγενιακό χαρακτήρα αλλά και πρόβλημα τροφοδότησης.

Δεν προκάναμε καλά-καλά να πούμε τις πρώτες κουβέντες και η εξαδέλφη μου Ελένη μας σερβίρει μια μεγάλη πιγανιά με τυρί και αυγά που έφταναν να φάει μια ολόκληρη ομάδα. Σ' αυτή προστέθηκαν τα ζεστά καρβέλια που μόλις τα βγάλαν απ' το φούρνο. Ένα σερβίρισμα ενός τέτοιου φαγητού, σε ποιότητα και ποσότητα, ύστερα απ' την πολυήμερη πείνα που είχαμε δοκιμάσει, το θάρρος που είχαμε στο συγγενικό σπίτι που βρισκόμασταν μιλούν μόνα τους με τι όρεξη τρώγαμε. Φάγαμε τόσο που άλλο ούτε με το λουσό δεν έμπαινε στα στομάχια μας. Ωστόσο η λαίμαργία που είχαμε αποχτήσει απ' τη συνεχή έλλειψη ψωμιού, έκαναν τα μάπα μας να μη χορταίνουν σα να θέλαμε να φάμε ακόμα. Φεύγοντας απ' το σπίτι μας γέμισαν τους γυλιούς με καρβέλια ψωμί και τυρί που έφτασε να τροφοδοτήσουμε όλη την υπόλοιπη ομάδα μας.

18 Αυγούστου. Το χωριό Θραψίμι εκείνες τις μέρες έμοιαζε σαν μια γωνιά ελεύθερης Ελλάδας. Ήταν και το πρώτο τέτοιο φαινόμενο στη Δυτική Θεσσαλία. Το γεγονός και μόνο ότι στο Θραψίμι στρατοπέδευε ελεύθερα ένα μεγάλο αντάρτικο τμήμα και σε γνώση του αντιπάλου, μαθεύτηκε στα χωριά του κάμπου και προκάλεσε τη χαρά

στους οπαδούς μας, τους ανακούφισε. Συνεχώς τώρα άρχισαν να φτάνουν απ' τα γύρω χωριά καταδιωκόμενοι αγωνιστές και να κατατάσσονται στους αντάρτες. Αυτή η ευκαιρία επιτρέπει στους αντάρτες να πάρουν μια σειρά οργανοτεχνικά μέτρα διοικητικής φύσης. Συγκροτείται μια πρώτη έφιππη ομάδα με προοπτική να μεταβληθεί το γρηγορότερο σε ίλη. Τη διοίκηση την αποτέλεσαν ο Οικονόμου Περικλής (Γαζής), αρχηγός, ο Γκένας Νίκος (Πλάτανος), καπετάνιος με διαφανιστή τον Διαμαντή Τάσο (Βύρωνας). Ο Ζαφείρης Βασίλης ανέλαβε την κομματική δουλειά και τη διαφώτιση του συγκροτήματος του Νικηταρά. Γνωριστήκαμε απ' την πρώτη μέρα με το Βασίλη Ζαφείρη, παλιότερα έκανε στον ΕΛΑΣ με τον αδερφό μου Κώστα.

19 Αυγούστου. Τα χωριά Ρεντίνα, Σμόκοβο, Δρανήσια, Χαλαμπρέζι, Παλιούρι κατέχονταν από τμήματα στρατού και χωροφυλακής, τα οποία γνώριζαν καλά την ύπαρξή μας στο Θραψίμι μα και μας βλέπαν καλά με τα κιάλια, ωστόσο δεν τολμούσαν να ξεκινήσουν να μας χτυπήσουν, να μας εκπορθήσουν. Έχουμε να κάνουμε με μια πρώτη φανερή ανοχή του αντιπάλου, προσωρινή φυσικά, που σήμαινε ότι άρχισε να υπολογίζει την αντάρτικη δύναμη που είχε συγκεντρωθεί στο Θραψίμι. Ταυτόχρονα ο αντίπαλος έκανε τις απαραίτητες προετοιμασίες για επιχείρηση. Από διάφορες κατευθύνσεις στέλνονται απ' το στρατό σύνδεσμοι, πολίτες απ' τα γύρω χωριά στο Θραψίμι να τους φέρουν πληροφορίες για τη δύναμη των ανταρτών, για τα μέτρα ασφαλείας. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιούσαν πολίτες αριστερούς που οι περισσότεροι στην προσπάθειά τους αυτή πιάστηκαν απ' τα φυλάκιά μας.

Η ομάδα μας που αποτελούνταν στην πλειοψηφία από Σμοκοβίτες και Δρανισιώτες είχε φυλάκιο στη θέση Βάρκο του Θραψιμιού. Έλεγχε το δρόμο που ερχόταν απ' το Σμόκοβο. Εκεί την πρώτη μέρα σταματήσαμε το Σμοκοβίτη Στέφο Πατσιαούρα, ήταν αριστερός, τον γνώριζαν καλά οι αντάρτες Σμοκοβίτες. Είχε σταλεί κι αυτός απ' το στρατό στο Θραψίμι για να συλλέξει πληροφορίες. Παρόλο που ήταν δικός μας αρνείται στην αρχή να πει την αλήθεια, το σκοπό της επίσκεψής του στο Θραψίμι. Με το ψάξιμο που του κάναμε του βρήκαμε ένα σημείωμα που προοριζόταν για δεξιά πρόσωπα του Θραψιμιού. Ύστερα από αυτό ομολόγησε ανοιχτά την αποστολή που του είχε αναθέσει ο στρατός. Αναγνώρισε το λάθος του. Ήταν ηλικιωμένος. Όταν οι Π. Μαρκαντώνης, Σ. Κωστής, Χ. Σαλιάς με μια φωνή του είπαν: «Πώς ρε μπάρμπα-Στέφο σου επέτρεψε η συνείδησή σου, εσύ, ένας δικός μας άνθρωπος να αναλάβεις μια τέτοια κατασκοπευτική αποστολή;», συγκι-

νήθηκε, δεν άντεξε, είπε ανοικτά ότι τον εξανάγκασαν, έφταιξε. Εκεί μπροστά μας υποσχέθηκε ότι μόλις θα γυρίσει στο χωριό θα στείλει το γιο του στο αντάρτικο. Το είπε και το έκανε. Ο γιος του Νίκος ήρθε και κατατάχθηκε αντάρτης, πολέμησε μαζί μας, σκοτώθηκε αργότερα το 1947.

Τον οδηγήσαμε στο Νικητάρá και ύστερα από μια σύντομη ανάκριση αφέθηκε ελεύθερος.

Ύστερα από δυο μέρες στην ίδια θέση πιάνουμε ακόμα ένα Σμοκοβίτη που πήγαινε για τον ίδιο σκοπό στο Θρασίμι. Ήταν ο Γιώργος Τεφτίκης, κι αυτός αριστερός. Όμως απ' την πρώτη στιγμή δεν έκρυψε τίποτα, είπε όλη την αλήθεια, πώς τον πίεσαν να κάνει αυτή τη δουλειά, η αποστολή είχε. Εκεί τώρα μπροστά μας δίνει το λόγο στους άλλους χωριανούς του ότι κι αυτός αποφάσισε να μας ακολουθήσει.

24 Αυγούστου. Αυτή τη μέρα τμήματα στρατού και χωροφυλακής κινήθηκαν ταυτόχρονα με κατεύθυνση το Θρασίμι από Απιδιά, Παλιούρι, Χαλαμπρέζι, Σμόκοβο, Ρεντίνα. Στις προσβάσεις του Θρασιμιού γίνεται η πρώτη σύγκρουση. Ήταν φανερό η υπεροχή τους. Μετά το μεσημέρι οι αντάρτες συμπύσσονται προς Τρία Σύνορα. Τα τμήματα του αντιπάλου που κινούνταν από Απιδιά-Φωπάνα με σκοπό να μας κλείσουν το δρόμο υποχώρησης δεν πρόκαναν να σφίξουν το σχεδιαζόμενο κλοιό. Δίνοντας και σ' αυτό το σημείο μάχη κατορθώνουμε να περάσουμε προς Κάναλο. Τις βραδινές ώρες φθάσαμε στις πλαγιές της Βουλγάρας. Ο αντίπαλος κινούνταν κατά πόδι μας. Η πορεία συνεχίζεται μέσα στα έλατα τη νύχτα. Έπρεπε να απομακρυνθούμε όσο μπορούσαμε περισσότερο απ' τον αντίπαλο. Παρακάμψαμε το Ζαχαράκι κι αποφασίστηκε να κρυφτούμε στο δάσος κοντά στο χωριό Πετσωτά. Πιο πέρα από μας ακούμε να πέφτουν εχθρικά πυρά, φωτοβολίδες, άγνωστο για μας από ποια αίτια. Αυτό μας εξαναγκάζει να αλλάξουμε λημέρι, να συνεχίσουμε την πορεία και να κρυφτούμε τελικά στις πλαγιές ανάμεσα Ρεντίνα και Ροβολιάρι.

Δυο ολόκληρα εικοσιτετράωρα παραμείναμε καλυμμένοι. Απ' το μέρος που βρισκόμασταν βλέπαμε καλά τις κινήσεις του στρατού και των αποσπασμάτων χωροφυλακής που ανίχνευαν το χώρο. Αν παραμείναμε στα υψώματα του Πετσωτά όπως αρχικά είχε αποφασίσει η διοίκηση, η σύγκρουση θα ήταν αναπόφευκτη. Δεν την αποφύγαμε τελικά και εδώ που βρισκόμασταν, όμως έγινε τις απογευματινές ώρες της δεύτερης μέρας, εκεί τους σταματήσαμε προσωρινά, η μάχη δεν πήρε μεγάλη έκταση, αρκεστίκαμε και απ' τις δυο μεριές σε ανταλλαγή πυρών. Μόλις σουρούπωσε ελικθήκαμε ανάμεσα στην διατάξη και

κάνοντας νυχτερινή πορεία σταματήσαμε στο δάσος έξω από την Φωπάνα. Εδώ πήραμε πληροφορίες ότι τα υψώματα του Θραψιμίου τα είχε εγκαταλείψει ο στρατός και χωρίς καθυστέρηση το βράδυ στις 27/8 με μια καινούργια νυχτερινή πορεία φθάνουμε και πιάνουμε τα υψώματα της Γουρνωτής.

Στην ομάδα ελεύθερων σκοπευτών

28 Αυγούστου. Για την ανάπτυξη της αντάρτικης δράσης στα μετόπισθεν του αντιπάλου και συγκεκριμένα στα μέρη των χωριών Σμόκοβου, Δρανίτσας, Καΐτσας που τότε ήταν στρατοκρατούμενα, με εντολή των αρχηγών Νικηταρά-Μπελή συγκροτείται εδώ στο Θραψίμι μια μικρή ομάδα ελεύθερων σκοπευτών από επτά άτομα: Π. Μαρκαντώνη, Σ. Κωστή και Χ. Σαλιά απ' το Σμόκοβο, Δ. Κατσή, Γ. Μαφούνη και Γ. Μπούρη απ' την Δρανίτσα και Β. Τσαρούχα (Τσακάλοφ) απ' το Θραψίμι. Μας δόθηκαν οι απαραίτητες οδηγίες, δυο σπλιςτσκαν με αυτόματα, οι άλλοι με ατομικά όπλα «μάουζερ», εφοδιαστήκαμε ανάλογα με πυρομαχικά. Το «μάουζερ» που πήρα στο Θραψίμι, μ' αυτό πολεμούσα μέχρι τον Μάρτη του 1948.

Ομαδάρχης ανέλαβε ο Πέτρος Μαρκαντώνης. Την ίδια μέρα, μόλις νύχτωσε κάνουμε πορεία, φθάνουμε και σταματούμε στην θέση Διακόπια Σμοκόβου. Πριν ξεκινήσουμε απ' το Θραψίμι ο Γιάννης Μαφούνης αρνήθηκε να μας ακολουθήσει με το απολογικό ότι δεν ήθελε να δράσει στα μέρη μας. Όταν αργότερα εδώ στο Θραψίμι από τους αρχηγούς Νικηταρά και Μπελή αποφασίστηκε να σταλεί μια ανταρτομάδα με επικεφαλής τον Πελοπίδα, με σκοπό να εισχυθεί η ανταρτομάδα της Ευρυτανίας (Κορώζη-Λευτέρη), ανάμεσα σ' αυτούς που στάλθηκαν ήταν ο Γιάννης Μαφούνης και ο Αλέκος Βλαχογιώργος.

29 Αυγούστου. Απ' το μέρος που βρισκόμαστε παρακολουθούμε την συμπεριφορά του στρατού που βρίσκονταν στο Σμόκοβο. Το λημέρι μας είναι κοντά στο δρόμο Λεοντάρη-Σμόκοβο. Δεν ήρθε ακόμα μεσημέρι κι αντικρίζουμε απ' την πλευρά της Σμίξης να κινείται στο δρόμο ένας καβαλάρης με άσπρο άλογο, ντυμένος κομσά, με ρεπούμπλικο. Προχωρήσαμε πιο κοντά με σκοπό να τον συλλάβουμε. Όταν πλησίασε τον γνωρίσαμε, ήταν ο γιατρός Γιώργος Αγγέλης απ' το Λεοντάρη πασιγνώστος σε όλους τους κατοίκους των γύρω χωριών. Καταλάβαμε ότι δεν πρέπει να τον πλησιάσουμε και να του δημιουργήσουμε άσκοπα προβλήματα. Όπως φαίνεται ήταν καλεσμένος στο

Σμόκοβο απ' το στρατό για κάποιο επείγον περιστατικό. Τον είδαμε και στην επιστροφή του.

Με Σμοκοβίτες που σταματήσαμε ειδοποιήσαμε την οργάνωση να έρθει το βράδυ και να μας φέρει τρόφιμα. Αυτό το βράδυ στο καθορισμένο ραντεβού συναντηθήκαμε με εκπροσώπους της οργάνωσης Σμοκόβου, μας φέραν ψωμί, τρόφιμα, σταφύλια, πήραμε πληροφορίες. Στο χώρο του Σμοκόβου βρίσκονταν στρατός, δύναμη διλοκίας. Με δική μας πρωτοβουλία, την νύχτα πλησιάζουμε ένα φυλάκιο κοντά στον Αν-Λιά και κάνουμε κρούση, περισσότερο να τους προκαλέσουμε σύγχυση. Ο εχθρός αναστατώθηκε, αρχίζει να βάζει πυρά με όλα τα όπλα, να ρίχνει συνεχώς φωτοβολίδες, για αρκετή ώρα. Εμείς ήσυχια συμπτυχθήκαμε προς το ρέμα και από εκεί τραβήξαμε για την Δρανίστα.

30 Αυγούστου. Πέρασαμε τα μανδριά του Καραντάνα και κινηθήκαμε προς την Τραπεζίτσα. Όπως βαδίζαμε ανάμεσα σε καλαμποκιές, συναντήσαμε τον νοικοκύρη Ηλία Νιουράκη που ήταν στο χωράφι του. Ήταν δεξιός και μόλις μας είδε ξαφνιάστηκε, φανερά ανησύχησε, ίσως να υποψιάζονταν για κάποια κακομεταχείριση. Έβλεπε για πρώτη φορά ανιάρτες, στέκονταν και μας κοίταζε με περιέργεια. Τον χαιρετίσαμε και του κάναμε νόημα να μην βγάλει μιλιά όπια μας είδε, μας κατάλαβε. Μόλις απομακρυνθήκαμε πιο πάνω, τρέχει από πίσω μας, μας φωνάζει, μας προτείνει να μας δώσει ψωμί.

Επειδή τα μέρη για μας ήταν γνωστά, συνεχίσαμε την πορεία την ημέρα μέσα στο δάσος, σταματήσαμε στη θέση Πλατάνια. Γνωρίζαμε ότι μέσα στο χωριό ήταν στρατός.

Εγώ ανέλαβα να κινηθώ μέσα στα χωράφια να πάρω επαφή με κάποιο χωριανό μας. Στη θέση Παλιοχώρι συναντώ τον εξάδερφό μου Χαράλαμπο Πετράκη. Πέταξε απ' την καρδιά του μόλις με είδε, δεν χόρτανε να μ' αγκαλιάζει, κοιτούσε με περιέργεια το όπλο, τις αρμάθες που είχα. Σ' αυτόν ανέθεσα να πάει στο χωριό να πάρει επαφή με την παράνομη οργάνωση, να έρθουν το βράδυ στη θέση Πλατάνια. Παράτησε αμέσως την δουλειά που είχε και πήγε να εκπληρώσει την αποστολή που πήρε. Επιστρέφοντας στην ομάδα είπα στα παιδιά ότι η σύνδεση με την οργάνωση είναι εξασφαλισμένη. Περιμέναμε όλοι με καρδιά αυτή την συνάντηση. Τα πράγματα ήρθαν όμως τελείως ανάποδα.

Πλησιάζει να βασιλεύσει ο ήλιος, κι όπως καθόμασταν εντελώς αναπάντεχα βλέπουμε απ' τον αυχένα Γρέκι της Τραπεζίτσας, και σ' απόσταση 500 μέτρα περίπου να κινείται προς την κατεύθυνσή μας μια φάλαγγα στρατού. Δεν θέλαμε να πιστέψουμε στα μάτια μας. Ήταν η

διλοχία του Στρατού που μέχρι τώρα ήταν στρατοπεδευμένη στο Σμόκοβο και τώρα γύριζε προς Δρανίστα — Καϊτσα. Κινούνταν ξενοιαστα. Μπροστά απ' την φάλαγγα κινούνταν τρεις με πολιτικά. Ανάμεσά τους γνωρίσαμε τον χωριανό μας Θανάση Στάικο. Βλέπετε ο στρατός συνέχιζε να χρησιμοποιεί τις χιλερικές μέθοδες, έβασε μπροστά πολίτες, και μετά ακολουθούσαν αυτοί να φυλάγουν τα τομάρια τους. Αρχικά σκεφτήκαμε να τους αφήσουμε να πλησιάσουν και να κτυπήσουμε από κοντινή απόσταση την εμπροσθοφυλακή. Με τα δυο αυτόματα και τα τέσσερα όπλα που διαθέταμε θα μπορούσαμε να προκαλέσουμε σημαντική ζημιά. Αλλάξαμε γνώμη όταν είδαμε ότι στην εμπροσθοφυλακή ήταν πολίτες, και μάλιστα χωριανοί μας, αυτοί τελείως άδικο θα πλήρωναν πρώτοι. Στρίψαμε τώρα λίγο πιο πίσω και καλυφτήκαμε μέσα σε κάπι πουρνάρια. Από εκεί, και σ' απόσταση 150-200 μέτρα είδαμε όλη την φάλαγγα που πέρασε.

Ο απρόοπτος ερχομός του στρατού αυτή την βραδιά απ' την πλευρά του Σμοκόβου παραλίγο να την πληρώσουν οι εκπρόσωποι της οργάνωσης που ειδοποιήθηκαν να έρθουν στο ραντεβού μας. Είχε σουρουπώσει για τα καλά όταν οι Θ. Παπαδογιάννης, Π. Κασιός, Γ. Γώγος, Η. Μαφούνης, Η. Μπούρλης έχοντας τους τροβάδες γεμάτους τρόφιμα, ανάμεσά τους και ζεστές πίτες, πλησίαζαν να φθάσουν στον αυχένα του Παλιόδρομου, εκεί ανηκρίζουν μέσα στο σκοτάδι στρατό που κινούνταν προς συνάντησή τους. Αρχικά τους πήραν για αντάρτες. Όπως ήταν μέσα σε κάπι κεδράκια, ζαρώνουν για λίγο ώσπου να βεβαιωθούν. Όταν τους γνώρισαν, με δυσκολία κατορθώνουν να αποφύγουν τη σύγκρουση μαζί τους. Όλα τα παραπάνω απρόοπτα περιστατικά mataίωσαν την συνάντησή τους μαζί μας, ενώ τις ζεστές πίτες που προορίζονταν για μας, δεν μπορέσαμε να τις δοκιμάσουμε.

31 Αυγούστου. Εδώ στην Τραπεζίτσα που βρισκόμαστε πληροφορηθήκαμε ότι το Σμόκοβο ήταν ελεύθερο. Τραβήξαμε ίσια για εκεί. Μόλις μπήκαμε στο χωριό οι κάτοικοι μας υποδέχονται με μεγάλη χαρά. Μαζί με τον στρατό έφυγαν και 2-3 δεξιές οικογένειες. Μπαίνοντας στο χωριό ειδοποιήσαμε τους οπλισμένους Σμοκοβίτες να παραδώσουν τα όπλα, όπως και έγινε χωρίς αντίποινα και εκδικητικά μέτρα. Πήραμε εντολή απ' τον Νικητάρά να παραμείνουμε στο Σμόκοβο. Στάσαμε φυλάκιο στην θέση Χαϊδώ και τη βραδιά είχαμε συντροφιά και τους αυτοαμυνίτες του χωριού.

Το δημοψήφισμα

Η 1 του Σεπτεμβρη είχε οριστεί μέρα δημοψηφίσματος που κα-

λούνταν ο ελληνικός λαός να εκφράσει την γνώμη του για την επαναφορά του βασιλιά Γεωργίου Β΄ στο θρόνο. Η ύπαρξη της μοναρχίας στη χώρα μας σαν καθεστώς ήταν ένα απ' τα μεγαλύτερα δεινά για τον λαό μας. Σ' όλη τη διάρκεια της ύπαρξής της η δυναστεία των Γλύξμπουργκ πρόσφερε στην χώρα μας μονάχα εθνικές συμφορές, κι ανάμεσα σ' αυτές και την πιο μεγαλύτερη την Μικρασιατική Καταστροφή. Ιδιαίτερα ο Γεώργιος Β΄ απ' τον καιρό που ήρθε στο θρόνο το 1935 βαρύνονταν για μια σειρά αντιλαϊκές και αντεθνικές πράξεις στην πρώτη γραμμή των παραπάνω ήταν η πρακτοριακή του προσήλωση στα αγγλικά συμφέροντα. Ο ελληνικός λαός δίκαια τον ονόμαζε επίορκο, τον μισούσε. Η επιορκία του ήταν τόσο φανερή απ' την καταπάτηση του Συντάγματος, όταν με την δική του συγκατάθεση κηρύχθηκε το 1936 η φασιστική δικτατορία του Μεταξά, μα και φέρνει την κύρια ευθύνη για την ελληνική κακοδαιμονία μετά την απελευθέρωση με αποτέλεσμα να φθάσουμε στα Δεκεμβριανά γεγονός το 1944. Έτσι κι αυτή τη φορά με την επιμονή των Άγγλων και προσωπικά του Ουίνστον Τσώρτσιλ γίνεται δυνατή να χαλκιδευτεί η θέληση του ελληνικού λαού και να εγκατασταθεί ξανά στα ανάκτορα της Αθήνας ο πιστός πράκτοράς του Γεώργιος Β΄. Αν το δημοψήφισμα γίνονταν μετά την απελευθέρωση και σε συνθήκες ελεύθερης έκφρασης της λαϊκής θέλησης, θα ήταν ζήτημα αν ο Γεώργιος Β΄ έπαιρνε τα 8-10% των ψήφων. Αν τώρα πήρε τα 68,3% το ποσοστό αυτό ήταν προϊόν της νοθείας, της τρομοκρατίας και της βίας.

Είναι γνωστή η πάγια θέση του ΚΚΕ στο θέμα της μοναρχίας, σε καμιά περίπτωση δεν μπορούσε να αλλάξει αυτή την σιγή. Γι' αυτό οι επικρίσεις που έγιναν γύρω από αυτό το θέμα σε βάρος της ηγεσίας του ΚΚΕ για τη θέση που πήρε στο δημοψήφισμα του 1946, είναι αβάσιμες και δεν αξίζουν να σχολιαστούν.

1 Σεπτέμβρη. Το χωριό Χαλαμπρέζι καθορίστηκε σαν εκλογικό κέντρο που θα πήγαιναν σήμερα οι κάτοικοι των γύρω χωριών να ψηφίσουν. Το φυλάκιο μας είναι στημένο στο δρόμο, από όπου περνούσαν οι Σμοκοβίτες που πήγαιναν να ψηφίσουν, δεν τους δημιουργούσαμε κανένα απολύτως πρόβλημα.

Αυτή τη βραδιά, από αντάρτες που στρατοπέδευαν στο χωριό Θραψίμι, έγινε κρούση στο στρατό και την χωροφυλακή στο Χαλαμπρέζι.

2 Σεπτέμβρη. Πήρα εντολή απ' τον Νικηταρά να πάω να πάρω επαφή με την Κομματική Οργάνωση της Δρανήσιας. Γνώριζα ότι το χωριό και τα γύρω υψώματα κατέχονταν απ' το στρατό.

Η κίνησή μου γίνεται την ημέρα, μέσα στο δάσος ακολουθώντας

το δρομολόγιο Μανδριά Καραντάνα, Τραπεζίτσα, δεν είχε πάει ακόμα μεσημέρι όταν έφτασα στο Παλικώρι. Εκεί συναντώ το μπάρμπα Σπύρο Πετράκη που δούλευε στο χωράφι του. Του είπα ποιος ήταν ο σκοπός του ερχομού μου, προσφέρθηκε να με εξυπηρετήσει. Με συμβούλευε να κρυφτώ και να μην μετακινούμε, γιατί ο στρατός την ημέρα κινείται και πέρα απ' τα φυλάκια. Δεν μπόρεσε να πάρει επαφή με τον Γραμματέα της ΚΟΒ Γιάννη Παπαδογιάννη. Στο ραντεβού το βράδυ ήρθαν οι Θ. Παπαδογιάννης και ο αδερφός μου Πέτρος. Η καρδιά από μια τέτοια συνάντηση ήταν διπλή, τόσο για μένα που για πρώτη φορά αυτή γίνεται μετά την κατάταξή μου στο αντάρτικο, όσο και γι' αυτούς που επιτέλους τους δόθηκε η δυνατότητα να πάρουν επαφή με αντάρτες. Τόσο αυτοί, όσο και αρκετοί άλλοι χωριανοί μας ήταν έτοιμοι να βγουν στο βουνό και περίμεναν μια τέτοια ευκαιρία.

Κανονίσαμε να ετοιμαστούν αυτοί που επιθυμούν να οπλιστούν όσοι μπορούν και οργανωμένα να έρθουν στο συγκρότημα του Νικηταρά.

Εκεί στο σκοτάδι αποχαιρετηθήκαμε, και εγώ πήρα το δρόμο της επιστροφής προς Σμόκοβο. Μόλις πέρασε το ποτάμι, μπήκα μέσα σε μια φουντωτή πατιά και κοιμήθηκα. Ο ύπνος ήταν τόσο γερός που ξύπνησα όταν είχε ανέβει ψηλά και με έκαψε για τα καλά ο ήλιος.

3 Σεπτέμβρη. Μόλις είχα φθάσει στο Σμόκοβο είχαν έρθει ήδη και τα δύο συγκροτήματα του Νικηταρά και του Μπελή. Ενημέρωσα τον Νικηταρά για την αποστολή μου στη Δρανίστα.

Τις απογευματινές ώρες μας δίνεται καινούργια αποστολή, μαζί με τους Βασίλη Τσαρούχα και Στέλιο Κωστή να πάμε στην θέση Καμπάκο Κατακλώρου να πάρουμε μερικά κρυμμένα όπλα και ένα στρατιωτικό αντίσκηνο που βρισκόταν στον ίδιο κρυψώνα. Την ίδια βραδιά φθάσαμε στον προορισμό μας.

4 Σεπτέμβρη. Είχε περάσει το μεσημέρι, όταν επιστρέψαμε στο χωριό Σμόκοβο. Φθάνοντας στην πλατειούλα του χωριού, κοντά στο γνωστό πουρνάρι, βλέπω τώρα τον Νάκο Μπελή να λογομαχεί και μάλιστα σε οξύ τόνο με τον Θανάση Παπαδογιάννη. Ο Νάκος Μπελής όχι μονάχα ήταν πολύ γνωστός σ' όλη την οικογένεια του Παπαδογιάννη μα και είχε περάσει πολλές φορές σαν κοντινός φίλος από αυτό το σπίτι. Για μένα που όλα αυτά ήταν γνωστά δεν μπορούσε τώρα να μη μου προκαλεί απορία αυτή η οξύτατη φιλονικία. Μα και τα πράγματα είχαν πάρει τέτοια έκταση που κανένας δεν σκέφτονταν να υποχωρήσει. Ακριβώς σε μια τέτοια στιγμή με τα ζώα φορτωμένα έφτασα κι εγώ. Μόλις με είδε ο Μπελής χωρίς καθυστέρηση απευθύνεται προς ε-

μένα, λέγοντας περίπου τα παρακάτω: «Έλα εδώ ρε Κατοπή να δεις τη συμπεριφορά των χωριανών σου, εγώ περίμενα τους επαναστάτες της Δρανίστας να έρθουν αντάρτες κι αυτοί ήρθαν να σώσουν το Ρέπα και τον Καψιώτη που μας πολεμούν με το όπλο στο χέρι».

Εγώ που είκαν άγνοια των διαφορών που υπήρχαν, ήταν επόμενο να μη γνωρίζω τη θέση να πάρω. Απλά πρόσθεσα ότι όλες οι διαφορές θα πρέπει να λύνονται ήρεμα. Αφού ξεφορτώσαμε τα ζώα, έμαθα απ' τον Θανάση Παπαδογιάννη και τους άλλους δύο χωριανούς μας που ήρθαν στο Σμόκοβο τι είχε προηγηθεί καθώς και τα αίτια αυτής της λογομαχίας.

Μόλις ο Μπελής πληροφορήθηκε ότι ο στρατός έφυγε απ' την Δρανίστα, χωρίς να ρωτήσει τον Νικηταρά, στέλνει τρεις αντάρτες στην Δρανίστα, τον Γιάννη Ψαλίδα, τον Χρυσόστομο Σαλιά και τον Γιώργο Μπούρλη να ειδοποιήσει τους αγωνιστές της Δρανίστας που θέλουν να τον ακολουθήσουν να έρθουν αντάρτες. Ο Μπελής ενδιαφέρονταν για τους Δρανισπιώτες, ήθελε να τους προλάβει, να μην προκάνουν να καταταχτούν στο Νικηταρά. Την ημέρα αυτή στη Δρανίστα γίνονταν τρύγος και όλοι οι κάτοικοι βρίσκονταν στα αμπέλια. Μόλις μπήκαν στο χωριό οι τρεις αντάρτες, με πρωτοβουλία του Γιώργου Μπούρλη και χωρίς να έχει τέτοια εντολή και αποστολή συλλαμβάνονται ο Κώστας Ρέπας και Ηλίας Καψιώτης «εθνικόφρονες», γνωστοί για τις σημαντικές υπηρεσίες τους που συχνά πρόσφεραν στα αποσπάσματα καταδίωξης και στον στρατό. Τους δένουν και τους φέρνουν στο Σμόκοβο σαν κρατούμενους.

Ο Θανάσης Παπαδογιάννης που κατείχε καθοδηγητική θέση στην οργάνωση της αυτοάμυνας του χωριού μας, μόλις πληροφορήθηκε αυτό το γεγονός μαζί με άλλους δυο χωριανούς, φθάνει στο Σμόκοβο να μάθει τι είχε συμβεί και να εκφράσει τη γνώμη της οργάνωσης γύρω από αυτό το θέμα. Έτσι τώρα με τους εκπροσώπους της οργάνωσης που ήρθαν απ' το χωριό κανονίσαμε να πάρω και εγώ μέρος για να δοθεί μια σωστή λύση σ' αυτό το θέμα.

Απομένει να προστεθεί ότι εγώ ανήκα στην κατηγορία εκείνων των αγωνιστών της Δρανίστας που υπέστει περισσότερο από κάθε άλλο βασανισμούς και ξυλοδαρμούς, για την πολιτική μου τοποθέτηση απ' το ανδρασπικό μεταβαρκιζιανικό παρακράτος και μάλιστα όλα αυτά γίνονταν με την φανερή υποστήριξη μερικών χωριανών μου «εθνικόφρονων». Μα ακόμα δεν υπήρχε περίπτωση σ' όλη αυτή την διάρκεια των δεινών και των οδυνηρών στιγμών που πέρασα να βγει κάποιος «εθνικόφρονας» να πει έστω για τα μάτια κάποια ελαφρυνηκή κουβέν-

τα για μένα. Παρόλα αυτά εγώ δεν καθοδηγώμουν απ' το πνεύμα της αναδικίας, και μάλιστα σε τέτοιες στιγμές που με ευνοούσε η κατάσταση να εκδικηθώ τους πολιτικούς μου ανηπάλους. Αυτό φάνηκε και σε τούτη την περίπτωση, που εκπλήρωσα στο ακέραιο το ανθρωπιστικό μου καθήκον σαν χωριανός και όχι σαν πολιτικός αντίπαλος. Επισκέφθηκα τον Βασίλη Ζαφείρη υπεύθυνο για την πολιτικο-διαφωτιστική δουλειά του Νικηταρά. Του ζήτησα να εφαρμοστεί η γραμμή του κόμματος, που ήταν ότι όποιος δεν έχει όπλο και δεν μας πολεμεί, δε μπορεί να καταδιώκεται, να ταλαιπωρείται και πολύ περισσότερο να συλλαμβάνεται χωρίς αιτία. Ο Ζαφείρης που ήταν άνθρωπος άλλου επιπέδου κατανόησε σωστά την απαίτησή μου. Με παρόμοιο αίτημα παρουσιάστηκε και ο Θ. Παπαδογιάννης στο Νικηταρά. Αργότερα οι δυο κρατούμενοι βρίσκονταν μπροστά στους Νικηταρά, Μπελή και Ζαφείρη. Εκεί τους ανακοινώθηκε ότι είναι ελεύθεροι να πάνε στα σπίτια τους. Ταυτόχρονα τους έγινε προειδοποίηση ότι αν ξαναπάρουν όπλο και τους πολεμήσουν η στάση τους απέναντί τους θα είναι τελείως διαφορετική. Δόθηκε υπόσχεση και απ' τους δυο ότι τέτοιο πράγμα στο μέλλον δεν πρόκειται να συμβεί. Όπως ήταν χαρούμενοι από μια τέτοια ευνοϊκή έκβαση αυτής της υπόθεσης τους αποχαιρετήσαμε και πήραν το δρόμο για την Δρανίστα. Δυστυχώς όμως κανένας από τους δυο τους στο μέλλον δεν κράτησε την υπόσχεσή του.

5 Σεπτέμβρη. Όταν ο στρατός έφυγε απ' το Σμόκοβο άφησε στο μαγαζί του Χρήστου Μανταλιά, τρόφιμα, σιτάρι, καλαμπόκι, κονσερβες, κ.λ.π. με εντολή του Νικηταρά όλα αυτά διανεμήθηκαν στις φτωχικές οικογένειες του χωριού.

Ακόμα μια φορά αποδείχνεται ο πρωτοποριακός ρόλος της Δρανίστας

6 Σεπτέμβρη. Αυτή τη μέρα άλλοι 10 αγωνιστές – καταδιωκόμενοι της Δρανίστας εθελοντικά κατατάσσονται στους αντάρτες, παίρνουν το δρόμο του βουνού, της ημιτικής αντίστασης και της αυτοϊπεράσπισης. Αυτοί ήταν: 1. Αγγέλης Ηλίας. 2. Γαλάνης Δημήτριος. 3. Γώγος Γιώργος. 4. Κατσαρής Θανάσης. 5. Κατός Πέτρος. 6. Κοιρωνίας Ηλίας. 7. Μαφούνης Ηλίας. 8. Παπαδογιάννης Θανάσης. 9. Παπός Γιώργος. 10. Πουρνάρας Γιάννης. Η ομαδική αυτή κατάταξή τους είχε προετοιμαστεί, οι περισσότεροι είχαν δικό τους οπλισμό, έγινε οργανωμένα, με δική τους διοικητική συγκρότηση, έχοντας τώρα επικε-

φαλής τον Θανάση Παπαδογιάννη, παλιό διμοιρίτη του ΕΛΑΣ.

Το ενδιαφέρον του Μπελή και του Νικητάρá για τον ποιόν θα ακολουθήσουν οι αγωνιστές της Δρανίστας ήταν εξίσου μεγάλο. Την προηγούμενη μέρα ο Θ. Παπαδογιάννης πήρε σημείωμα απ' τον Νικητάρá που τον καλούσε να έρθει στο Σμόκοβο με όλους τους Δρανισπιώτες. Για εκεί αρχικά τραβούσαν όταν ξεκίνησαν. Στο δρόμο προς το Σμόκοβο συναντούν τον Κ. Παλαιολόγου με άλλους τρεις αντάρτες, που είχε σταλεί ειδικά απ' τον Μπελή, να προκάνει, να τους πάρει στο συγκρότημά του. Ο Κ. Παλαιολόγου που ήταν γνωστός στο Θ. Παπαδογιάννη, τους προτείνει τώρα όλοι μαζί να γυρίσουν να πιάσουν τα υψώματα της Δρανίστας, με σκοπό να «υπερασπίσουν» το χωριό. Έτσι τώρα όλοι μαζί επιστρέφουν πίσω. Πλησίαζε να βασιλέψει ο ήλιος όταν έφτασαν στον Άη-Θανάση. Έτσι αυτή τη μέρα συνέπεσε να δώσουν την πρώτη μάχη, να πάρουν το πρωτοβάψισμα του πυρός στο ίδιο το χωριό τους. Μόλις έφτασαν στον Άη-Θανάση, βλέπουν απ' την πλευρά της Καΐτσας να κινούνται προς το χωριό, ομάδες Μάυδων, οι οποίες πέρασαν τα Τσουμάρια και πλησίαζαν να μπουν στο χωριό. Αποφασίζουν να τους χτυπήσουν, δεν χάνουν καιρό και τους ανοίγουν πυρά. Παρά την τριπλάσια υπεροχή τους, οι Μάυδες του Μπαλαμπάνη, αρκέστηκαν να ρίξουν μονάχα μερικές απαντητικές ριπές, και το βάζουν στα πόδια, τρέχοντας να γλιτώσουν το τομάρι τους. Τέτοιος «παλικαράς» ήταν ο αρχηγός της ομάδας Μπαλαμπάνης, αυτός που παλιότερα μαζί με τους άλλους κανίβαλους του αστυνομικού σταθμού Καΐτσας, όταν ήμουν ανυπεράσπιστος, με βασάνιζαν ανελέητα στα κρατητήρια.

Από αυτή την ημέρα στο συγκρότημα Μπελή υπερετούσαν 13 Δρανισπιώτες, που η ποσοτική τους αντιπροσώπευση τότε ξεπερνούσε τα 30% της συνολικής δύναμης του συγκροτήματος. Μια τέτοια μεγάλη ποσοτική συμμετοχή ανταρτών από ένα χωριό, αυτή την περίοδο, δεν είχε παρατηρηθεί σε κανένα άλλο χωριό, έτσι που η Δρανίστα έσπασε ένα ακόμα ιδιόμορφο ρεκόρ σ' αυτό τον τομέα.

Με χωριανό ομαδάρχη, πρώην διμοιρίτη του ΕΛΑΣ, οι 10 Δρανισπιώτες που αυτή την μέρα πήραν το δρόμο του βουνού, αποτέλεσαν μια δική τους ξεχωριστή μικρή στρατιωτική μονάδα που για πολύ καιρό διατήρησε αυτή την αρχική οργανωτική και διοικητική της συγκρότηση. Η ομάδα της Δρανίστας όπως συνέχιζαν για πολύ καιρό να την αποκαλούν οι άντρες του συγκροτήματος Μπελή, τόσο στην αρχή όσο και στη συνέχεια στο αρχηγείο Οίτης, ανέπτυξε σημαντική δράση και σημείωσε εξαιρετικές στρατιωτικές επιτυχίες, την έφεραν για παρά-

δειγμα, απόκτησε φήμη. Όταν έμπαινε στη μάχη η ομάδα της Δρανίστας, συνήθισαν ακόμα να την ξεχωρίζουν, να τη γνωρίζουν από μακριά, απ' το κελιάδιμα του ομαδικού της όπλου, τις ριπές της γερμανικής τουρτούρας που είχε σκοπευτή τον Πέτρο Κασιό. Η εύστοχη βολή, ο ήχος του τρομερού κροταλισματος, σκορπούσε τον τρόμο στον αντίπαλο. Όταν ακούγονταν οι συνεχείς ριπές της γερμανικής τουρτούρας, το καταλάβαιναν όλοι ότι εκεί πολεμάει η ομάδα της Δρανίστας.

Αργότερα όλοι αυτοί οι αγωνιστές αναδείχτηκαν σε στρατιωτικά στελέχη, σε αξιωματικούς του ΔΣΕ, φοίτησαν σε διάφορες στρατιωτικές σχολές, διοικούσαν ομάδες, διμοιρίες, λόχους, τάγματα. Τέσσερις από αυτούς, οι Ηλίας Αγγέλης, Γιώργος Γώγος, Θανάσης Κατσαρής, και Ηλίας Μαφούνης έπεσαν στα πεδία των μαχών.

Η αξιόλογη και αξιέπαινη πολεμική δραστηριότητα που επέδειξαν αυτοί οι αγωνιστές, ιδιαίτερα στο χώρο της Ρούμελης, η καλή συμπεριφορά τους προς τους κατοίκους των χωριών, η καλή φήμη που απόκτησαν, δεν ημούσε μονάχα αυτούς, αλλά και τις οικογένειές τους, το χωριό που προέρχονταν, το κόμμα που τους διαπαιδαγώγησε.

7 Σεπτέμβρη. Στο χώρο μας παρατηρείται καινούργια κινητοποίηση των δυνάμεων του αντιπάλου. Τα υψώματα Δρανίστας, Καϊτσας, Γιαννισούς, Πάπας, Ζαχαράκι πιάστηκαν από τμήματα στρατού, χωροφυλακής και Μάυδων.

Σαν ομάδα ελεύθερων σκοπευτών που είμασταν, μας αναθέτουν τώρα, να κάνουμε αυτή την βραδιά, μια πολεμική κρούση στα εχθρικά φυλάκια που ήταν εγκαταστημένα στα υψώματα της Πάπας. Σκοπός αυτής της κρούσης ήταν να προκαλέσουμε σύγχυση αλλά και ανιπερισπασμό εν όψει κάποιας μελλοντικής πολεμικής επιχείρησης. Δεν χρειάστηκε να πάρουμε σύνδεσμο, γιατί οι Σμοκοβίτες αντάρτες γνώριζαν καλά τούτα τα μέρη.

Ήταν ξαστεριά, και χωρίς προβλήματα φθάσαμε απαραίτητοι κοντά στις εχθρικές θέσεις στην τοποθεσία Σταυρός. Στον ορίζοντα της ράχης διακρίναμε τον σκοπό. Στέκονταν, έμοιαζε να είναι αδιάφορος, ανύποπος. Όπως είμασταν κοντά ακολουθεί ταυτόχρονη και αιφνιδιαστική εκδήλωση δικών μας πυρών. Τα αποτελέσματα, όπως μάθαμε αργότερα ήταν πολύ θετικά. Στον τομέα που εμείς κάναμε την κρούση οι άνδρες αυτού του φυλακίου όχι μονάχα αιφνιδιάστηκαν, αλλά και πανικόβλητοι εγκατέλειψαν τις θέσεις τους. Εμείς δεν είχαμε εντολή να εκμεταλλευτούμε και να αξιοποιήσουμε μια τέτοια ευνοϊκή ευκαιρία, γι' αυτό μετά την κρούση φύγαμε για το Σμόκοβο, ενώ θα

Παπαδογιάννης Θανάσης του Αλέκου, απ' τη Δρανήσια Καρδίτσας. Πολεμιστής του Αλβανικού Μετώπου. Κατατάχθηκε στον ΕΛΑΣ το 1943. Διοικητής διμοιρίας του 1/38 Συντάγματος. Μέλος του ΚΚΕ. Μέλος της Ακτινικής Επιτροπής Λεοναρίου. Στο ΔΣΕ απ' ης 6 Σεπτεμβρίου του 1946. Ταγματάρχης του ΔΣΕ.

Κατσαρής Θανάσης του Βαγγέλη απ' τη Δρανήσια Καρδίτσας. ΕΠΟΝίτης, μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' ης 6.9.49. Απόφοιτος της Γ' σειράς της ΣΑΓΑ. Διετέλεσε εκπαιδευτής στην Δ', Ε' και ΣΤ' σειρά της Σχολής. Έπαιξε στη μάχη του Λέσιος Βίτσι στις 11 Αυγούστου το 1949 σαν ΠΕ λόχου της ΣΑΓΑ.

μπορούσαμε να καταλάβουμε το εγκαταλειμένο φυλάκιο, να το λαφυραγωγίσουμε. Η δική μας κρούση αυτή την βραδιά αναστάωσε τα γύρω φυλάκια του ανιπάλου, που άρχισαν να ρίχνουν πυρά για πολλή ώρα προς όλες τις κατευθύνσεις.

8-13 Σεπτέμβρη. Αυτές τις μέρες στο Σμόκοβο είχαν καταφύγει πολλοί κάτοικοι απ' το χωριό μας, με τον ερχομό στην Δρανήσια ξανά τμήματος στρατού, κωροφυλακής και Μάυδων. Στις 12/9 μαζί με τον Θανάση Σίκο (Θανασάκη) πήγαμε στα υψώματα της Τραπεζίτσας και από εκεί έγινε η αναγνώριση της εχθρικής διάταξης στα υψώματα του

Κατσης Πέτρος του Νικολάου, απ' τη Δρανίστα Καρδίτσας. Εφεδρειασίδης, μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' ης 6 Σεπτέμβρη του 1946. Απόφοιτος ης Δ' σειράς ης ΣΑΓΑ. Ανθ/γός του ΔΣΕ. Στη μάχη ης Κάτω Αρένας Γράμμου ης 17 Αυγούστου του 1948 τραυματίστηκε σοβαρά στο κεφάλι με αποτέλεσμα να μείνει ανάπηρος εφόρου ζωής.

Κοτρωνιάς Ηλίας απ' τη Δρανίστα Καρδίτσας. Πολεμιστής του Αλβανικού Μετώπου. Αγωνιστής ης Εθνικής Αντίστασης. Μέλος και στέλεχος του γραφείου ης ΚΟΒ του ΚΚΕ του χωριού. Στο ΔΣΕ απ' ης 6 Σεπτέμβρη του 1946. Ανθ/γός του ΔΣΕ.

χωριού μας. Όλα αυτά έδειχναν προετοιμασία επιχείρησης. Εμείς σαν χωριανοί περιμέναμε να ακουστεί και η γνώμη μας για την επιχείρηση αυτή.

Η μάχη ης Δρανίστας. Σημανικές ελλείψεις στο σχεδιασμό και στην διεξαγωγή ης

14 Σεπτέμβρη. Την επιχείρηση την οργάνωσε και τη σχεδίασε ο Ν. Μπελίδης. Σ' αυτή θα παίρναν μέρος και άνδρες του Νικηταρά. Το σχέδιο πρόβλεπε ότι μονάχα να κτυπηθεί ο αντιπάλος και να καταλειφθούν οι θέσεις που κατείχε στα υψώματα ης Άνω Δρανίστας, αλλά και την πλήρη αιχμαλωτίσή του απ' ης στημένες ενέδρες κατά την υπο-

κώρησή του. Από άποψη αποστολής τα τμήματα χωρίζονταν σε δυο προορισμούς, στα επιτηθέμενα κατά μέτωπο και εκείνα που θα έσπιναν ενέδρες. Οι αποστολές που πήραν τα τμήματα που θα ενεργούσαν ήταν οι παρακάτω:

α) Η διμοιρία του Θ. Σίσκο, που έπρεπε να δώσει και το κύριο χτύπημα θα διενεργούσε επίθεση απ' την πλευρά της Αρχοντικής με σκοπό πρώτη να καταλάβει το ύψωμα του Άη Θανάση.

β) Άλλες δυο ομάδες, η μια απ' την πλευρά του Παλιοχώρι και η άλλη από Άη-Λια και Παλιόδρομο πάλι με κατεύθυνση τον Άη Θανάση.

γ) Μια ομάδα με επικεφαλής τον ίδιο το Μπελή θα έσπινε ενέδρα στο Μύλο του χωριού για να ελέγχει το δρόμο υποχώρησης προς Πέντε Μύλους.

δ) Μια ομάδα, όλοι σχεδόν Δραμισιώτες με επικεφαλής τον Θ. Παπαδογιάννη θα έσπινε ενέδρα κοντά στο Παλιόκαστρο να ελέγχει τον δρόμο φυγής του αντιπάλου προς Καΐτσα. Η επίθεση κανονίστηκε να αρχίσει μετά τα μεσάνυχτα στις 14 προς 15/9.

Σε συγκέντρωση που έγινε τις απογευματινές ώρες πριν ξεκινήσουμε απ' το Σμόκοβο, ο Μπελής μας ανακοίνωσε το σχέδιο ενέργειας. Ήταν υπερβολικά αισιόδοξος για την επιτυχή έκβαση αυτής της μάχης. Μας είπε επί λέξη: «Θα δείτε μόνοι σας ότι με τα πρώτα πυρά θα το βάλουν στα πόδια».

Εγκαιρα όλα τα τμήματα βρέθηκαν την νύχτα στον προορισμό τους. Απ' τον τρόπο όμως που εκδηλώθηκε η επίθεση στην κύρια κατεύθυνση προκαθορίστηκε η μελλοντική έκβαση της επιχειρήσης. Η διμοιρία που είχε αναλάβει να επιτεθεί και να καταλάβει τον Άη Θανάση κάνει ένα μεγάλο λάθος, αντί να πλησιάσει τις εχθρικές θέσεις και από κοντινή απόσταση να ανοίξει αιφνιδιαστικά πυρά και να επιτεθεί κατά του αντιπάλου, ανοίγει πυρά από μακριά, απ' την τοποθεσία Γακαϊκίκα. Ο τρόπος αυτός ήταν μια καλή προειδοποίηση του αντιπάλου σαν να του έλεγε: «Ξυπνήστε, πάρτε τα μέτρα σας, εμείς ερχόμαστε». Ήταν κι αυτό αποτέλεσμα της γνωστής αβυσσικής αισιοδοξίας, «Ότι με τα πρώτα πυρά θα το βάλουν στα πόδια».

Μονάχα μια ομάδα που ενεργούσε απ' την κατεύθυνση του Παλιοχώρι με οδηγό τον Πέτρο Κατσή, περνώντας μέσα απ' τα πυκνά πουρνάρια, έφτασε πολύ κοντά στις εχθρικές θέσεις και από κοντινή απόσταση, ανοίγει πυρά, περνάει στην επίθεση. Παρά λίγο έλειψε να φθάσει και να καταλάβει το ύψωμα του Άη Θανάση. Ωστόσο αυτή η γολυμνή ενέργεια δεν υποστηρίχτηκε απ' τις άλλες βασικές δυνάμεις.

Η ορμητική επίθεση μονάχα αυτής της ομάδας προκάλεσε σύγχυση αλλά και πανικό στον αντίπαλο, με αποτέλεσμα για μια στιγμή να εγκαταλείψει μερικές απ' τις θέσεις του στο βόρειο τομέα και να υποχωρήσει προς Καστρί και προς Αγιώργη. Γρήγορα όμως αναλήφθηκαν την απροθυμία και την αναποφασιστικότητα των άλλων δυνάμεων και ξαναγυρίζουν στις θέσεις τους. Γι' αυτό αν η διμοιρία που ενεργούσε απ' την πλευρά της Αρχοντικής έδειχνε παρόμοια θέληση για πόλεμο, ο Άν Θανάσης θα καταλαμβάνονταν απ' την πρώτη στιγμή, που θα σήμαινε και την πλήρη αιχμαλώπιση των δυνάμεων του αντιπάλου που κατείχαν την κορυφογραμμή απ' τον Άν Θανάση μέχρι τα Τσουμάρια.

Μέχρι το μεσημέρι συνεχίστηκε η μάχη θέσεων και η ανταλλαγή πυρών. Εμείς με την ομάδα μας που είχαμε στήσει ενέδρα στο Παλιό-καστρο και με τα μάτια μας παρακολουθούσαμε την εξέλιξη της μάχης, δεν μπορούσε να μην μας προκαλεί αγανάκτηση για την αστοχία που έλαβε μέρος. Όταν πια ήταν φανερή η αποτυχία της επιχείρησης, πήραμε το δρόμο της επιστροφής, καλυμμένοι μέσα στο δάσος, συμπτυχθήκαμε προς Κόκλα, περάσαμε το ποτάμι κοντά στο καινούργιο γεφύρι και στη συνέχεια μέσω Σμίξης τις βραδινές ώρες φθάσαμε στο Σμόκοβο. Η ομάδα με επικεφαλής τον Μπελή που συμπτύχθηκε επίσης απ' το ίδιο δρομολόγιο, στην πορεία γίνεται αναληπτή απ' την ομάδα των ανταρτών που κατείχε τον Άν Λια, τους πέρασαν για Μάυδες κι αμέσως στρέφουν τα πυρά του μυδράλιου προς αυτούς. Τα πυρά ήταν τόσο εύστοχα που παραλίγο να την πληρώσει ο ίδιος ο αρχηγός.

Αυτή η αποτυχία οφείλονταν κατά κύριο λόγο στο ότι τόσο στο σχεδιασμό, όσο και στην διεξαγωγή της, δεν βρήκαν πρακτική έκφραση τα πλεονεκτήματα της τακτικής του ανταρτοπολέμου, όπως είναι το στοιχείο του αιφνιδιασμού και η ορμητική επίθεση από κοντινή απόσταση, δεν χρησιμοποιήθηκαν τα πλεονεκτήματα που παρέχει στον επιτεθέμενο η καλή γνωριμία του εδάφους, δεν ρωτήθηκε η γνώμη των ντόπιων ανταρτών που περισσότερο προσφέρονταν για να γίνει μια τέτοια επιθετική ενέργεια. Δεν μπορούσε να μην προκαλεί απορία, πώς ένας τέτοιος πεπειραμένος καπετάνιος του ανταρτοπολέμου σαν το Ν. Μπελή επέτρεψε μια τέτοια αστοχία. Το πιο πιθανό είναι ότι αυτή τη φορά έγινε αιχμάλωτος υπερβολικής αισιοδοξίας για μια εύκολη έκβαση της μάχης.

16-17 Σεπτέμβρη. Η ομάδα μας έχει φυλάκιο δυτικά του Σμοκόβου. Με φώναξαν να πάω στο σπίτι που έμεινε ο Μπελής με τον Νικητάρ. Εκεί βρήκα και τον Γιάννη Ψαλίδα. Σχεδίαζαν κάποια νυκτε-

ρινή διείσδυση στο χώρο της Δρανίστας και της Καϊτσας. Εξέταζαν το δρομολόγιο που έπρεπε να ακολουθηθεί, μια κι αυτός ο χώρος κατέχονταν από τον αντίπαλο. Για να γίνει απαραίτητη η διείσδυση προτείναμε να κινηθούμε μέσω Παπίτσας – Κρύας Βρύσης – Πλάκας – Καπνού. Έγινε δεκτή η πρόταση. Δεν γνωρίζω γιατί τελικά δεν πραγματοποιήθηκε η επιχείρηση.

Εκεί βρήκα την ευκαιρία να ρωτήσω τον Μπελή, γιατί δεν ζητήθηκε η γνώμη των ανταρτών του χωριού μου για την επιχείρηση στον Άη Θανάση. Ήταν φανερό ότι δεν του άρεσε αυτή η ερώτηση. Με κοίταξε στα μάτια για κάμποση ώρα χωρίς να απαντήσει. Τελικά αρκέστηκε να μου απαντήσει με δυο λέξεις: «Έπρεπε να πάω μόνος μου απ' την κατεύθυνση της κύριας επίθεσης. Η διμοιρία του Θανασάκη τα έκανε στραπάτσα»

18-21 Σεπτέμβρη. Και τα δυο συγκροτήματα Μπελή – Νικηταρά μετακινήθηκαν και στρατοπέδευαν στο χωριό Θραψίμι. Μου παρου-

Σανιδάς Χριστόφορος, απ' το Λεοντάρι Καρδίτσας, Αγωνιστής της Εθνικής Αντίστασης, μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' το Σεπτέμβρη του 1946. Απόφοιτος της Β' σειράς της ΣΑΓΑ. Λοχαγός Πελακού, ΠΕ Τάγματος του ΔΣΕ.

Αποστολόπουλος Βασίλης (Μέρμιγκας), απ' το Λεοντάρι Καρδίτσας. Στον ΕΛΛΑΣ απ' τις αρχές του 1943, μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' τον Σεπτέμβρη του 1946. Ανθ' γός του ΔΣΕ.

Σαλίας Χρυσόστομος του Σεραφείμ, απ' το Σμόκοβο Καρδίτσας. Γραμματέας της ΕΠΙΟΝ του χωριού του. Μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' τον Αύγουστο του 1946. Ένας απ' τους πρώτους μαχητές της Ομάδας Ασφάλειας του Αρχηγείου Αγράφων.

Μαγόπουλος Νίκος του Βασίλη απ' την Αχλαδιά Καρδίτσας. Μέλος της Αχτιδικής Επιτροπής του ΚΚΕ Λεονταρίου. Στο ΔΣΕ απ' το Γενάρη του 1947. Υπολοχαγός του ΔΣΕ.

σιάστηκαν σοβαροί πόνοι στο λαιμό. Ήταν οξεία μορφή αμυγδαλίτιδας. Πρίστικε ο λαιμός μου, ακόμα και το γύρω μέρος του κεφαλιού. Αδύνατο να καταπιείς κάτι, ούτε απλώς να μιλήσεις. Έμεινα στο σπίτι της εξαδέρφης μου Αγαπούλας Β. Τσαρούχα. Αυτές τις μέρες το συγκρότημα Μπελή ενισχύθηκε με καινούργιους ανιάρτες απ' την περιοχή μας. Ανάμεσά τους ήταν ο Βασίλης Αποστολόπουλος (Μέρμιγκας) και Χρυστόφορος Σανιδάς απ' το Λεοντάρι. Ο Κώστας Μπούκης, (Σαλαμαστρής), και τα δυο αδέρφια Μένιος και Ηλίας Αθανασόπουλος απ' το Χαλαμπρέζι, ο Βασίλης Θανασάκης απ' το Θραψίμι, ο Στάθης Καρπενισιώτης απ' το Σμόκοβο, ο Βάιος Παπάρας απ' την Αγόριανη.

Κατά την παραμονή μας στο Θραψίμι ήρθε απ' το στρατοκρατούμενο Τσαμάσι κρυφά ο σύνδεσμος Γιώργος Καλατζής κι ανέφερε στον Μπελή ότι στο χωριό Αχλαδιά κρύβονται δυο ξεκομμένοι ανιάρτες απ' την Ρούμελη, οι οποίοι ζητούν να πάρουν επαφή μαζί του.

Την ίδια βραδιά στέλνονται οι Θανάσης Κατσαρής και Βασίλης Αποστολόπουλος για να πάρουν επαφή και να τους φέρουν στο Θραψί-

Παπάρας Βάιος του Βασίλη απ' την Κάτω Αγόριανη Δομοκού. Ε-ΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' το 1946. Έπεσε στο Καλλίδρομο το Μάη του 1947.

Νοτόπουλος Νίκος απ' την Καρδίτσα. Μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' το 1946. Επιμελητής του Αρχηγείου Αγρόφων. Πέθανε στην Πολωνία σαν πολιτικός πρόσφυγας.

μι. Η συνάντηση γίνεται στα μνήματα του χωριού Τσαμάσι. Στο ραντεβού τούς έφεραν οι Νίκος Μαγόπουλος και Γιώργος Κύρκος. Ήταν οι αντάρτες Μήτσιος Κουτσιάφης (Τζίμας) απ' τον Ασθέστη και Οδυσσέας απ' την Αθήνα. Ο πρώτος είχε σταλεί παλιότερα απ' τον Μπελή να πάει να πάρει επαφή με την ανταρτομάδα του Διαμαντή στη Ρούμελη. Ο τελευταίος δεν μπόρεσε να φθάσει στον προορισμό του, γύρισε κάμποσες μέρες ξεκομμένος και τελικά μαζί με τον Οδυσσέα γύρισαν πάλι στον Μπελή.

Λίγο αργότερα ήρθε στο Θραψίμι απ' την Ρούμελη διαμέσου της Όθρυς, ακόμα μια μικρή ανταρτομάδα με επικεφαλής τον Παναγιώτη Ζάρα απ' τη Χιλιαδού Δομοκού.

Στην ανταρτομάδα αυτή ήταν άλλοι δυο απ' την Χιλιαδού, ο Ζάρας Δημήτρης, ο Ματίκας Θανάσης, ο Δράκος Γιώργος απ' την Νέα Μάρκη, ο Σουλδόπουλος Θύμιος απ' την Υπάτη, ο Φεγγάρας Δημήτριος απ' τα Στύρφακα, ο Αθάνατος απ' τον Πειραιά. Η ανταρτομάδα αυτή είχε συναντήσει μεγάλες δυσκολίες στην περιοχή της και τελικά εξαναγκάστηκε προσωρινά να περάσει στα Άγραφα. Όλοι τους εντάχθηκαν στο αντάρτικο συγκρότημα του Νάκου Μπελή.

22-25 Σεπτέμβρη. Τμήματα στρατού και χωροφυλακής κινήθηκαν για καταδίωξη των ανταρτών. Διεξάγεται μια μάχη στο χωριό Θραψίμι και στη συνέχεια τα δυο συγκροτήματα μετασुμπίχθηκαν στο Κάναλο. Στο συγκρότημα του Νικηταρά έμεινα απ' το χωριό μας μονάχα εγώ, ενώ οι άλλοι οι Δραμιστιώτες ανήκαν στο συγκρότημα του Μπελή.

Εδώ στον Κάναλο πραγματοποιήθηκε μια σύσκεψη των υπεύθυνων στελεχών των Μονάδων Λαϊκής Αυτοάμυνας (ΜΛΑ) των γύρω χωριών. Πρόκειται για υπεύθυνα στελέχη των οργανώσεων των χωριών που εκπλήρωναν αυτή την περίοδο μια σειρά σοβαρές αποστολές που είχαν άμεση σχέση με τις ανάγκες του ενόπλιου αγώνα και την εξυπηρέτηση των αντάρτικων τμημάτων, για ζητήματα επαγρύπνησης, τροφοδοσίας, συγκέντρωσης και έγκαιρης μετάδοσης πληροφοριών στις αντάρτικες διοικήσεις. Σ' αυτή πήραν μέρος εκπρόσωποι των χωριών απ' τα χωριά Σμόκοβο, Ρεντίνα, Φωπάνα, Θραψίμι, Χαλαμπρέζι κ.λ.π. Ανάμεσα σ' αυτούς που είχαν πάρει μέρος ήταν ο Μήτσος Καρακώστας απ' την Φωπάνα και ο Νίκος Τεφτίκης απ' το Σμόκοβο. Η σύσκεψη αυτή οργανώθηκε με πρωτοβουλία του Νικηταρά που ήταν και ο κύριος ομιλητής σ' αυτή.

Ζάρας Παναγιώτης του Γιάννη απ' τη Χιλιάδου Δομοκού. (Στη φωτογραφία από γ' αριστερά). Μέλος του ΚΚΕ, στέλεχος της Επαρχιακής Επιτροπής της ΕΠΟΝ. Ανθυπολοχαγός της Πολιτοφυλακής. Απ' το καλοκαίρι του 1946 είναι επικεφαλής της πρώτης ανταρτοομάδας της Όθρυς. Διετέλεσε διαδοχικά λοχαγός, ταγματάρχης και ταξίαρχος του ΔΣΕ. Έπεσε στις 25 Ιούλη 1949 Υποστράτηγος πλημμένος νεκρός του ΔΣΕ.

26-27 Σεπτέμβρη. Το συγκρότημα του Μπελή κινήθηκε προς Βουλγάρα, ενώ του Νικηταρά πήγε στο Σμόκοβο.

Συνεχίζουν να φθάνουν καινούργιοι εθελοντές και να κατατάσσονται στο συγκρότημα του Νικηταρά, απ' τα ριζά, απ' τον κάμπο. Ο ερχομός τους βασικά γίνονταν μεμονωμένα, εθελοντικά, αυθόρμητα χωρίς κάποια ιδιαίτερη δουλειά απ' τις οργανώσεις του κόμματος. Υπήρχαν και περιπτώσεις που έφταναν και σαν ξεχωριστές ομαδούλες από κάποιο χωριό, ύστερα από κάποια προκαταρκτική αμοιβαία συνεννόηση μεταξύ τους. Οι ΚΟΒ του κάθε χωριού όχι μονάχα δεν εμπόδιζαν αλλά υποστήριζαν και βοηθούσαν τους αγωνιστές που ήθελαν να βγουν στο βουνό. Ιδιαίτερη άνοδο σημείωνε η δουλειά για την ενίσχυση των ανιαρτών με καινούργιους μαχητές σε εκείνα τα χωριά που υπήρχαν γερές ΚΟΒ και καλά καθοδηγητικά στελέχη και πρώτα απ' όλα ικανοί Γραμματείς. Ανάλογη δουλειά για την αριθμητική αύξηση του αντάρτικου γίνονταν και απ' τις διοικήσεις των συγκροτημάτων. Στην πραγματικότητα η Αχιδική Επιτροπή του δικού μας τομέα είχε εξαφανιστεί.

28-29 Σεπτέμβρη. Το αντάρτικο συγκρότημα του Νικηταρά έχει ανακαταλάβει τα υψώματα του Θραψιμιού και του Άη Γιάννη Παλιουριού. Στο εξωκλήσι του Άη Γιάννη πραγματοποιείται σύσκεψη υπεύθυνων στελεχών των Μονάδων Λαϊκής Αυτοάμυνας (ΜΛΑ) που πήραν μέρος εκπρόσωποι απ' τα χωριά Απιδιά, Βελέσι, Παλούρι, Λουτρό, Καλιφώνι, κ.λ.π. όπως και στην παρόμοια προηγούμενη, αυτή οργανώθηκε με πρωτοβουλία του Νικηταρά. Ο Νικηταράς που ήταν και ο κύριος ομιλητής τόνισε ανάμεσα στ' άλλα ότι το κύριο καθήκον που έμπαινε αυτή την στιγμή μπροστά σ' αυτά τα στελέχη ήταν η ενίσχυση των αντάρτικων τμημάτων με καινούργιους μαχητές. Ακόμα τους τόνισε ότι και οι ίδιοι το γρηγορότερο θα πρέπει να δείξουν αυτό το παράδειγμα. Και σης δυο αυτές συσκέψεις πήρα και εγώ μέρος σαν σύνδεσμος του Νικηταρά.

1 Οκτώβρη. Απ' το Θραψίμι μετακινηθήκαμε στην Απιδιά. Εκεί ήρθε και το συγκρότημα του Μπελή. Γίνεται αντιληπτή και σε μας μια μεγάλη προετοιμασία για κάποια μελλοντική επιχείρηση. Οι άνδρες εφοδιάστηκαν με τρόφιμα για τρεις μέρες.

2-4 Οκτώβρη. Απ' την Απιδιά, τις βραδινές ώρες και τα δυο συγκροτήματα κινηθήκαμε μέσω Κάναλο προς Τριφύλλα Φουρνά. Εμείς ακόμα δεν γνωρίζαμε για πού πηγαίναμε. Στο δάσος νότια της Βουργάρας μείναμε δυο ολόκληρα εικοσιτετράωρα. Οι διοικήσεις ασχολούνταν με αναγνωρίσεις προς Τριφύλλα και προς Φουρνά. Ωστόσο

καμιά επιχείρηση δεν έγινε και επιστρέφουμε πάλι αμέσως όλοι μαζί στην Απιδιά.

5-6 Οκτώβρη. Στην Απιδιά βρήκαμε τον Γυδεών Λουλέ, μέλος του Αρχηγείου Θεσσαλίας, που μόλις ήρθε απ' τον Όλυμπο μέσω του Μαυροβουνίου με εντολή του Γ. Μπλάνα (Κίτσαβου) που έφερνε μια σειρά καινούργιες οδηγίες για τις διοικήσεις των αντάρτικων συγκροτημάτων που βρίσκονταν στην περιοχή των Αγράφων. Ανάμεσα στα καθήκοντα και τα μέτρα που έπρεπε να παρθούν, ήταν η συγκρότηση στον ορεινό όγκο των Αγράφων ομώνυμου τοπικού αρχηγείου, επίσης να παρθούν εντακτικά μέτρα για την γρηγορότερη αριθμητική αύξηση των ανταρτικών δυνάμεων στο χώρο των Αγράφων. Όπως φαίνεται ήταν εντολή του Γ. Λουλέ να επιστρέψουν και τα δυο συγκροτήματα στην Απιδιά και να μην πραγματοποιηθεί η σχεδιαζόμενη επιχείρηση προς Φουρνά.

7 Οκτώβρη. Και τα δυο συγκροτήματα Μπελή – Νικητάρá μετακινούνται μαζί μέχρι το Μαστρογιάννη. Εδώ γίνεται ο χωρισμός. Το δικό μας μ' επικεφαλής το Νικητάρά τράβηξε προς Παλιοζογλώπι – Καστανιά και του Μπελή έμεινε σ' αυτό το χωριό με προοπική το γρηγορότερο να περάσει στο χώρο της Ρούμελης. Μαζί μας προς Καστανιά κινούνταν και ο Γ. Λουλέξ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΩΔΕΚΑΤΟ

Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ ΤΟΥ ΕΝΟΠΛΟΥ ΑΓΩΝΑ

Η 2η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ αποφασίζει την έναρξη του ένοπλου αγώνα

Η 2η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ συνήλθε στις 12 του Φλεβάρη του 1946, ακριβώς ένα χρόνο μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας. Η 2η Ολομέλεια καλούνταν τώρα να πάρει θέση, να αποφασίσει, να καθορίσει τις μορφές πάλης που έπρεπε να εφαρμόσει για να αντιμετωπίσει την ολοφάνερη ωμή βία και τρομοκρατία που εξαπόλυσε η αντιδραστική δεξιά σ' όλη την επικράτεια. Σ' αυτή την Ολομέλεια θα εξετάζονταν

και η θέση που θα έπαιρνε το κόμμα στις επικείμενες βουλευτικές εκλογές. Στις εργασίες της Ολομέλειας πήραν μέρος τα 28 απ' τα 30 μέλη της ΚΕ και τα 15 αναπληρωματικά.

Η 2η Ολομέλεια ανάμεσα στ' άλλα διαπίστωσε τα παρακάτω:

α) Ότι και σ' αυτές τις συνθήκες της αχαλίνωτης μοναρχοφασιστικής τρομοκρατίας ο συσχετισμός των δυνάμεων δεν άλλαξε και έδειχνε ότι η καταπιληκτική ιλιουψηφία των λαϊκών μαζών συνεχίζουν να υποστηρίζουν τους γενικούς σκοπούς του συνασπισμού των κομμάτων του ΕΑΜ στο γενικό πρόγραμμά του για Λαϊκή Δημοκρατία και Εθνική Ανεξαρτησία.

β) Ότι η μορφή της πάλης της μαζικής Λαϊκής Αυτοάμυνας, όπως τώρα εκφράζονταν, ιδιαίτερα στην ύπαιθρο, έπαψε πια να είναι αποτελεσματική.

γ) Ότι η μοναρχοφασιστική δεξιά απ' την μια μεριά απόρριπτε κάθε καλόπιστη πρόταση για ειρηνική λύση, και απ' την άλλη άναψε μονόπλευρα τον εμφύλιο πόλεμο. Επιπλέον παίρνοντας υπόψη της την ύπαρξη στην Ελλάδα αγγλικών στρατευμάτων κατοχής, αποφάσισε την προοδευτική έναρξη του ενόπλιου αγώνα, που έπρεπε να συνδυάζεται με την πολιτική δουλειά για την συμφιλίωση του λαού και την ειρηνική δημοκρατική εξέλιξη της χώρας μας. Η απόφαση αυτή πάρθηκε παμπηφεί».

Η απόφαση αυτή πάρθηκε όταν το μαχαίρι έφτασε στο κόκαλο, όταν η μοναρχοφασιστική δεξιά και οι Άγγλοι πάτρωνές της είχαν πρακτικά κλείσει όλα τα κανάλια για μια δημοκρατική ομαλή εξέλιξη. Πρόκειται για στιγμές που μπροστά στην ηγεσία του ΚΚΕ έμπαινε με οξύτητα το δίλημμα: ή να υποκύψει στη βία, ή να αντισταθεί αποφασιστικά.

Τα γεγονότα που συντελέστηκαν στις 19 του Γενάρη στην Πελοπόννησο, εκείνη η έκρηξη βίας που ονομάστηκε «επανάσταση του Μαγνανά», που οι παρακρατικές δυνάμεις κατέλυσαν το κράτος σ' ολόκληρη την Νότιο Πελοπόννησο, και τα οποία κλόνισαν στα οσοβαρά και την ίδια την αναδραστική κυβέρνηση, μα και που αποτέλεσαν ένα είδος φωτιάς που άρχισε να επεκτείνεται με την ίδια έμφαση σ' όλη την Ελλάδα, μιλούσαν μόνα τους για την έκταση του κινδύνου, επιβεβαίωνε ότι η πολιτική κατάσταση στη χώρα μας έφτασε σε ένα κρίσιμο σημείο, που αυτό σήμαινε, ότι πια δεν υπήρχε άλλη διέξοδος, απ' το γνωστό αρχαίο απόφθεγμα, «Πάσσαλος πασσάλω εκρούεται».

Μερικά από τα προκαταρκτικά μέτρα του κόμματος στις παραμονές του καινούργιου ένοπλου αγώνα

Αμέσως μετά την 2η Ολομέλεια πάρθηκαν μέτρα ώστε η απόφαση αυτή να φθάσει έγκαιρα στα μέλη του Κόμματος. Να πώς αυτό εκφράστηκε σε επίπεδο βάσης στην περιοχή μας. Στην ΚΟΒ του χωριού που ανήκα, η ανάλυση αυτής της απόφασης έγινε μέσα στον ίδιο μήνα, το Φλεβάρη. Έχει σημασία ακόμα να υπογραμμιστεί ότι την ανάλυση και την εισήγηση την έκανε ο Κ. Καφαντάρης (Νικηταράς), στέλεχος της Περιφερειακής Επιτροπής Καρδίτσας του ΚΚΕ, πρόκειται για άνθρωπο που ήδη είχε οριστεί να μπει επικεφαλής της πρώτης ανταρτοομάδας του Νομού μας.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ανάλογη δουλειά και αναλύσεις έγιναν προηγουμένα και στα ανώτερα όργανα του Κόμματος (Αχπδικές, περιφερειακές και επιτροπές περιοχής). Αυτό σήμαινε ότι ο καινούργιος προσανατολισμός και το καθήκον του κόμματος έγινε έγκαιρα γνωστό στα μέλη και τα στελέχη του ΚΚΕ, που αυτό ακόμα σήμαινε ότι αυτό το καθήκον δεν έμπαινε απλώς για ενημέρωση, αλλά να προετοιμαστούν οι κομμουνιστές και να πάρουν μέρος στην εκπλήρωσή του. Το τελευταίο ήταν τόσο φανερό και μονάχα εκείνοι που δεν ήθελαν ν' ακούσουν για επανάσταση (τότε ή αργότερα) έκαναν (ή κάνουν), ότι δεν το κατάλαβαν.

Απομένει να προστεθεί ότι, η απόφαση έγινε δεχτή με ικανοποίηση σ' όλα τα μέλη και στελέχη του χωριού μου που πήραν μέρος σ' αυτή την ανάλυση, μα και από ότι είμαι σε θέση να γνωρίζω παρόμοια υποστήριξη βρήκε αυτή η απόφαση και απ' τα μέλη και τους οπαδούς μας των γύρω χωριών της δικής μας υπαίθρου.

Παίρνοντας αυτή την απόφαση, η ηγεσία του ΚΚΕ είχε εξασφαλίσει την συγκατάθεση και την υπόσχεση των αδερφών κομμάτων των Σοσιαλιστικών χωρών για την ηθική και υλική υποστήριξη του ένοπλου αγώνα και υπολόγιζε σ' αυτή την υποστήριξη.

Υστερα απ' την άρνηση του Βαγγέλη Παπαδάκη (Λευτεριά) να αναλάβει την θέση του αρχηγού του μελλοντικού ΔΣΕ, στο αξίωμα αυτό τοποθετείται ο Μάρκος Βαφειάδης, πρώην καπετάνιος μεραρχιών του ΕΛΑΣ.

Στα μέσα του Μάρτη, μέσω Πράγας, μυστικά επισκέπτεται τη Σοβιετική Ένωση ο Νίκος Ζαχαριάδης ο οποίος στην Κριμαία συναντάει με τον Στάλιν, και τώρα ανάμεσα στα άλλα συμφωνήθηκαν και οι βασικές πτυχές της τακτικής και στρατηγικής και του καινούργιου αγώνα, ότι

«θα άρχιζε απ' την ύπαιθρο, απ' τα βουνά» και θα «αναπτυσσόταν προοδευτικά».

Επιστρέφοντας στη Θεσσαλονίκη απ' την Πράγα τον Απρίλη του 1946, ο Ν. Ζαχαριάδης ανακοινώνει προσωπικά στο Μ. Βαφειάδη την απόφαση του Κόμματος να αναλάβει στρατιωτικός διοικητής του μελλοντικού ΔΣΕ και του έδωσε και τις σχετικές οδηγίες.

Έχει ιδιαίτερη σημασία να υπογραμμιστεί ότι ο Ν. Ζαχαριάδης έδωσε τέτοια εντολή στο Μ. Βαφειάδη, όταν προκαταρκτικά είχε εξασφαλίσει τη συγκατάθεση του ΚΚΣΕ και του Στάλιν.

Συγκροτείται κλιμάκιο του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ απ' τους Γιάννη Ιωαννίδη και Πέτρο Ρούσο, που του ανατέθηκε η ευθύνη της καθοδήγησης και του συντονισμού του ένοπλου αγώνα. Στις 28 Αυγούστου το κλιμάκιο αυτό φθάνει στο Βελιγράδι που θα ήταν η έδρα του.

Ο Μ. Βαφειάδης βγαίνει στα ανάρτικα τμήματα του Ολύμπου τον Ιούλη του 1946. Στις 9 Σεπτέμβρη του 1946 ο Μ. Βαφειάδης πηγαίνει στο Βελιγράδι, συναντιέται και συνεργάζεται με το κλιμάκιο του ΠΓ για ζητήματα ανάπτυξης και εξοπλισμού των ανάρτικών τμημάτων.

Σύμφωνα με τις οδηγίες της ΚΕ του ΚΚΕ, σημαντική δουλειά κάνουν τα γραφεία περιοχών και οι περιφερειακές Επιτροπές και σε σύντομο χρονικό διάστημα καθορίζονται οι στρατιωτικοί διοικητές των αρχηγείων περιοχών και των τοπικών αρχηγείων. Με κάποια διαφορά μέσα σε τρεις μήνες μετά την 2η Ολομέλεια ο καθορισμός και η τοποθέτηση αυτών των υπεύθυνων καθοδηγητικών στελεχών, είχε πια τελειώσει. Στην Θεσσαλία αυτή η δουλειά είχε γίνει σε χρόνο ρεκόρ. Να τις μας πληροφορεί γι' αυτό, ο Γιώργος Μπλάνας (Κίσασβος), ο κατοπινός αρχηγός του Αρχηγείου Θεσσαλίας:

«Στην περίοδο Μάρτη-Απρίλη 1946, με προοπτική ανάπτυξης του ένοπλου αγώνα στην ύπαιθρο, είχαν ήδη καθοριστεί τα καθήκοντα και οι διοικήσεις των ενόπλων ανταρτικών τμημάτων στους ορεινούς όγκους της Θεσσαλίας.

1. Κίσασβος – Μαυροβούνι ο Κ. Κασίνοσ.
2. Ν. Όλυμπος ο Λευτέρης Παπαστεργίου (Όλυμπος).
3. Χάσια – Αντιχάσια ο Γ. Βόγιας (Καρτσιώτης).
4. Κόζιακας ο Στέφος (καθοδηγητής αυτοάμυνας Τρικάλων).
5. Άγραφα ο Β. Αγραφιώτης.
6. Πήλιο ο Μιχάλης Παπαδάμος.
7. Γούρα ο Κόκκινος.

Τα κομματικά καθήκοντα που ανέλαβαν να εκπληρώσουν οι πρώτοι διοικητές των Αρχηγείων

Γύρω από αυτό το θέμα είναι αρκετά ενδιαφέρουσες οι πληροφορίες που μας δίνει ο Γ. Μπλάνας (Κίσαβος), ένας απ' τους πρώτους καπετάνιους του αντάρκου και στη συνέχεια διοικητής του Αρχηγείου Θεσσαλίας. Στο βιβλίο του «Εμφύλιος Πόλεμος 1946-1949», σελίδα 75, διαβάζουμε: «Πρώτη φορά που πήρα συγκεκριμένη αποστολή απ' τον Ζαχαριάδη ήταν στα μέσα Ιούλη του 1946. Βρισκόμουν εκείνη την μέρα με τα περισσότερα μέλη του γραφείου της πόλης Λάρισας σ' ένα σπίτι της συνοικίας του Αγίου Κωνσταντίνου, οπότε ο σύνδεσμος απ' την κεντρική γιάφκα μας έφερε το Μ. Βαφειάδη. Ήρθε με εντολή του Ζαχαριάδη σε μένα (ο Ζαχαριάδης ήταν στη Θεσσαλονίκη και κατέβηκαν μαζί με πλοίο στο Βόλο).

Μου έφερε την εξής συγκεκριμένη εντολή:

Μέσα στους μήνες Αύγουστο-Δεκέμβρη 1946 να αναπτύξουμε τα τμήματα όσο αφορά τον αριθμό, σε μονάδες αντίστοιχες της πρώτης εξέγερσης (κατοχής) κατά περιοχή. Και δεύτερο το αργότερο ως τις 15 Αυγούστου 1946 να βγω στο Βουνό».

Από τα παραπάνω βγαίνουν μερικά βασικά συμπεράσματα:

α) Ότι ο αριθμός των ανταρτών στα τέλη του Δεκέμβρη 1946 θα έπρεπε να φτάσει στη δύναμη που είχε ο ΕΛΑΣ στην κατοχή, δηλαδή σε πανελλήνια κλίμακα αυτό σήμαινε 75.000, ενώ στην περιοχή της Θεσσαλίας 17.000.

β) Ότι ο Κίσαβος σαν μελλοντικός διοικητής του Αρχηγείου Θεσσαλίας πήρε τέτοια εντολή τον Ιούλη του 1946, ενώ ο Μάρκος πήρε την ίδια εντολή απ' το Ζαχαριάδη αρκετά νωρίτερα.

γ) Ότι ο σωστός προσανατολισμός που δίνονταν απ' το Κόμμα στους ανώτερους στρατιωτικούς διοικητές των αρχηγείων, αποτελούσε και το πράσινο φως σε όλα τα προβλήματα που αφορούσαν τον ένοπλο αγώνα, τόσο στα ζητήματα της αριθμητικής αύξησης των αντάρκων τμημάτων, όσο και στα ζητήματα της αντάρτικης τακτικής και πολεμικής δράσης.

δ) Ότι οι μαχητές που θα πλαισιώναν τις καινούργιες αντάρτικες μονάδες δεν θα στέλνονταν από πάνω, από κάποιο κέντρο, αλλά θα αποτελούνταν από μαχητές καταδικασμένους των πολέμων και της υπαίθρου.

ε) Ότι η κινητοποίηση, η ένταξη τους στα αντάρτικα τμήματα, η οργανωτική, η διοικητική ταχτοποίησή τους, ο εξοπλισμός τους ήταν

πάλι υπόθεση αυτών των αντάρτικων διοικητικών στελεχών.

z) Όπ αυτοί οι μεγάλοι και μικροί διοικητές έπρεπε πρώτα απ' όλα να αποφασίσουν με πιο τρόπο θα έφταναν στους αριθμητικούς δείκτες που έβασε το Κόμμα, και όυ αν αυτό ήταν αδύνατο να πραγματοποιηθεί με εθελοντική κατάταξη, να γίνονταν με επιστράτευση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΤΡΙΤΟ

ΤΟ ΑΝΤΑΡΤΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΤΟΥ ΝΑΚΟΥ ΜΠΕΛΗ ΠΕΡΝΑΕΙ ΣΤΗΝ ΡΟΥΜΕΛΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΣΣΕΙ ΜΕΓΑΛΗ ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

Η ανάπτυξη του αντάρτικου στην περιοχή της Ρούμελης καθυστερεί

Το μεταβαρκιζιανό κράτος που γνώριζε καλά τις επαναστατικές διαθέσεις του πληθυσμού της Ρούμελης, τη μεγάλη σημασία αυτού του ορεινού γεωγραφικού όγκου, απ' τις αρχές του 1946 πήρε κυριολεκτικά όλα τα μέτρα να μην επιτρέψει την δημιουργία και την ανάπτυξη του αντάρτικου σ' αυτό το ζωικό και στρατηγικό χώρο, που άμεσα συνορευόνταν με την ελληνική πρωτεύουσα και αυτό αρκετά παραστατικά φαίνεται απ' τις πολυάριθμες και επίλεκτες στρατιωτικές μονάδες που είχε συγκεντρώσει σ' αυτή την περιοχή της χώρας.

Η περιοχή της Ρούμελης στρατοκρατούνταν τώρα όχι μόνον από μόνιμα τμήματα χωροφυλακής που ήταν ειδικά ενισχυμένα με μεγάλο αριθμό, αλλά και από τις πολυάριθμες παρακρατικές συμμορίες των Βουρλάκη, Κιτσάκη, Παπανικολάου, κ.λ.π. Την επέπτευαν και έλεγχαν συνεχώς τα πολλά καταδιωκτικά αποσπάσματα χωροφυλακής, που ανάμεσα σ' αυτά ήταν επικεφαλής και οι γνωστοί διώκτες του λαού, όπως οι ενωμοτάρχες Ζυγούρας, Παπαγραμματέλης κ.λ.π. Στην περιοχή αυτή στάθμευαν επίσης μόνιμα μια σειρά επίλεκτες στρατιωτικές μονάδες, τάγματα μαυροσκούφηδων, όπως του συνεργάτη των γερμανών ταγματάρχη Κρασιά, του Τολιόπουλου, του Μπούρου και άλλα.

Όλες αυτές οι δυνάμεις του αντιδραστικού στρατιωτικού μηχανι-

μού και των παρακραπικών συμμοριών, με τα αφόρητα μέτρα καταδίωξης και τρομοκρατίας πετυχαίνουν να κρατούν τον πληθυσμό στην αδράνεια και ταυτόχρονα να χτυπούν στη γέννησή της κάθε μαχητική αντίσταση του λαού. Διαλύεται και εξοντώνεται μόλις κάνει την πρώτη εμφάνισή της στα Βαρδούσια η ανταρτοομάδα του Καραλίθανου. Για πολύ καιρό το μικρό συγκρότημα του αξέχαστου Διαμαντίδη δεν μπορεί να αναπτύξει δράση, βρίσκεται σε συνεχή καταδίωξη, εξαναγκάζεται να κρύβεται συνέχεια από το ένα μέρος στο άλλο. Την κατάσταση αυτή καλούσαν να την αλλάξει το αντάρτικο συγκρότημα Μπελή – Παλαιολόγου που μέχρι τον Οκτώβρη του 1946 είχε αναγκαστεί να δρα προσωρινά στο θεσσαλικό χώρο.

Μια τολμηρή απόφαση. Ένας πετυχημένος αντάρτικος ελιγμός

Στα τέλη του πρώτου δεκαήμερου του Οκτώβρη 1946 αρχίζουν οι πρώτες εκκαθαριστικές επιχειρήσεις στο χώρο των Αγράφων. Η εκστρατεία αυτή που άρχισε από Ανατολή και Νότο, απ' τις κατευθύνσεις Σωφάδες – Λεοντάρι – Καϊτσα – Ζαχαράκι, γίνονταν με πολλές δυνάμεις της 41 Ταξιαρχίας στρατού, συνοδευόμενες με πολυάριθμα τμήματα χωροφυλακής και ΜΑΥδων, με σκοπό να εγκλωβίσουν τα αντάρτικα τμήματα και να τα εξοντώσουν. Είναι η πρώτη φορά που σε τούτο το χώρο πραγματοποιείται με τόσες δυνάμεις μια τέτοια εκκαθαριστική επιχείρηση.

Το συγκρότημα του Μπελή που δεν είχε ξεχάσει την αποστολή που είχε, να περάσει το γρηγορότερο στην περιοχή της Ρούμελης, και ενώ ετοιμάζονταν γι' αυτό στο Θραψίμι, εξαναγκάζεται να δώσει τώρα ολόκληρη μάχη στα υψώματα της Γουρνιωτής με τις εμπροσθοφυλακές του ανηπάλλου, ενώ στη συνέχεια ελίσσεται προς Απιδιά – Κούισορο. Εδώ υπερφαλαγγίζεται από εχθρικές δυνάμεις που είχαν κινηθεί απ' την πλευρά Ζαχαράκι – Μολόχα. Δυο ολόκληρα εικοσιπεντάωρα καμουφλάρεται σε τούτο το δάσος.

Εδώ και εντοπίζεται απ' τον αντίπαλο τις βραδινές ώρες στις 10 του Οκτώβρη. Αν και στην ουσία ήταν εγκλωβισμένο, ο εχθρός δεν τολμάει αυτή τη βραδιά να το χτυπήσει, προτίμησε να το χτυπήσει και να το αιχμαλωτίσει την άλλη μέρα όταν έφεξε. Ήταν σίγουρος για την επιτυχία του. Ωστόσο όλα τα σχέδιά του απέτυχαν και την άλλη μέρα βρέθηκαν μπροστά σε μια φανερή απογοήτευση. Οι πεπειραμένοι διοικητές Μπελής – Παλαιολόγου, που είχαν μαντέψει τα σχέδιά του

γνώριζαν καλά πότε θα έπρεπε να δίνουν μάχες με τον υπέρτερο αντίπαλο. Δεν πέφτουν σ' αυτή την παγίδα, εφαρμόζουν δημιουργικά την αντάρτικη τακτική του ελιγμού χρησιμοποιώντας το σκοτάδι της νύχτας. Αποφασίζουν τώρα να ελιχθούν τη νύχτα όχι προς τον πιο κοντινό ελεύθερο χώρο, όπως ήταν η Νευρόπολη, αλλά προς μια τελείως απίθανη κατεύθυνση, προς την κατεύθυνση του κάμπου, που ο αντίπαλος ούτε καν μπορούσε να υποψιαστεί ένα τέτοιο ρίσκο. Έτσι μόλις νύχτωσε, απαραίτητοι, ξεγλιστρούν απ' τον κλοιό και βγαίνουν στο στρατοκρατούμενο κάμπου, συνεχίζοντας την πορεία τους πιο κάτω, στρίβουν και καλύπτονται μέσα σε κάτι μαντριά κοντά στο Βελέσι, που ήταν στα μετόπισθεν του αντιπάλου. Να οι μεγάλες γκάφες που πέφταν οι επιτελικοί αξιωματικοί της καριέρας, ενώ με μεγάλες δυνάμεις είχαν εγκλωβίσει αυτό το μικρό αντάρτικο τμήμα και ήταν σίγουροι και υπολόγизαν ότι την άλλη μέρα θα τους είχαν αιχμαλώτους στα χέρια τους, ενώ οι αντάρτες έκαναν απόπειρα να βγουν έξω απ' τον κλοιό να τους χτυπήσουν στα καρτέρια, στις ενέδρες που είχαν στήσει. Νόμιζαν ότι οι αντάρτες είχαν το μυαλό του λαγού, που τον οδηγεί το ζαγάρι στο καρτέρι του κυνηγού.

Έτσι τώρα η καινούργια επίθεση που άρχισε την άλλη μέρα χτύπησε στο κενό, οι αντάρτες είχαν ήδη εξαφανιστεί. Στα μαντριά που έκαναν λούφα δεν προσφέρονταν για κάλυψη, γι' αυτό η ακινησία είναι αυστηρή. Δυο κοπέλες που έρχονται τελείως ανύποπτα να μαζέψουν ξύλα κρατήθηκαν προσωρινά, ώσπου νύχτωσε. Από αυτές πήραν πληροφορίες ότι στο χωριό δεν υπήρχε εχθρός. Γι' αυτό μόλις σουρούπωσε μπαίνουν σ' αυτό, παίρνουν τα τρόφιμα που οι κάτοικοι είχαν συγκεντρώσει για τους ΜΑΥδες. Οι κάτοικοι του χωριού μόλις τους είδαν δεν μπορούσαν να πιστέψουν στα μάτια τους, ότι αυτοί ήταν αντάρτες. Πριν μια μέρα, πέρασε από εδώ ο στρατός ο οποίος είχε εκκαθαρίσει τα πάντα, και να τώρα πάλι αντάρτες μπαίνουν στο χωριό και ελεύθερα συγκεντρώνουν τρόφιμα. Εδώ τους ακολουθεί ακόμα ένας αντάρτης με το ψευδώνυμο Ιταλός.

Εδώ τώρα η διοίκηση συμβουλευέται τους Δραμισιώτες για το επόμενο άλμα, με σκοπό το άλλο πρωί να βρίσκονται στο Νεοχώρι της Δραμισίας. Συμφωνήθηκε και το δρομολόγιο με οδηγούς απ' τους ίδιους. Αρχίζει αυτή η μακρινή νυχτερινή πορεία, παρακάμπτονται οι εχθρικές διατάξεις στα χωριά Παλιούρι, Λουτρό, Χαλαμπρέζι, Τσαμάσι, Δραμισία, δεν προκάνουν να φθάσουν στο Νεοχώρι, η γρήγορη μακρινή και κουραστική πορεία τους κούρασε, τα κουράγια δεν αντέχουν για πιο πέρα, εξαναγκάζονται να σταματήσουν στη θέση Σουρβιά, κον-

τά στο χωράφι του Λυρίτσιου που δεν προσφέρονταν για καλή κάλυψη.

Απ' την παρατήρηση που γίνεται διαπιστώνεται ότι τα υψώματα του Άη Λια και του Άη Θανάση κατέχονται απ' το στρατό. Στάλθηκε ο Μήτσος Γαλάνης να βρει κανένα τσοπάνη να πάρει πληροφορίες. Οι πληροφορίες που έφερε επιβεβαίωσαν ότι τα υψώματα της Δρανίστας κατέχονται από δυο λόχους στρατού. Ταυτόχρονα διαδόθηκε στους κατοίκους του χωριού ότι το συγκρότημα του Μπελή είχε κυκλωθεί στο χωριό Απιδιάς – Μαστρογιάννη και είχε εξοντωθεί. Πρόκειται για ένα πολύ γνωστό τροπάριο που συχνά χρησιμοποιούσε ο αντίπαλος. Απ' την μια μεριά διαλύονταν και απ' την άλλη μέρα με τη μέρα μεγαλώνουν, φυτρώνουν εκεί που δεν τους σπέρνει.

Η πορεία προς τη Ρούμελη. Οι πολλές δυσκολίες φέρνουν κλονισμούς, προκαλούν απρόοπτα

Η ύπαρξη στρατού στα χωριά δεν τους επιτρέπει να μπουκίσουν αυτά να εφοδιαστούν με τρόφιμα. Μαθημένα τα βουνά απ' τα κίονια. Μόλις νύχτωσε παρουσία όλων ο Μπελής ανακοινώνει την απόφαση της διοίκησης (Μπελή – Παλαιολόγου – Γκουζέλου) να περάσει το συγκρότημα στην περιοχή της Ρούμελης.

Ο ομιλητής ήταν σαφής, ειλικρινής, δεν έκρυψε τίποτε απ' τους μαχητές, για τι είδος αποστολή αναλάβαιναν να εκπληρώσουν, τις δυσκολίες που θα συναντούσαν στην πορεία. Είπε περίπου τα παρακάτω:

«Συναγωνιστές, το συγκρότημά μας απ' την πρώτη μέρα της δημιουργίας του προορίζονταν να δράσει στην περιοχή της Φθιώπδας. Είναι γνωστοί οι λόγοι που δε μπόρεσε μέχρι τώρα να εκπληρώσει αυτή την αποστολή. Σ' αυτές τις στιγμές ο δημοκρατικός πληθυσμός της ανταρτομάνας περιοχής, υποφέρει απ' την ασύδοτη τρομοκρατία και τις αυθαιρεσίες της μεταβαρκεζιανής κυβέρνησης.

Ο κρατικός μηχανισμός της κρατικής εξουσίας, στρατός, χωροφυλακή, οι πολυάριθμες ληστοσυμμορίες του παρακράτους έχουν δημιουργήσει σ' αυτό το χώρο ένα καθεστώς ζούγκλας. Με τα πολλά μέτρα που πήρε κυριαρχεί απόλυτα σ' αυτή την περιφέρεια, εμπόδισε και έπνιξε στην γέννησή της κάθε επαναστατική αντίσταση του πληθυσμού. Οι ένοπλοι καταδικωμένοι, οι πρώτες ανταρτοομάδες που εμφανίστηκαν δε μπόρεσαν να ανθέξουν, να αναπτύξουν κάποια σημαντική δράση, άλλες διαλύθηκαν, ενώ εκείνες που ακόμα υπάρχουν δεν

μπορούν να σηκώσουν κεφάλι, να αναπτύξουν αντάρτικη δράση, εξαναγκάζονται να βρίσκονται σε διαρκή κίνηση, να αλλάζουν κρυψώνες, να κρύβονται απ' το ένα μέρος στο άλλο. Σ' αυτές τις κρίσιμες στιγμές για την ανταρτομάνα Ρούμελη, σ' αυτές τις συνθήκες, το συγκρότημά μας καλείται να μπει σ' αυτή την στρατοκρατούμενη περιοχή, να αλλάξει την κατάσταση, να αναπτύξει δράση, να συμπαρασταθεί στο δημοκρατικό λαό της, να του δώσει την δυνατότητα να ανασάνει, να μας ακολουθήσει, να δημιουργηθούν καινούργια αντάρτικα συγκροτήματα, αρχηγεία, μεγάλες στρατιωτικές μονάδες».

Η φάλαγγα ξεκίνησε απ' την Σουρβιά και φθάνει στη θέση Καπνό. Εκεί τους πιάνει μια δυνατή μπόρα και επικρατεί ένα πυκνό σκοτάδι. Εξαναγκάζεται να κάνει προσωρινή στάση. Μόλις σταμάτησε η βροχή κι απομακρύνθηκε για λίγο το σκοτάδι, γίνεται αντιληπτό ότι δυο Δραμισιώτες, και συγκεκριμένα ο Γιάννης Πουρνάρας και ο Γιώργος Μπούρλης, απουσίαζαν. Ψάχνουν να τους βρουν, φωνάζουν, τίποτε. Το γεγονός αυτό αναστατώνει τη διοίκηση, ιδιαίτερα ανησυχεί γι' αυτό ο Μπελής, αν αυτή τη στιγμή πέφταν στα χέρια του θα τους έσφαιζε επί τόπου. Ο φόβος, η υποψία, ότι αυτοί που γνώριζαν τα σχέδια, την αποστολή μπορεί να πήγαν να παρουσιαστούν και φυσικά θα τα πρόδιναν δεν έβγαине απ' τη σκέψη του αρχηγού. Ευτυχώς δεν συνέβει κάτι παρόμοιο για την ώρα. Όπως αποδείχτηκε και οι δυο που το 'σκασαν ταυτόχρονα αυτή τη βραδιά, δεν είχαν τέτοιο σκοπό, να προδώσουν. Ήταν κι αυτό αποτέλεσμα των πολλών και μεγάλων δυσκολιών της αντάρτικης ζωής, δεν μπορούσαν να αντέξουν σ' αυτές, λύγισαν. Επιβεβαιώθηκε ότι το σπάσιμο αυτό αν και έγινε ταυτόχρονα, ωστόσο δεν είχε γίνει με συνεννόηση, έγινε αυτόβουλα απ' τον καθένα. Αργότερα ο Γιάννης Πουρνάρας μόλις τελείωσαν οι εκκαθαριστικές επιχειρήσεις ξαναεντάχθηκε στα αντάρτικα τμήματα των Αγράφων, ενώ ο Γιώργος Μπούρλης για κάμποσες μέρες συνέχιζε να κρύβεται στα δάση του κωριού μας, εκεί τον πλησίασαν οι αντιδραστικοί και τον παρέσυραν και πήγε και παρουσιάστηκε στο στρατό, αφού προηγουμένως του είχαν υποσχεθεί «λαγούς και πετραχήλια».

Παρά τις υποψίες για προδοσία, η διοίκηση μένει πιστή στην αρχική απόφασή της, το συγκρότημα με σύνδεσμο τον Πέτρο Κασιό που γνώριζε καλά τα κατατόπια συνεχίζει την πορεία μέσα στη νύχτα και την άλλη μέρα στήνει λημέρι στη γνωστή θέση Γαβράκια, κοντά στο Δερελί. Και εδώ τα γύρω χωριά κατέχονταν απ' τον αντίπαλο. Απ' τα δυο μαντριά που είναι εδώ συγκεντρώνουν λίγο ψωμί, παίρνουν πληροφορίες. Τις απογευματινές ώρες, κάρη στην ομίχλη που επικρατού-

σε συνεχίζουν την πορεία τους, ενώ διαρκώς βρέχει. Φθάνουν και σταματούν έξω απ' τον Ασθέστη. Εδώ αντιμετωπίζεται ένα ακόμα απρόοπτο, φεύγει απ' το συγκρότημα ο Μήτσος Γαλάνης.

Ένα τολμηρό και επικίνδυνο πέρασμα

Οι τρεις λιποταξίες που έγιναν το τελευταίο εικοσιτετράωρο μεγάλωσαν τις υποψίες για προδοσία των σχεδίων, αυτό υπαγόρευσε να συντομευθεί το πέρασμα.

Είχαν συγκεκριμένες πληροφορίες ότι μπροστά στη Μακρακώμη, στη Σπερχειάδα υπήρχαν σημαντικές δυνάμεις του αντιπάλου που έπρεπε να τις παρακάμψουν απαραίτητοι και να φθάσουν ασφαλείς στις δασωμένες πλαγιές της Οίτης.

Γνώριζαν ακόμα ότι η μοναδική γέφυρα στο Σπερχειό φρουρείται από εχθρικό φυλάκιο. Είναι όλοι τους κουρασμένοι απ' τη συνεχή πορεία, πεινασμένοι, μουσκεμμένοι μέχρι τα κόκαλα. Κόντρα τους πάει και ο καιρός που είναι τελείως ακατάλληλος, βρέχει συνεχώς, ακόμα και τα μικρά ρέματα απ' τα πολλά κατεβασιμένα νερά, ξεχειλίσαν και έγιναν απροσπέλαστα. Ωστόσο η διοίκηση εμμένει στην απόφασή της να πραγματοποιήσει αυτή τη βραδιά το πέρασμα, να κάνει αυτό το επικίνδυνο άλμα. Ήταν τώρα όλοι τους 43. Σύνδεσμο για την πορεία έχουν τον Μήτσο Κουτσάφτη απ' τον Ασθέστη που γνώριζε πολύ καλά αυτά τα μέρη.

Το πέρασμα στην απέραντη όχθη μπορούσε να γίνει θεωρητικά με δύο τρόπους που ήταν και οι δυο εξίσου επικίνδυνοι και πρακτικά αδύνατοι. Η πρώτη εκδοχή ήταν και μπορούσε να γίνει απ' την μοναδική γέφυρα της Μακρακώμης που την έλεγχε εχθρικό φυλάκιο. Η δεύτερη ήταν να γίνει το πέρασμα μέσα απ' τον κατεβασιμένο Σπερχειό. Και οι δυο αυτές μοναδικές εκδοχές πρακτικά ήταν καταδικασμένες σ' αποτυχία, έμοιαζε σαν ένα είδος αυτοκτονίας του τμήματος. Το πιο σωστό ήταν τώρα να περιμένουν να κοπάσει ο ξεχειλισμένος Σπερχειός και μετά να γίνει το πέρασμα. Απ' την άλλη μεριά η διοίκηση καταλάβαινε, ότι οποιαδήποτε καθυστέρηση θα μπορούσε να κάνει γνωστή την παρουσία του συγκροτήματος σε τούτο τον τόπο, πράγμα που θα επέτρεπε στον αντίπαλο με τις πολυάριθμες δυνάμεις που διέθετε, να πάρει μέτρα να κλείσει όλες τις διαβάσεις περάσματος. Ήταν ακόμα και ένα άλλο δεδομένο που δεν επέτρεπε αναβολή και εξανάγκασε την διοίκηση να βιαστεί, αυτό ήταν οι τρεις λιποταξίες που έγιναν. Αυ-

τοί μπορούσαν να παρουσιαστούν, να προδώσουν στον αντίπαλο, τα σχέδια και τις προθέσεις του συγκροτήματος, μια και γνώριζαν τα πάντα. Εδώ σε κάποιο βαθμό αισθάνονταν η διοίκηση την ευθύνη που έφερε για την τόσο πρόωρη αποκάλυψη μπροστά σε όλους τους μαχητές για το σχέδιο περάσματος. Αυτό έπρεπε να γίνει την τελευταία στιγμή, κυριολεκτικά, πριν το τελευταίο άλμα.

Το σουρούπωμα, εκεί κοντά στον Ασβέστη, ενώ η φάλαγγα είχε ετοιμαστεί για πορεία, τους ανακοινώνουν ότι αυτή τη βραδιά περνούν στην περιοχή της Ρούμελης. Τους εξηγούν ακόμα, ότι και αν συμβεί στην πορεία, σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να ματαιωθεί το πέρασμα. Τους κάνουν ακόμα γνωστό ότι το πέρασμα θα γίνει απ' τη γέφυρα του Σπερχειού η οποία σύμφωνα με τις πληροφορίες ελέγχονταν από περιπόλους εκθρικού φυλακίου. Η ενέδρα του αντιπάλου στην γέφυρα έπρεπε να ανατραπεί απ' την εμπροσθοφυλακή και να ανοίξει ο δρόμος για το πέρασμα ολόκληρου του τμήματος. Σε περίπτωση που η σύγκρουση στη γέφυρα δεν θα έπαιρνε ευνοϊκή εξέλιξη, θα έπρεπε να την παρακάμψουν και όλοι χέρι χέρι, βοηθώντας ο ένας τον άλλο, πάση θυσία, το πέρασμα να γίνει μέσα απ' τον κατεβασμένο Σπερχειό. Καθορίστηκε μάλιστα σαν μέρος συνάντησης τα υψώματα της Παλιοβράκας.

Βρέθηκαν όμως τυχεροί και αυτό δεν συνέβηκε. Οι τρεις στρατιώτες που φρουρούσαν τη γέφυρα, μόλις αντιλήφθηκαν το πλησίασμα της εμπροσθοφυλακής των ανταρτών, τρομοκρατημένοι εγκαταλείπουν τις θέσεις τους χωρίς να ανοίξουν πυρά. Αυτό επιτρέπει το συγκρότημα να περάσει απ' τη γέφυρα χωρίς μάχη, να φθάσει τα καράματα της άλλης μέρας και να στήσει λημέρι στο δάσος της Παλιοβράκας.

Έγινε γνωστό αργότερα, ότι ο διοικητής του τάγματος του κυβερνητικού στρατού που στρατοπέδευσε σε τούτο το χώρο, για το ότι δεν πήρε μέτρα και επέτρεψε το πέρασμα των ανταρτών από αυτή τη γέφυρα, πέρασε από στρατοδικείο, καταδικάστηκε και έμεινε γι' αυτό πολλά χρόνια φυλακή.

Έτσι χάρη στην αντοχή και επιμονή των γενναίων ανταρτών της ικανής και έμπειρης ηγεσίας, το συγκρότημα Μπελή κάτω από δύσκολες καιρικές συνθήκες παρακάμπτει τις εκθρικές διατάξεις, ξεπερνάει πολλά εμπόδια, πραγματοποιεί αυτό τον λαμπρό και τολημρό ελιγμό. Μέσα σε τέσσερις νύχτες κατορθώνει να διανύσει μια μεγάλη απόσταση απ' το Μαστρογιάννη της Θεσσαλίας και να φθάσει απαραίτητο στην Παλιοβράχα Ρούμελης.

Αυτός ο απρόσπο, ανεπάντεχος και απαραίτητος ερχομός του

συγκροτήματος στην καρδιά της αντιδραστικής οφυκοφωλιάς της στρατοκρατούμενης Ρούμελης, επιτρέπει στο συγκρότημα να ξεκουραστεί για λίγο, να προετοιμαστεί, να τροφοδοτηθεί, να αρχίσει αμέσως επιτυχή αντάρτικη δράση.

Πρώτος πέφτει ο σταθμός χωροφυλακής στο Γαρδίκι Ομιλαίων

Απ' την Παλιοβράχη την άλλη βραδιά το συγκρότημα περνάει και λημεριάζει στο δάσος του βουνού Γολινά όπου και παρέμεινε τρία εβδομημέρη. Εδώ ξεκουράστηκε για λίγο, τροφοδοτήθηκε, πήρε επαφή με τις οργανώσεις, συγκέντρωσε πληροφορίες για τη διάταξη και τις δυνάμεις του αντιπάλου, επεξεργάστηκε σχέδια δράσης, έκανε τις απαραίτητες προετοιμασίες, κι όλα αυτά έγιναν κρυφά απ' τον αντίπαλο. Έπρεπε τώρα να αναπτύξει αμέσως αιφνιδιαστική και κεραυνοβόλα δράση πριν ο αντίπαλος αντιληφτεί την ύπαρξή τους εδώ. Στο σχέδιο της μελλοντικής δράσης δίνονταν τώρα προτεραιότητα στο διαδοχικό ζήλωμα των σταθμών χωροφυλακής.

Κατά την παραμονή του εδώ δίνεται η δυνατότητα να συνδεθεί με μερικούς ένοπλους καταδικωμένους αυτού του χωριού, οι οποίοι αμέσως ακολούθησαν το συγκρότημα. Ανάμεσα σ' αυτούς ήταν:

Ευσταθίου Θανάσης και Παναγιώτης απ' την Φτέρη Φθιώπιδας, Κοντογιαννάκης απ' το Δίλοφο, Μπάρδας Νώντας απ' την Μακρακώμη, Ρουμελιώτης, και Συννεφάκης απ' τα Στύρφακα, Χορτάρης απ' τη Φτέρη και άλλοι 3-4 ακόμα.

Επιλέχτηκε και αποφασίστηκε να δοθεί το πρώτο χτύπημα κατά του σταθμού χωροφυλακής που έδρευε στο χωριό Γαρδίκι Ομιλαίων. Η αστυνομία αυτού του τμήματος, μαζί με τους οπλισμένους «εθνικόφρονες» του χωριού είχαν διακριθεί για τις τρομοκρατικές τους δραστηριότητες σε βάρος του δημοκρατικού πληθυσμού των γύρω χωριών.

Με μια ολονύκτια πορεία το συγκρότημα φθάνει στο στόχο και τα ξημερώματα της 26 του Οκτώβρη αιφνιδιαστικά και κεραυνοβόλα επιτίθεται και ύστερα από μια ολιγόωρη μάχη γίνεται κύριος της κατάστασης. Όλοι οι χωροφύλακες με επικεφαλής τον ενωμοτάρχη συλλαμβάνονται. Την ίδια τύχη είχαν και όλοι οι οπλισμένοι «εθνικόφρονες». Όλος ο οπλισμός περνάει στα χέρια των ανταρτών, μεταξύ των οποίων και τρία αγγλικά οπλοπολυβόλα «ΜΙΡΕΝΤ», πολλά πυρομαχικά που τόσο απαραίτητα και αναγκαία ήταν αυτές τις στιγμές για να εφοδιαστεί

το συγκρότημα για τις επόμενες μάχες. Πάρθηκε επίσης αρκετός ιματισμός, άρβυλα, που κι αυτά κάλυψαν σημαντικές ανάγκες των ανδρών. Δυο Γαρδικιώτες την ίδια μέρα ακολουθούν το δρόμο του βουνού. Ο Τσαντζάλος Σωτήρης και ο Μαλκογιώργος Κώστας. Και οι δυο τους πημμένοι νεκροί του ΔΣΕ, έπεσαν αργότερα στο πεδίο των μαχών.

Η πιο εντυπωσιακή πλευρά που έχει να παρουσιάσει αυτή η μάχη είναι η συμπεριφορά των ανταρτών απέναντι στους τραυματίες, τους αιχμαλώτους χωροφύλακες και «εθνικόφρονες» αυτής της μάχης. Επιδέθηκαν αμέσως οι τραυματίες, ενώ όλοι οι αιχμάλωτοι χωροφύλακες και ΜΑΥδες αφήνονται ελεύθεροι χωρίς να πειραχτούν. Κι όλη αυτή η μεγαλόψυχη συμπεριφορά λαμβάνει μέρος όταν στους αντάρτες ήταν γνωστό, ότι πολλοί απ' τους αιχμαλώτους χωροφύλακες και ΜΑΥδες είχαν πάρει μέρος σε διωγμούς και βασανισμούς αθώων δημοκρατικών πολιτών και ευθύνονταν για μια σειρά τρομοκρατικές ενέργειες σε βάρος του άμαχου πληθυσμού των γύρω χωριών. Το γεγονός αυτό έδειχνε τώρα περίτρανα πόσο αβάσιμη ήταν η φασιστική προπαγάνδα που διατυμπάνιζε η μοναρχοφασιστική δεξιά, ότι όποιος πέσει στα χέρια των «ληστοσυμμοριτών» (έτσι αποκαλούσαν τους αντάρτες) σφάζονταν επί τόπου χωρίς εξαίρεση.

Ο ήχος απ' το αντάρτικο ντουφεκίδι που ακούστηκε στο Γαρδίκι στις 20 του Οκτώβρη απ' την μια μεριά επιβεβαίωνε ότι για πρώτη φορά σε τούτη την περιοχή ξηλώνεται αστυνομικό τμήμα, ενώ απ' την άλλη η απήχηση αυτής της είδησης είχε μεγάλη σημασία για τον πληθυσμό αυτού του χώρου, σκορπούσε την χαρά, του έφερνε καινούργιες ελπίδες. Ταυτόχρονα το αναπάντεχο αυτό γεγονός που έλαβε μέρος στο Γαρδίκι προκαλεί την λύσσα της κρατικής και παρακρατικής εξουσίας, στρατού, χωροφυλακής, λυστοσυμμοριών, όλου του μηχανισμού της κυβερνητικής σφικτοφωλιάς σ' αυτή την περιοχή, που όλοι τους χωρίς εξαίρεση με τα μέτρα που είχαν πάρει ήταν σίγουροι ότι δεν θα περνούσε ούτε αντάρτικη μύγα σε τούτη την περιφέρεια. Τώρα το φυσούσαν και δεν κρύωνε. Μάλιστα η έκταση αυτής της απουσίας βγήκε έξω απ' τα σύνορα της Ρούμελης, έφτασε στην κορυφή της κυβερνητικής εξουσίας.

Αυτό εξάλλου επιβεβαιώνεται απ' τα μέτρα που επακολούθησαν, απ' τις πολυάριθμες δυνάμεις στρατού και χωροφυλακής που κινητοποιήθηκαν, έμοιαζε σαν ένα είδος συναγερμού, με σκοπό το συντομότερο χρονικό διάστημα να εγκλωβιστεί αυτό το μικρό αντάρτικο συγκρότημα, να χτυπηθεί και να εξοντωθεί στην γέννησή του.

Ωστόσο όλα αυτά τα μέτρα και οι πολυάριθμες δυνάμεις που κινη-

τοποιήθηκαν χτύπησαν στο κενό, έμειναν σαν όνειρα στις φαντασίες των σχεδιαστών. Ήταν «λογαριασμοί κωρίς τον ξενοδόχο» μια και δεν έπαιρναν υπόψη τους τα ηθικά κίνητρα που θέρμαιναν τις ψυχές των ανδρείων ανταρτών, των καινοϋργίων σταυραετών της Ρούμελης, την εμπειρία και την ικανότητα της διοίκησης του Νάκου Μπελή και του Κώστα Παλαιολόγου. Η διοίκηση αυτή που γνώριζε πότε και πού θα πρέπει να δίνει μάχες, να εφαρμόζει δημιουργικά την ανιάρτικη τακτική των ελιγμών, να επιτίθεται και να χτυπάει αιφνιδιαστικά στόχους εκεί που τη συμφέρει, να συνεχίζει μ' αυτή τη τακτική, να δημιουργεί θρύλους, να παρουσιάζει καινούργιους νικηφόρους θριάμβους.

Ακολουθούν άλλες δυο λαμπρές μάχες των ανταρτών στο Κυριακοχώρι και στον Πύργο Φθιώτιδας

Μετά το χτύπημα στο Γαρδίκι, το συγκρότημα Μπελή – Παλαιολόγου, αποφασίζει να απομακρυνθεί απ' το χώρο σύγκρουσης, ταυτόχρονα για να παραπλανήσει και να αποκρύψει τις πραγματικές επιδιώξεις απ' τον αντίπαλο κινείται με κατεύθυνση προς Βαρδούσια, και αφού τη νύχτα πραγματοποιεί μια μακρινή πορεία, γυρίζει ξανά και σπίνει λημέρι στο δάσος του χωριού Κυριακοχώρι.

Στο μέρος αυτό που λημέριαζε, βλέπει κατά το μεσημέρι να κινείται προς αυτή την κατεύθυνση, ανιχνεύοντας το δάσος και ακροβολισμένο ένα μεγάλο τμήμα χωροφυλακής και ΜΑΥδες. Ήταν το καταδικωκικό απόσπασμα του αρχιτρομοκράτη ενωμοτάρχη Ζυγούρα με 40 περίπου χωροφύλακες συνοδευόμενο με οπλισμένες ομάδες «εθνικοφρόνων».

Η ενέργεια αυτή, από αυτή την κατεύθυνση, εντάσσονταν στο γενικό σχέδιο όλων των εχθρικών δυνάμεων που κινητοποιήθηκαν σε τούτο το χώρο για την εντόπιση των ανιάρτικου συγκροτήματος.

Απ' την θέση που βρίσκονταν βλέπουν το απόσπασμα να πλησιάζει με μέτρα, ακροβολισμένο προς το λημέρι τους. Αποφασίστηκε να τους χτυπήσουν, δεν χάνουν καιρό και επιτίθενται κεραυνοβόλα κατά πάνω τους. Η αρχική αντίσταση που προσπάθησε να προβάλει το απόσπασμα δεν άντεξε μπροστά στην ορμητικότητα των ανταρτών, σαρώνεται, και οι άντρες του, κατατρομαγμένοι, φεύγουν όπως μπορεί ο καθένας. Άλλοι πέσαν στο πεδίο της μάχης, άλλοι αιχμαλωτίστηκαν και μονάχα μερικοί κατορθώσαν να διαφύγουν. Ο ίδιος ο αρχιτρομοκράτης Ζυγούρας, τραυματίστηκε σοβαρά. Κι όπως συνήθως συμβαί-

νει με τέτοιους εγκληματίες και βασανιστές του άοπλου λαού, αυτοί είναι δειλοί φιλοτομαριστές. Ενώ ήξερε τι μπορεί να τον περιμένει τώρα, έλπισε ακόμα να σώσει το τομάρι του, και δεν γύριζε το όπλο του να δώσει τέρμα στην ζωή του.

Απ' τη μάχη αυτή πάρθηκαν λάφυρα, οπλισμός, πυρομαχικά, τρόφιμα. Και στην δεύτερη αυτή μάχη που έδωσαν οι αντάρτες μέσα σε δυο μέρες δεν είχαν ούτε έναν τραυματία.

Προς τον τόπο της σύγκρουσης, προς Κυριακοχώρι, κατευθύνονται τώρα όλες οι αιχμές των εχθρικών δυνάμεων που είχαν κινητοποιηθεί για την εκκαθάριση αυτού του χώρου. Μάταιες κι αυτή τη φορά οι προσπάθειές τους, χτυπούν πάλι στο κενό. Το αντάρτικο συγκρότημα έγκαιρα εγκαταλείπει αυτό το χώρο, εξαφανίζεται απαραίτητο με νυκτερινούς ελιγμούς που κάνει και περνάει στα υψώματα της Υπάτης. Εκεί τώρα στα τέλη του Οκτώβρη δίνει ακόμα μια επιτυχημένη μάχη, χτυπάει και διαλύει ένα άλλο καταδιωκτικό απόσπασμα χωροφυλακής ενισχυμένο με ένοπλους ΜΑΥδες κοντά στο χωριό Πύρο Υπάτης. Πιάνονται αιχμάλωτοι και όσοι γλίτωσαν έφυγαν πανικόβλητοι προς Υπάτη. Στο πεδίο της μάχης εγκαταλείφθηκαν οπλισμός, πυρομαχικά, τρόφιμα, ιματισμός.

Χτυπιέται και διαλύεται απόσπασμα χωροφυλακής

Προς το χώρο της Οίτης κινητοποιεί τώρα τις δυνάμεις του ο αντίπαλος σε μια ύστατη προσπάθειά του να εγκλωβίσει και να εξοντώσει τους αντάρτες.

Οι ελπίδες αυτή τη φορά ήταν πιο πολλές, μια και οι κινήσεις γίνονταν συντονισμένες από όλες τις κατευθύνσεις. Και πάλι δεν καταφέρνουν τίποτε. Οι αντάρτες δεν πέφτουν και σ' αυτή την παγίδα. «Το καλό το παλικάρι ξέρει κι άλλο μονοπάτι». Με νυκτερινές πορείες ξεγλιστρούν μέσα απ' τις εχθρικές διατάξεις, βγαίνουν έξω από το σχεδιαζόμενο κλοιό, περνούν σε άλλο χώρο, φθάνουν και εμφανίζονται εκεί που κανένας δεν τους περιμένει, βρίσκονται στην άλλη άκρη του ορεινού όγκου της Ρούμελης, στην περιοχή της Ευρυτανίας.

Εδώ ώρα στις αρχές του Νοέμβρη ακολουθεί καινούργια αιφνιδιαστική επιθετική ενέργεια κοντά στο Κρύκελο Ευρυτανίας, χτυπιέται ένα άλλο καταδιωκτικό απόσπασμα χωροφυλακής γύρω στους 25 άνδρες, συνοδευόμενο με οπλισμένους «εθνικόφρονες» της περιοχής. Επικεφαλής τους ήταν ο ενωμοτάρχης Παπαγραμματέλης. Σχεδόν χω-

ρίς αντίσταση αυτή τη φορά οι κωροφύλακες το βάζουν στα πόδια μετά τα πρώτα πυρά, τόσο είχαν πανικοβληθεί που πέταξαν όλα τα εφόδια τους, ακόμα και τον οπλισμό τους, φεύγοντας για να γλιτώσουν. Στο πεδίο της μάχης εγκαταλείπουν τώρα τραυματισμένο και τον ίδιο τον διοικητή τους, τον Παπαγραμμάτση.

Έτσι βλέπουμε τώρα, ότι μέσα σε 10 περίπου μέρες, το συγκρότημα Μπελή – Παλαιολόγου δίνει διαδοχικά στον ορεινό όγκο της Ρούμελης 4 πετυχημένες μάχες, που φέρνουν μια σειρά ριζικές αλλαγές και αποτελέσματα που αλλάζουν σημαντικά μερικές πλευρές στην κατάσταση που επικρατούσε εκεί. Για πρώτη φορά στον ορεινό όγκο της Ρούμελης δημιουργείται ένα είδος εσιών ελεύθερης περιοχής. Όταν οι αντάρτες μπαίνουν σε τούτα τα χωριά η υποδοχή που τους επιφυλάσσει ο πληθυσμός είναι απεριγράπτη. Αυτές οι αλλαγές που έλαβαν χώρα δίνουν τη δυνατότητα στους κατοίκους να ανασάνουν, να ανεβεί το πηικό τους, επιτρέπεται σε μια σειρά καταδιωκόμενους αγωνιστές, να βρουν το πρώτο στήριγμα, να ακουμπήσουν, να καταχτούν εθελοντικά αντάρτες. Πάνω από 25 αγωνιστές αυτή την περίοδο κατατάσσονται στο συγκρότημα. Ανάμεσα σ' αυτούς, ήταν και οι: Γιάννοπουλος Γιώργος, Ξυρογιώργης Ηλίας, Πολίτης Λάμπρος, Τσέτσος (Φοίβος), Χαμπίπης Αλέκος, Ψυχογιός Θύμιος και πολλοί άλλοι. Δημιουργείται για τους αντάρτες μια υποδομή με κάμποσα εφόδια σε οπλισμό, σε πυρομαχικά που τους επέτρεψε να εξοπλίσουν τους καινούργιους εθελοντές που κατατάσσονταν. Απ' τα λάφυρα που είχαν πάρει αλλάζει ριζικά η όψη του συγκροτήματος, όλοι τους ντύθηκαν με καινούργιες στολές.

Μια πρώτη προσπάθεια συνάντησης με τον Διαμαντή

Μετά την μάχη στο Κρύκελο Ευρυτανίας, το συγκρότημα επιστρέφει στο χώρο της Οίτης. Εδώ η διοίκηση αποφασίζει να κινηθεί προς την περιοχή της Γκιώνας, να κάνει εμφανίσεις σ' αυτά τα χωριά, να κτυπήσει και να απελευθερώσει τον πληθυσμό απ' τις τρομοκρατικές ομάδες των ενόπλων «εθνικοφρόνων». Η διεύθυνση αυτή απόβλεπε ακόμα να συναντηθεί με το συγκρότημα του Διαμαντή.

Στην δοσμένη στιγμή μια τέτοια συνάντηση ήταν αναγκαία και απαραίτητη, εν όψει μιας καινούργιας κατάστασης που διαμορφώνονταν σε τούτο το γεωγραφικό χώρο.

Στην πρώτη γραμμή έμπαινε το καθήκον να συντονιστεί η πολεμι-

κή δράση και των δυο συγκροτημάτων, να έχουν περισσότερες δυνατότητες να χτυπούν μεγαλύτερους στόχους, όπως ήταν τα επίλεκτα τάγματα των Μαυροσκουφιδών που αποτελούσαν την κύρια ευκίνητη και συγκεντρωτική δύναμη καταδίωξης των ανταρτών.

Έτσι τώρα στο δεύτερο δεκαήμερο του Νοέμβρη του 1946, αφήνεται στον χώρο της Οίτης ένα τμήμα με 20 αντάρτες, ενώ οι άλλοι, μαζί με την διοίκηση ξεκίνησαν για την διείσδυση. Στην πορεία κάνει μεγάλη εντύπωση στον πληθυσμό αυτού του τόπου, όταν για πρώτη φορά βλέπουν αντάρτες να κάνουν εμφανίσεις τη μέρα στα χωριά, να μπαίνουν μέσα σ' αυτά, άφοβα, με χορούς, με τραγούδια, να στρατοπεδεύουν στα σπίνα. Ο ενθουσιασμός των κατοίκων εκδηλώνεται με τη μεγάλη υποδοχή που επιφυλάσσουν τώρα στους πρώτους αγωνιστές της λευτεριάς. Ιδιαίτερη εντύπωση και χαρά προκαλεί στους κατοίκους της Παύλιανης, στο πιο προωθημένο σημείο αυτής της βαθιάς διείσδυσης και το οποίο βρίσκονταν κοντά στον σιδηροδρομικό κόμβο Αθήνας – Θεσσαλονίκης. Στο χωριό αυτό είχε οριστεί να γίνει συνάντηση των συγκροτημάτων Μπελή – Διαμαντή. Ωστόσο οι εστίες πληροφοριών έτσι είχαν μπερδέψει τα πράγματα με αποτέλεσμα, ο Μπελής να έρθει στην Παύλιανη και ο Διαμαντής να πάει στο Γαρδίκι για τον ίδιο σκοπό.

Μια ακόμα λαμπρή και πετυχημένη μάχη των ανταρτών στο χωριό Νεοχώρι Υπάτης

Μετά τη ματαιώση της συνάντησης με το Διαμαντή το συγκροτήμα Μπελή – Παλαιολόγου αφήνει την Παύλιανη και παίρνει το δρόμο της επιστροφής προς την Οίτη. Ύστερα από μια μακρινή πορεία πληροφορίαζε να φτάσει στο χωριό Νεοχώρι της Υπάτης. Εκεί, κατά την κίνησή του, πληροφορείται ότι μέσα στο χωριό αυτό υπάρχει ένας λόχος στρατού και μαζί μ' αυτόν και η διοίκηση εχθρικού τάγματος. Σταματάει η φάλαγγα, γίνεται κάποια προσωρινή κάλυψη να μην γίνει αντιληπτή.

Ήταν απόγευμα. Η δύναμη των ανταρτών ήταν γύρω στους 45-50 άνδρες. Η διοίκηση χωρίς καθυστέρηση παίρνει απόφαση να χτυπήσει μόλις σουρουπώσει. Η υπεροχή του ανιπάλου ήταν τριπλάσια. Γίνεται η απαραίτητη προετοιμασία, ο σχετικός σχεδιασμός της επιθετικής ενέργειας. Ετοιμάζονται φιάλες με βενζίνη προκειμένου να χρησιμοποιηθούν στη μάχη αυτή σε κατοικημένο χώρο. Η επίθεση γίνεται ταυτόχρονα και κεραυνοβόλα μόλις σουρουπώσει. Οι στραπάτες, οι

χωροφύλακες, οι διοικητές τους μπροστά σ' αυτή την αιφνιδιασκή και ορμηική έφοδο των ανταρτών όχι μονάχα δεν προβάλλουν αντίσταση, αλλά και κατατρομαγμένοι όπως ήταν σκέφτονταν τώρα μονάχα πώς να φύγουν για να σωθούν, επικρατεί μεγάλος πανικός, πετούν τα πάντα ακόμα και τα όπλα τους, αρκεί να γλιτώσουν. Δεν είχαν περάσει 15 λεπτά και ολόκληρος αυτός ο σχηματισμός των 150 και πάνω ανδρών του αντιστάτη, έπαψε να υπάρχει. Μια μερίδα από αυτούς κατορθώνουν μέσα στο σκοτάδι να φύγουν μονάχα με τα ρούχα τους. Πιάνονται 42 αιχμάλωτοι, ανάμεσά τους και δυο ανθυπολοχαγοί. Την ίδια τύχη θα είχε και ο διοικητής του τάγματος αν κάποιος χωρικός, ο Κομνάς, δεν τον κάλυπτε σε κάποιο υπόγειο και στη συνέχεια τη νύχτα δεν τον φυγάδευε.

Στα χέρια των ανταρτών πέρασαν τώρα όλα τα εφόδια και ο εξοπλισμός του αντιστάτη. Οι αντάρτες χρειάστηκε την άλλη μέρα να επιτάξουν τα ζώα του χωριού για να τα μεταφέρουν σε ασφαλές μέρος.

Στους αιχμάλωτους φαντάρους προτάθηκε, όποιος θέλει μπορεί να ακολουθήσει εθελοντικά τους αντάρτες. Δυο μονάχα από αυτούς δέχτηκαν, ο Μάνος Βασιλής απ' το Πετρωτό Δομοκού και ο Μαλισιώτης Χρήστος απ' τα χωριά της Ελασσόνας. Αργότερα ο Χρήστος πολεμώντας με το συγκρότημα σκοτώθηκε την ημέρα της Μεγάλης Παρασκευής του 1947 στη μάχη της Σπερχιάδος και κηδεύτηκε στο χωριό Λυχνός. Οι υπόλοιποι 40 αιχμάλωτοι αφέθηκαν ελεύθεροι να παν όπου ήθελαν, αφού προηγουμένα έδωσαν τη στρατιωτική στολή τους και τύθηκαν με τα ρούχα των ανταρτών.

Στο χωριό Ανατολή διαλύονται άλλοι δύο λόχοι στρατού

Έπειτα από μια μέρα το συγκρότημα των Μπελή – Παλαιολόγου δίνει ακόμα μια πετυχημένη μάχη.

Μετά τη μάχη στο Νεοχώρι, έχοντας το συγκρότημα μαζί του πολλά μεταγωγικά φορτωμένα με τα λάφυρα κατευθύνεται προς Δάφνη – Ανατολή. Πριν ακόμα φθάσει στην Ανατολή, η διοίκηση πληροφορείται ότι σε κείνο το χώρο κινούνται δύο λόχοι στρατού και διεξάγουν εκκαθαριστικές επιχειρήσεις. Και οι δύο λόχοι ανήκαν διοικητικά στη διοίκηση του τάγματος που είχε πάθει την πανωλεθρία στο Νεοχώρι. Ο ένας από τους δυο αυτούς λόχους είχε στρατοπεδεύσει μέσα στο σχολείο και στα γύρω υψώματα του χωριού Ανατολή. Ο άλλος κινούνταν απ' την Κολοκυθιά επίσης με προορισμό την Ανατολή.

Εκεί επί τόπου, ο Κώστας Παλαιολόγος που ήταν επικεφαλής της φάλαγγας, με τη γνωστή τόλη που πάντα τον διέκρινε εκείνο τον καιρό δίνει αμέσως διαταγή στο συγκρότημα, να πάρει διάταξη μάχης, να πλησιάσουν όσο μπορεί απαραίτητα κι αμέσως να περάσει στην επίθεση.

Στην αιχμή της εμπροσθοφυλακής και στον τομέα της κύριας επιθετικής κατεύθυνσης κινείται αυτή τη φορά η ανταρτομάδα της Δρανίστας με διοικητή τον παλιό διμοιρίτη του ΕΛΑΣ Θανάση Παπαδογιάννη. Οι εύστοχες και συνεκείς ριπές που πρώτο έριξε το ομαδικό όπλο αυτής της ομάδας, η γνωστή γερμανική τουρτούρα δίνει και το σύνθημα για την έναρξη της επίθεσης. Οι παλιοί αντάρτες του συγκροτήματος, μόλις άκουγαν τους τρομερούς κρότους της γερμανικής τουρτούρας, γνώριζαν, καταλάβαιναν από πια μεριά επιτίθονταν η ανταρτομάδα της Δρανίστας. Η επίθεση ήταν κεραυνοβόλα, ορμηική. Κάποια αντίσταση που προσπάθησαν στην αρχή, οι φαντάροι με τους διοικητές τους γρήγορα κάμφθηκε, μπροστά στην αποφασιστική έφοδο των αγωνιστών της λευτεριάς. Διοικητές και φαντάροι το βάζουν στα πόδια, η φυγή παίρνει πανικόβλητο χαρακτήρα, φεύγουν προς τα κάτω εγκαταλείποντας τα πάντα. Πάνω από 20 στραπώτες πιάνονται αιχμάλωτοι. Πάρθηκε πολύς οπλισμός, πυρομαχικά. Όλα τα μεταγωγικά του εχθρικού τάγματος όπως ήταν φορτωμένα με τρόφιμα, και ιματισμό, με πυρομαχικά έπεσαν στα χέρια των ανταρτών.

Με την ίδια μαχητικότητα αντιμετωπίζουν οι αντάρτες και τον άλλο λόχο στρατού που κινήθηκε επιθετικά να υποστηρίξει τους συναδέλφους του. Οι φαντάροι κάτω από την ορμηική επίθεση των ανταρτών υποχωρούν άτακτα προς τη Σπερχειάδα, εγκαταλείποντας στο πεδίο της μάχης οπλισμό και λάφυρα. Είναι περίπλοκο να υπογραμμιστεί, ότι είναι η πέμπτη κατά σειρά πετυχημένη μάχη που δίνει αυτό το αντάρτικο συγκρότημα, χωρίς να έχει κανέναν σοβαρά τραυματισμένο. Ένας από τους αιχμαλώτους δέχτηκε να ακολουθήσει τους αντάρτες που κατόρθωναν από το χωριό Λάσπη Καρπενησιού. Οι άλλοι αφέθηκαν ελεύθεροι.

Συνάντηση των δυο αντάρτικων συγκροτημάτων της Ρούμελης: του Μπελή και του Διαμαντί

Στο τελευταίο δεκαήμερο του Νοέμβρη 1946, στο χωριό Γαρδικι Ομιλαίων πραγματοποιείται η πρώτη συνάντηση των δυο αντάρτικων

συγκροτημάτων της Ρούμελης, του Μπελή – Παλαιολόγου και του Διαμαντή.

Και τα δύο αυτά αντάρτικα συγκροτήματα είχαν ένα κοινό χαρακτηριστικό γνώρισμα. Αποτελούνταν από διαλεκτούς αγωνιστές, απειρίριστα αφοσιωμένους στα δημοκρατικά ιδεώδη και αποφασισμένους να παλέψουν γι' αυτά τα ιδανικά, δίνοντας ακόμη και τη ζωή τους.

Το συγκρότημα Μπελή – Παλαιολόγου αποτελούνταν από 80 περίπου άνδρες, ενώ του Διαμαντή είχε γύρω στους 40. Το πρώτο ήταν τόσο άρτια εξοπλισμένο και ντυμένο που σε τίποτα δεν διέφερε απ' τις στρατιωτικές μονάδες του κυβερνητικού στρατού, κάτι που δεν το έβλεπε κανείς στο δεύτερο. Ακόμα το συγκρότημα Μπελή – Παλαιολόγου είχε να παρουσιάσει μια εξαιρετική και λαμπρή πολεμική δράση στο παρελθόν, ενώ το συγκρότημα Διαμαντή, για τους γνωστούς λόγους που ήδη αναφέραμε αλλού, δεν μπόρεσε να αναπτύξει αντάρτικη δράση, βρισκόταν σε διαρκή καταδίωξη και μόνο με τεράστιες προσπάθειες κατόρθωσε να διατηρήσει την αρχική του αριθμητική δύναμη.

Αποφασίστηκε στο άμεσο μέλλον και τα δυο συγκροτήματα να κινούνται και να δρουν μαζί. Στην πρώτη γραμμή έμπαινε το καθήκον να χτυπηθεί και να εξοντωθεί το τάγμα των Μαυροσκούφηδων του δοσίλογου και συνεργάτη των γερμανών, του ταγματάρχη Κρασιά, που ήταν και η κύρια δύναμη καταδίωξης των ανταρτών σε τούτο το χώρο. Ωστόσο η τεράστια υπεροχή σε δύναμη αυτού του τάγματος δεν επέτρεπε κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες να αναμετρηθούν μαζί του. Θα έπρεπε να βρεθεί τρόπος, να του στηθεί κάποια παγίδα, έτσι που η αναμέτρηση αυτή να δοθεί σε πιο ευνοϊκές συνθήκες για τους αντάρτες, κατά κύριο λόγο με την μορφή ενέδρας.

Σ' αυτό το στόχο απόβλεπε τώρα και ο σκόπιμος και παραπλανητικός ελιγμός των ανταρτών που επακολούθησε. Ενώ η διοίκηση των ανταρτών γνώριζε καλά ότι το τάγμα του Κρασιά βρισκόταν στο χωριό Κολοκυθιά, για να κρύψει όμως τις πραγματικές της προθέσεις, ξεκινάει τη νύχτα απ' το Γαρδίκι, για να δείξει ότι εγκαταλείπει τάχα αυτό το χώρο, τραβάει προς Βαρδούσια, πραγματοποιεί μια θωρη πορεία, φθάνει στην Σαράνταινα, και από εκεί τη νύχτα από άλλο απόκρυμνο δρομολόγιο γυρίζει ξανά απαρατήρητο και σπίνει ενέδρα στα υψώματα του Κυριακοχώριου. Ωστόσο ο παμπόνηρος Κρασιάς, είχε διδαχτεί πολλά όταν συνεργάζονταν στην κατοχή με τους γερμανούς, είχε πείρα και φυλάγονταν από κακοτοπιές. Παρόλα που γνώριζε ότι οι αντάρτες είχαν φύγει απ' το Γαρδίκι, αντί να κινηθεί προς Κυριακοχώρι,

φεύγει τη νύχτα προς άλλη κατεύθυνση, ακολουθώντας το δρομολόγιο Κολοκυθιά, Μάρμαρα, Περιβόλι, Δίλοφο, Σπερχειάδα. Απ' την Σπερχειάδα στέλνει αναφορά στην ανώτερη διοίκησή του, ότι το συγκρότημα Μπελή διαλύθηκε και έχουν απομείνει μερικά ασήμαντα υπολείμματα που εύκολα τώρα μπορούν να εγκλωβιστούν και να αιχμαλωτιστούν από συνηθισμένα αποσπάσματα χωροφυλακής και ομάδων ένοπλων «εθνικοφρόνων». Μ' αυτό το πνεύμα παροτρύνει, υποκινεί, καταφέρνει να πείσει τον μοίραρχο Χαλτούπη, πιο σωστά να τον ξεγελάσει, να αναλάβει εκείνος τώρα να βγάλει το φίδι απ' την τρύπα.

Η Σχολή Υπονωμοταρχών Χωροφυλακής παθαίνει πανωλεθρία στο Κυριακοχώρι

Ο μοίραρχος Παναγιώτης Χαλτούπης ήταν διοικητής ενός λόχου Σχολής Υπονωμοταρχών Χωροφυλακής που είχε σταλεί ειδικά στην Σπερχειάδα να πάρει κι αυτός ενεργό μέρος μ' αυτό το επίλεκτο τμήμα των βαθμοφόρων, στην εξόντωση του αντάρτικου συγκροτήματος του Μπελή.

Ο φασίστας αξιωματικός της χωροφυλακής Π. Χαλτούπης, πριν από λίγο είχε προαχθεί στο βαθμό του μοίραρχου για τις εξαιρετικές του «υπηρεσίες» που πρόσφερε στο έργο της τρομοκρατίας, του βασανισμού και των δολοφονιών αθώων δημοκρατικών πολιτών στις περιφέρειες Σωφάδων και Δομοκού. Από δικό του απόσπασμα δολοφονήθηκε ο εξαιρετικός αγωνιστής της Εθνικής Αντίστασης, Βαγγέλης Κόκκινος απ' την Δρανίστα.

Ίσως και τώρα να θεωρούσε κι αυτή τη στιγμή κατάλληλη ευκαιρία να αποκτήσει καινούργιες δόξες, να πάρει νέα προαγωγή.

Με το επίλεκτο αυτό τμήμα των βαθμοφόρων ξεκινάει απ' την Σπερχειάδα, φθάνει και στρατοπεδεύει στα υψώματα του Κυριακοχωριού. Οι αντάρτες που είχαν διάταξη πιο πέρα και δεν γνώριζαν τη φυγή του Κρασιά, τον περίμεναν ακόμα να κινηθεί προς Κυριακοχώρι. Με τα κιάλια τώρα βλέπουν απέναντί τους να σταθμεύει κάποιο εχθρικό τμήμα βαθμοφόρων. Είναι 25 του Νοέμβρη 1946. Αποφασίζουν να τους χτυπήσουν την ημέρα εκείνη στον καταβλυσμό τους. Η επίθεση γίνεται κατά του εχθρικού στόχου από κάμποσες κατευθύνσεις, παίρνει κυκλωτικό χαρακτήρα. Σε λίγο η μάχη άναψε για τα καλά. Οι μελλοντικοί υπονωμοτάρχες προβάλλουν επίμονη αντίσταση, δεν σκέφτονται να οπισθοχωρήσουν. Ακολουθεί μια σχεδόν ολοήμερη

σκληρή πολεμική αναμέτρηση. Στην πορεία πιάνονται οι πρώτοι δύο αιχμάλωτοι που αποκάλυψαν την ιδιότητα αυτού του τμήματος. Από αυτούς τώρα μαθαίνουν και οι αντάρτες της Δρανίστας, της Αγόριανης, της Καΐτσας, του Σμόκοβου, του Χαλαμπρεζίου, ότι μπροστά τους έχουν τον γνωστό διώκτη τρομοκράτη και βασανιστή των δημοκρατικών πολιτών της περιφέρειάς τους, τον μοίραρχο Π. Χαλτούπη. Μερικοί από αυτούς είχαν ήδη δοκιμάσει τον βούρδουλα στα κρατητήριά του. Αυτό τώρα τους εξαγριώνει πιο πολύ και μάχονται με περισσότερο πείσμα.

Ο κλοιός των υπονωμοταρχών αρχίζει να σφίγγει, η πίεση των ανταρτών να μεγαλώνει, ενώ οι απώλειες του εχθρού να αυξάνουν από στιγμή σε στιγμή. Πάνω από 40 βαθμοφόροι πέφτουν στο πεδίο της μάχης. Πριν σουρουπώσει η αντίστασή τους σαράνεται, άλλοι πιάστηκαν αιχμάλωτοι, άλλοι σκόρπισαν και έφευγαν όπως μπορούσαν προς Σπερχειάδα για να γλιτώσουν. Διακρίθηκε σ' αυτή την άτακτη φυγή και ο ίδιος ο Χαλτούπης, ίσως σ' αυτή να χρωστάει και τη ζωή του. Από καινούργιες δόξες που φαντάζονταν να αποκτήσει γύρισε στην Σπερχειάδα χωρίς τους υπονωμοτάρχες, οδήγησε αυτό το επίλεκτο τμήμα σε άδοξο τέλος.

Σχεδόν όλος ο εξοπλισμός του και πολλά άλλα λάφυρα έπεσαν στα χέρια των ανταρτών.

Οι αντάρτες σ' αυτή την μάχη είχαν μονάχα δυο τραυματίες, τον Στάθη Καρπενισιώτη απ' το συγκρότημα Μπελή και τον Τάκη Παπαϊωάννου απ' το συγκρότημα Διαμαντί.

Το χτύπημα και η κατάληψη της κωμόπολης Υπάτης

Στα μέσα του Δεκέμβρη τα δυο αντάρπκα συγκροτήματα της Ρούμελης κινούνται προς Οίτη. Η κωμόπολη της Υπάτης επιλέχτηκε να γίνει ο επόμενος στόχος που έπρεπε να χτυπηθεί και να καταληφθεί. Στην Υπάτη υπήρχε υποδιοίκηση χωροφυλακής με 18 χωροφύλακες. Στην φρουράση της κωμόπολης έπαιρναν μέρος και οπλισμένοι «εθνικόφρονες», κάτοικοι από αυτή και απ' τα γύρω χωριά.

Οι δυσκολίες για την κατάληψη της Υπάτης δεν βρίσκονταν στη δύναμη που την φρουρούσε, αλλά σε μερικές άλλες πλευρές που δυσχέραιναν την κατάληψή της. Αυτές ήταν η εδαφική της διαμόρφωση που σημαντικά προσφέρονταν για άμυνα, τα οχυρωματικά έργα που έγιναν στα κτίρια που κρατούσαν και γενικά οι ιδιομορφίες των δυσκο-

λιών του επιπθέμενου σε κωμόπολη, όταν δεν υπάρχουν το απαιτούμενα μέσα. Εδώ όλα είχαν ετοιμαστεί έτσι που η δύναμη που θα την υπεράσπιζε να είναι σε θέση να διεξάγει διαρκή αυτόνομη άμυνα. Αρκετός σημαντικός παράγοντας ήταν και το γεγονός ότι η Υπάτη βρισκόνταν κοντά στη Λαμία, συνδέονταν με αυτοκινητόδρομο που επέτρεπε στον αντίπαλο σε σύντομο χρονικό διάστημα να στείλει όσες ενισχύσεις χρειαζόνταν σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.

Όλοι αυτοί οι παράγοντες πάρθηκαν στα σοβαρά υπόψη στην διάρκεια του σχεδιασμού και της οργάνωσης αυτής της επιχείρησης. Στάλθηκαν οι απαραίτητες δυνάμεις και οπίσιν ενέδρες στις πιθανές κατευθύνσεις κίνησης των εχθρικών ενισχύσεων. Ετοιμάστηκαν φιάλες με βενζίνη για να χρησιμοποιηθούν στη μάχη κατά του αντιπάλου που θα αμύνονταν μέσα στα σπίτια.

Η επίθεση κατά της Υπάτης άρχισε τις πρωινές ώρες. Ακολούθησε σκληρή, σχεδόν ολοήμερη μάχη. Οι κωροφύλακες χρησιμοποιώντας τα γερά οχυρά αμύνονται επίμονα μέσα απ' τα σπίτια, δεν αφήνουν τους επιπθέμενους να τους πλησιάσουν. Ακόμα και όταν έγινε δυνατό στους αντάρτες να φθάσουν στους πρώτους τοίχους, συνεχίζουν να αντιστέκονται, και παρόλο που ήδη είχαν τραυματιστεί σχεδόν οι μισοί, αρνούνται να παραδοθούν, προσπαθούν να παρατείνουν την άμυνα, να κερδίσουν χρόνο, ελπίζοντας ότι θα έρθουν ενισχύσεις απ' τη Λαμία να τους σώσουν. Μονάχα όταν κινδύνεψαν να καούν εξαναγκάστηκαν να παραδοθούν, να πιαστούν όλοι τους αιχμάλωτοι μαζί με τον υπομοίραρχο διοικητή τους. Ένας που μετά την αιχμαλωσία του προσπάθησε να φύγει πυροβολήθηκε και σκοτώθηκε. Οι ενισχύσεις που κινήθηκαν απ' τη Λαμία, αντιμετωπίστηκαν αποτελεσματικά και δεν μπόρεσαν να φθάσουν, για να βοηθήσουν τους πολιορκημένους συναδέλφους τους. Οι αντάρτες έγιναν κυριάρχτοι της Υπάτης μέχρι το βράδυ. Φόρτωσαν στα ζώα και πήραν μαζί τους όλο τον εφοδιασμό απ' τις αποθήκες, τα λάφυρα σε οπλισμό και πυρομαχικά που έπεσαν στα χέρια τους. Επέδεσαν τους τραυματίες κωροφύλακες και τους άφησαν στο σχολείο όταν αναχώρησαν.

Οι αντάρτες είχαν σ' αυτή την μάχη ένα νεκρό, το Βαγγέλη απ' το συγκρότημα Διαμαντί.

Ένας μικρός επίλογος για το Δέκατο Τρίτο Κεφάλαιο

Για να κρίνει κανείς μερικές απ' τις πλευρές της τέρσπας συμβο-

λής της αντάρτικης δράσης που παρουσίασε το συγκρότημα του Μπελή – Παλαιολόγου στα τέλη του 1946, θα πρέπει αυτή την ένδοξη δράση να την συνδυάσει και με τις τεράστιες δυσμενείς συνθήκες και δυσκολίες που επικρατούσαν αυτή την περίοδο στην περιοχή που δρούσε.

Ενώ ακόμα απ' τον Ιούνιο του 1946 και τα δυο αντάρτικα συγκροτήματα του Μπελή και του Διαμαντή, όπως και άλλες ανταρτοσμάδες του Π. Ζάρα και του Καραλίβανου, με εντολή του κόμματος δημιουργούνται με προουρισμό να δράσουν στην περιοχή της Ρούμελης, να αποτελέσουν την μαγιά του μελλοντικού μεγάλου αντάρτικου σε τούτο το χώρο, ωστόσο το καθήκον είναι αδύνατο να πραγματοποιηθεί, λόγω των τεράστιων δυσκολιών και εμποδίων που πρόβαλε ο αντίπαλος.

Το συγκρότημα Μπελή – Παλαιολόγου παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες που καταβάλει να περάσει και να δράσει στο χώρο του, δεν τα καταφέρνει και εξαναγκάζεται προσωρινά να δρα στο θεσσαλικό χώρο. Για τον ίδιο λόγο η ανταρτοσμάδα του Ζάρα περνάει κι αυτή στην περιοχή των Αγράφων. Η ανταρτοσμάδα του Καραλίβανου διαλύεται στα Βαρδούσια το 1946. Ενώ το συγκρότημα του Διαμαντή, αν και παρέμεινε σ' αυτό το χώρο, μέχρι τα τέλη του 1946, δεν μπόρεσε να παρουσιάσει κάποια σημαντική αντάρτικη δράση, βρίσκονταν σε διαρκή καταδίωξη, και μόνο με μεγάλη δυσκολία κατόρθωσε να διατηρήσει την ύπαρξή του.

Αυτή η δυσμενής κατάσταση μπόρεσε να αλλάξει με το πέρασμα του αντάρτικου συγκροτήματος Μπελή – Παλαιολόγου απ' την περιοχή των Αγράφων στην αντίθετη όχθη του Σπερχειού. Αφειρητά των μελλοντικών επιτυχιών στάθηκε η μακρινή και κουραστική πορεία που διήρκεσε τέσσερις ολόκληρες νύχτες μέσα απ' τις εχθρικές διατάξεις, αυτός ο πολύ επικίνδυνος ελιγμός που του επέτρεπε τελείως απαραίτητα και αναπάντεχα να βρεθεί στο κέντρο της αντιδραστικής σφυκοφαιλίας αυτής της περιοχής.

Η έκταση που πήρε η αντάρτικη δράση αμέσως μετά το πέρασμα αυτού του συγκροτήματος στο χώρο της Ρούμελης, σε αριθμό και συνεχείς πετυχημένες μάχες, είναι πρωτοφανής στα χρονικά του ανταρτοπολέμου αυτής της περιόδου. Πρόκειται για ένα γεγονός που δεν μπόρεσε να παρουσιάσει παρόμοιο κάποιο άλλο αντάρτικο συγκρότημα μέχρι τα τέλη του 1946. Αυτό το ένδοξο συγκρότημα απόκτησε αυτή την περίοδο πολύπλευρη πολεμική πείρα και εφάρμοσε με επιτυχία όλους τους κανόνες και τις αρχές της αντάρτικης ταχτικής.

Χάρη στην ανδρεία και την ηρωική δράση των λαϊκών αγωνιστών

και την ικανή διοίκηση του συγκροτήματος, σε σύντομο χρονικό διάστημα, λιγότερο από δυο μήνες, μπόρεσαν να ξεπεραστούν αφάνταστες δυσκολίες, να γίνουν μια σειρά σημαντικές αλλαγές, να ανοίξουν καινούργιες προοπτικές για το δυνάμωμα του ένοπλου αγώνα, να δημιουργηθεί το στέρεο θεμέλιο για την γρήγορη και σημαντική ανάπτυξη του αντάρτικου σ' ολόκληρη την περιοχή της Ρούμελης.

Το στέρεο αυτό θεμέλιο οφείλεται κυρίως στους παρακάτω λόγους:

α) Χτυπήθηκε και εξαρθρώθηκε η υποδομή της κρατικής εξουσίας στην ύπαιθρο που την αποτελούσαν οι ομάδες των ενόπλων «εθνικοφρόνων» και τα αστυνομικά τμήματα που ήταν οι κύριοι φορείς της ασύδοτης τρομοκρατίας του αγροτικού πληθυσμού.

β) Δόθηκε η δυνατότητα να ανεβεί το πθικό του δημοκρατικού λαού της περιοχής.

γ) Δημιουργήθηκε η δυνατότητα να συγκεντρωθούν και να συνδεθούν όλοι οι σκόρπιοι ένοπλοι καταδιωκόμενοι και να ενταχθούν σε οργανωμένα αντάρτικα τμήματα.

δ) Να ακολουθήσουν τους αντάρτικους σχηματισμούς καινούργιοι εθελοντές αγωνιστές.

ε) Να δημιουργηθεί στον ορεινό όγκο της Ρούμελης, απ' την Ευρυτανία μέχρι την Οίτη, στην Γκιώνα, στα Βαρδούσια και στον Παρνασσό μια πρώτη ελεύθερη περιοχή.

ζ) Να οργανωθούν σ' όλα τα ελεύθερα χωριά δίκτυα πληροφοριών, αποθήκες τροφίμων κ.λ.π.

η) Με τα πολλά λάφυρα που είχαν πάρει απ' τον αντίπαλο, στις μάκες, να εξοπλιστούν πολλοί καινούργιοι εθελοντές αντάρτες.

Όλα τα παραπάνω σήμαιναν ότι στις αρχές του 1947, στην περιοχή της Ρούμελης είχε δημιουργηθεί μια αντάρτικη υποδομή, ένα σύνολο προϋποθέσεων που επέτρεπαν τη μαζική έξοδο στο αντάρτικο καινούργιων εθελοντών που μπορούσαν στην πλειοψηφία τους να εξοπλιστούν, τη γρήγορη αύξηση της αριθμητικής δύναμης των ανταρτικών δυνάμεων, έτσι που θα εκπλήρωνε κι αυτή η περιοχή το καθήκον που έβαζε το Κόμμα «να φθάσει στο ύψος των δυνάμεων της πρώτης κατοχής», να συμβάλει μ' αυτό τον τρόπο στην επίλυση του πρωταρχικού προβλήματος, όπως ήταν το πρόβλημα των στρατηγικών εφεδρειών του μελλοντικού ΔΣΕ.

Τονίζω ακόμα μια φορά, ότι όσο για την Ρούμελη, η δυνατότητα για να εκπληρωθεί αυτό το καθήκον σ' αυτό τον όγκο, για μαζική έξοδο αγωνιστών στο βουνό εμφανίστηκε μόνο στις αρχές του 1947.

Αυτό το γεγονός δείχνει, πόσο λαθεμένη είναι η αντίληψη που επικαλούνται ορισμένοι οπαδοί της Αριστεράς: στελέχη της, συγγραφείς κ.λ.π., ότι δήθεν αμέσως μετά την 2η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ του 1946, παντού σ' όλη την Ελλάδα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μαζική έξοδος αγωνιστών στο αντάρτικο.

Μαζική προσχώρηση αγωνιστών στο βουνό μπορούσε να γίνει τότε και σε εκείνη την περιοχή που είχε ήδη δημιουργηθεί μια σχετική αντάρτικη υποδομή. Κλείνοντας αυτό το υποκεφάλαιο, είναι απαραίτητο ακόμα να υπογραμμιστεί ότι απ' τους πρώτους αντάρτες του θρυλικού αντάρτικου συγκροτήματος Μπελή, αναδείχθηκαν σε στελέχη του ΔΣΕ διμοιρίτες, λοχαγοί, ταγματάρχες, ταξίαρχοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΕΛΛΑΔΑΣ (ΔΣΕ)

Η ανοδική πορεία της οργανωτικής συγκρότησης και ανάπτυξης του ΔΣΕ

Οι πρώτοι αντάρτικοι σχηματισμοί που εμφανίστηκαν στις αρχές του 1946 ήταν ανταρτοομάδες οι οποίες ονομάζονταν «Ομάδες Δημοκρατικών Ενόπλων Καταδικομένων» (ΟΔΕΚ), ή «Ομάδες Ενόπλων Καταδικομένων» (ΟΕΚ). Η πρώτη ένοπλη επίθεση κατά της εξουσίας του μεταβαρκισιανού κράτους θεωρείται το χτύπημα που έδωσαν οι «ΕΔΕΚ» στις 30 του Μάρτη 1946 στο χωριό Λιτόχωρο της Κατερίνης.

Μελλοντικά με τα πλαίσια των πρώτων ανταρτοομάδων με καινούργιους εθελοντές καταδικωμένους, όταν η αριθμητική αύξηση τους ξεπερνούσε τα όρια της ομάδας και η δύναμή τους έφτανε τους 25-30 άνδρες, δημιουργούνταν τα αντάρτικα συγκροτήματα.

Όπως οι ανταρτοομάδες, έτσι και τα πρώτα αντάρτικα συγκροτήματα, είχαν αρχηγό και υπαρχηγό, (καπετάνιο) και συνήθως έφεραν το όνομα του αρχηγού, π.χ., ανταρτοομάδα (συγκρότημα) του Νικητάρ, του Μπελή, κ.λ.π.

Το επόμενο διοικητικό κλιμάκιο μετά τα συγκροτήματα ήταν τα τοπικά (περιφερειακά) Αρχηγεία στα οποία δίνονταν το όνομα του ορει-

νού όγκου που είχαν σα βάση να δράσουν. Τα Περιφερειακά Αρχηγεία είχαν συλλογική διοίκηση, αποτελούνταν από κάμποσα συγκροτήματα, είχαν ένα στοιχειώδη μηχανισμό υπηρεσιών, ο οποίος στην πορεία τελειοποιούνταν.

Με την ίδρυση των Περιφερειακών Αρχηγείων τα συγκροτήματα μετονομάζονται σε λόχοι, με οργανωτική σύνδεση και αριθμητική δύναμη ανάλογα με εκείνους του λόχου του τακτικού στρατού.

Πιο πάνω απ' τα Περιφερειακά Αρχηγεία βρίσκονται τα Αρχηγεία Περιοχών. Η πρώτη συγκρότηση των Αρχηγείων Περιοχών άρχισε απ' τα τέλη Αυγούστου 1946, ακριβώς μετά την έξοδο του Μάρκου Βαφειάδη στο βουνό.

Η συγκρότηση των κυριότερων Αρχηγείων Περιοχών, η ημερομηνία της ίδρυσής τους, οι διοικητές και η αριθμητική τους δύναμη (σύμφωνα με τις πληροφορίες που έχουν συγκεντρωθεί) είναι η παρακάτω:

1. Αρχηγείο Δυτικής Μακεδονίας με αρχηγό τον Γιώργο Πρωτόπαπα (Κικίτσα), συγκροτήθηκε στις 29 Αυγούστου του 1946 με συνολική δύναμη 1050 άνδρες.

2. Αρχηγείο Θεσσαλίας με αρχηγό τον Γιώργο Μπλάνα (Κίσσαβο) ιδρύθηκε στις 24 του Σεπτεμβρίου 1946 με συνολική δύναμη 1450 άνδρες.

3. Αρχηγείο Περιοχής Ρούμελης με αρχηγό τον Γιώργο Βονίτσιο (Γούσια) στις 17 του Γενάρη του 1947 με συνολική δύναμη περίπου 500 άνδρες.

4. Αρχηγείο Ηπείρου με αρχηγό τον Κώστα Κολιγιάννη στις 18 του Γενάρη του 1947 με συνολική δύναμη 150 άνδρες.

5. Αρχηγείο Πελοποννήσου στις 27 του Δεκέμβρη 1946.

6. Αρχηγείο Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης στις 18 του Μάρτη 1947.

7. Αρχηγείο Κεντρικής Μακεδονίας στις 22 του Οκτώβρη 1947.

Στις αρχές του 1948 δημιουργήθηκαν δυο μεγάλες στρατιωτικές μονάδες του ΔΣΕ:

α) Η 670 Μονάδα που προοριζόταν ως στρατηγική εφεδρεία του ΓΑ του ΔΣΕ με διοικητή το Γιώργο Βονίτσιο (Γούσια).

β) Το Κλιμάκιο Γενικού Αρχηγείου Νότιας Ελλάδας (ΚΓΑΝΕ), με διοικητή τον Κώστα Γυφτοδήμο (Καραγιώργη).

Μετά την μεγάλη μάχη του Γράμμου του 1948 και τον ελιγμό των τμημάτων στο Βίτσι καταργούνται τα Αρχηγεία Περιοχών και στην βάση τους δημιουργούνται Μεραρχίες. Έτσι δημιουργήθηκαν οι παρακάτω μεραρχίες του ΔΣΕ.

- Η 1η Μεραρχία στη Θεσσαλία με διοικητή το Χαρίλαο Φλωράκη (Γιώτη).
 - Η 2η Μεραρχία στη Ρούμελη με διοικητή τον Γιάννη Αλεξάνδρου (Διαμαντή).
 - Η 3η Μεραρχία στην Πελοπόννησο με διοικητή τον Στέφανο Γκιουζέλη.
 - Η 6η Μεραρχία στην Κεντρική Μακεδονία.
 - Η 7η Μεραρχία στην Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, διοικητές: Θανάσης Λασάνης και Βασίλης Χείμαρρος.
 - Η 8η Μεραρχία στην Ήπειρο με διοικητές διαδοχικά: Κώστας Ράφτης (Νεμέρτσικας), Γιώργος Καλιανέσης και Βαγγέλης Παπαδόπουλος (Φωκάς).
 - Η 9η Μεραρχία στο Βίτσι - Γράμμο με διοικητή τον Μήτσο Ζυγούρα (Παλαιολόγου).
 - Η 10η Μεραρχία στο Βίτσι - Γράμμο με διοικητές τους Αλέκο Ρόσιο, Ν. Θεοχαρόπουλο (Σκοτίδα) και Π. Τομπουλίδη.
 - Η 11η Μεραρχία στο Βίτσι. - Γράμμο με διοικητή τον Παντελή Βαγιενά.
- Η κάθε μεραρχία προβλέπονταν να αποτελείται από τρεις ταξιαρχίες.

Η συγκρότηση του Γενικού Αρχηγείου του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας

Το Γενικό Αρχηγείο των Ανταρτών συγκροτήθηκε στις 26 Νοέμβρη του 1946 και όχι στις 28 του Οκτώβρη, όπως επίσημα ανακοινώθηκε. Η επιλογή αυτής της μέρας έχει απλώς συμβολικό χαρακτήρα, γιατί συνδέθηκε αυτό το γεγονός με το ιστορικό ΟΧΙ που είπε το ελληνικό έθνος στο τελεσίγραφο του φαύιστα Μουσολίνι, την ημέρα της επετείου της ελληνικής απόκρουσης της ιταλικής εισβολής.

Ωστόσο η προετοιμασία της συγκρότησης του Γενικού Αρχηγείου (ΓΑ), άρχισε πολύ πιο μπροστά, ακόμα απ' την πρώτη μέρα που ο Μάρκος Βαφειάδης βγήκε στο βουνό.

Ο Μάρκος Βαφειάδης που με εντολή του Κόμματος αναλάβαινε αρχηγός των αντάρτικων σχηματισμών ανέβηκε στα Χάσια τον Αύγουστο του 1946. Στην περιοχή των Χασίων συναντάει με τον Γιώργο Πρωτόπαπα (Κικίτσα), καθώς και με άλλους αρχηγούς αντάρτικων συγκροτημάτων, κι αμέσως καταπίεστηκε με τα προβλήματα της συγ-

κράτησης του ΓΑ και της δημιουργίας του μελλοντικού Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας (ΔΣΕ).

Εκεί γίνθηκαν μια σειρά διαβουλεύσεις γύρω από αυτό το θέμα. Ο Βαφειάδης ενημερωμένος τώρα για την κατάσταση του αντάρτικου κινήματος σε τούτη την περιοχή, φεύγει για την Γιουγκοσλαβία, όπου συναντήθηκε με τα μέλη του Κλιμακίου του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ, υπεύθυνα για την άμεση καθοδήγηση του καινούργιου ενόπλιου αγώνα, τους Γιάννη Ιωαννίδη και Πέτρο Ρούσο. Εκεί συναντήθηκε ακόμα και με καθοδηγητικά στελέχη του ΚΚ Γιουγκοσλαβίας για ζητήματα που είχαν τώρα άμεση σχέση με την κάλυψη των αναγκών των ανταρτικών σχηματισμών, τον εφοδιασμό τους με οπλισμό, πυρομαχικά, τρόφιμα, ιματισμό κ.λ.π.

Επιστρέφοντας στην Ανθρακιά Χασίων ο Βαφειάδης πραγματοποιεί δυο διαδοχικές συσκέψεις στις 18 και στις 22 του Οκτώβρη με συμμετοχή του Κικίτσα, Κίσοσβο, Λασάνη και άλλους αρχηγούς για ζητήματα που αφορούσαν την οργανωτική συγκρότηση του ΓΑ. Εκεί είχε μάλιστα ετοιμαστεί η ανακοίνωση για την ιδρυτική διακήρυξη της συγκρότησης του ΓΑ και την μετανόμηση των αντάρτικων σχηματισμών σε Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας.

Η μεσολάβηση των εκκαθαριστικών επιχειρήσεων σ' αυτή την περιοχή δεν επέτρεψαν την ολοκλήρωση αυτών των σχεδίων τότε. Έτσι όλα τα αντάρτικα τμήματα της Δυτικής Μακεδονίας και της Θεσσαλίας, που είχαν συγκεντρωθεί στα Χάσια και μαζί ο Κικίτσας και ο Κίσοσβος ελίχθηκαν προς τον Όλυμπο. Μαζί τους ήταν και ο Μάρκος Βαφειάδης, δίπλα στο επιτελείο του Κικίτσα, και μονάχα ένας στενός κύκλος στελεχών γνώριζαν την ιδιότητα του Μάρκου Βαφειάδη σαν μελλοντικό αρχηγό του ΔΣΕ.

Όταν οι διοικήσεις των αντάρτικων συγκροτημάτων βρίσκονταν στο Μοναστήρι του Σπαρμού, απ' τα Πιέρια έφτασε μια ομάδα διαλεκτών αγωνιστών με ομαδάρχη τον Στέφανο Σιδέρη (Μισούλη) που προοριζονταν ειδικά να αποτελέσουν την πρώτη ομάδα ασφάλειας του ΓΑ του ΔΣΕ. Ήταν κι αυτό ένα από τα μέτρα της προετοιμασίας για την συγκρότηση της ΓΑ. Η ομάδα αυτή μπήκε κάτω απ' την καθοδήγηση του Κικίτσα, χωρίς να γνωρίζει ακόμα τον πραγματικό προορισμό της.

Μετά την λήξη των εκκαθαριστικών επιχειρήσεων στον Όλυμπο, οι διοικητές των αντάρτικων αρχηγείων επιστρέφουν στο χωριό Λουγκά Αντιπασίων. Εδώ τώρα στις 26 του Νοέμβρη 1946 ιδρύεται το ΓΑ των ανταρτών, του μελλοντικού ΔΣΕ. Αργότερα με διαταγή του ΓΑ της 27 του Δεκέμβρη 1946, αλλάζει η ονομασία των αντάρτικων σχηματι-

σμών από Ομάδες Δημοκρατικών Ενοπλων Καταδικομένων (ΟΔΕΚ) και μετονομάζονται σε Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας (ΔΣΕ).

Η διοίκηση και ο πρώτος μηχανισμός του Επιτελείου του ΓΑ του ΔΣΕ

Η διοίκηση του ΓΑ του ΔΣΕ στο αρχικό στάδιο της ίδρυσής του αποτελέστηκε από τους:

Μάρκο Βαφειάδη – Αρχηγό του ΔΣΕ.

Γιώργο Πρωτόπαπα (Κικίτσα) – υπαρχηγό και αρχηγό του Αρχηγείου Περιοχής της Δυτικής Μακεδονίας.

Γιώργο Μπλάνα (Κίσαβο), μέλος του ΓΑ και αρχηγό του Αρχηγείου Περιοχής της Θεσσαλίας.

Θανάση Γκένα (Λασάνη), μέλος του ΓΑ και αρχηγό του Αρχηγείου Περιοχής της Κεντρικής Μακεδονίας.

Γιώργο Βοντίσιο (Γούσια), μέλος του ΓΑ και αρχηγό του Αρχηγείου Περιοχής της Ρούμελης.

Στην αρχική περίοδο καθήκοντα επιτελάρχη προσωρινά εκπλήρωνε ο μόνιμος αξιωματικός Παύλος Τομπουλίδης, ενώ ταυτόχρονα ήταν και επιτελάρχης του Αρχηγείου της Θεσσαλίας.

Λίγο αργότερα στην Ασπροκλήσιά Χασιάς συγκροτείται και ο πρώτος μηχανισμός του επιτελείου του ΓΑ. Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου αναλαμβάνει ο Γεράσιμος Μαλτέζος (Τζουμερκιώτης), μόνιμος αξιωματικός του αστικού στρατού. Μόλις είχε έρθει με μια ομάδα και άλλων αξιωματικών και πολιτικών στελεχών από το Μπούλκες.

Διευθυντές του 1ου και του 2ου Γραφείου του Γενικού Επιτελείου αναλαμβάνουν αντίστοιχα ο Γιάννης Κοχλιάδης (Δόξας) και Κωστάλας και οι δυο τους αξιωματικοί του μόνιμου στρατού.

Πρώτος Καπετάνιος (Πολιτικός Επίτροπος) του ΓΑ τοποθετήθηκε ο Κώστας Λαουτάρης.

Επιμελητής ήταν ο Κλεάνθης Κουκουμπλέκας απ' την Τσαρίτσανη. Πρώτος ασυρμαστής και πρώτος κρυπτογράφος του ΓΑ διατέλεσαν αντίστοιχα ο Άγης και ο Στέλιος Παπαγιάννης απ' τη Θεσσαλονίκη. Μερικές αλλαγές έγιναν αργότερα στο βασικό διοικητικό προσωπικό του ΓΑ.

Ο Μάρκος Βαφειάδης διατέλεσε αρχηγός του ΔΣΕ ως τις 21 Αυγούστου του 1948.

Τον Πολιτικό Επίτροπο Κώστα Λαουτάρη τον αντικατέστησε για

λίγο καιρό ο Λεωνίδας Στριγκός και στη συνέχεια απ' την άνοιξη του 1948 μέχρι το τέλος του Εμφυλίου Πολέμου την θέση αυτή την κατείχε ο Βασίλης Μπαρτζιάτας.

Ο επιτελάρχης Γ. Μαλτέζος κατείχε αυτή τη θέση μέχρι το Σεπτέμβριο του 1947, όπου μετατέθηκε ως επιτελάρχης του Αρχηγείου της Δυτικής Μακεδονίας. Την θέση του επιτελάρχη του ΓΑ την διαδέχθηκαν διαδοχικά ο Γιώργος Λογοθέτης (Σαμαριδής) και ο Στέφανος Παπαγιάννης. Μετά τον ελιγμό των τμημάτων του ΔΣΕ απ' το Γράμμο στο Βίτσι στα τέλη Αυγούστου 1948, και μέχρι το τέλος του Εμφυλίου Πολέμου τη θέση αυτή την κατείχε ο Βασίλης Βενετσανόπουλος, μόνιμος αξιωματικός.

Το Τμήμα Ασφάλειας του Γενικού Αρχηγείου του ΔΣΕ

Στην προετοιμασία για την συγκρότηση του ΓΑ του ΔΣΕ σοβαρή σημασία είχε και η επιλογή των μαχητών που θα αποτελούσαν το πρώτο τμήμα φρουράς, της Ομάδας Ασφάλειας του ΓΑ του ΔΣΕ. Συνοπτικά το ιστορικό της συγκρότησης έχει ως εξής.

Ο Γιώργος Πρωτόπαπας (Κικίτσας), διοικητής του ΑΔΜ, στέλνει σημείωμα στον αρχηγό των Πιερίων Τσικιριτζή να στείλει δυο ομάδες από παλιούς, πιστούς και διαλεκτούς αντάρτες με πλήρη εξοπλισμό για να χρησιμοποιηθούν για μια σοβαρή και εμπιστευτική δουλειά. Με βάση αυτή τη διαταγή, μια ομάδα από 18 περίπου μαχητές απ' το Αρχηγείο Πιερίων με ομαδάρχη τον Στέφανο Σιδέρη (Μιαούλη) στις αρχές του Σεπτεμβρίου 1946 φθάνει στο Μοναστήρι Σπαρμού Ελασσόνας και μπαίνει κάτω απ' τις διαταγές του Κικίτσα. Ο οπλισμός αυτής της ομάδας αποτελούνταν από δυο οπλοπολυβόλα ΜΓΙΡΕΝΤ, ένα ατομικό όπλο και 15 αυτόματα. Μέχρι να γυρίσουν στην Λουγκά Χασίων, κανένας δεν γνώριζε ακόμα ποιος ήταν ο λόγος που ήρθαν εδώ και ποιος ήταν ο μελλοντικός προορισμός τους. Μονάχα, στις 26 του Νοέμβρη, εκεί στη Λουγκά Χασίων ο Κικίτσας τους ανακοινώνει ότι αυτό το τμήμα θα αποτελέσει την πρώτη άμεση εσωτερική φρουρά της διοίκησης του ΓΑ του ΔΣΕ. Εκεί έμαθαν ότι δημιουργήθηκε το ΓΑ, γνώρισαν τον Μάρκο Βαφειάδη, τους άλλους αξιωματικούς του επιτελείου.

Να τα ονόματα των περισσότερων από αυτούς τους αγωνιστές που προημήθηκαν και τους εμπιστεύθηκαν να προσφέρουν τις τμητικές τους υπηρεσίες στην αρχική περίοδο κοντά στην διοίκηση του ΓΑ του ΔΣΕ.

1. Βασιλειάδης Κώστας (Πευκιώτης) απ' τα Σέρβια.
2. Βασιλειάδης απ' τα Σέρβια.
3. Γαλανός Νίκος απ' τα Σέρβια.
4. Γαυριάς Στέφανος απ' τα Σέρβια.
5. Ζιάκας Γιώργος (Καραφωτιάς) απ' το Λιτόχωρο-σκοπευτής οπλοπολυβόλου.
6. Καράγιας Σπύρος απ' το Γιαννοχώρι Καστοριάς.
7. Καλονιάρης Γιώργος (Γρόζος) απ' το Λιτόχωρο.
8. Κωσιόπουλος Κώστας απ' το Ελατοχώρι Πιερίας.
9. Καραπαναγιωτίδης Παύλος απ' την Αρόνα Κατερίνης.
10. Μπαγκαΐας Γιώργος απ' το Ελατοχώρι Πιερίων – σκοπευτής οπλοπολυβόλου.
11. Μπακάνος Θωμάς απ' τα Λάβα Σερβίων.
12. Μπράμμος (Βασίλης) απ' το Λιτόχωρο, υπεύθυνος διαβιβάσεων του ΓΑ.
13. Πειρούλιας Θωμάς απ' την Τσαρίτσανη Ελασσόνας.
14. Παλάσκας Κώστας απ' το Λιτόχωρο.
15. Ρήγας Γιώργος απ' την Καστανιά Σερβίων.
16. Στέφανος Σιδέρης (Μισούλης) απ' τη Ρετίνη Κατερίνης, ομαδάρχης.
17. Φουρτιούνας Γιώργος απ' το Στουπί Κατερίνης.
18. Κωστάκης Κώστας απ' την Ελάτη Σερβίων.

Αργότερα, στο τμήμα αυτό της εσωτερικής φρουράς προστέθηκαν άλλοι τρεις. Οι: Αντώνης Αντωνιάδης απ' την Βέροια, Γρηγόρης Μώκιος απ' την Νάουσα και Γιώργος Μοσχόπουλος απ' τα Σέρβια.

Εκεί στην Λουγκά Χασίων, το Νοέμβριο του 1946, με εντολή του διοικητή του ΑΘ Γιώργου Μπλάνα (Κίτσαβου) στέλνονται άλλες δύο ομάδες με διαλεκτούς και έμπιστους θεσσαλούς αγωνιστές που εντάχθηκαν στην διμοιρία ασφάλειας του ΓΑ. Διοικητές αυτών των ομάδων ήταν ο Γιώργος Γερμάνης, απ' τα Αλατοσύβεια Ελασσόνας και ο Δημήτριος Ρόβας, απ' το Κυπουργιό Γρεβενών.

Όλοι αυτοί οι αγωνιστές παρέμειναν για πολύ καιρό σ' αυτή την υπηρεσία, ενώ αργότερα χρησιμοποιήθηκαν σε μια σειρά εμπιστευτικές δουλειές του μηχανισμού του ΓΑ του ΔΣΕ.

Σε ό,τι αφορά την γενικότερη ασφάλεια της διοίκησης του ΓΑ του ΔΣΕ κατά την παραμονή του στο χώρο της Νόπας Ελλάδας, την ευθύνη την είχαν αναλάβει δυο επίλεκτοι αντάρτικοι σχηματισμοί. Η διλοχία της Α' σειράς της ΣΑΓΑ (εσωτερική ζώνη) και το τάγμα του Σοφιανού (Ηλιάδη) (εξωτερική ζώνη).

*Γιώργος Γερμάνης απ' τα Ελα-
τοσύβεια Ελασσόνας. Αγωνιστής της
Εθνικής Αντίστασης. Μέλος του
ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' τον Ιούνιο του
1946. Διοικητής Ομάδας Ασφά-
λειας του Γενικού Αρχηγείου. Υπο-
λοχαγός του ΔΣΕ.*

*Μπαγγέας Γιώργος του Δημη-
τρίου (Σπίθας), απ' την Σκουντέρνα
Κατερίνης. Αγωνιστής της Εθνικής
Αντίστασης, μέλος του ΚΚΕ. Στο
ΔΣΕ απ' την 1.8.1946. Υπηρέτησε
στην πρώτη Ομάδα Ασφάλειας του
ΓΑ του ΔΣΕ. Απόφοιτος της Γ' σει-
ράς της ΣΑΓΑ. Έπεσε στις 10.4.48
στα Γιέρια.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΠΕΜΠΤΟ

Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΕΙΟΥ ΑΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ ΤΟΥ

**Ημερομηνία συγκρότησης του Αρχηγείου Αγράφων (ΑΑ)
και η σημασία του**

9 Οκτώβρη 1946. Το αντάρτικο συγκρότημα του Νικητάρá που ήταν και το μεγαλύτερο σε τούτη την περιοχή φθάνει και στρατοπεδεύει στο χωριό Καστανιά. Στο χωριό αυτό είχαν φθάσει και τα άλλα συγ-

κροτήματα του Νομού μας που είχαν ειδοποιηθεί από πρωτότερα γι' αυτό.

Βλέπαμε και μεις μια μεγάλη και εντατική οργανωτο-τεχνική προετοιμασία που γίνονταν αυτή τη μέρα σε τούτο το ελεύθερο χωριό. Εδώ πραγματοποιείται μεγάλη σύσκεψη στρατιωτικών στελεχών που πήραν μέρος διοικητές, από διμοιρία και πάνω. Ανάμεσά τους ο Γυδεών Λουλές, ο Βασίλης Μπότσας (Αγραφιώτης) ο Κώστας Καφαντάρης (Νικηταράς) και άλλοι. Συμμετείχαν και κομματικά στελέχη της Περιφερειακής Επιτροπής Καρδίτσας του ΚΚΕ.

Στη σύσκεψη αυτή αποφασίστηκε η δημιουργία ενός ενιαίου αντάρτικου σχηματισμού που θα ανήκαν διοικητικά και οργανωτικά όλα τα αντάρτικα τμήματα του νομού Καρδίτσας, του μελλοντικού Αρχηγείου Αγράφων (ΑΑ). Την ονομασία του την πήρε απ' την συνωνυμία του βασικού ορεινού όγκου αυτής της περιοχής.

Η συγκρότηση του ΑΑ εντάσσονταν τώρα στα γενικότερα πλαίσια της βαθμιαίας ανάπτυξης των αντάρτικων σχηματισμών, γίνονταν με τις οδηγίες του διοικητή του Αρχηγείου Θεσσαλίας Γ. Μπλάνα που τις έφερε ο Γυδεών Λουλές. Σήμαινε ένα καινούργιο στάδιο ανάπτυξης του αντάρτικου στην περιοχή μας, ήταν μια απαραίτητη ανάγκη για τον συντονισμό της αντάρτικης δράσης, μια ανώτερη και πιο ολοκληρωμένη μορφή ένοπλης πάλης, μια σημαντική προϋπόθεση για την καλύτερη και πιο πετυχημένη διεξαγωγή του αντάρτικου αγώνα. Αυτό το μέτρο προκλήθηκε ακόμα και απ' το γεγονός ότι η μέχρι τώρα δράση και τακτική των ανεξάρτητων αντάρτικων μονάδων δεν ανταποκρίνονταν πέρα για πέρα στις καινούργιες δυνατότητες και συνθήκες που είχαν ήδη διαμορφωθεί σε τούτο το χώρο, δεν εξυπηρετούσε την παραπέρα δυναμική ανάπτυξη της ένοπλης πάλης, μια και γίνονταν αυτόβουλα, ξεχωριστά, ασυντόνιστα. Η τακτική που ακολουθούσαν οι μέχρι τώρα ανταρτισομάδες απ' τις πρώτες μέρες της εμφάνισής τους ήταν επίσης σωστή, γιατί επέτρεπε στις τότε πιο δύσκολες συνθήκες, σαν μικροί σχηματισμοί που ήταν να κινούνται, να ελίσσονται, να κρύβονται πιο εύκολα, να λύνουν το πρόβλημα των αναγκών τροφοδοσίας κλπ. Ακόμα τους επέτρεπε και σε περιορισμένο χώρο να ελίσσονται, να κάνουν μακρινές νυκτερινές πορείες, να αποφεύγουν τις υποχρεωτικές μεγάλες μάχες που τους επέβαλε ο αντίπαλος, να χτυπούν τον εχθρό έγκαιρα και εκεί που τους συνέφερε, να τον αιφνιδιάζουν εκεί που δεν τους περίμενε. Η ορθότητα αυτής της τακτικής επιβεβαιώθηκε και στην πράξη απ' το γεγονός, ότι στην περιοχή του νομού Καρδίτσας υπήρχαν και δρούσαν πάρα πολλές δυνάμεις του ανηπάλλου, ανάμεσά τους

Μπότσης Βασίλης (Αγροφιώτης) απ' την Καστανιά Καρδίτσας. Τέλειωσε το γυμνάσιο Καρδίτσας. Απόφοιτος της Σχολής Εφέδρων Αξιωματικών. Ο ελληνοϊταλικός πόλεμος τον βρήκε να υπηρετεί σαν ανθυπολοχαγός του 5ου Συντάγματος. Σης αρχές του 1943 βγαίνει ξανά στο βουνό και ηγείται σε αντάρτικο συγκρότημα στο χώρο των Αγραφών. Αρχόιερα καπετάνιος του 138 τάγματος του ΕΛΑΣ. Στο ΔΣΕ απ' τον Αύγουστο του 1946. Αρχηγός του Αρχηγείου Αγραφών απ' τον Αύγουστο του 1946 μέχρι το Φλεβάρη του 1947. Απ' το Φλεβάρη του 1947 διοικητής του 2ου Τάγματος του ΑΑ. Έπεσε το Φλεβάρη του 1949 στα Μυλωνέικα Δυτικής Στερεάς σαν επιτελάρχης της 138 Ταξιαρχίας. Συνταγματάρχης πεζικού τημένος νεκρός του ΔΣΕ.

η 41 ταξιαρχία στρατού, πολυάριθμα αποσπάσματα χωροφυλακής και ένοπλες συμμορίες των Μάυδων. Ωστόσο σ' όλη αυτή την διάρκεια του 1946 οι δυνάμεις αυτές δεν μπόρεσαν να έχουν την παραμικρή στρατιωτική επιτυχία, παρά την μεγάλη τους υπεροχή σε δύναμη και μέσα στις συνεχείς εκκαθαριστικές επιχειρήσεις και εγκλωβισμούς δεν μπόρεσαν να εξοντώσουν ούτε ένα μικρό αντάρτικο τμήμα. Αντίθετα το αντάρτικο από μέρα σε μέρα μεγάλωνε αριθμητικά, δυνάμωνε, σπείρωνε συνεχώς και καινούργιες επιτυχίες.

Είναι ευνόητο και απ' την μέρα που συγκροτήθηκε το ΑΑ, αυτό το είδος της αντάρτικης τακτικής δεν έπαψε να εφαρμόζεται, αλλά συνειχίζονταν από μια σειρά μικρότερες αντάρτικες ομάδες ή διμοιρίες με ειδικές οδηγίες απ' την διοίκηση του ΑΑ. Με την συγκρότηση τώρα του ΑΑ, την οργανωτοτεχνική και διοικητική συνένωση όλων των σκόρπιων αντάρτικων συγκροτημάτων κάτω από ενιαία καθοδήγηση και στρατιωτική διοίκηση αποτελούσε ένα καινούργιο ποιοτικό μείρο που απόβλεπε στο να πάρει ο ένοπλος αγώνας σε τούτη την περιοχή μια πιο ολοκληρωμένη μορφή, μια μαζικότερη και πιο δυναμική ανοδική ανάπτυξη.

Δίπλα στις άλλες οδηγίες που έφερε απ' το Αρχηγείο Θεσσαλίας ο Γ. Λουλές, ήταν και το καθήκον να συντομευτεί η αριθμητική αύξηση του αντάρτικου, τονίζονταν ακόμα ότι όλοι οι ΕΛΑΣίτες του νομού μας θα πρέπει να κατατακτούν το συντομότερο στο ΔΣΕ. Θα πρέπει να αναφερθεί, ότι ακόμα πριν από τις 9 του Οκτώβρη, είχε προηγηθεί μια μερική ένωση των αντάρτικων συγκροτημάτων που δρούσαν στην ΒΔ περιοχή του ορεινού όγκου των Αγράφων. Η αντάρτικη διοίκηση που σχηματίστηκε απ' την πρώτη αυτή ενοποίηση, πήρε την ονομασία του Αρχηγείου Αγράφων. Και το αρχηγείο αποτελέστηκε από τριμελή διοίκηση που την αποτέλεσαν ο Β. Μπότσας (Αγραφιώτης), αρχηγός, ο Περικλής Παπαδημητρίου (Ίταμος) και ο Βασίλης Καπνιάς, μέλη του αρχηγείου. Ωστόσο η επίσημη και ουσιαστική ημερομηνία συγκρότησης του Αρχηγείου Αγράφων θεωρείται η 9 του Οκτώβρη 1946.

Μπότσας Κώστας απ' την Καστανιά Καρδίτσας. Πολεμιστής του Αλβανικού Μετώπου. ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Απόφοιτος της Σχολής Αξιωματικών του ΕΛΑΣ Ρεντίνας. Στο ΔΣΕ απ' τον Αύγουστο το 1946. Ταγματάρχης του ΔΣΕ.

Φράγκος Δημήτριος απ' το Καταφύγι Καρδίτσας. ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' το 1946.

Η Διοίκηση, το Τμήμα Ασφάλειας και ο μηχανισμός του Αρχηγείου Αγράφων

Τις απογευματινές ώρες αυτής της μέρας της 9 του Οκτώβρη, μετά το τέλος της σύσκεψης των στελεχών, στην κεντρική πλατεία της ελεύθερης Καστανιάς πραγματοποιείται γενική συγκέντρωση όλων των αντάρτικων συγκροτημάτων που βρίσκονταν στο χώρο αυτό.

Στους συγκεντρωθέντες μίλησε ο Βασίλης Μπότσης (Αγραφιώτης). Έκανε μια σύντομη ανασκόπηση της κατάστασης που επικρατούσε στη χώρα μας και καθόρισε τα καθήκοντα που έμπαιναν μπροστά μας.

Στη συνέχεια μας ανακοίνωσε την συγκρότηση του Αρχηγείου Αγράφων και τα πρόσωπα που αποτελούσαν τη διοίκηση. Αυτή η είδηση έγινε δεκτή με ενθουσιασμό.

Παραθέτω τα πρόσωπα που αποτέλεσαν την διοίκηση του Αρχηγείου Αγράφων με μια σύντομη βιογραφία του αρχηγού και του υπαρχηγού.

Ο αρχηγός του Αρχηγείου Αγράφων, Βασίλης Μπότσης (Αγραφιώτης) ήταν πρώην καπετάνιος τάγματος του ΕΛΑΣ, με σημαντικές πολιτικές και στρατιωτικές ικανότητες, με μεγάλη πείρα στον ανταρτοπόλεμο. Πριν βγει στο βουνό δούλευε στον τομέα της Αυτοάμυνας του Νομού Καρδίτσας. Άνθρωπος με κανονικά ανάστημα, παράστημα πραγματικού βουνίσσιου Αγραφιώτη, με γενειάδα κανονική, ντυμένος με στρατιωτική στολή αξιωματικού, με εξάρτηση, με πιστόλι, φορούσε τσαρούχια με φούντα, συνέχιζε να κουβαλάει και μια καλοφκιαγμένη και όμορφη βλάχικη γκλίτσα. Πάντα μετρημένος στις κουβέντες, ολιγόλογος, σοβαρός, παλικάρι στον πόλεμο.

Η επιλογή και τοποθέτηση του Βασίλη Μπότση (Αγραφιώτη) σ' αυτή την υπεύθυνη διοικητική θέση του αρχηγού του ΑΑ, ύστερα απ' τη δολοφονία του Σωτήρη Μίκου (Ζαχαριά) δεν ήταν απλώς μια πετυχημένη, αλλά και η πιο κατάλληλη επιλογή.

Υπαρχηγός του Αρχηγείου Αγράφων (Καπετάνιος) τοποθετήθηκε ο Κώστας Καφαντάρης (Νικηταράς). Δικηγόρος, παλιό κομματικό στέλεχος του ΚΚΕ, καπετάνιος τάγματος στον ΕΛΑΣ, με μεγάλη πολεμική εμπειρία στην πρώτη Εθνική Αντίσταση, ο φόβος και ο τρόμος των λεγεωνάριων της περιοχής μας, ο άνθρωπος που του ανατέθηκε απ' το Κόμμα η οργάνωση των πρώτων ανταρτοομάδων της περιοχής μας.

Ο Αγραφιώτης και ο Νικηταράς γεννήθηκαν και μεγάλωσαν στην περιοχή μας. Ο πρώτος κατάγονταν απ' την Καστανιά και ο δεύτερος

απ' το Βουνέσι του Νομού Καρδίτσας.

Μέλη της διοίκησης του ΑΑ, ήταν ο Βασίλης Καπνιάς και ο Περικλής Παπαδημητρίου (Ίταμος). Οι δυο πρώτοι συνήθως κινούνταν μαζί με κάποιο αντάρτικο συγκρότημα. Με την διοίκηση του ΑΑ κινούνταν και ο Γ. Λουζές, μέλος του Αρχηγείου Θεσσαλίας.

Στη συγκέντρωση αυτή, στη συνέχεια ακούμε απ' τον Αγραφιώτη που κρατούσε ένα κατάλογο στα χέρια του να λέει, «όποιος θα ακούσει το όνομά του να έρθει εδώ μπροστά μας, θα είναι οι άνδρες που θα αποτελέσουν την Ομάδα Ασφάλειας του ΑΑ». Σε λίγο όλοι οι υποψήφιοι είναι συνταγμένοι μπροστά στην διοίκηση του Αρχηγείου. Αυτοί ήταν:

1. Καπέλας Ευριπίδης (Λεβέντης), ομαδάρχης απ' τη Ματαράγκα.
2. Αντωνόπουλος Χρήστος, μαχητής απ' τη Φωπάνα.
3. Καρακώστας Μήτσος, μαχητής απ' τη Φωπάνα.
4. Κατσής Μήτσος, μαχητής απ' τη Δρανίστα.
5. Μαρκαντώνης Πέτρος, μαχητής απ' το Σμόκοβο.
6. Μπουλτσής Πέτρος, σύνδεσμος απ' τη Μούχα.
7. Πουρνάρας Παναγιώτης, μαχητής απ' το Θραψίμι.
8. Σαλιάς Χρυσόστομος, μαχητής απ' το Σμόκοβο.

Οι περισσότεροι από αυτούς προέρχονταν απ' το συγκρότημα του Νικηταρά, πράγμα που προϋπόθετε ότι η επιλογή τους έγινε με τη μεσολάβηση του τελευταίου. Όλοι αυτοί που αποτέλεσαν την Ομάδα Ασφάλειας του ΑΑ ήταν απ' τους πρώτους αντάρτες, αγωνιστές με σημαντική δράση στο παρελθόν στις κομματικές και ΕΠΟΝίτικες οργανώσεις των χωριών, με απεριόριστη πίστη στον αγώνα, αφοσιωμένοι στα πατριωτικά και δημοκρατικά ιδανικά.

Αργότερα, η Ομάδα Ασφάλειας έγινε διμοιρία και αντίστοιχα προστέθηκαν σ' αυτήν οι παρακάτω:

9. Γιαννακόπουλος Γιώργος, μαχητής απ' το Νεοχώρι.
10. Δίπλας Στάθης, μαχητής απ' τον Καστανιά.
11. Ευθυμίου Γιώργος, μαχητής απ' το Λεοντάρι.
12. Ίκαρος Βασίλης, μαχητής απ' το Παλιοχώρι.
13. Ίμης Κώστας, μαχητής απ' τη Σούρπη.
14. Κωστής Στέλιος, σκοπευτής οπ/λου απ' το Σμόκοβο.
15. Μούστος Δημήτριος, μαχητής απ' το Τιτάι.
16. Παπαδάκης Προκόπης, σκοπευτής οπ/λου Σερμενίκο.
17. Σέιτος Χρήστος, μαχητής απ' το Λεοντάρι.
18. Τσούκης Βαγγέλης, μαχητής απ' τη Ρακούλα.

Διοικητής της διμοιρίας ανέλαβε ο Καπέλας Ευριπίδης και ομα-

δάρχης ο Πέτρος Μαρκαντώνης.

Επιμελητής του ΑΑ ήταν ο Στέφος Λιόλιος απ' το Μουζάκι και πρώτος στρατολόγος ο Θωμάς Ρίζος απ' τη Ματαράγκα.

Η συγκέντρωση τελείωσε με ζητωκραυγές και επευφημίες. Ακολούθησε μαζικός χορός με επαναστατικά τραγούδια. Άρχισε με το πιο δημοφιλές τότε τραγούδι της περιοχής μας.

*Αντάρτες της Θεσσαλίας των Αγράφων καμάρι,
σεις αγωνιστές δεν φοβάστε μπροστά στον εχθρό.
Κι όταν μες τη φωτιά, ορμήτ με καρδιά,
Συ λαέ της Καρδίτσας νιώσε τώρα πια, πως για
τη λευτεριά σου ερχόμαστε ξανά...*

Το αποκορύφωμα αυτής της πανηγυρικής εκδήλωσης ήταν ο μού-

*Γιουρνάρας Παναγιώτης, απ' το
Θραψίμι Καρδίτσας. ΕΛΑΣίτης.
Μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' τον
Ιούλη του 1946. Ένας απ' τους
πρώτους μαχητές της Ομάδας Α-
σφάλειας του Αρχηγείου Αγράφων.*

*Κωστής Στελιός του Πέτρου, απ' το
Σμόκοβο Καρδίτσας. Εφεδρεια-
λασίτης, μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ
απ' τον Αύγουστο του 1946. Ο
πρώτος σκοπευτής απλοπολυβόλου
της Ομάδας Ασφάλειας του Αρχη-
γείου Αγράφων. Έπεσε στην Καρ-
δίτσα το 1948.*

Μπολιτισ Πέτρος απ' τη Μούκα Καρδίτσας. ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' τον Αύγουστο του 1946. Χρημάτισε σύνδεσμος του Αρχηγείου Αγράφων το 1946-1947. Διοικητής λόχου του ΔΣΕ.

Καρακώστας Μήτσος, απ' τη Φωπάνια Καρδίτσας. ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Στέλεχος της ΚΟΒ του κωριού. Στο ΔΣΕ απ' το Νοέμβριο του 1946. Μαχητής της Ομάδας Ασφάλειας του Αρχηγείου Αγράφων απ' το 1946.

τος κλέφτικος χορός που τον χόρευαν οι θραψιμιώτες αντάρτες. Πρόκειται για ένα ιδιόμορφο χορό που εκτελούνταν από όλους τους χορευτές με τους ίδιους ταυτόχρονους ρυθμούς και κινήσεις, χωρίς να ακούγεται τραγούδι, φωνή, μουσική. Η εκτέλεση αυτού του χορού ήταν εντυπωσιακή, υπέροχη, με μια πετυχημένη μαστοριά που θαρρούσε ότι είχες να κάνεις με ειδικούς καλλιτέχνες. Αυτό το εξαιρετικό θέαμα προκάλεσε τις επευφημίες και τα χειροκροτήματα όλων. Πρέπει να τονιστεί, ότι όλοι οι θραψιμιώτες εκτελεστές αυτού του μούτου χορού, εκτός απ' τον Παναγιώτη Πουρνάρα, είχαν το επίθετο Τσαρούκας.

Τα βασικά αντάρτικα συγκροτήματα του Αρχηγείου Αγράφων

Τη στιγμή της συγκρότησής του το ΑΑ αποτελέστηκε από τρία βασικά αντάρτικα συγκροτήματα και από ένα μικρό τμήμα ιππικού. Διοικητές των συγκροτημάτων ήταν οι: Φυσιλής Γιάννης απ' την Σέκλιζα, Ζαφείρης Βασίλης απ' το Μεσενικόλα, Παπαϊωάννου Κίτσος απ' το

Βουνέσι και Οικονόμου Περικλής (Γαζής), διοικητής έφιππου ουλαμού ιππικού.

Το κάθε συγκρότημα από οργανωτική διάρθρωση και αριθμητική δύναμη και οπλισμό, σχεδόν ισοδυναμούσε αντίστοιχα με ένα κανονικό λόχο πεζικού του ασπικού στρατού. Αποτελούνταν από τρεις διμοιρίες, η κάθε διμοιρία από τρεις ομάδες, η κάθε ομάδα από 9-10 άνδρες. Σε σύγκριση με το λόχο πεζικού του ασπικού στρατού από άποψη εξοπλισμού και πολεμικής ισχύος υστερούσε. Αυτό φαινόταν κατά κύριο λόγο απ' το ότι όλες οι ομάδες δεν ήταν πλαισιωμένες με οπλοπολυβόλα, μα κι αυτά που βρίσκονταν στα τμήματα είχαν έλλειψη πολεμοφοδίων. Αυτό ακόμα σήμαινε ότι τα οπλοπολυβόλα που ήταν κρυμμένα σε τούτη την περιοχή ήδη είχαν βγει και χρησιμοποιήθηκαν και δεν υπήρχαν άλλα κάπου κρυμμένα, μα και σήμαινε ακόμα, ότι η μοναδική ελπίδα για να εξοπλιστούν τα τμήματα με ομαδικά οπλοπολυβόλα, ήταν τα λάφυρα που εκθρού που εννοείται ότι θα έπρεπε να παρθούν σε μάχες. Η ίδια πηγή έμεινε για τους αντάρτες για τον εφοδιασμό τους με πυρομαχικά. Υπήρχε και μια άλλη ιδιομορφία στον εξοπλισμό των τμημάτων, ότι σε κάθε ομάδα μπορούσε να υπήρχαν οπλοπολυβόλα διαφόρων προελεύσεων, αγγλικά, γερμανικά, ιταλικά. Το πρόβλημα του εξοπλισμού των τμημάτων με τα απαραίτητα όπλα και πυρομαχικά ήταν ένα απ' τα βασικότερα προβλήματα που απασχολούσε τη διοίκηση του ΑΑ. Παρόλα αυτά, οι αντάρτες εθελοντές που έρχονταν να καταταχτούν γίνονταν δεχτοί. Υπήρχαν όμως και περιπτώσεις που συνέχιζαν να φθάνουν καινούργιοι αγωνιστές για κατάταξη και με δικά τους όπλα.

Το Αρχηγείο Αγράφων κινείται προς Κόζιακα

10 Οκτώβρη 1946. Το Αρχηγείο Αγράφων μετακινήθηκε στο Νεοχώρι. Η Ομάδα Ασφάλειας έχει φυλάκιο κοντά στην εκκλησία του χωριού, ελέγχει το μέτωπο μπροστά, προς τον κάμπο της Νευρόπολης. Είναι η πρώτη φορά που αυτή η μικρή στρατιωτική μονάδα που μόλις είχε συγκροτηθεί εκτελεί καθήκοντα στρατιωτικής υπηρεσίας.

Από δω τώρα αρχίζει η καινούργια γνωριμία, η φιλία, με τους μελλοντικούς συναγωνιστές. Το πνεύμα της φιλίας και της αμοιβαίας εκτίμησης που γρήγορα κυριάρχησε στην συμπεριφορά τούτων των διαλεκτών ανθρώπων αγωνιστών, σταθερά διατηρήθηκε όλο τον καιρό που κάναμε μαζί. Στις δυσκολίες και στις χαρές, στην μάχη και στην υπηρε-

σία. Τις καλές εντυπώσεις από αυτή την συντροφιά και τη φιλία τις θυμούμαστε και όταν αργότερα χρειάστηκε να χωρίσουμε, την θυμούνται και σήμερα όσοι από αυτούς επέζησαν.

11 Οκτώβρη. Στο χωριό και στα γύρω υψώματα είναι στρατοπεδευμένα κι άλλα αντάρτικα τμήματα. Το κάθε τμήμα έχει και τα δικά του μέτρα ασφάλειας. Ήταν μια ξάστερη πανωμένη φθινοπωριάτικη βραδιά. Ένα απρόοπτο φαινόμενο παραβιάζει την ησυχία της νύχτας. Μέσα σ' αυτή την ήσυχη βραδιά, μετά τα μεσάνυχτα, όταν όλοι μας εκτός από τη σκοπιά βρισκόμασταν σε βαθύ ύπνο, δίνεται το σύνθημα συναγερμού, που σήμαινε ότι αυτοστιγμής έπρεπε να σηκωθούμε, να ετοιμασθούμε, να πάρουμε θέση μάχης, να αντιμετωπίσουμε κάποιον φανερό κίνδυνο.

Αν και δεν ακούστηκαν πυρά, ωστόσο αυτό καθόλου δε μείωσε την ταραχή που επικράτησε. Όλα τα τμήματα αναστατώθηκαν, βρίσκονται στο πόδι, τρέχουν να πιάσουν θέσεις εκεί που τους υπόδειχναν οι διοικητές. Στο στρατό, στον πόλεμο, λαμβάνουν χώρα παρόμοιες αιφνιδιαστικές, απρόοπτες κι ανεπιθύμητες καταστάσεις. Όμως την έκταση της ανησυχίας, την ηθικοψυχολογική πλευρά αυτών των στιγμών, τις βιώθουν σ' όλο το μέγεθός τους μονάχα οι αυτόπτες μάρτυρες. Μόλις δόθηκε το σύνθημα του συναγερμού, με τη βιασύνη και τις προχειρότητες που είναι αναπόφευκτες σ' αυτά τα δευτερόλεπτα, γρήγορα οι άνδρες της ομάδας μας πιάνουν τις θέσεις που τους υποδείχτηκαν, είναι πανέτοιμοι να αντιμετωπίσουν τον πιθανό εχθρό.

Και ενώ κάπως συνήλθαμε από εκείνη την φυσιολογική ένταση που προκλήθηκε και είχε επικρατήσει, με τεταμένη προσοχή ο καθένας προσπαθεί τώρα να ακούσει κάποιο ύποπτο θόρυβο, να αντιληφτεί κάποια κίνηση, να ανηδράσει με τον τρόπο του όπως μπορούσε καλύτερα. Δεν συμβαίνει όμως τίποτε, παντού συνέχισε να επικρατεί η νυκτερινή ησυχία. Σ' αυτή την καιάσταση αναμονής ακούμε την φωνή του Νικητάρá. «Μπράβο λεβέντες, μια χαρά τα καταφέρατε». Τότε μονάχα καταλάβαμε ότι αυτός ο «συναγερμός» ήταν σχεδιασμένος, προγραμματισμένος από τη διοίκηση του Αρχηγείου, μια δοκιμασία να φανεί η ετοιμότητα των τμημάτων για την αντιμετώπιση παρόμοιων αιφνιδιαστικών καταστάσεων.

12 Οκτώβρη. Οι εκκαθαριστικές επιχειρήσεις του αντιστάτη στην περιοχή των Αγράφων βρίσκονται σε πλήρη εξέλιξη. Όμως η διοίκηση του ΑΑ δεν σκοπεύει να αλλάξει την αρχική της απόφαση, που σχεδίαζε να διεισδύσει στα στρατοκρατούμενα χωριά της περιοχής του Νόπου Κόζιακα, που απόβλεπε να ξηλώσει τις εσφές του μοναρχοφα-

οριστικού κράτους και παρακράτους, τα αστυνομικά τμήματα, τις πολυάριθμες ομάδες των ένοπλων «εθνικοφρόνων» που τρομοκρατούσαν τον πληθυσμό και έτσι να διευρύνουν σ' αυτό το χώρο την ελεύθερη περιοχή, απόβλεπε ακόμα στην πορεία να συναντηθεί με το αντίρπικο συγκρότημα του Φώντα που κινούνταν με τον ίδιο σκοπό απ' την αντίθετη κατεύθυνση του Κόζιακα, να ανοίξει ο δρόμος για την ελεύθερη επικοινωνία με τα άλλα αντίρπκα συγκροτήματα που δρούσαν στα Χάσια, στην Δυτική Μακεδονία.

13 Οκτώβρη. Η ομάδα μας συνεχίζει να έχει φυλάκιο στο χαρακτηριστικό ψφωματάκι που είναι μπροστά, κοντά στην εκκλησία του χωριού.

Αυτή τη μέρα γίνονται πιο φανερές οι προθέσεις του κυβερνητικού στρατού που κινείται επιθετικά, με μεγάλες δυνάμεις προς καταδίωξη και εξόντωση των ανταρτικών τμημάτων του ΑΑ. Βλέπουμε όπ τμήματα στρατού κατέλαβαν τα χωριά Μεσενοκόλα, Βουνέσι, Καταφύγι, Καστανιά, την απέναντι κορυφογραμμή στο Τσαρδάκι, ενώ η εμπροσθοφυλακή προωθήθηκε ακόμα πιο μπροστά. Από αυτό το μέρος με πυροβολικό, με όλμους σφυροκοπούν το μέρος μπροστά. Μερικές απ' τις οβίδες του πυροβολικού έσκαζαν μπροστά.

Αυτή τη μέρα, η ομάδα μας απόκτησε ομαδικό όπλο, ένα οπλοπολυβόλο ιταλικό «ΜΠΡΕΝΤΑ». Σκοπευτής ανέλαβε ο Στέλιος Κωστής απ' το Σμόκοβο, που ειδικά στάλθηκε απ' το συγκρότημα του Γιάννη Φυσιλή για το σκοπό αυτό. Ο αγωνιστής αυτός ήταν παλιός ΕΛΑΣίτης σκοπευτής, με μεγάλη πείρα. Την επιλογή για αυτόν τον σκοπευτή την είχε κάνει ο ίδιος ο Νικηταράς.

14 Οκτώβρη. Η Διοίκηση του ΑΑ αποφασίζει να αποφύγει την σύγκρουση με τον υπέρτερο αντίπαλο. Όλα τα ανταρτικά τμήματα κάνουν πορεία προς Μπεζούλα, Στουγκ, Κερασιά.

Εκπληρώνοντας αποστολή συνδέσμου πήγα στα υψώματα του Στουγκ, μετέφερα κάποιο έγγραφο στο Βασίλη Καπνιά, που ήταν μέλος του ΑΑ και κινούνταν μαζί με το συγκρότημα του Γιάννη Φυσιλή. Είχε περάσει το μεσημέρι όταν έφτασα στα υψώματα απέναντι απ' το Στουγκ στον προορισμό μου. Από δω αρκετά χαρακτηριστικά φαίνεται η συμπεριφορά και ο τρόπος των τμημάτων του στρατού που ενεργούσαν εκκαθαριστικές επιχειρήσεις. Όλα τα βλέπει κανείς όχι μονάχα με τα κιάλια, αλλά και με γυμνό μάτι.

Ο αντίπαλος είχε πάρει παγανιά όλο το μέτωπο μπροστά μας και με μεγάλες δυνάμεις, με ξεχωριστούς σχηματισμούς, κατά διμοιρίες και σε διάταξη μάχης κινείται κατά μήκος κάποιου αντερείσματος κά-

ποιας κορυφογραμμής ή κάποιου σημαντικού δρόμου. Σ' αυτή την εκστρατεία ο εχθρός βάζει με το πυροβολικό και τους όλμους, μπροστά στα πιθανά υψώματα ύπαρξης αντάρτικων τμημάτων για να τρομοκρατήσει και παράλληλα να σκορπίσει το φόβο, να δείξει επιδεικτικά την πολύπλευρη και πολυάριθμη ισχύ του.

Σε μια δασωμένη κορφοβύλα συναντώ τώρα τους δυο διαλεκτούς αυτούς διοικητές των ανταρτών τους Β. Καπνιά και Γιάννη Φυσιίλη. Ήταν και οι δυο τους ντυμένοι στα στρατιωτικά απ' το δίκκοχο μέχρι τα άρβυλα. Δεν έλλειπε η εξάρτυση, το πιστόλι, το αυτόματο στάγιερ. Κατάγονταν και οι δυο τους απ' το χωριό Σέκλιζα, το αναγνωρισμένο κουκουέδικο χωριό του Νομού Καρδίτσας. Μα και οι σύνδεσμοί τους προέρχονταν απ' το ίδιο χωριό. Αν και δεν γνωρίζουμε για πρώτη φορά αυτούς τους δυο εξαιρετικούς αγωνιστές, ένιωθα ιδιαίτερη χαρά σε κάθε καινούργια συνάντηση μαζί τους. Μα θα πρέπει ακόμα να υπογραμμιστεί μια εντύπωση, που δεν είναι μονάχα δική μου, αλλά γενικότερη διαπίστωση, ότι οι κάτοικοι αυτού του χωριού τους διέκρινε όλους μια ιδιόμορφη χαρακτηριστική λαϊκότητα στην συμπεριφορά τους μα και είχαν μια δική τους προφορά.

Όταν τους συνάντησα ήταν ακριβώς τότε που είχαν δώσει εντολή να συμπευχθούν τα τμήματα κανονικά πιο πίσω. Η εντολή αυτή δόθηκε για να αποφευχθεί η σύγκρουση.

Το γεγονός αυτό της συνεχιζόμενης αποφυγής της σύγκρουσης με τον αντίπαλο, της διαδοχικής σύμπτυξης των τμημάτων χωρίς σημαντική μάχη, εμένα σαν μαχητή δεν μου άρεσε, και δεν την έβλεπα με καλό μάτι, δεν την έγκρινα, είχα την γνώμη ότι μπορούσαμε να αντισταθούμε, να δώσουμε μάχες, να προκαλέσουμε απώλειες στον επιθήμενο αντίπαλο. Αυτό με έκανε να θέσω ένα τέτοιο ερώτημα στο Βασίλη Καπνιά, που η γνωριμία και το θάρρος το επέτρεπε. Εδώ ο Βασίλης δεν δυσκολεύτηκε να μου δώσει την απάντηση που χρειαζόνταν. Μου είπε περίπου τα παρακάτω: «Αγαπτιέ Μήτσο για όλα αυτά έχουν γνώσει οι φύλακες. Σήμερα έχουμε να κάνουμε με μεγάλες σχεδιασμένες και συντονισμένες επιχειρήσεις του αντιπάλου, ο οποίος ακριβώς αυτό επιδιώκει αυτή τη στιγμή να μας μπλέξει σε κατά μέτωπο μάχες, που θα του επιτρέψουν με την τεράστια υπεροχή που διαθέτει να μας συντριψει. Εμείς δεν πρόκειται να πέσουμε σε μια τέτοια παγίδα. Θα τον κτυπήσουμε μονάχα όταν θέλουμε και εκεί που μας συμφέρει».

15 Οκτώβρη. Τα αντάρτικα τμήματα έχουν διάταξη στα υψώματα των χωριών Ζερέσι, Φλωρέσι, Βόνιτσα. Κατά το μεσημέρι γίνονται μια σειρά συγκρούσεις με τις εμπροσθοφυλακές του αντιπάλου, αλλού τον

Καπνιάς Βασίλης του Αποστόλη (Όμπρος), απ' τη Σέκλιζα Καρδίτσας. Μόνιμος λοχίας του ασπικού στρατού. Πολέμησε στο Αλβανικό Μέτωπο. Μέλος του ΚΚΕ. Απόφοιτος της Σχολής Αξιωματικών ΕΛΑΣ Ρεντίνας. Στο ΔΣΕ απ' το 1946. Ένα απ' τα πρώτα ιδρυτικά στελέχη του Αρχηγείου Αγγράφων και απ' τους πρώτους διοικητές λόχου αυτού του Αρχηγείου. Διακρίνονταν για τις διοικητικές και στρατιωτικές του ικανότητες. Έπαισε το φθινόπωρο του 1947 ανάμεσα στα κωριά Στούγκο και Κερασιά Νευρόπολης. Με Δίγμα της ΠΔΚ απ' ης 18.6.48 έχει προαχθεί σε ταγματάρχης πεζικού αμνημένος νεκρός του ΔΣΕ.

σταματούν κι άλλου συμπτύσσονται. Μια τέτοια σύγκρουση που γρήγορα μεταβλήθηκε σε πραγματική μάχη, διεξάχθηκε στον τομέα που κρατούσε η ομάδα μας. Είχε περάσει το μεσημέρι, όταν μια διμοιρία στρατού αφού προωθήθηκε σημαντικά, έρχεται ακροβολισμένη ίσια κατά πάνω μας. Εκεί σε ένα αυχένα που κρατούσαμε μας δόθηκε εντολή να τους χτυπήσουμε, να τους σταματήσουμε. Όλες οι ελπίδες μας ήταν τώρα στο ομαδικό όπλο, στο οπλοπολυβόλο. Ωστόσο αυτό, αφού έρριξε τις πρώτες δυο-τρεις ριπές παθαίνει εμπλοκή. Οι παλιοί αντάρτες που είχαν χρηματίσει σκοπευτές σε παλικά οπλοπολυβόλα «ΜΠΡΕΝΤΑ» γνώριζαν ότι σ' αυτά οι εμπλοκές ήταν πολύ συχνές μα και δεν ήταν και τόσο εύκολο να εξαλείψεις τα αίτια που τις προκαλούσαν. «Ήταν απ' την κούνια τους τέτοια», έτσι χαρακτηριστικά εκφράστηκε αργότερα γι' αυτό το είδος των οπλοπολυβόλων ο έμπειρος σκοπευτής μας Στέλιος Κωστής.

Έτσι τώρα η μάχη δίνεται βασικά με τα ατομικά όπλα, με τα 3-4 αυτόματα που διέθετε η ομάδα μας. Μας είχαν πλησιάσει πολύ κοντά, παρά λίγο να μας ανατρέψουν.

Ο Στέλιος που έβλεπε την κρίσιμη αυτή κατάσταση και ένιωθε πόσο αναγκαίο ήταν αυτή την στιγμή το οπλοπολυβόλο εκεί στο πεδίο

της μάχης καταβάλει τεράστιες προσπάθειες, να εξαλείψει το γρηγορότερο την εμπλοκή, μόλις κάτι διόρθωνε, το έβγαζε πάλι στην κορυφογραμμή, έρριχνε δυο τρεις ριπές και ξανά εμπλοκή. Καταϊδρωμένος να προκάνει συνεχίζει τις προσπάθειές του, το λύνει, το συναρμολογεί, αλλάζει, ταινίες, ακόμα και την κάνη. Υστερα από κάποια διόρθωση, αρχίζει πάλι την βολή, ρίχνει μια δυο ριπές και πάλι το ίδιο βιολί. Αυτό επαναλαμβάνεται μέχρι τις βραδινές ώρες, ως το τέλος της μάχης. Η διμοιρία του ανιπάλου δεν κατορθώνει να μας εκπιορθήσει. Είχαμε ένα ελαφρά τραυματία.

Το βράδυ αναφέραμε στον Νικητορά, ότι θα πρέπει να αλλαχτεί αυτό το οπλοπολυβόλο. Μας πίστεψε, συμφώνησε μαζί μας, όμως αυτή τη στιγμή δεν υπήρχε τέτοια δυνατότητα αλλαγής.

Η επιδείνωση της κατάστασης δεν εμποδίζει την πορεία μας προς τον Κόζιακα

16 Οκτώβρη. Η αντίπαλη στρατιωτική διοίκηση που γνώριζε τώρα πολύ καλά το μέρος της ύπαρξης του κύριου όγκου των ανταρτικών δυνάμεων του ΑΑ, θεωρούσε αυτή τη στιγμή σαν την πιο κατάλληλη ευκαιρία όπως τους είχε πάρει κατά πόδι, να τους στριμώξει σε τούτο το χώρο, να εξαναγκάσει τους ανιάρτες να μπλεχτούν σε μάχη, που θα της επέτρεπαν με την τεράστια υπεροχή που διέθετε, σε αριθμητική δύναμη και πολεμικά μέσα, να τους συντρίψει οριστικά.

Όλα έδειχναν, ότι στη δοσμένη στιγμή, δεν δικαιολογούνταν καθόλου η συνέχιση της διείσδυσης στα στρατοκρατούμενα χωριά του Κόζιακα. Η διαμόρφωση της κατάστασης υπαγόρευε τώρα να αλλαχτεί και να επιλεχτεί κάποια άλλη διέξοδος, με σκοπό να αποφευχτεί η ανεπιθύμητη για τους ανιάρτες μετωπική σύγκρουση με τον υπέρτερο αντίπαλο. Για το ότι αυτό δεν έγινε παραλίγο να κοστίσει πολύ ακριβά στα αντάρτικα τμήματα του ΑΑ.

Το βράδυ αυτής της μέρας τα αντάρτικα συγκροτήματα μαζί με το Α.Α. φθάνουν και παίρνουν διάταξη στα υψώματα έξω από το χωριό Σκλατηνιά. Το χωριό αυτό δεν ήταν τελείως άγνωστο για μένα. Είχα περάσει το 1943, όταν είχα έρθει να συναντήσω τον αδερφό μου Κώστα που υπηρετούσε στα τμήματα του ΕΛΑΣ. Το χωριό αυτό ήταν στην κατηγορία εκείνων των χωριών που το είχαν κάψει ολοκληρωτικά στην κατοχή οι ιταλοί εισβολείς για την σημαντική του συμβολή στον Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα. Μαζί με άλλα χωριά αυτής της περιο-

κής είχε αποκτήσει όνομα, είχε γίνει σύμβολο που το τραγουδούσαν οι ΕΠΟΝίτες, οι ΕΛΑΣίτες, όλος ο ΕΑΜικός κόσμος. Παραθέτουμε ένα απόσπασμα από κείνο το τραγούδι:

*Μεσηνικόλας, Βουνέσι και Μουζάκι,
Πόρτα Πορτί, Σκλατενιά, Βασινιά.
Θα ξαναγίνουμε πάλι σαν πρώτα.
Από τη νέα μας την γενεά...*

Διαφορετική τελείως είναι η κατάσταση που επικρατεί τώρα εδώ. Μπαίνοντας οι αντάρτες τώρα για πρώτη φορά στην Σκλάτενα και στα επόμενα χωριά Πορτί, Βασινιά κ.λ.π., δεν συναντούν πουθενά την επαναστατική διάθεση του πληθυσμού που υπήρχε στην περίοδο της Κατοχής. Όλη εκείνη η μεγάλη προσφορά των κατοίκων αυτών των χωριών στον ΕΑΜικό αγώνα έμεινε στο παρελθόν, σβήστηκε με το πέρασμα αυτού του λίγου χρόνου.

Η αντιδραστική προπαγάνδα, η αφόρητη ασυδοσία και τρομοκρατία του μεταβαρκοζιανού κράτους και παρακράτους, τα τρόφιμα της ΟΥΝΡΑ που μοιράζονταν εδώ απλόχερα, άλλαξαν τις διαθέσεις του πληθυσμού. Όλα αυτά μαζί είχαν σαν αποτέλεσμα, οι περισσότεροι κάτοικοι αυτών των χωριών που ήταν ικανοί να φέρουν όπλα, να έχουν οργανωθεί και ευταχθεί στις παρακρατικές ένοπλες ομάδες των «εθνικοφρόνων», που μαζί με την χωροφυλακή της υπαίθρου να παίρνουν, από τη μια μεριά, ενεργό μέρος στην καταδίωξη και την εξόντωση των αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης, και απ' την άλλη, να κάνουν τώρα ό,τι μπορούν για να μην επιτρέψουν την είσοδο των αντάρτικων τμημάτων σε τούτα τα μέρη. Αδύνατο να βρεις οργανωμένο αγωνιστή, να σου δώσει πληροφορίες, να σε βοηθήσει. Όσοι είχαν μείνει πιστοί στα ιδανικά του ΕΑΜ, πιάστηκαν και φυλακίστηκαν, ή εξαναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα χωριά τους και να πάν να ζήσουν στις πόλεις. Τα αντάρτικα τμήματα μόνο με μάχη μπορούσαν να μπουν σε τούτα τα χωριά. Όλα αυτά μαζί έδειχναν μια εικόνα διαφορετική απ' το χώρο της ΕΑΜικής Θεσσαλίας. Δεν μπορεί να γίνει κανένας λόγος, καμιά σύγκριση με εκείνη την υποδοχή που συναντούσαν οι αντάρτες από τον πληθυσμό των άλλων Θεσσαλικών χωριών.

Την θλιβερή εικόνα αυτής της κατάστασης την συμπληρώνει ακόμα ένα άλλο εξίσου χαρακτηριστικό παράδειγμα για τις διαθέσεις αυτών των κατοίκων. Μόλις πληροφορήθηκαν ότι πλησίαζαν οι αντάρτες, όλος ο κόσμος εγκατέλειψε το χωριό, τα σπία τους και κρύβονταν

μέσα στα δάση. Ακόμα και εκείνοι οι λίγοι ηλικιωμένοι γέροι και γριές που έμειναν στο χωριό, με τον ερχομό των ανταρτών όκι μονάχα δεν έβγαιναν να τους συναντήσουν, αλλά έμπαιναν μέσα στα σπίτια τους, και κλείνονταν, αποφεύγοντας την επαφή μαζί τους. Η αντιπαλη προπαγάνδα διακήρυχνε ότι μόλις οι αντάρτες μπουιν στο χωριό θα προβούν αμέσως σε συλλήψεις, σε εκτελέσεις, σε σφαγές, των «εθνικοφρόνων». Τόσο τους είχε αποπροσανατολίσει και εκφοβίσει η αντικομμουνιστική και αντιαμική προπαγάνδα.

17 Οκτώβρη. Από εδώ, απ' τα δάση της Σκλάιτενας θα άρχιζε τώρα εξόρμηση για την διείσδυση στα στρατοκρατούμενα χωριά τούτου του χώρου. Η αποστολή που πήρε την προηγούμενη βραδιά το κάθε τμήμα ήταν ξεκάθαρη σε όλους.

Να κτυπήσουν και να διαλύσουν τις παρακρατικές φασιστικές συμμορίες που οργίζαν στην ύπαιθρο, να ξηλώσουν τα αστυνομικά τμήματα, να αφοπλίσουν όλους εκείνους που εντάχθηκαν στις ομάδες των ένοπλων «εθνικοφρόνων», που άλλοι με τη θέλησή τους και άλλοι με τη βία έπαιρναν μέρος στους βασανισμούς και στην τρομοκρατία του πληθυσμού, να απαλλάξουν τους κατοίκους απ' την καθημερινή απειλή του συμμοριτή και του χωροφύλακα.

Είχε περάσει το δεύτερο εικοσιτετράωρο που στα τμήματα δεν είχε διανεμηθεί ψωμί και τρόφιμα. Δόθηκε εντολή στους διοικητές, κατά την διάρκεια αυτής της διείσδυσης, το κάθε τμήμα να λύσει μόνο του κι αυτό το ζήτημα.

Είχε κανονιστεί ότι η επιθετική ενέργεια ενάντια σε όλους τους στόχους να εκδηλωθεί ταυτόχρονα τα μεσάνυχτα.

Ξεκινώντας γι' αυτή τη διείσδυση, οι διοικητές του κάθε τμήματος δεν είχαν συγκεκριμένες πληροφορίες για την ακριβή διάταξη των εχθρικών στόχων, για τις δυνάμεις που στάθμευαν εκεί. Σε πολύ δύσκολη κατάσταση βρισκόταν τώρα το κάθε τμήμα, γιατί κινούνταν προς το στόχο χωρίς συνδέσμους, αλλά μόνο με προσανατολισμό, κάποια γνώριμία του τόπου από κάποιο παλιό αντάρτη ΕΛΑΣίτη. Δεν υπήρχε χρόνος για προετοιμασία, η κατάσταση πίεζε. Γι' αυτό τα τμήματα πριν ακόμα φθάσουν στο στόχο και πριν την καθορισμένη ώρα της επιθετικής ενέργειας, στην πορεία, πέφτουν πάνω στις στημένες ενέδρες των προκεχωρημένων φυλακίων του ανηπάλου, γίνεται σύγκρουση πρόωρα πράγμα που προειδοποιούσε τις κύριες δυνάμεις του ανηπάλου να ετοιμαστούν στα γρήγορα για μάχη.

Αρκετά χαρακτηριστική από αυτή την άποψη είναι και η παρακάτω εικόνα που παρουσίασε αυτή η βραδιά. Μόλις οι εμπροσθοφυλακές

των τμημάτων μας ήρθαν σ' επαφή με τις πρώτες προκεκωρημένες ενέδρες του αντιπάλου, αμέσως ο ουρανός τούτου του χώρου μεταβλήθηκε σε ένα πραγματικό πυροτέχνημα. ανοίχτηκαν αμέσως πυρά από όλα τα φυλάκια και τις θέσεις που κρατούσε ο αντίπαλος, πέφτουν συνεχώς φωτοβολίδες που φωτίζουν τα πάντα, ρίχνονται ριπές με τροχιοδεικτικές σφαίρες, ακούγονται δυνατές φωνές ανησυχίας, όλα αυτά έμοιαζαν και ήταν ένα φαινόμενο γενικού συναγερμού.

Όλα αυτά δυσκόλεψαν στην αρχή και καθυστέρησαν την προώθηση των τμημάτων, καθώς και την ταυτόχρονη εκδήλωση στην καθορισμένη ώρα της επιθετικής αυτής ενέργειας. Τελικά όμως δεν μπόρεσαν να εμποδίσουν την επιθετική ενέργεια των ανταρτών. Έτσι τώρα το κάθε τμήμα, έστω με κάποια καθυστέρηση, πλησίασε τους στόχους, έμπαινε στην μάχη, εκπλήρωνε την αποστολή του. Μερικοί από τους στόχους είχαν καταληφτεί με καθυστέρηση, όταν ήδη είχε φέξει για τα καλά. Την μεγαλύτερη αντίσταση που πρόταξε ο αντίπαλος ήταν στο ύψωμα του Μοναστηριού της Σκλάτενας.

Στην επιθετική αυτή ενέργεια πήρε μέρος και η Ομάδα Ασφάλειας του ΑΑ, που ενεργούσε σαν ανεξάρτητη μονάδα. Της είχε ανατεθεί να καταλάβει ένα φυλάκιο του αντιπάλου στο εξωκλήσι κοντά στο χωριό Πορτί. Δεν μπορέσαμε και εμείς να φθάσουμε απαραίτητοι και στην ώρα στο στόχο μας.

Μόλις περάσαμε το ποτάμι εκεί μέσα στο σκοτάδι της νύκτας και από κοντινή απόσταση δεχτήκαμε πυρά από μια στημένη ενέδρα. Εξαναγκαστήκαμε να ακροβολιστούμε, να απαντήσουμε με τον ίδιο τρόπο. Τα πυρά προέρχονταν από 4 περίπου άτομα, έρριξαν από 3-4 τουφέκιες ο καθένας από ατομικά όπλα και στη συνέχεια το 'βαλαν στα πόδια. Αυτό όμως ήταν μια προειδοποίηση για τους άνδρες του φυλακίου να πάρουν τα μέτρα τους, να ετοιμαστούν για μάχη.

Τα πυρά που εκδηλώθηκαν απ' το εχθρικό φυλάκιο για το οποίο πηγαίναμε χωρίς σύνδεσμο, μας επέτρεψαν να προσανατολιστούμε καλύτερα στην κίνησή μας προς το στόχο.

Με διάταξη μάχης, ακροβολισμένοι και με προφυλακτικά μέτρα συνεχίζουμε να προχωρούμε μέσα στο σκοτάδι μη δίνοντας σημασία στα πυρά που ρίχνονταν προς την κατεύθυνσή μας. Ήταν μια ξαστεριά αυτή τη βραδιά.

Πλησιάζουμε περίπου στα 40-50 μέτρα χωρίς να γίνουμε ανηλεφτοί και με το άνοιγμα των πρώτων πυρών απ' το οπλοπολυβόλο που στη συνέχεια συνοδεύτηκαν με τα πυρά των ατομικών και αυτομάτων όπλων, όλοι οι μαχητές της ομάδας μας σηκώνονται όρθιοι και περ-

νούν με φωνές στην έφοδο. Και στην δοσμένη περίπτωση συνέβηκε το γνωστό παρατάγουνδο με το οπλοπολυβόλο, έβαλε 3-4 ριπές και πάλι παθαίνει εμπλοκή. Ωστόσο οι πρώτες ριπές που έριξε, σε συνδυασμό με τα άλλα πυρά και τη δική μας τώρα ορμητική έφοδο έφεραν ήδη τα αποτελέσματα. Η αντίσταση του φυλακίου δεν κράτησε πολύ, άρχισαν ο ένας μετά τον άλλο να εγκαταλείπουν τις θέσεις, να υποχωρούν.

Στο ύψωμα βρήκαμε εγκατελειμένα δυο ατομικά όπλα, μερικές ταινίες με σφαίρες, σακίδια και μια χλαίνη. Εκεί πιάσαμε και ένα αιχμάλωτο, ήταν ένοπλος «εθνικόφρονας», ντυμένος στα πολιτικά, τον αφοπλίσαμε και τον κρατούσαμε μαζί μας, χωρίς ιδιαίτερη προσοχή. Μας παρουσιάζοταν μ' αυτά που μας έλεγε ότι ήταν αριστερός παλιότερα. Δεν πήραμε κάποιο μέτρο να τον δέσουμε, να τον πάμε όπως είμασταν υποχρεωμένοι στην διοίκηση. Όπως τώρα ήταν ελεύθερος μέσα στο σκοτάδι και χωρίς ιδιαίτερη προσοχή, το σκάζει τον κατήφορο τρέχοντας και μας έφυγε.

Απ' την πρώτη στιγμή που γίναμε κύριοι στο ύψωμα, στείλαμε τον Π. Πουρνάρα με δυο άλλους να μπουν στο χωριό και να πάρουν ψωμί. Όπου χτυπούσαν την πόρτα τη νύκτα, κανένας δεν τους άνοιγε.

Δεν είχε ακόμα φέξει για τα καλά, και χωρίς το συνεργείο να προλάβει να συγκεντρώσει κάτι για τροφή, έρχεται έκτακτη διαταγή να επιστρέψουμε επειγόντως στην διοίκηση του ΑΑ. Έτσι παίρνουμε το δρόμο της επιστροφής, θεονύστικοι και εξαντλημένοι ύστερα από τρία εικοσιτετράωρα χωρίς ψωμί. Οι λόγοι που προκάλεσαν την έκτακτη αυτή σύμπτυξη μας θα τους δούμε πιο κάτω.

Η κατάσταση επιδεινώνεται, τα συγκροτήματα του Αρχηγείου Αγράφων εγκλωβίζονται

18 Οκτώβρη. Είχε ανεβεί ο ήλιος για τα καλά όταν η ομάδα μας έφτασε στο ΣΔ του ΑΑ. Πιο μπροστά σκάζουν σποραδικά βλήματα πυροβολικού και όλμων απ' τα τμήματα του στρατού που κινούνταν επιθετικά από την κατεύθυνση του Μουζακίου.

Μας περίμενε ο επιμελητής του ΑΑ Στέφος Λιόλιος. Είχε ενδιαφερθεί για την τροφοδοσία μας. Λίγο πιο πέρα μέσα στο δάσος έβραζε ένα καζάνι με τραχανά. Άχνιζε και η μυρωδιά του μας δίνει το πρώτο κουράγιο. Δεν υπήρχε καν χρόνος για καθυστέρηση, έπρεπε το γρηγορότερο να πιάσουμε καινούργιες θέσεις μάχης. Μπαίνουμε στην

σειρά και απ' το καζάνι που συνεχίζει να κοκλάζει αρχίζει η διανομή. Ζεματούσε, αδύνατο να το βάλεις στο στόμα, χωρίς να φυσάς την κάθε κουταλιά. Ο τραχανός παρόλα που ήταν αρκετά νερούλης και τον τρώγαμε χωρίς ψωμί μας φάνηκε πολύ νόστιμος. Ήταν όμως μπόλικος έτσι έφτασε να πάρουμε και δεύτερη καρβάνα. Ωστόσο κι αυτό το νεροζούμι που πήραμε μας βοήθησε να σταθούμε στα πόδια μας.

Τα αντάρκα τμήματα επιτέθηκαν αυτή τη βραδιά, σε τούτο το χώρο, ανέτρεψαν τις αντιστάσεις του ανηπάλου, κατέλαβαν τους επιδιωκόμενους στόχους. Πάρθηκαν λάφυρα, όπλα, πυρομαχικά, ενώ μερικοί απ' τους ενόπλους «εθνικόφρονες» παρέδωσαν μόνοι τους τα όπλα. Το γεγονός αυτό αν το εξετάσουμε από τακτικής άποψης δείχνει ότι δημιουργήθηκαν καλές προοπκές για την πετυχημένη προώθηση των ανταρτών του ΑΑ προς Κόζιακα, ωστόσο, από μια γενικότερη πλευρά, η κατάσταση του ΑΑ δεν ήταν απλώς ανηφαπική, αλλά και προκαλούσε σοβαρές ανησυχίες για την ίδια την ύπαρξή του.

Η αντίπαλη στρατιωτική διοίκηση με μια ολόκληρη Ταξιαρχία που είχε πάρει κατά πόδι τους αντάρτες, την ημέρα αυτή στριμώνει τον κύριο όγκο των ανταρτών στο χώρο της Σκλάτινας και της Βασιονιάς. Στο μεταξύ φέρνει κι άλλες δυνάμεις απ' το Μουζάκι και εξαναγκάζει τους αντάρτες να μπλεχτούν σε μάχες με δυσμενείς συνθήκες γι' αυτούς.

Την ίδια μέρα η Διοίκηση του ΑΑ αναλήφθηκε σ' όλη την έκταση τον κίνδυνο που απειλούσε τους αντάρτες, παίρνει μια σειρά έκτακτα μέτρα για να διορθώσει την κατάσταση, δίνει εντολή να σταματήσει η προώθηση των τμημάτων προς Κόζιακα, να συμπυκνωθούν όλα τα τμήματα στο χώρο του Σιάμ και της Βασιονιάς, να ανακόψουν προσωρινά την επιθετική ενέργεια του στρατού, να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για έναν ελιγμό την άλλη μέρα προς τα χωριά του Δήμου Αργιθέας. Όλη αυτή η προσπάθεια γίνεται κάτω από πολύ δύσκολες συνθήκες, κάτω απ' το σφυροκόπημα του πυροβολικού και της αεροπορίας.

Τις βραδινές ώρες οι αντάρτες κατορθώνουν να συμπυκνωθούν στο καθορισμένο χώρο και γίνεται μια σχετική αναδιάταξη των τμημάτων, παίρνουν διάταξη πιο ψηλά προς τις κορυφές. Είμαστεν κατάκοποι, πεινασμένοι απ' τις συνεχείς πορείες και ύπνοι. Ήταν αναγκαία μια μικρή ανάπαυλα. Δόθηκε διαταγή στους διοικητές να πάρουν αυτή τη βραδιά τα πιο αυστηρά μέτρα ασφάλειας, για να αποφύγουν τυχόν αιφνιδιασική ενέργεια του ανηπάλου. Την βραδιά αυτή έκανε ένα τσουκτερό κρύο, μια παγωνιά που έμοιαζε σαν γενναριάτικη νύχτα. Κυριολεκτικά έτρεμαν τα δόντια μας. Πόσο δύσκολο είναι σ' αυτές τις

σπγμές, με την αφόρητη εξάντληση και την μεγάλη παγωνιά, να πά-
ρουν εντατικά μέτρα ασφάλειας.

Η αντίπαλη στραπωική διοίκηση που ήδη είχε πετύχει τον εγκλω-
βισμό των αντάρκων τμημάτων σχεδόν από όλες τις πλευρές, εκτός
απ' την πλευρά της γυμνής κορυφής του Τύμπανου, δεν βιάζεται, περι-
μένει να φέξει, να δώσει τη μέρα το συντριπτικό χτύπημα κατά των αν-
ταρτών. Υπολόγισε και σχεδίαζε με ένα συγκεντρωτικό χτύπημα και
απ' τις τρεις πλευρές να συντρίψει τον κύριο όγκο των ανταρτών. Ενώ,
κάποιο τμήμα που θα επιδίωκε να βγει απ' τον κλοιό να το εξαναγκά-
σει να υποχωρήσει προς τα πάνω, προς τις γυμνές κι ακάλυπτες πλα-
γιές του Τύμπανου. Εκεί με μεγάλη ευκολία θα μπορούσε να το εξον-
τώσει με τη βοήθεια του πυροβολικού και της αεροπορίας.

Ο Αγραφιώτης, ο έμπειρος αυτός διοικητής και καλός γνώστης
τούτων των εδαφών ακόμα απ' το βράδυ είχε αντιληφτεί σ' όλη την έ-
κτασή της, την κρισιμότητα της κατάστασης, τη φανερή απειλή που είχε
δημιουργηθεί για την τύχη των τμημάτων μόλις φέξει την άλλη μέρα.
Πρόβλεψε ότι η άλλη μέρα δεν θα είναι απ' τις συνηθισμένες.

Ένα απ' τα πιο σημαντικά μέτρα που παίρνει είναι να στείλει σύν-
δεσμο στον Ίταμο με διαταγή να πιάσει αυτή τη βραδιά με μια διμοιρία
τον μοναδικό αυχένα περάσματος προς Αργιθέα, στην τοποθεσία
Σταυρός Καράβας, να τον κρατήσει ως την άλλη μέρα με κάθε θυσία,
με σκοπό να διευκολύνει την σύμπτυξη των ανταρτών απ' αυτή τη μο-
ναδική διάβαση.

Μπροστά στον κίνδυνο της ολοκληρωτικής καταστροφής

19 Οκτώβρη. Μια σκληρή δοκιμασία περίμενε αυτή τη μέρα τα
τμήματα του ΑΑ. Οι πολλές δυνάμεις του κυβερνητικού στρατού, που
συνοδεύονταν από πολυάριθμα αποσπάσματα κωροφυλακής και ενό-
πλων ομάδων «εθνικοφρόνων», υποστηριζόμενες από πυροβολαρχίες
πυροβολικού και αεροπορία, περίμεναν τον ερχομό της μέρας να βά-
λουν σε εφαρμογή το σχέδιό τους, να εξορμήσουν και να συντρίψουν
τους σχεδόν εγκλωβισμένους αντάρτες. Η υπεροχή σε αριθμική δύ-
ναμη του επιθήμενου ξεπερνούσε τις 6-7 φορές, ενώ σε βαριά όπλα
και πολεμοφόδια δεν μπορούσε να γίνει καμιά σύγκριση.

Γι' αυτό μόλις έφεξε οι αντάρκες θέσεις δέχονται ένα συνεχές
σφυροκόπημα με βλήματα πυροβολικού και όλμων. Είναι πρώτη φο-
ρά μέχρι τώρα που βλέπουμε ένα τέτοιο δυνατό σφυροκόπημα των

θέσεών μας απ' το πυροβολικό. Δεν ήταν τώρα μονάχα η αποτελεσματικότητα της βολής, αλλά και η ψυχολογική πλευρά που προκαλούσαν οι συνεχείς εκρήξεις των βλημάτων μέσα στο δάσος.

Ακολουθεί μια συντονισμένη έφοδος με ταυτόχρονη εκδήλωση των πυρών από κοινή απόσταση, από όλες τις κατευθύνσεις. Εκεί μέσα στο δάσος και την ομίχλη που επικρατούσε ακόμα, αρχίζει σκληρή μάχη, με πείσμα, για ζωή ή για θάνατο, που με το πέρασμα του χρόνου η απόσταση που χώριζε τους αντιπάλους συνεχώς λιγόστευε, εκεί τα δύο στρατόπεδα των Ελλήνων σιγά σιγά πλησιάζονται μεταξύ τους, μπερδεύονται μέσα στην σκοτεινή αντάρα, στο πυκνό δάσος.

Τόσο πυκνά είναι τα πυρά που έπεφταν αυτές τις στιγμές που δύσκολα μπορούσε κανείς να ξεκαθαρίσει πια από αυτά ήταν δικά μας και πια ήταν του αντιπάλου.

Και σ' αυτές τις συνθήκες οι αντάρτες πολεμούν παλικαρίσια, αμύονονται και οργανωμένα συμπύσσονται σε καινούργιες θέσεις.

Διαφορετικά εξελίχθηκε η κατάσταση στο ΒΔ, τομέα που είχε διάταξη η διμοιρία του νεαρού ανθυπολοχαγού μας Θανάση Σίσκου (Θα-νασάκη).

Χάρη στην πυκνή ομίχλη που επικρατούσε, η παρατήρηση είχε περιοριστεί, αλλά και σε κάποιο βαθμό και στα χαλαρά μέτρα ασφάλειας αυτού του τμήματος, επιτρέπει σε ένα λόχο του κυβερνητικού στρατού που τον οδηγούσαν ντόπιοι «εθνικόφρονες» να πλησιάσει απαρατήρητος στις θέσεις της διμοιρίας, και εκεί από κοντινή απόσταση να επιτεθεί και να τους αιφνιδιάσει, με αποτέλεσμα το τμήμα αυτό να μην προκάνει να συνέλθει ύστερα από τα πρώτα αιφνιδιαστικά πυρά και να προτάξει οργανωμένη αντίσταση, να πάθει σύγχυση, να χάσει την διοικητική του συνοχή, ενώ η αντίσταση να γίνεται από μεμονωμένα άτομα, όπως μπορούσε ο καθένας, αυτόβουλα, με αποτέλεσμα άλλοι να συμπυκθούν άτακτα, άλλοι να σκορπίσουν, να ελιχθούν, να κρυφτούν και μερικοί από αυτούς όπως ήταν κυκλωμένοι ύστερα από κάποια αντίσταση να αιχμαλωτιστούν.

Στα χέρια του στρατού έπεσαν 8-10 μαχητές μαζί με τον διμοιρίτη τους Θανάση Σίσκο.

Θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η αιχμαλωσία αυτών των αγωνιστών ήταν και η μοναδική θεαματική επιτυχία του κυβερνητικού στρατού σ' όλη την διάρκεια των φθινοπορινών εκκαθαριστικών επιχειρήσεων.

Η δυνατή πίεση που δέχονται αυτή τη μέρα οι αντάρτες απ' τον πολυάριθμο επιπθέμενο κυβερνητικό στρατό, αντιμετωπίζεται με σκληρές

και επίμονες μάχες, με μια ταυτόχρονη όσο ήταν δυνατό οργανωμένη διαδοχική σύμπυξη προς τα πάνω, προς τις κορυφές. Ωστόσο αυτή η τακτική μπορούσε να εφαρμοστεί ως ότου υπήρχε έδαφος με κάλυψη. Πλησίαζε το μεσημέρι όταν βρισκόμασταν στην τελευταία παρυφή του δάσους. Από δω και προς τα πάνω αρχίζουν οι γυμνές πλαγιές του Τύμπανου και της Καραβάς. Αυτή την ώρα παρατηρείται ένα απρόοπτο κακό φαινόμενο της φύσης, που δεν το περιμέναμε και επιδεινώνει ακόμα πιο πολύ τα πράγματα. Η αντάρα που επικρατούσε άρχισε να υποχωρεί, να καθαρίζει ο ουρανός, να κάνει λιακάδα ενώ εμείς βρισκόμαστε μέσα στη λάκα. Οι αντάρτες γίνονται αναληπτοί από τα παρατηρητήρια του αντίπαλου. Οι προθέσεις μας να συμπυκνωθούμε προς τον αυχένα του Σταυρού γίνονται φανερές. Αρχίζει να μας σφυροκοπεί το πυροβολικό, σε λίγο φθάνει η αεροπορία, η οποία άρχισε να μας μυδραλιοβολεί. Τι σημαίνει τώρα, να βρίσκεσαι μέσα στην ανοικτή λάκα, και να δέχεσαι σε τέτοιες ακάλυπτες πλαγιές τις επιδρομές της αεροπορίας και τον βομβαρδισμό του πυροβολικού; Χωρίς εξηγήσεις γίνεται κατανοητό ότι έχει διαμορφωθεί μια κατάσταση που την καθορίζει η γνωστή παροιμία, «Μπρος βαθύ και πίσω ρέμα».

Σαν να μην έφταναν όλα αυτά, και στην όλη αυτή κρίσημη κατάσταση προστίθεται ακόμα και ένα άλλο πιο τρομερό για μας φαινόμενο. Εκεί στην τελευταία παρυφή του δάσους που βρισκόμασταν, ο διοικητής του ΑΑ Βασίλης Αγραφιώτης, παρακολουθώντας μπροστά με τα κιάλια, διακρίνει απ' τη δεξιά μεριά, απ' την πλευρά του Κόζιακα, να κινείται ένα εχθρικό τμήμα δύναμης περίπου διμοιρίας, με σκοπό να πιάσει τον αυχένα του Σταυρού της Καραβάς και να κλείσει κι αυτή την τελευταία διάβαση για την έξοδό μας απ' τον κλοιό. Όταν ο αρχηγός βεβαιώθηκε για την κίνηση και τις προθέσεις αυτού του τμήματος ταραχτηκε πάρα πολύ. Η κατάσταση ήταν πράγματι φοβερή.

Κατάλαβε ότι ο Ίταμος δε βρισκόταν με το τμήμα του στις θέσεις που είχε πάρει εντολή την προηγούμενη βραδιά. Το πιάσιμο και το κλείσιμο απ' τον αντίπαλο κι αυτής της τελευταίας και μοναδικής διάβασης και υποχώρησης, θα σήμαινε τη συντριβή και την αιχμαλωσία των ανταρτών. Μια τέτοια απειλή ήταν φανερή, την καταλάβαινε τώρα και ο τελευταίος μαχητής.

Η Ομάδα Ασφάλειας του Αρχηγείου Αγράφων αναλαμβάνει να εκπληρώσει μια πολύ σοβαρή και επικίνδυνη αποστολή. Το οπλοπολυβόλο μας αυτή τη φορά κάνει θαύματα

Και σ' αυτή την περίπτωση, ο αρχηγός μας όχι μονάχα δεν τα κάνει, αλλά και παίρνει μια τολμηρή, επικίνδυνη αλλά και την μοναδική σωστή απόφαση. Εκεί στην τελευταία παρυφή του δάσους που βρισκόμαστε δίνει εντολή στον ομαδάρχη μας Ευριπίδη Καπέλα να συγκεντρώσει όλη την Ομάδα Ασφάλειας του ΑΑ. Σε λίγο και οι δέκα είμασιαν μπροστά του. Όπως πάντα, ήσυχος, ολιγόλογος, μετρημένος και συγκεκριμένος, μας εξηγεί με λίγα λόγια την κρισιμότητα της κατάστασης που διαμορφώθηκε αυτές τις στιγμές για την τύχη των ανάρτικων τμημάτων. Στη συνέχεια σηκώνει το δεξί του χέρι, μας δείχνει τον αυχένα του Σταυρού λέγοντας τώρα περίπου τα παρακάτω:

«Ο αυχένος αυτός θα πρέπει να πιαστεί το γρηγορότερο από σας και στη συνέχεια να κρατηθεί για να μπορέσουν σήμερα να συμπυκνωθούν από εκεί τα υπόλοιπα τμήματα του Αρχηγείου. Σας προειδοποιώ ότι αυτή τη στιγμή, απ' τη δεξιά μεριά και κατά μήκος αυτής της κορυφογραμμής κινείται με παρόμοιο σκοπό μια εχθρική διμοιρία. Ότι αυτή η δύναμη είναι μεγαλύτερη από σας, είναι πιο κοντά στον αυχένα, και στην κίνησή της δεν την εμποδίζει ούτε η αεροπορία, ούτε το πυροβολικό. Η Διοίκηση του ΑΑ στηρίζει όλες τις ελπίδες σε σας, μα και υπολογίζει ότι θα κάνετε τα αδύνατα δυνατά να εκπληρώσετε αυτή την αποστολή που παίρνετε. Θα πρέπει να ξέρετε ότι εγώ που σας αναθέτω αυτό το καθήκον γνωρίζω πολύ καλά πόσο δύσκολο είναι, πήρα υπόψη μου ακόμα όλη την κατάσταση που επικρατεί εδώ μπροστά μας, τις βολές του πυροβολικού και τους μυδραλιοβολισμούς της αεροπορίας. Ωστόσο εσείς θα πρέπει να τα ξεπεράσετε όλα αυτά τα εμπόδια, να κινηθείτε γρήγορα ώστε να τους περάσετε, να βγείτε πρώτοι στον αυχένα και να τον πιάσετε. Ακόμα και στην περίπτωση που ο αντίπαλος θα προκάνει να βγει πρώτος στον αυχένα, πιο μπροστά από εσάς, θα χρειαστεί εσείς να τον ανατρέψετε με μάχη. Σήμερα θα πρέπει να δείξετε ακόμα μια φορά, ότι όταν παλιότερα σας επιλέξαμε για την Ομάδα Ασφάλειας δεν πέσαμε έξω».

Όλοι είμασταν παλιοί αγωνιστές αφοσιωμένοι στον αγώνα, ΕΛΑΣίτες και ΕΠΟΝίτες, με πλούσια επαναστατική δράση στο παρελθόν. Γι' αυτό τώρα αυτές οι λίγες και πειστικές κουβέντες του αρχηγού έγιναν απόλυτα κατανοητές. Το αίμα μας αυτές τις στιγμές ανέβηκε μέχρι το κεφάλι. Σ' όλους μας τώρα χωρίς εξαίρεση επικρατούσε ανάμεσά

μας μια μοναδική σκέψη: πώς να εκπληρώσουμε καλύτερα τη διαταγή του αρχηγού, έστω και αν χρειάζονταν να θυσιαστούμε γι' αυτή.

Χωρίς καμιά καθυστέρηση, ακροβολισμένοι παίρνουμε τον ανήφορο. Εμπνευστής και εμπυκωτής σ' αυτή την ενέργεια είναι ο ίδιος ο ομαδάρχης μας Ευριπίδης Καπέλας, παλιός ΕΛΑΣίτης και πεπειραμένος πολεμιστής διοικητής. Αυτός τραβάει μπροστά, το παράδειγμά του μας δίνει κουράγιο. Η κίνηση μας γίνεται σε ένα γυμνό ανήφορο, σε ένα απότομο μέρος. Δεν άργησε η κίνησή μας να γίνει ανιληπτή απ' τα εχθρικά παρατηρητήρια, ακολουθούν οι βολές του πυροβολικού, οι αεροπορικοί μυδραλιοβολισμοί. Ωστόσο η πορεία για τον στόχο δεν σταματάει.

Στην κίνησή μας σε εκείνο τον απότομο και γυμνό ανήφορο, με την απάτητη και παρθένα επιφάνεια της γης που ήταν στρωμένη με απείραχτα χορτάρια, όπως ήταν ακόμα μουσκεμένα απ' την νυκτερινή δροσιά μας κάνουν συχνά να γλιστρούμε, να πέφτουμε κάτω, να κυλούμε προς τα πίσω. Δεν υπήρχε σε τούτο το γυμνό μέρος στο ανέβασμα από κάπου να πιαστείς, να στηριχτείς, για να μπορέσεις να κρατηθείς έστω και για λίγο, και στη συνέχεια να προχωρήσεις πιο πάνω.

Την κατάσταση για μας την περιπλέκουν πιο πολύ τα μοναδικά χόρτα που φυτρώνουν εδώ σε τούτο τον τόπο, είναι κάτι στρωτά αγκάθια που η μύτη τους ήδη είχε σκληρύνει. Αυτά γίνονται τώρα για μας ένας πραγματικός γολγοθάς. Έτσι στην προσπάθειά μας, να πιαστούμε από κάπου, να στηριχθούμε να ανέβουμε πιο πάνω στον ανήφορο, να μη πέφτουμε, εξαναγκασόμαστε να βάζουμε τα δάχτυλά μας στη γη, αυτά τώρα πέφταν πάνω στα αιχμηρά αγκάθια και τα καταμάτωναν, το αίμα άρχισε να τρέχει απ' τις πληγές που δημιουργούνταν.

Εκείνος ο τρομερός πόνος, που προερχόταν τώρα απ' τα αγκάθια, ήταν ανυιόφορος, έμοιαζε σαν να ήταν διπλητηριασμένος. Ωστόσο κανένας δεν σκέφτεται να σταματήσει την πορεία. Το ανέβασμα, το σκαρφάλωμα συνεχίζεται, τα γλιστρήματα, τα πεσίματα επαναλαμβάνονται. Σ' αυτές τις υπεράνθρωπες προσπάθειες ο ιδρώτας έτρεχε από παντού με ολόκληρες σταλαμαπιές, από τις μύτες, απ' τα φρύδια, απ' τα αυτιά μας, τα ρούχα μας καταμουσκεύτηκαν. Δεν σταματούσε να τρέχει και το αίμα απ' τις πληγές των δακτύλων. Άρχισε να λιγοστεύει το ανθρώπινο κουράγιο και η ανθρώπινη αντοχή, να κόβεται η ανάσα μας, να κτυπάει δυνατά η καρδιά μας, να μειώνεται ο ρυθμός κίνησης. Όταν όμως θυμούμαστε την σοβαρότητα της αποστολής που πήραμε και την σταθερή θέλησή μας να την εκπληρώσουμε, η αντοχή μας ξανά σαν να μεγάλωνε. Καταλαβαίναμε το σοβαρό και τιμητικό

καθήκον που μας ανατέθηκε, που ήταν να σώσουμε τα τμήματά μας, τους συντρόφους μας από μια ολοκληρωτική καταστροφή που τους περίμενε. Όσο και αν ήταν μεγάλη η κούραση, όσο και αν την αισθανόμασταν, η προώθηση προς τα μπρος δεν σταματάει. Μονάχα όταν έφταναν τα αεροπλάνα και έπαιρναν τη στροφή να μας μυδραλιοβολήσουν, κάναμε κάποια ασήμαντη στάση ακινησίας, αυτό μας επέτρεπε να πάρουμε για λίγο ανάσα. Θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι οι κάθεταις πλαγιές του Τύμπανου, δεν προσφέρονταν και τόσο καλά για τους αεροπόρους να μας πλησιάσουν και να κάνουν εύστοχες βολές. Οι μυδραλιοβολισμοί γίνονταν από μακρινή απόσταση. Σε μια από αυτές τις αεροπορικές επιδρομές είχαμε δυο ελαφρά τραυματίες.

Δεν αργήσαμε να αντιληφθούμε ότι η διμοιρία που κινούνταν απ' την αντίθετη κατεύθυνση πλησίαζε να πιάσει πρώτη τον αυχένα. Τους βλέπαμε καλά με γυμνό μάτι. Είναι φανερό ότι κι αυτοί βιάζονται πρώτοι να βγουν και να πιάσουν τον αυχένα Σταυρό. Ο ομαδάρχης μας μας προειδοποιεί, να συντομευτεί η προώθηση. Και εκείνοι αντιλήφθηκαν και την δική μας κίνηση, μας στέλνουν αμέσως τις πρώτες ριπές απ' τα οπλοπολυβόλα. Κάποιος απ' τους δικούς μας προτείνει να απαντήσουμε και εμείς με πυρά. Εκεί ακούμε τώρα τη δυνατή και προστακτική φωνή του ομαδάρχη μας. «Κανένα σταμάτημα, όχι ακόμα πυρά, προχωρείτε μπροστά, κουράγιο σύντροφο!».

Κι ενώ εμείς απείχαμε 100 περίπου μέτρα απ' τον αυχένα, η εμπροσθοφυλακή του αντιπάλου ήταν έτοιμη να πατήσει σ' αυτόν πρώτη. Εκεί ακούγεται η διαταγή του ομαδάρχη το οπλοπολυβόλο να ανοίξει πυρά. Εδώ λαμβάνει χώρα μια έκπληξη, γίνεται ένα θαύμα για μας, το οπλοπολυβόλο μας που όλοι μας μέχρι τώρα το καταργιόμασταν και θέλαμε να το πετάξουμε σαν άχρηστο, αυτή τη φορά δε γνωρίζει τι θα πει εμπλοκή, κελαιδεύει σαν αψόνη, ρίχνει αδιάκοπα ριπές. Οι εύστοχες ριπές που τώρα στέλνονται διαρκώς απ' τα σταθερά χέρια του σκοπευτή Στέλιου Κωστή, γαζώνουν, κυριολεκτικά, την κορυφογραμμή του αυχένα τη στιγμή που οι πρώτοι 5-6 άνδρες του αντιπάλου τον πατούσαν.

Η αποτελεσματικότητα αυτής της εύστοχης βολής ήταν φανερή. Οι κωροφύλακες μπροστά σ' αυτά τα θεριστικά πυρά, σταματούν την προώθησή τους, εγκαταλείπουν την προσπάθειά τους να ανέβουν στον αυχένα, καθηλώνονται, γυρίζουν πιο πίσω και πιάζουν προσωρινά το απυρόβλητο για να σωθούν.

Αυτή ακριβώς η μικρή καθυστέρηση επιτρέπει στους πρώτους 2-3 δικούς μας να πλησιάσουν τον αυχένα και να ρίξουν τις πρώτες χειρο-

βομβίδες. Ανάμεσά μας ο Πέτρος Μαρκαντώνης με το αυτόματο, ο υποφαινόμενος, ο Χρυσόστομος Σαλιάς, ο Χρήστος Αντωνόπουλος. Σε λίγο πλησιάζουν και οι υπόλοιποι. Σημειώνουμε έτσι την πρώτη και καθοριστική επιτυχία. Ο αυχένας είναι στα χέρια μας. Πιάνουμε καινούργιες θέσεις μάχης. Οι προσπάθειες του αντιπάλου να ανέβει στον αυχένα δεν σταματούν, αποδείχνονται όμως άκαρπες, η πρωτοβουλία είναι πια στα χέρια μας.

Το μέρος εδώ μετά πολλά νεροφαγώματα και τα βράκια που υπήρξαν πολύ προσφέρονταν για άμυνα. Αδύνατο από δω να μας βγάλουν ζωντανούς, να μας εκπορθήσουν απ' τα ταμπούρια μας. Το οπλοπολυβόλο μας συνεχίζει να κάνει θαύματα, δούλευε σαν να ήταν καινούργιο, σαν να το πήραμε απ' το εργοστάσιο. Ενώ τα χέρια που το κρατούσαν δεν γνώριζαν αστοχιές. Αυτά εξαναγκάζουν τον αντίπαλο να συμπτυχθεί πιο πίσω, να πιάσει ένα μικρό αντέρισμα σε απόσταση περίπου 200 μέτρα από μας και από κει να ανταλλάσει πυρά μαζί μας.

Για κάμποση ώρα δεν περνούσε η υπερκόπωση των οργανισμών μας απ' τις υπεράνθρωπες προσπάθειες που είχαν γίνει, ο ιδρώτας εξακολουθούσε να τρέχει ακόμα για κάμποσο χρονικό διάστημα. Χρειάστηκε χρόνος για να επανέρθει η αναπνοή μας στον κανονικό της ρυθμό.

Σ' αυτή την ανάπαυλα τώρα που επικράτησε μας δίνεται η δυνατότητα να γνωρίσουμε, με ποιούς έχουμε να κάνουμε, με ποιους πολεμούμε. Στην πλειοψηφία τους ήταν τμήμα χωροφυλακής πλαισιωμένο με ντόπιους ένοπλους «εθνικόφρονες». Οι τελευταίοι ξεχώριζαν απ' την παρδαλή φορεσιά τους. Οι αντίπαλοί μας είχαν πειστεί ότι μ' αυτές τις δυνάμεις δεν μπορούν να ξανακαταλάβουν τον αυχένα, ωστόσο, συνέχιζαν να βάζουν τις θέσεις μας με βολές οπλοπολυβόλων. Εμείς κρατούμε σιγή, δεν απαντούμε, όχι μονάχα γιατί μια τέτοια βολή θέσεων ήταν άσκοπη, αλλά κατά κύριο λόγο υπαγορευόταν απ' την έλλειψη αρκετών πυρομαχικών. Από δω που τώρα βρισκόμαστε βλέπουμε πως νοπότερα από μας, τα άλλα αντάρτικα τμήματα του ΑΑ, κάτω από την ισχυρή πίεση του κυβερνητικού στρατού, δίνοντας μάχες, συμπύσσονται προς τα πάνω, προς Καράβα, μέσα απ' τις γυμνές ακάλυπτες τούτες πλαγιές. Το ευτύχημα είναι τώρα ότι υπήρχε ανοικτό μέρος για να υποχωρήσουν.

Σε λίγο βλέπουμε, ότι η διμοιρία του αντιπάλου που βρίσκεται αντίκρυ μας ενισχύεται με καινούργιες δυνάμεις. Άλλες δυο ομάδες περίπου φθάνουν και ενώνονται μαζί τους. Δεν είχαμε αυταπάτες για τις προθέσεις τους. Περιμέναμε καινούργια επιθετική ενέργεια. Ωστόσο

κάτι τέτοιο δεν έγινε αμέσως. Όπως φαίνεται κάτι περίμεναν. Το αίτημα αυτό γρήγορα έγινε γνωστό. Περίμεναν τον ερχομό και την υποστήριξη της αεροπορίας και μετά να επιτεθούν, δεν ήταν αρκετή η πενταπλάσια υπεροχή τους, ήθελαν ακόμα και άλλα δεκανίκια. Ήθελαν να είναι σίγουροι για την επιτυχία τους.

Αν και η μέρα κόντευε να τελειώσει, φθάνουν δυο αεροπλάνα κι αρχίζει ο μυδραλιοβολισμός των θέσεων μας για αρκετή ώρα. Όπως είμασταν κωμένοι μέσα στις καράδρες, δεν είχαμε θύματα.

Μετά την αεροπορική επίδρομή ακολουθεί καινούργια επίθεση. Ο συσχεπισμός των δυνάμεων έγινε τώρα πιο ανισόμερος. Μια ομάδα τα βάσει με πέντε. Η επίθεση δε γίνεται τώρα μονάχα κατά μέτωπο, κατά μήκος της κορυφογραμμής, αλλά και με δυο ομάδες που κινήθηκαν απ' τα πλευρά, από μέσα από τις καράδρες να μας κυκλώσουν. Δεν αργήσαμε να τους γνωρίσουμε, αυτοί που κινούνταν απ' τα πλευρά, απ' τις καράδρες, ήταν ομάδες από ντόπιους «εθνικόφρονες». Τους καταλάβαμε απ' τη συμπεριφορά τους, απ' τα ουρλιαχτά τους, μας απειλούσαν, έβριζαν, όπως «Κομμούνες θα πεθάνετε». «Πού θα πάτε Βουλγάροι, γρήγορα θα πέσετε στα χέρια μας». «Παραδοθείτε να γλιτώσετε» κλπ. Όσο μας πλησίαζαν, τόσο περισσότερο φώναζαν. Το μέρος που εμείς έχουμε πιάσει θέσεις προσφέρονταν για την διεξαγωγή αμυντικής μάχης. Ο καθένας είχε ταμπουρωθεί πίσω από κάποιο φυσικό οχυρό, (βράχια, κοτρώνες, όχθες από νεροφαγιές), με καλό πεδίο παρατήρησης και άμυνας. Για να μας βγάλουν τώρα από δω μέσα έπρεπε να γίνει μάχη σώμα με σώμα. Ένα τέτοιο είδος μάχης θα μπορούσαν να το κάνουν μονάχα μαχητές εμπνευσμένοι με υψηλά ιδανικά, με μεγάλη καρδιά. Τέτοια γνωρίσματα δεν μπορούσαν να υπάρχουν σ' αυτά τα χαμένα ρεμάκια και τους χαραμοφάδες που βρήκαν την ευκαιρία να πάρουν τα όπλα με σκοπό να πλουτίσουν με το άρπαγμα των ξένων περιουσιών.

Αν τώρα η συμβολή του οπλοπολυβόλου ήταν καθοριστική στην κατά μέτωπο αναμέτρηση του ανηπάλλου που κινούνταν κατά μήκος της κορυφογραμμής, η αντιμετώπιση εκείνων που επιτίθενταν μέσα απ' τις καράδρες ήταν πια υπόθεση των ατομικών όπλων και αυτομάτων. Εδώ είδα και εκτίμησα σ' όλη την έκτασή του την αξία του γερμανικού όπλου «ΜΑΟΥΖΕΡ». Τόσο σαν τύπος όπλου γενικά, όσο και σαν μηχανισμός ξεχωριστά, για τα μεγάλα πλεονεκτήματά του, να κάνει σταθερή και εύστοχη βολή σε μεγάλη απόσταση, να μη γνωρίζει εμπλοκές στη μάχη. Είχα πειστεί τόσο σ' αυτό, που όταν αργότερα μου πρότειναν να το αλλάξω με ατομικό αυτόματο αρνήθηκα. Συνέχιζα να

το φέρνω μαζί μου, να πολεμάω μ' αυτό σχεδόν δύο ολόκληρα χρόνια, μέχρι την άνοιξη του 1948.

Δόθηκε κι αυτή τη φορά σκληρή μάχη. Στον δεξιό τομέα μας πηλίσασαν αρκετά κοντά, χρειάστηκε να χρησιμοποιήσουμε και τις χειροβομβίδες που διαθέταμε. Κι όλη αυτή η ενέργεια συνδυάζονταν διαρκώς με απειλές και βρισίες. Ίσως αυτή τη φορά να πίστευαν ότι θα μας εκπορθήσουν. Για μια στιγμή, ο Παναγιώτης Πουρνάρας που ήταν δίπλα μου, και είχε αηδιάσει απ' τα συνεχή ουρλιαχτά που ακούγαμε μου λέει:

«Έχουν τρελαθεί ρε Μήτσο αυτοί οι άνθρωποι, με τις βρισίες και τις φωνές θέλουν να καταλάβουν το ύψωμα».

Μέχρι το τέλος αυτής της μάχης, η συμπεριφορά του οπλιοπολυβόλου μας δεν μας προκάλεσε απλώς έκπληξη αλλά ένα πραγματικό θαύμα.

Δεν είχε ακόμα βασιλέψει ο ήλιος όταν ανατράπηκε κι αυτή η επιθετική ενέργεια. Η ομάδα μας δικαίωσε απόλυτα τις ελπίδες της διοίκησης του ΑΑ. Ο αυχένος έμεινε απόρθητος. Ο δρόμος για την σύμπτυξη των άλλων τμημάτων έμεινε ανοικτός.

Το βράδυ μου είχαν μείνει 6 σφαίρες απ' τις 36 που είχα στην αρχή της μάχης.

Άρχισε να σουρουπώνει όταν η ομάδα μας πήρε εντολή να εγκαταλείψει τον αυχένα. Είχε πια τελειώσει η σύμπτυξη των άλλων τμημάτων.

Όταν σηκωθήκαμε απ' τις θέσεις μας να ξεκινήσουμε, τότε νιώσαμε πόσο είχαμε εξαντληθεί, πόσο είμασταν κουρασμένοι απ' τις συνεχείς πορείες, την πείνα, τις αϋπνίες, την συνεχή ψυχική ένταση. Μας φαινόταν ότι πια όλα είχαν ξεβιδωθεί, ότι είχαν εξαντληθεί και τα τελευταία όρια της ανθρώπινης αντοχής. Ο οργανισμός μας έμοιαζε σαν να ήταν ένας αδιάκοπος μηχανισμός, δεν υποτάσσονταν στο νου, οι κινήσεις γίνονταν μηχανικά. Δεν μπορούσε τώρα να γίνει σταθερό βάδισμα, αν και πηγαίναμε προς τα κάτω αυτό γίνονταν με μεγάλη δυσκολία, τρικλίζαμε, στην ουσία σβαρνιόμασταν. Ίσως να μας παρηγορούσε ακόμα, μας έδινε κάποιο κουράγιο, η πθική ικανοποίηση που νιώθαμε απ' την εκπλήρωση του καθήκοντός μας. Μέσα στη νύκτα βαδίζαμε σ' έναν κατηφορικό δρόμο, με πολλές πέτρες, ώσπου φθάσαμε στο χωριό Κουμποριανά.

Εδώ πιο μπροστά από μας είχε φτάσει η διοίκηση του ΑΑ και τα άλλα αντάρτικα τμήματα. Η επιμελητεία που έφτασε με τα πρώτα τμήματα φρόντισε να συγκεντρώσει τρόφιμα για τις ανάγκες όλων μας.

Και εδώ η παραμονή μας ήταν προσωρινή. Μετά τη συγκέντρωση τροφίμων έπρεπε η πορεία να συνεχιστεί, να απομακρυνθούμε απ' τον εχθρό που μας είχε πάρει κατά πόδι. Με τον ερχομό μας εδώ, η διοίκηση του ΑΑ, ο Αγραφιώτης και ο Νικηταράς συγκαίρουν τον ομαδάρχη μας για την άξια εκπλήρωση της αποστολής που μας είχαν αναθέσει. Είναι αρκετά χαρακτηριστικό το γεγονός ότι, φθάνοντας στην άκρη του χωριού Κουμποριανά, η ομάδα μας σταμάτησε για λίγο να συνηνευθεί ο ομαδάρχης για πού θα πάμε. Αμέσως μας πήρε ο ύπνος, κυριολεκτικά κοκκάλωσε στην θέση του ο καθένας όπου βρέθηκε. Με δυσκολία ο ομαδάρχης μάς σηκώνει να φθάσουμε στο ΣΑ διοίκησης του ΑΑ. Εκεί γίνεται η διανομή ενός ζεστού τραχανά με λίγο μπιομποτίσιο ψωμί που μας έδωσαν νέες δυνάμεις.

Ο επιληπτός του ΑΑ, Στέφος Λιόλιος, παλιός αγωνιστής με καλό παρελθόν, διακρίνονταν για τις ικανότητές του σ' αυτό τον τομέα, για τις συνεχείς προσπάθειες και φροντίδες, να βρίσκει δυνατότητες και στις πιο δύσκολες στιγμές να εξυπηρετεί το τμήμα με τρόφιμα. Ήταν όμως τόσο τυπικός στους κανόνες, που ξεπερνούσε ακόμη και τα όρια της εβραϊκής τσιγκουνιάς. Αδύνατο από αυτόν να πάρεις δεύτερο τσιγάρο αν δεν δικαιούσαν, οποιοσδήποτε και αν ήσουν.

Την ίδια νύκτα η πορεία συνεχίστηκε, περάσαμε μια βαθιά δασωμένη ρεματιά, παρακάμψαμε το Μοναστήρι της Σπηλιάς και στρατοπεδεύσαμε σε μια δασωμένη πλαγιά. Όλα τα τμήματα βγάζουν διπλοσκοπιά. Το μέτρο αυτό, σε τέτοιες στιγμές ήταν πάντα αναγκαίο, ήταν μια συμπληρωματική εγγύηση στην περίπτωση που ο ένας σκοπός κοιμηθεί, το τμήμα να μη μείνει ανυπεράσπιστο.

Ανοίγουμε τώρα μια μικρή παρένθεση για να αναφερθούμε συνοπτικά, από τα λίγα που γνωρίζουμε για την τύχη των ανταρτών που πιάστηκαν αιχμάλωτοι. Για την μεταχείριση που δέχτηκαν απ' τον κυβερνητικό στρατό. Πρόκειται για ένα γενικό φαινόμενο συμπεριφοράς που εφάρμοζε ο κυβερνητικός στρατός απέναντι στους αιχμαλώτους σ' όλη τη διάρκεια του εμφύλιου πολέμου. Υπάρχουν διεθνείς συμβάσεις που δεν επιτρέπουν βασανισμούς, κακομεταχειρισμούς και κακοποιήσεις των αιχμαλώτων πολέμου. Όλα αυτά τα έγραφε στα παλιά της τα παπούτσια η αντίπαλη στρατιωτική ηγεσία. Χαρακτηριστική ήταν και τούτη η περίπτωση. Μόλις πιάστηκαν αντί να τους οδηγήσουν σε κάποιο στρατόπεδο, τους βάζουν πς χειροπέδες και τους κλείνουν στα κρατητήρια για «ανάκριση». Μερικούς από αυτούς, ανάμεσά τους και ο ανθυπολοχαγός μας Θανάσης Σίσκος, ύστερα από άγριο ξυλοδαρμό στη μάντρα της Στρατιωτικής Ασφάλειας τους μετέφεραν στις φυλακές των Κυθήρων.

Ο πατέρας μας που τότε βρίσκονταν στις φυλακές τους είδε με τα μάτια του σε τι άθλια κατάσταση ήταν όταν τους πήγανε εκεί. Ήταν παραμορφωμένοι απ' τους συνεχείς ξυλοδαρμούς που είχαν υποστεί, κλωμοί, αδύνατοι, πραγματικοί σκελετοί. Με τις χειροπέδες στα χέρια, μόλις τους κατέβασαν απ' τα αυτοκίνητα, τους οδήγησαν σε ξεχωριστό κελί. Εκεί σε κατάσταση απομόνωσης για πολύ καιρό αργότερα συνεχίζονταν οι βασανισμοί. Οι φωνές απ' τους πόνους έφταναν μέχρι έξω. Τους ζητούσαν δηλώσεις μετανοίας, να αποκηρύξουν το ΚΚΕ. Αν τώρα ήταν δυνατό όλη αυτή η συμπεριφορά να είχε καμιά σχέση με τους κανόνες των διεθνών συμβάσεων, για αναγνώριση των αιχμαλώτων πολέμου. Και αν μπορούσε να γίνει τώρα καμιά σύγκριση με εκείνη τη συμπεριφορά του ΔΣΕ προς τους αιχμαλώτους φαντάρους που συχνά έπεφταν στα χέρια του.

Το μοναδικό που οι αντάρτες πρότειναν τους αιχμαλώτους φαντάρους και αξιωματικούς ήταν ότι αν το επιθυμούσαν μπορούσαν να μείνουν στα αντάρτικα τμήματα. Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης όλοι τους αυτοί αφήνονταν ελεύθεροι να πάνε στα σπίτια τους, στο τμήμα τους, όπου επιθυμούσαν. Το μοναδικό αδίκημα σ' αυτές τις περιπτώσεις ήταν η αλλαγή των ρούχων, των παπουτσιών, ο αφοπλισμός τους. Αυτή η μεταχείριση γινόταν και στις περιπτώσεις που κάποιοι πιάνονταν και για δεύτερη φορά αιχμάλωτος.

20 Οκτώβρη. Στο καινούργιο λημέρι που είχαμε στρατοπεδεύσει, γύρω στα μεσάνυχτα και ενώ μας πήρε ο ύπνος, να τώρα ένα καινούργιο ξύπνημα, ένας καινούργιος αιφνιδιασμός. Μέσα στο πρωτόυπνο, στο σκοτάδι και τελείως αναπάντεχα ακούγονται πυρά, πέφτουν ριπές, γίνονται εκρήξεις. Πόσο ανάποδα ήρθαν πάλι τα πράγματα, δεν προλάβαμε λίγο να κλείσουμε μάτι ύστερα από τόσες αιώνιες, τη μεγάλη κούραση απ' τις συνεχείς πορείες, τις μάχες και να πάλι αιφνιδιασμός, κίνδυνος, μάχη.

Στα βιαστικά σπκωνόμαστε και πιάνουμε θέσεις στον τομέα μας. Αν και μπροστά μας αυτή τη στιγμή δεν υπήρχε τίποτε, ωστόσο είμαστε πανέτοιμοι να ανοίξουμε πυρά, μόλις αναληφθούμε την παραμικρότερη ύποπτη κίνηση.

Αυτός ο αιφνιδιασμός έλαβε χώρα σε ένα άλλο διπλανό αντάρτικο τμήμα που είχε διάταξη πιο πέρα από μας. Ένα τμήμα στρατού, με τη βοήθεια των ντόπιων «εθνικοφρόνων» έφτασε και επιτέθηκε αιφνιδιαστικά μέσα σ' αυτό το μαύρο σκοτάδι. Κανένας δε γνώριζε αυτή τη στιγμή ούτε τη δύναμη του επιτεθένου, ούτε τις προθέσεις του. Η σύγκυση όμως για κάτι το σοβαρό και το απρόοπτο ήταν μεγάλη. Ε-

κείνο που έκανε την ομάδα μας περισσότερο να ανησυχήσει, αλλά και να μας τρομάξει αυτή τη στιγμή, ήταν μια πληροφορία που μας έφερε ο επιμελητής του άλλου τμήματος που μόλις είχε έρθει εδώ κατατρομαγμένος στην διάταξή μας λέγοντας:

«Τι κάθεστε εδώ, τρέξτε, το Αρχηγείο το αιχμαλώτισαν».

Είναι ευνόητο τι σήμαινε τώρα για μας μια τέτοια τρομερή και αναπάντεχη είδηση. Αμέσως ο ομαδάρχης μας Καπέλας με άλλους 3-4 αντάρτες κινείται προς την κατεύθυνση που ήταν η διοίκηση του ΑΑ. Στην κίνησή μας συναντάμε το Νικητρά που έρχονταν προς συνάντησή μας. Τίποτε δεν είχε συμβεί με το Αρχηγείο. Επρόκειτο απλώς για μια σύγκριση που έφερε κι αυτή την παραπληροφόρηση. Τα πυρά πιο πέρα συνεχίζονταν. Μαζί με τη διοίκηση του ΑΑ, συμπυκνώθηκαν προς τα πάνω. Προς σ' αυτή την κατεύθυνση συμπύκνωθηκαν και τα άλλα τμήματα. Όταν αργότερα είπαμε στον Αγραφιώτη γι' αυτό που έγινε, για την ψεύτικη είδηση που είχε φτάσει μέχρι εμάς είπε χαρακτηριστικά:

«Φέρτε μου εδώ αυτόν τον προβοκάτορα να τον εκτελέσω».

21 Οκτώβρη. Ακολουθεί μια μεγάλη πορεία δίπλα απ' τα χωριά Φτέρη, Λεοντή, Μαγελί, Φουντωτό, Παλιοχώρι. Μια μεγάλη και κουραστική πορεία, που απόβλεπε να απομακρυνθούμε, όσο μπορούσαμε περισσότερο απ' τον εχθρό που κινούνταν προς καταδίωξή μας. Η διοίκηση του ΑΑ γνώριζε τώρα πολύ καλά ότι το πρόβλημα της τροφοδοσίας και της ξεκούρασης των τμημάτων ήταν πρωταρχικής σημασίας.

Είναι φυσικό ότι οι δυνατότητες να τροφοδοτηθούν τα τμήματά μας σε τούτα τα χωριά, και σε τούτη την περίοδο που ήταν σχεδόν εγκαταλειμμένα απ' τον κόσμο δεν ήταν εύκολο πράγμα. Χαρακτηριστικό είναι και το γεγονός που έγινε στο Παλιοχώρι. Άρχισε να σουρουπώνει όταν φθάσαμε. Αποφασίστηκε να διανυκτερεύσουμε σ' αυτό το χωριό. Έκανε πολύ κρύο.

Σταματήσαμε σε ένα διώροφο σπίτι μαζί με την διοίκηση του ΑΑ. Ανάψαμε φωτιά στο τζάκι να ζεσταθούμε. Ελπίζαμε ότι στο χωριό αυτό κάπ θα βρεθεί για να καταπραύνουμε την πείνα μας. Ωστόσο τίποτα δεν κάναμε. Το χωριό ήταν σχεδόν εγκατελειμμένο.

Στο σπίτι που σταματήσαμε έμενε μια ευγενική, φιλόξενη γυναίκα. Το σπίτι ήταν αρκετά περιποιημένο. Πολύ ήθελε να μας φιλοξενήσει, όμως οι δυνατότητές της δεν το επέτρεπαν.

Έβρασε 2-3 αυγά, βρήκε λίγα καρύδια και το λίγο ψωμί που είχε το πρόσφερε στη διοίκηση του Αρχηγείου. Μετά ήρθε στο δωμάτιο

που έμενε η ομάδα μας. ήταν φανερά στενοχωρημένη που δεν είχε τίποτα να μας προσφέρει. Μας πρότεινε να μας κάνει λίγο κουρκούτι. Όχι μονάχα συμφωνήσαμε, αλλά και την υπερευχαριστήσαμε. Όταν την άλλη μέρα ξεκινήσαμε να φύγουμε, μας έδωσε κανά δυο κιλά στεγνό καλαμπόκι σπειρί. Μας είπε ανοικτά:

«Να με συγχωρείται παιδιά μου αυτή τη στιγμή δεν έχω τίποτα άλλο να σας δώσω».

Δεν μπορούσε να μην μας συγκινήσει αυτή η εξαιρετική συμπεριφορά της. Και την ευχαριστήσαμε για την προσφορά της. Το στεγνό καλαμπόκι το μοιράσαμε μεταξύ μας. Την άλλη μέρα στην πορεία όπως κινούμασταν, δεν ξεκνούσαμε να ρίξουμε και από ένα ξερό καλαμποκίσιο σπειρί στο στόμα μας, που μας έδινε κουράγιο και ταυτόχρονα παρηγορούσε και το στομάχι.

22 Οκτώβρη. Με καινούργια πορεία που κάναμε μέσω Τροβάτοι, Κιτσέα, φθάνουμε στα Βραγγενά. Η κούραση, η πείνα μας είχε αποκάμει κυριολεκτικά. Εδώ συναντήσαμε τον καπετάνιο Χρήστο Κορώπη με μια ομάδα, αυτός ενδιαφέρθηκε για την τροφοδοσία μας. Μας εφείδισε με ψωμί και κρέας και έτσι κάπως σταθήκαμε στα πόδια μας.

Για τους καπιτιστές του τμήματος δεν ήταν μονάχα το πρόβλημα της πείνας, τους απασχολούσε και η έλλειψη τσιγάρου. Γι' αυτούς που το είχαν συνηθίσει ήταν κι αυτό εξίσου σοβαρό. Πού όμως να βρεις σε τούτα τα χωριά καπνό. Θυμάμαι σ' αυτό το χωριό τον στρατολόγο του ΑΑ, το Θωμά Ρίζο, που καταγόταν απ' την Ματαράγκα, απ' την καρδιά του κάμπου της Καρδίτσας, παλιός φουμαδύρος. Δεν τον χωρούσε ο τόπος όταν του έλλειπε το τσιγάρο. Γνώριζε καλά απ' τη θέση που είχε, ότι ο επιμελητής του ΑΑ, Στ. Λιόλιος κρατούσε κάτι μικρές εφεδρείες τσιγάρων για εξαιρετικές περιπτώσεις. Τον παρακαλούσε, τον ικέτευε να τους δώσει έστω και ένα τσιγάρο. Στάθηκε αδύνατο, αυτός τα κράτησε για πιο εξαιρετικές περιπτώσεις από αυτές. Δεν ήταν εύκολο απ' αυτόν τον επιμελητή να πάρεις τσιγάρο, χωρίς να είχε εντολή απ' τους παραπάνω.

Αυτή τη μέρα, ο Πέτρος Μαρκαντώνης και ο Χρυσόστομος Σαλιάς, αποφάσισαν να αφήσουν γένια. Μεγάλωσαν και τα διατηρούσαν μέχρι τις 24/1/47, όταν βρισκόμασταν στη Δρανίστα, εκεί εξαναγκάστηκαν να τα ξυρίσουν με εντολή του Γυδεών Λουλέ.

Από εδώ στάλθηκε ο Πέτρος Μπουλιτσής στην Μούκα, για πληροφορίες, καθώς και για εξοικονόμηση πυρομαχικών από κρύπτες.

23 Οκτώβρη. Αποφασίστηκε να γυρίσουμε στο χώρο της Νευρούπολης. Η κίνησή μας γίνεται προς ανατολάς, περάσαμε τον Καρ-

βασαρά φθάνουμε και κάνουμε μια μικρή στάση σε έναν σημαντικό και διακριτικό αυχένα. Από εδώ απηκρύσαμε το μεγάλο θέαμα του πολυσημαντου για μας κάμπου της Θεσσαλίας. Απ' εδώ απ' τις ψηλές κορφές των Αγραύων, κοιτάζοντας απ' τα πάνω προς τα κάτω, βλέπεις παραστατικά όλο το πανόραμα του θεσσαλικού κάμπου, ένα πραγματικό τάπητα που στην περίμετρο του ορθώνονται κορφοβούνια.

Με την καλή εντύπωση αυτού του εξαιρετικού πανοράματος που ξανοίγονταν μπροστά μας, αλλά και με ένα αίσθημα ιδιαίτερης ικανοποίησης που ξανά επιστρέφουμε στο πατρικό μας κώρο, αφήνουμε τις ψηλές κορυφές, τον εντυπωσιακό αυτό αυχένα, πορευόμαστε κατά μήκος μιας στενής ρεματιάς. Στον κατήφορο από ένα στενό δρόμο που περνούσε μέσα από κάτι πελώρια κοτρόνια και βράχους και ο οποίος αποτελούνταν από συχνές απότομες στροφές, με ατέλειωτα καγγέκια, περάσαμε το χωριό Καρύτσα, φθάσαμε στο Μπελοκομίτη όπου και μείναμε δυο εικοσιτετράωρα. Η διοίκηση του ΑΑ στάθμευε στο σπίτι του Μπακόλα.

Οι φιλόξενοι κάτοικοι αυτού του χωριού ενδιαφέρθηκαν με τον καλύτερο τρόπο και μας εξασφάλισαν καλή τροφοδοσία. Δεν έμειναν με το παράπονο και οι καπνιστές μας.

26 Οκτώβρη. Μετακινηθήκαμε στο χωριό Νεοχώρι. Εδώ στρατοπεδεύουν και άλλα αντάρπηκα τμήματα. Είχε σχεδόν τελειώσει η φούργια των εκθρικών εκκαθαριστικών επιχειρήσεων. Δυο ήταν τα βασκότερα προβλήματα που απασχολούσαν τη διοίκηση του ΑΑ. Στην πρώτη γραμμή έμπαινε το καθήκον να βρεθεί πηγή να εφοδιαστούν τα τμήματα με πυρομαχικά, τα οποία είχαν καταναλωθεί κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων, που οι εφεδρείες του κάθε όπλου σε σφαίρες δεν ξεπερνούσε τα όρια ασφάλειας και δεύτερο η εξεύρεση όπλων για τον εξοπλισμό καινούργιων μαχητών που συνέχιζαν να φθάνουν.

Η ομάδα μας έχει φυλάκιο στη θέση Στρατηγείο. Όπως ήμουν πρωινή βάρδια σκοπός, είδα ότι στις κορυφές των Αγραύων έπεσε το πρώτο χιόνι. Έκανε ένα φοβερό κρύο εδώ στην Νευρούπολη. Κινούμαι συνεχώς να μην ξεπαγιάσω. Οι κινήσεις αυτές συνοδεύονται τώρα με μια σειρά σκέψεις. Είναι η μέρα του Αγίου Δημητρίου. Είναι η ονομαστική μου γιορτή. Είναι η πρώτη φορά που αυτή τη μέρα δε βρίσκομαι όπως πρώτα ανάμεσα στους δικούς μου. Δεν μπορούσε αυτή η μέρα να περάσει τώρα απαρατήρητη απ' τη μνήμη μου, να ξεχαστούν όλες οι παλιές συνήθειες και παραδόσεις της προηγούμενης χωριάτικης ζωής μου. Αυτή τη μέρα της ονομαστικής μου γιορτής την περίμεναν παλιότερα όλοι στο σπίτι μας, και ιδιαίτερα εγώ, σαν ένα σημαντικό οι-

κογενειακό γεγονός. Την γιορτάζαμε κάθε χρόνο όπως άξιζε. Θυμάμαι καλά πως ο πατέρας μου, αυτή τη μέρα, όπως και τις άλλες παρόμοιες ονομαστικές γιορτές των άλλων μελών της οικογένειάς μας, το είχε κάνει παράδοση για το σπίτι μας, να σφάζει και ένα ζωντανό. Έσπρωνε τραπέζι, μαζεύονταν γύρω από αυτό οι κοντινοί συγγενείς μας να φάνε όλοι μαζί, να χαρούν, να με συγχαρούν, να μου ευχηθούν. Δεν έλειπε απ' το τραπεζάκι και το κρασί. Οι συγγενείς μου το γνώριζαν ότι περνώντας αυτή τη μέρα απ' το σπίτι μας θα έφευγαν ευχαριστημένοι.

Υπάρχει τώρα και μια άλλη σκέψη, που δεν με χαροποιεί, αντίθετα με ανησυχεί κι αλλάζει αυτές τις καλές εντυπώσεις που άφησε το παρελθόν. Πού άραγε σήμερα να βρίσκεται η οικογένειά μου, ο πατέρας μου, τα αδέρφια μου, οι αδερφές μου, στο χωριό, στο σπίτι, στις φυλακές, στις εξορίες, ή κάπου συνεχίζουν να βασανίζονται απ' το μοναρχοφασιστικό παρακράτος της Δεξιάς; Να ζουν άραγε, ή γενικά υπάρχουν στη ζωή; Αυτές οι σκέψεις για πολλή ώρα κυριαρχούν στο μυαλό μου σ' όλη τη διάρκεια της σκοπιάς, χρειάστηκε να έρθει η ώρα της αλλαγής, να τις διακόψει ο ερχομός του Στέλιου Κωστή, που ήρθε να με αλλάξει στη σκοπιά.

Μερικές πλευρές της αντάρτικης τακτικής και οι απαιτήσεις της στιγμής

Στα τέλη του Οκτώβρη 1946 οι εκκαθαριστικές επιχειρήσεις του αντάρτου στο χώρο των Αγράφων ουσιαστικά τελείωσαν, χωρίς να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος σκοπός τους που ήταν η εξόντωση των ανταρτών που βρίσκονταν σ' αυτό το γεωγραφικό χώρο. Ο κύριος κορμός των στρατιωτικών τμημάτων της 41ης ταξιαρχίας που είχε αναλάβει αυτό το έργο γύρισε στη βάση του. Διατυμπανίστηκε επίσημα απ' την ανώτερη στρατιωτική διοίκηση ότι οι αντάρτικοι σχηματισμοί, οι «συμμορίες» όπως μας αποκαλούσαν εξοντώθηκαν, και ότι έμειναν μερικά «υπολείμματα» που σύντομα κι αυτά θα πάψουν να υπάρχουν. Όλα αυτά ήταν πραγματικές σαπουνόφουσκες, και η μοναδική τους επιτυχία, αν μπορούμε να την ονομάσουμε κι αυτή επιτυχία, ήταν το περιστατικό που αναφέραμε πιο πάνω, που είχε σαν αποτέλεσμα να αιχμαλωπιστούν καμιά δεκαριά αντάρτες.

Με την επιστροφή όμως των κύριων δυνάμεων της 41ης ταξιαρχίας στις βάσεις τους, αυτό δε σήμαινε ότι σταμάτησαν οι προσπάθειες

καταδίωξης αυτών των «υπολειμμάτων» των ανταρτών όπως τους αποκαλούσαν. Ο σκοπός αυτός παρέμεινε ο ίδιος και απλώς θα συνεχίζονταν τώρα με μια άλλη ιδιόμορφη τακτική.

Το ένα σκέλος της καινούργιας τακτικής της αντίπαλης διοίκησης συνίστατο στο γεγονός ότι στο χώρο των Αγραφών έμειναν δυο ευκίνητοι σχηματισμοί, δύναμης περίπου διλοχίας, που έπρεπε να βρίσκονται σε διαρκή κίνηση και θα συνέχιζαν το έργο της καταδίωξης και εξόντωσης των ανταρτικών τμημάτων που τυχόν θα εμφανίζονταν ξανά σε τούτο το χώρο, έτσι που να κρατούν υπό τον έλεγχό τους την περιοχή.

Το άλλο σκέλος αυτής της τακτικής, που καλούνταν τώρα να διευκολύνει το έργο του πρώτου, συνίστατο στο γεγονός, ότι σε μια σειρά στρατηγικά σημεία αυτού του χώρου εγκαταστάθηκαν μόνιμα φυλάκια στρατού, δύναμης το καθένα όχι λιγότερο από διμοιρία. Αυτά τα σημεία-υψώματα οχυρώνονται τώρα κατ' αυτόν τον τρόπο, και εξοπλίζονται έτσι που να είναι σε θέση μόνα τους να κάνουν αυτόνομη μάχη άμυνας.

Η εγκατάσταση τέτοιων οχυρωμένων στηριγμάτων σε σημαντικά υψώματα πιο πάνω απ' τον κάμπο, απόβλεπαν τώρα ταυτόχρονα να έχει ο στρατός κάτω απ' το συνεχή έλεγχό του τον πληθυσμό των γύρω χωριών, να εμποδίζουν την ελεύθερη κίνηση ανταρτών την ημέρα, να περιορίσουν την επαφή τους με τους κατοίκους της υπαίθρου, που υποχρεωτικά, σε τούτα τα ελεγχόμενα μέρη θα μπορούσε να γίνεται μονάχα τη νύχτα. Παίρνοντας αυτά τα μέτρα η αντίπαλη στρατιωτική ηγεσία γνώριζε καλά ότι οι αντάρτες δεν διέθεταν βαρύ οπλισμό, (πολυβόλα, όλμους, πυροβολικό, αναρμαστικά όπλα κ.λ.π.) που ήταν απαραίτητα για την κάλυψη τέτοιων οχυρών, ήταν σίγουρη ότι αυτά θα ήταν απαραβίαστα.

Σε ό,τι αφορά την αντάρτικη τακτική, αυτή θα υπαγορευόταν, τόσο απ' τις ασήμαντες δυνάμεις που μπορούσαν να παραθέσουν σε μάχες, όσο απ' τον ελαφρό οπλισμό που διέθεταν και τα λίγα πυρομαχικά. Η δική μας τακτική αντιμετώπισης του ανυπάλου συνέχιζε να είναι και να βασίζεται στις τολμηρές ενέργειες, στην παλικαριά των ανταρτών και στην μαστοριά των διοικητών. Εξακολουθούσε να ισχύει το βασικό κριτήριο, που σήμαινε τα χτυπήματα να δίνονται κατά κύριο λόγο κατά των ληστοσυμμοριών, των αποσπασμάτων κωροφυλακής, ενώ με τα τμήματα του στρατού να δίνεται μονάχα σε συνθήκες που μας ευνοούσαν και όχι πάντοτε, εκεί που υπήρχαν προϋποθέσεις, που ο συσχετισμός των δυνάμεων επέτρεπε να κερδηθεί η μάχη. Να απο-

φεύγεται η κατά μέτωπο αναμέτρηση με τον υπέρτερο και ισχυρό αντίπαλο.

Η εγκατάσταση τέτοιων οχυρωμένων φυλακίων, η λογική αυτής της τακτικής δεν μπορούσε να βρει σ' αυτούς τους στόχους πρακτική εφαρμογή. Αυτό σήμαινε ακόμα ότι τόσο η τακτική των ανταρτών, όσο και η μορφή της πολεμικής αναμέτρησης δεν μπορούσε να γίνει μονάχα με τα κριτήρια που αναφέραμε, θα έπρεπε να πάρει μια άλλη μορφή πιο τέλεια και πλαισιωμένη και με άλλα στοιχεία. Αυτό σήμαινε επίσης ότι στο μέλλον οι αντάρτες δεν μπορούσαν να περιοριστούν και να δίνουν μονάχα σε ευκαιριακές περιπτώσεις μάχες, αλλά οι επιθέσεις θα έπρεπε να στραφούν πια και ενάντια σε οχυρωμένα σημεία. Αυτό ακόμα σήμαινε ότι τέτοιες πολεμικές συναμετρήσεις μπορούσαν να γίνουν και προϋπόθεταν την ύπαρξη στα χέρια των ανταρτών βαριών όπλων, όπως πολυβόλα, όλμους, πυροβολικό κ.λ.π. Γι' αυτό, αυτό τον καιρό η διοίκηση του ΑΑ, το πιο οξύ πρόβλημα που την απασχολούσε τώρα ήταν η αναζήτηση δυνατοτήτων, τρόπων, για την ανεύρεση και τον εφοδιασμό των τμημάτων με βαριά όπλα. Ήταν ακόμα γνωστό ότι βασική και μοναδική πηγή για τον εφοδιασμό των αντάρτικων τμημάτων με βαριά όπλα, θα ήταν τα λάφυρα που θα έπαιρναν απ' τον αντίπαλο. Εκεί άρχισε να στρέφεται η προσοχή της διοίκησης του ΑΑ.

30 Οκτώβρη. Τμήματα στρατού και χωροφυλακής κινήθηκαν από Καστανιά προς Μούχα. Τα αντάρτικα τμήματα παίρνουν εντολή να τους υποδεχτούν με μάχη. Δυο διμοιρίες απ' το συγκρότημα του Κίτσου προωθούνται πιο μπροστά και στήνουν ενέδρες στις βασικές πιθανές κατευθύνσεις περάσματος του αντιπάλου προς Νευρούπολη. Η ομάδα μας κινήθηκε κι αυτή και έπιασε θέσεις στην τοποθεσία Γλακωτό. Ωστόσο ο αντίπαλος δεν αποφάσισε να κινηθεί προς Νευρούπολη και τις θραδινές ώρες πήρε το δρόμο της επιστροφής προς Καρδίτσα.

Η ομάδα μας επιστρέφει και παίρνει ξανά διάταξη στη θέση Στρατηγείο. Σ' αυτή την διάταξη μείναμε μέχρι της 10 του Νοέμβρη.

Αυτές τις μέρες η ομάδα μας μετατράπηκε σε Διμοιρία Ασφάλειας του ΑΑ. Αποτελούνταν από δυο μαχητικές ομάδες και μια ομάδα του βοηθητικού προσωπικού. Διμοιρίτης είναι ο Ευριπίδης Καπέλας (Λεβέντης). Η διμοιρία έχει στη διάθεσή της δυο οπλοπολυβόλα. Στο παλιό «Μπρέντα» είναι σκοπευτής ο Στέλιος Κωστής και στο γερμανικό μυδράλιο ο Παπαδάκης Προκόπης απ' το χωριό Σερμενικό. Στις 11 του Νοέμβρη μαζί με το ΑΑ μετακινηθήκαμε στο χωριό Μπεζιούλα.

Το οχυρωμένο ύψωμα 625 καταλαμβάνεται. Οι αντάρτες του Αρχηγείου Αγράφων αποκτούν τον πρώτο ομαδικό όλομο

12 Νοέμβρη. Μας δόθηκε εντολή να ασχοληθούμε με την καθαριότητα του οπλισμού, των πυρομαχικών. Οι διοικητές περνούν και κάνουν προσωπικά έλεγχο για την ποιότητα της δουλειάς. Γίνεται αντιληπτό και σε μας ότι έχουμε να κάνουμε με προετοιμασία κάποιας επιχείρησης.

Τις βραδινές ώρες μας ανακοινώθηκε ότι πάμε για μάχη, χωρίς συγκεκριμένα να ξέρουμε για πού και με ποια αποστολή.

Η διοίκηση του ΑΑ είχε επεξεργαστεί σχέδιο να χτυπηθούν και να καταληφθούν τα τρία εχθρικά οχυρωμένα φυλάκια του αντιπάλου που ήταν εγκατεστημένα κοντά στο χωριό Μεσσηνικόλα. Η δύναμη του στρατού, που τα κρατούσε, ήταν λόχος.

Ο εχθρικός αυτός λόχος είχε την παρακάτω διάταξη: Μια διμοιρία κρατούσε το δεσπόζον ύψωμα 625 κοντά στο χωριό Μεσσηνικόλα, εκεί βρισκόταν και ο σταθμός διοίκησης του λόχου. Μια διμοιρία στην Τσούκα κοντά στο Βουνέσι και μια άλλη πιο πίσω, κοντά στο χωριό Βλάσδο.

Το αρχικό σχέδιο που είχε επεξεργαστεί η διοίκηση του ΑΑ στην πορεία χρειάστηκε να διορθωθεί ύστερα από ένα περιστατικό. Στον εχθρικό λόχο που είχε διάταξη στο φυλάκιο κοντά το Μεσσηνικόλα, υπερετούσαν τρεις δικοί μας φαντάροι αριστεροί. Αυτοί οι αγωνιστές που είχαν μυστική σύνδεση μεταξύ τους, αποφάσισαν να βγουν αντάρτες. Ωστόσο πριν να κάνουν αυτό το βήμα, παίρνουν επαφή με τα αντάρτικα τμήματα με σκοπό να ενεργήσουν από κοινού για το πέρασμα όλου του λόχου μαζί με τον οπλισμό τους στους αντάρτες. Επικεφαλής αυτής της παράνομης οργανωμένης ομάδας ήταν, ο σύντροφος Νίκος, πρόκειται για έναν αγωνιστή που για πολύ καιρό αργότερα είχαμε γνωριμία, ωστόσο δεν κράτησα το επίθετό του να το αναφέρω. Αυτός ο αγωνιστής κατορθώνει και παίρνει μυστικά επαφή με την παράνομη κομματική οργάνωση του χωριού Μεσσηνικόλα και ζητάει να τον βοηθήσουν να πάρει επαφή με ένα διοικητή των αντάρτικων τμημάτων. Γρήγορα μια τέτοια παράνομη συνάντηση μεταξύ του Νίκου και του αντιπρόσωπου του ΑΑ πραγματοποιείται. Εκεί και εγκρίθηκε με όλες τις λεπτομέρειες το σχέδιο που είχε προταθεί απ' τον αντιπρόσωπο του ΑΑ, για την αναίμακτη κατάληψη και των τριών εχθρικών φυλακίων που ήταν εγκατεστημένα σ' αυτό το χώρο. Το σχέδιο προβλέπονταν να μπει σε εφαρμογή στις 11 η ώρα το βράδυ της 12 του Νοέμβρη.

ήμασταν σαν εφεδρεία του συγκροτήματος, τονίζοντας ιδιαίτερα ότι θα πρέπει να είμαστε πανέτοιμοι να αρχίσουμε τη μάχη μόλις μας δοθεί το σύνθημα. Μας είπε ακόμα για τη σημασία που είχε αυτή η μάχη, για τον εφοδιασμό των τμημάτων μας με καινούργιο οπλισμό και πυρομαχικά. Όπ πάνω σ' αυτό το ύψωμα βρίσκεται και ένας ομαδικός όλμος που τόσο είναι απαραίτητος για τις ανάγκες του ΑΑ. Όλοι μας, αν και πηγαίναμε στη μάχη, σκεφτόμασταν για τις συνέπειες που θα μπορούσαν να υπάρχουν, ωστόσο νιώθαμε ικανοποίηση και ήμασταν σίγουροι για την επιτυχή έκβασή της.

Σ' απόσταση περίπου 250 μέτρα απ' τον στόχο γίνεται η επόμενη στάση, μέσα σε κάτι θάμνους αφήσαμε το υπόλοιπο παραπανίσιο φορτίο (γελιούς, χλαίνες, κ.λ.π.) για να είμαστε ευκίνητοι στη μάχη. Είχαμε μαζί μας μονάχα τον οπλισμό μας και τα πυρομαχικά.

Αυτή την βραδιά ήταν ξαστεριά. Το κρύο ήταν υποφερτό, όμως όπως είμασταν τώρα χωρίς χλαίνες αρχίσαμε να το αισθανόμαστε. Ελπίζαμε ότι γρήγορα θα έρθει η ώρα να μπούμε στη μάχη, να ζεσταθούμε. Βρισκόμαστε στην βάση εξόρμησης και περιμέναμε την καθορισμένη ώρα και την εντολή.

Η καθορισμένη 11η ώρα ήρθε, όμως καμιά εντολή δεν έρχεται, μα ούτε και πυρά ακούγονται. Περνούν στη συνέχεια μια-δυο ώρες και πάλι τίποτε. Βρισκόμαστε μπροστά σε μια ανεξήγητη κατάσταση που η ανησυχία μας έφτασε στο κατακόρυφο. Όλα ήρθαν ανάποδα. Καμιά επαφή, καμιά εντολή απ' τα πάνω. Δεν ξέραμε τι συμβαίνει, τι να κάνουμε πάρα πέρα. Ο διμοιρίτης μας μας καθησυχάζει, μας συμβουλεύει να κάνουμε υπομονή. Μένει πιστός στην διαταγή που είχε.

Απ' την καθορισμένη ώρα επίθεσης είχαν περάσει πάνω από δυο ώρες, όταν ακούσαμε να πέφτουν τα πρώτα πυρά στο ύψωμα 625.

Αργότερα μάθαμε πού οφειλόταν αυτή η καθυστέρηση. Η διμοιρία του Φώτη Μπαρμπαρούση που οδηγούνταν από ένα ντόπιο σύνδεσμο απ' το χωριό Μασηνικόλα, δεν τα κατάφερε να φθάσει την καθορισμένη ώρα στο ραντεβού και να συναντηθεί με τους φαντάρους που τον περίμεναν. Έτσι τώρα οι δικοί μας φαντάροι που φύλαγαν σκοπιά και περίμεναν να υποδεχτούν τους αντάρτες και να τους οδηγήσουν στα χαρακώματα και στις σκηνές του ανηπάλλου απαραίτητα, είχαν πια αλλαχτεί από άλλη σκοπιά, από άλλους φαντάρους. Οι δικοί μας φαντάροι που είδαν ότι αυτή η προσπάθεια για την κατάληψη του φυλάκιου απέτυχε, αποφασίζουν αμέσως την ίδια βραδιά να βγουν αντάρτες, παίρνοντας μαζί τους τα όπλα τους και ένα εχθρικό οπλοπολυβόλο. Στην κίνησή τους πιο πέρα, πέφτουν πάνω στους αντάρτες που

ακόμα περίμεναν σύνδεση. Ευτυχώς που και η γνωριμία μέσα στο σκοτάδι έγινε χωρίς προβλήματα και θόρυβο.

Ο διοικητής του συγκροτήματος Κίτσος Παπαϊωάννου που είδε πια ότι ο σχεδιαζόμενος αιφνιδιασμός του εχθρικού φυλακίου αποτύχε, δεν σκέφτηκε, μα και δεν υπήρχε χρόνος να ασχοληθεί με τα αίτια που προκάλεσαν την ματαίωση, παίρνει την πρωτοβουλία και αποφασίζει να επιτεθεί και να καταλάβει το οχυρό 625.

Οι άνδρες της διμοιρίας του Φ. Μπαρμπούσης, ακροβολισμένοι, προσεκτικά και αθόρυβα προχωρούν προς τα εχθρικά χαρακώματα. Όταν όμως έφτασαν σ' απόσταση εφόδου ακούνε το συνηθισμένο και προστακτικό στρατιωτικό «ΑΛΤ» της εχθρικής σκοπιάς. Ακολουθούν ταυτόχρονα πυρά και απ' τις δυο πλευρές. Το πλεονέκτημα του αιφνιδιασμού είναι με το μέρος των ανταρτών.

Το εχθρικό «ΑΛΤ» και οι πρώτες τουφεκίες της εχθρικής σκοπιάς ήταν και το σύνθημα για τους αντάρτες όπως ήταν ακροβολισμένοι να σπκωθούν, να περάσουν στην εφόδο ανοίγοντας ταυτόχρονα πυρά. Η προσχώρηση γίνεται πότε τρέχοντας και πότε με άλματα, φθάνουν στα εχθρικά χαρακώματα, ρίχνουν χειροβομβίδες. Απ' την αντίπαλη πλευρά γίνονται απεγνωσμένες προσπάθειες να σταματήσουν την ορμητικότητα των ανταρτών. Ιδιαίτερη αντίσταση συναντούν τώρα οι επιτεθήμενοι όταν είχαν φθάσει στην κορυφή των υψώματος ή στα οχυρά που ήταν ταμπουρωμένη η εχθρική διοίκηση του λόχου μαζί με το προσωπικό ασφάλειας. Προς τα εκεί κατευθύνεται τώρα με το αυτόματο στο χέρι ο ίδιος ο διμοιρίτης Φώτης Μπαρμπορούσης. Η τόλμη και η παλικαριά αυτού του νεαρού διοικητή ήταν συστακκά στοιχεία στην δράση του.

Γρήγορα και εδώ η αντίσταση του αντιπάλου κάμφθηκε. Σκοτώθηκαν ο διοικητής του εχθρικού λόχου Βασίλης Κακιούσης και ένας ομαδάρχης. Ακριβώς σ' αυτή την αναμέτρηση τραυματίστηκε βαριά και ο Φώτης Μπαρμπορούσης. Είχε κοιλιακό διαμπερές τραύμα από εχθρική ριπή. Από δω και πέρα η αντίσταση άρχισε να κοπάζει, να σβήνει. Σ' αυτό συνέβαλε σημαντικά και η δυνατή φωνή του φαντάρου Νίκου που ακούστηκε. «Συναγωνιστές, σταματείστε τη βολή, σας μιλάει ο Νίκος».

Σε λίγο το οχυρό αυτό ύψωμα βρίσκεται στα χέρια των ανταρτών και μονάχα μερικοί μετρημένοι στα δάκτυλα φαντάροι κατορθώνουν να φύγουν πανικόβλητοι προς το ύψωμα της Τσούκας. Οι υπόλοιποι πιάστηκαν αιχμάλωτοι. Ο ομαδικός όλμος του αντιπάλου, όπως ήταν σηπμένος εδώ στη θέση τους, έτσι και έμεινε απείραχτος, χωρίς να

Μπαρμαρούσης Φώτης απ' την Καρδίτσα. Απόφοιτος γυμνασίου, ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Απόφοιτος της σχολής Αξιωματικών ΕΛΑΣ Ρεντίνας. Στο ΔΣΕ απ' τον Ιούνιο του 1946. Ένας απ' τους πρώτους διοικητές διμοιριών του Αρχηγείου Αγράφων. Διακρίνονταν για την παλικάριά του και τις σημαντικές στρατιωτικές ικανότητές του. Έπεσε στις 12 Νοέμβρη 1946 σαν διοικητής διμοιρίας στο ύψωμα 625 κοντά στο Μασσενικόλα. Με διάταγμα της ΠΔΚ απ' τις 28/6/48 έχει προαχθεί σε ταγματάρχη πεζικού τιμημένως νεκρός του ΔΣΕ.

Κασιούρας Ηλίας του Γιώργου απ' το Νεοχώρι Καρδίτσας. Γιος του παπά. ΕΛΑΣίτης, μέλος του ΚΚΕ. Στο ΔΣΕ απ' τον Αύγουστο του 1946. Πολεμώντας με το Θεσσαλικό ιππικό του Γαζή διακρίθηκε σε πολλές μάχες. Έπεσε την άνοιξη του 1947 στη μάχη του Τομπρούλι Καρδίτσας.

Η εφόηση για την κατάληψη απ' τους αντάρτες αυτού του σημαντικού οχυρού γρήγορα έφτασε στην πρωτεύουσα του νομού μας, στην Καρδίτσα. Μια τέτοια σημαντική επιτυχία των ανταρτών μερικά χιλιόμετρα έξω απ' την Καρδίτσα και μάλιστα μετά τις πρόσφατες εκκαθαριστικές επιχειρήσεις που διαφημίστηκε και αναγγέλθηκε ότι «οι συμμορίες έπαθαν ολοκληρωτική συντριβή» προκαλεί σύγχυση και απογοήτευση στους πολιτικούς και στρατιωτικούς παράγοντες του νομού μας. Η ντροπή για αυτό το γεγονός ήταν εξίσου μεγάλη και για τους δυο.

Η διοίκηση της 41ης Ταξιαρχίας του κυβερνητικού στρατού που στάθμευε στην πόλη Καρδίτσα, παίρνει εσπευσμένα μέτρα να διορ-

θώσει την κατάσταση. Την ίδια μέρα κινητοποιεί στρατιωτικά τμήματα απ' την Καρδίτσα και απ' το Παλιόκαστρο για καινούργια καταδίωξη των ανταρτών, των «συμμοριών που είχαν συντριβεί».

Ακόμα απ' τις πρωινές ώρες το εγκατελειμμένο ύψωμα 625 είναι στα χέρια τους, ενώ μέσα τα χωριά Μεσσηνικόλα και Βουνέσι γέμισαν από στρατό. Εδώ φάνηκε τώρα η συμπεριφορά και η παλικαριά του κυβερνητικού στρατού. Αμέσως ξεσπούν τα αντίποινα σε βάρος των αθώων κατοίκων και των δυο χωριών. Αυτοί τώρα έπρεπε να πληρώσουν τα σπασμένα. Γίνονται συλλήψεις πολιτών, οι οποίοι ανακρίνονται από ειδικούς στρατιωτικούς, του φοβερίζουν, τους απειλούν, τους θεωρούν υπεύθυνους για ό,τι συνέβηκε χθες το βράδι. Αν και μ' αυτά η υπόθεση δεν σταμάτησε μέχρι εδώ. Με εντολή του στρατιωτικού διοικητή συγκεντρώνουν τους κατοίκους του χωριού Μεσσηνικόλα, και με πρωτοβουλία του συγκροτείται μια επιτροπή, που αποτελούνταν απ' τους πιο γνωστούς παράγοντες, που στην πλειοψηφία τους ήταν αριστεροί και τους αναθέτει να πάν να βρουν τη διοίκηση των ανταρτών, να απαιτήσουν την απελευθέρωση των αιχμαλώτων και την επιστροφή όλων των λαφύρων. Το πιο πιθανό είναι ότι και ο ίδιος αυτός ο διοικητής δεν πίστευε, ότι οι αντάρτες θα δεχόνταν τους όρους αυτούς που έβαζε. Ήταν μια ενέργεια που απόβλεπε σε κάτι άλλο, σαν την λεγόμενη «κίνηση του αλόγου». Κατά τη γνώμη που εξέφρασε αργότερα ο Β. Αγραφιώτης, σκοπός αυτής της επιτροπής ήταν να μάθει ο στρατός το μέρος που βρίσκονται οι αντάρτες με τα φορτία και τους αιχμαλώτους. Ακόμα και τα μέλη της επιτροπής δεν πίστευαν ότι οι αντάρτες θα δέχονταν αυτούς τους όρους, το αναγνώρισαν μόνοι τους αυτό αργότερα. Ωστόσο δεν μπορούσαν να αρνηθούν, μια και τους υποχρέωναν με το ζόρι.

Στη θέση Στρατηγείο συναντάει η Επιτροπή τη διοίκηση του ΑΑ. Απ' τον Β. Αγραφιώτη, η επιτροπή πήρε την αναμενόμενη απάντηση κι αμέσως πήραν το δρόμο της επιστροφής. Στην πορεία, κατά το μεσημέρι, στη θέση Τσαρδάκι συναντούν το γνωστό διοικητή του κυβερνητικού στρατού που κινούνταν με ένα λόχο προς Νεοχώρι για την καταδίωξη των ανταρτών. Παράλληλα μ' αυτό το λόχο κινούνταν επιθετικά και άλλα τμήματα του στρατού. Μπροστά προς την κατεύθυνση που κινείται ρίχνονται και σκάζουν βλήματα πυροβολικού και όλημν.

Η επιτροπή εξηγεί στο διοικητή την απάντηση που τους έδωσε ο Αγραφιώτης. Απ' την πρώτη στιγμή, σ' αυτή τη συνάντηση αρκετά χαρακτηριστικά αποκαλύφθηκαν οι προθέσεις αυτού του διοικητή, με φανερή αδιαφορία άκουγε την απάντηση που του έφεραν. Ήταν όμως φα-

ότι αφορά όμως τη δεύτερη, αποδείχτηκε αβάσιμη. Εξάλλου αυτό επιβεβαιώθηκε την ίδια μέρα απ' την στάση των αιχμαλώτων.

Στη συγκέντρωση που έγινε μετά το συσσίτιο, τους μίλησε ο αρχηγός μας Β. Αγραφιώτης. Στην αρχή ο ομιλητής εξήγησε με συντομία τους λόγους που ανάγκασαν το ΚΚΕ να ακολουθήσει το δρόμο της ένοπλης πάλης, τους σκοπούς του αγώνα που κάναμε, κι απευθυνόμενος στη συνέχεια προς τους φαντάρους τους είπε περίπου τα παρακάτω:

«Απ' τις πληροφορίες που έχω, όλοι σας προέρχετε απ' τα εργαζόμενα στρώματα του ελληνικού λαού, οι περισσότεροι είσατε αριστεροί και συμπάθετε τον αγώνα που κάνουμε, γι' αυτό σας προτείνω, όποιος από σας επιθυμεί, μπορεί να μείνει εθελοντικά και να αγωνιστεί μαζί μας, να συμβάλει κι αυτός με τις δικές του δυνάμεις στη γενική πάλη που γίνεται. Εμείς σας δεχόμαστε σας γραμμές μας σαν ισότιμους αγωνιστές και πιστεύουμε ότι η θέση σας αυτές τις στιγμές είναι η ίδια με τη δική μας θέση. Όποιος πάλι δεν το επιθυμεί, μπορεί να επιλέξει μόνος του τι θα κάνει πιο πέρα, να ξαναπάει στο στρατό, στο σπίτι του, ή όπου άλλου θέλει».

Σ' αντίθεση τώρα με τη δική μας επιθυμία, την αισιοδοξία που είχαμε ότι θα ακούσουμε μια ομόφωνη απόφαση να μας ακολουθήσουν βγήκαμε γελασμένοι. Μονάχα τέσσερις, οι τρεις από την παρέα του Νίκου και ένας ακόμα, απ' τους 25 συμφώνησαν να μας ακολουθήσουν. Ο Β. Αγραφιώτης που κι αυτός συμμερίζονταν τη γνώμη και ήταν αισιόδοξος ότι οι φαντάροι θα πάρουν θετική στάση, έμεινε έκπληκτος ύστερα από αυτό το γεγονός. Αργότερα δε μπορούσε να το εξηγήσει, εκφράζει την απορία του γι' αυτή τη στάση των φαντάρων. Εκεί μπροστά, είπε ανοικτά:

«Δεν μπορώ να το καταλάβω, να το εξηγήσω, άνθρωποι δικοί μας, αριστεροί και να μη θέλουν να μας ακολουθήσουν».

Ωστόσο οι αντάρτες κράτησαν το λόγο τους και οι 21 αιχμάλωτοι που δεν θέλησαν να μας ακολουθήσουν την ίδια μέρα αφέθηκαν ελεύθεροι. Με τη μοναδική διαφορά ότι πριν φύγουν έγινε αλλαγή ρούχων και παπουτσιών. Αυτοί άφησαν τα καινούργια στους αντάρτες και φόρεσαν τα παλιά των ανταρτών. Με συνοδεία μιας ομάδας ανταρτών στάλθηκαν διαμέσου Καστανιάς, Ραχούλας, κι από 'κει και πέρα προς Καρδίτσα πήγαν μόνοι τους. Η στάση αυτή των αιχμαλώτων δεν μπορούσε να μην προκαλέσει απορία, απογοήτευση ανάμεσά μας, μια και γνωρίζαμε ότι είχαμε να κάνουμε με οπαδούς μας. Δεν πρόκειται εδώ για μια ξεχωριστή περίπτωση, αλλά για ένα φαινόμενο, με πολλές

αρνητικές συνέπειες για τον αγώνα που κάναμε, που το συναντάμε αργότερα και αλλού.

15 Νοέμβρη. Μου παρουσιάστηκε ένας απότομος και ανυπόφορος πόνος στο δεξί μου αυτί. Με δυσκολία κρατιόμουν, ήθελα να βάλω τις φωνές. Η νύκτα ήταν αφόρητη και δεν περνούσε. Τα παιδιά που ένοιωθαν τον πόνο μου δεν μπορούσαν να με βοηθήσουν με τίποτα. Δεν είναι η πρώτη φορά που περνάω τέτοια κρίση. Το αυτί μου αυτό ήταν άρρωστο, είχε σπάσει το εσωτερικό τύμπανο απ' τον άγριο ξυλοδαρμό που είχα δεχτεί απ' τη συμμορία του Βουρλάκη. Η πληγή ακόμα δεν είχε κλείσει καλά. Αν και συνέχιζα να το κρατώ κλειστό με βαμβάκι δεν γλύτωσα την τρομερή αυτή επιδείνωση. Μόλις έφεξε καβάλισα ένα αλόγο και με συνοδεία πήγα στο γιατρό στην Καστανιά. Ο γιατρός χωρίς δυσκολία διαπίστωσε από πού προερχόταν. Μου έβαλε υγρό σπίρτο, το τύλιξε με ζεστό βαμβάκι, το έδεσε γερά με γάζες, με προειδοποίησε να μείνω σε ζεστό σπίτι, να προφυλαχτώ απ' το κρύο. Τις βραδινές ώρες επέστρεψα στο Μπελοκομίτι. Εκεί βρίσκονταν και το ΑΑ. Χρειάστηκαν δυο ολόκληρα εικοσιτετράωρα κοντά στο τζάκι να μαλακώσει ο πόνος.

17 Νοέμβρη. Τις βραδινές ώρες το ΑΑ μετακινήθηκε στην Καστανιά. Πέρασα ξανά απ' το γιατρό, Μείναμε εδώ τέσσερα εικοσιτετράωρα. Εδώ πραγματοποιείται μια μεγάλη αντάρτικη σύσκεψη στελεχών στην οποία έλαβαν μέρος από διμοιρίτη και πάνω. Σ' αυτή πήραν μέρος ανηπρόσωποι απ' το Α. Θεσσαλίας (ΑΘ), εκπρόσωποι των πολιτικών οργανώσεων του νομού Καρδίτσας.

Εξετάστηκαν σ' αυτή τα βασικά συμπεράσματα που βγήκαν ύστερα απ' τις πρώτες εκθιρικές εκκαθαριστικές επιχειρήσεις στο χώρο του ΑΑ, καθώς και τα καινούργια καθήκοντα. Ανάμεσα στα τελευταία ήταν και η ενίσχυση των αντάρτικων τμημάτων με καινούργιους εθελοντές, ήταν δε καθήκον όλων των πρώην ΕΛΑΣιτών να βγουν αμέσως στο βουνό.

Αποφασίστηκε τα συγκροτήματα να ονομαστούν λόχοι, ενώ μελλοντικά με το μέγαλωμα της αριθμητικής δύναμης των ανταρτών να δημιουργηθούν Τάγματα. Εξετάστηκαν και μια σειρά άλλα ζητήματα τεχνικής φύσης που έπρεπε να μπου σε εφαρμογή, όπως η δημιουργία διαφόρων υπηρεσιών, του εφοδιασμού, των τμημάτων, της αποθήκευσης τροφίμων, της εξασφάλισης πολεμικού υλικού, των πυρομαχικών, της οργάνωσης αναρρωτηρίων, της περίθαλψης, της υπηρεσίας στρατολογίας, των πληροφοριών, των τεχνικών ζητημάτων, της διαφώτισης, της στρατιωτικής εκπαίδευσης των αντάρτικων τμημάτων κ.λ.π.

Με οδηγό τώρα τον ίδιο αυτό καταδότη, ύστερα από ποδαρόδρομο περίπου δυο ώρες μέσα στη νύχτα ο στρατός φθάνει στην Ραχούλα και αφού πρώτα κυκλώνει το χωριό, στη συνέχεια πλησιάζει απαρτήρητα το προωθημένο ανάρτικο φυλάκιο, επιτέθηκε αιφνιδιαστικά και αιχμαλωτίζει τους περισσότερους άνδρες αυτής της ομάδας. Ακολουθεί ταυτόχρονη έφοδος για την αιχμαλώτιση και των άλλων ανταρτών που είχαν καταλύματα μέσα στα σπία του χωριού. Χάρη στις συγκεκριμένες πληροφορίες που τους έδωσε ο καταδότης ο αιφνιδιασμός του αντιπάλου πέτυχε. Η σύγκυση που επικράτησε ήταν αναπόφευκτη. Μέσα εκεί στο σκοτάδι ακολουθεί μια απρόοπτη συμπλοκή, παράλα αυτά, οι αντάρτες προβάλλουν αντίσταση, μάχονται, συμπύσσονται, προσπαθούν και πετυχαίνουν να αποφύγουν την αιχμαλώτισή τους, να βγουν έξω από το χωριό.

Ακόμα πριν φέξει, ο αντίπαλος ήταν κυρίαρχος μέσα στη Ραχούλα. Εδώ την ημέρα φάνηκε σ' όλη την έκτασή της η συμπεριφορά του «εθνικόφρονα» στρατού. Ειδικά συνεργεία του μπαίνουν στα σπία των αριστερών, κάνουν έρευνες, λεηλασίες, συλλήψεις όσων θεωρούνταν ύποπτοι, όπ «βοηθούσαν ή συμπαθούσαν» τους αντάρτες, αρχίζει η κακοποίηση. Στο «ευγενικό τους» αυτό έργο τους βοηθούν τώρα πρόθυμα τα λαγωνικά, οι ντόπιοι δεξιοί, που δεν έκρυβαν τη χαρά τους για τη διπλή τους επιτυχία. Στο σπία του μπάμπια Νάκου Βασίλη συλλαμβάνουν την κόρη του Μέλπω, στέλεχος της ΕΠΟΝ, την βασανίζουν και επιδεικτικά μπροστά στους κατοίκους της κόβουν τα μαλλιά, όχι με το ψαλίδι, αλλά με το μαχαίρι. Αυτούς τους σαδιστές αυτός ο τρόπος κουρέματος τους ευχαριστούσε καλύτερα. Αυτή τη βραδιά στα χέρια του στρατού πέφτει και η Κατίνα Μπουκοβάλα, η γυναίκα του Ίταμου, που κι αυτή κακοποιείται.

Ο αριθμός των ανταρτών που αιχμαλωτίστηκαν αυτή τη βραδιά ξεπερνούσε τους 10. Όλοι τους αυτοί χωρίς εξαίρεση κακοποιήθηκαν άγρια. Αυτή ήταν απλώς η πρώτη προκαταβολή, η ολοκληρωτική εξόφληση θα γίνονταν αργότερα. Ανάμεσα σ' αυτούς που αιχμαλωτίστηκαν ήταν και ο Τσούκης Βαγγέλης, κάτοικος αυτού του χωριού και μαχητής της Διμοιρίας Ασφάλειας του ΑΑ. Είχε πάει αυτή τη βραδιά με άδεια στο σπία του για να ιδεί τους δικούς του.

Ο διοικητής της διλοχίας του κυβερνητικού στρατού Μεταξάς αναφέρει την ίδια βραδιά στον διοικητή της 41ης ταξιαρχίας στην Καρδίτσα ότι η αποστολή που είχε αναλάβει εκπληρώθηκε και ότι όλοι οι αντάρτες που βρίσκονταν μέσα στη Ραχούλα αιχμαλωτίστηκαν.

Εκτός απ' τα συγχαρητήρια που δέχτηκε απ' την άλλη άκρη του τη-

λεφώνου, του ανακοινώνουν συμπληρωματικά ότι ο λαός της Καρδίτσας, ετοιμάζει θερμή υποδοχή όπως αξίζει στους νικητές. Οι πληροφορίες τόσο για την αναφορά που έδωσε ο Μεταξάς στο διοικητή της 41ης ταξιαρχίας στην Καρδίτσα, όσο και για την υπόσχεση του τελευταίου ότι «ο λαός της Καρδίτσας ετοιμάζει θριαμβευτική υποδοχή όπως αξίζει σε νικητές», η διοίκηση του ΑΑ, πς έμαθε απ' τον ασυρματιστή φαντάρο του κυβερνητικού στρατού, με το όνομα Αλέκος που αργότερα πιάστηκε αιχμάλωτος από τους αντάρτες.

Είχαν περάσει τα μεσάνυχτα όταν εδώ στο Μαστρογιάννη που κοιμόμασταν έφτασε ο ήχος απ' τα πυρά αυτής της συμπλοκής στη Ρακούλα. Οι διοίκηση του ΑΑ είναι επί ποδός. Στους διοικητές των τμημάτων δίνεται το σύνθημα του συναγερμού. Η διμοιρία μας στα γρήγορα πανέτοιμη συντάχτηκε μπροστά στο σπίτι που στάθμευε η διοίκηση του ΑΑ, περιμένοντας εντολή να κινηθεί. Ήταν ξαστεριά, στην αυλή του σπιτιού κάνουμε κινήσεις επιτόπου, «σημειωτόν» να μην κοκκαλώσουμε απ' το τρομερό κρύο που έκανε.

Η γνώμη που επικρατεί στη διοίκηση ήταν ομόφωνη. Οι πεπειραμένοι ανταρτοκαπετάνιοι, ο Αγραφιώτης και ο Νικηταράς, σωστά εκτιμούν την κατάσταση. Κατάλαβαν ότι, το αντάρτικο τμήμα μας που βρισκόταν στη Ρακούλα δέχτηκε αιφνιδιαστική εχθρική επίθεση, μα και πρόβλεπαν πς πιθανές συνέπειες που μπορούσαν να υπάρχουν για το τμήμα μας αυτό. Οι στιγμές ήταν κρίσιμες που δεν επέτρεπαν καμιά καθυστέρηση.

Ο αρχηγός μας, με εκείνη τη σβελτάδα, που πάντα τον διέκρινε σε τέτοιες περιπτώσεις, παίρνει την απόφαση, να κινητοποιήσει τις δυνάμεις που υπήρχαν εδώ, να κτυπήσει τον αντίπαλο και να συμπαρασταθεί στους αντάρτες που μάχονταν στη Ρακούλα. Στέλνει αμέσως συνδέσμους προς τρεις κατευθύνσεις.

Στο Καταφύγι ειδοποιεί τον Κίτσο Παπασιώννουν να κινηθεί επιθετικά με μια διμοιρία προς Ρακούλα, στην Σέκλιζα στην έφιππη ομάδα ιππικού να κινηθεί και να κλείσει το δρόμο υποχώρησης του αντιπάλου απ' την Ρακούλα, στην Καστανιά, στον Ανδρούτσο, να έρθει στη θέση Παλιοκόπι με το στοιχείο τον ομαδικό όλμο, στο λοχαγό Καραστεργίου με μια διμοιρία να κινηθεί προς Ρακούλα και να επιτεθεί για να ανατρέψει τον αντίπαλο.

Υπήρχαν σοβαρές δυσμενείς συνθήκες: κακοκαιρία, απόσταση που χώριζαν τα τμήματα απ' τον στόχο, σκοτάδι της νύχτας, πολύ χιόνι. Ήταν ακόμα σκοτάδι όταν η διμοιρία μας με επικεφαλής τον αρχηγό ξεκίνησε απ' το Μαστρογιάννη.

θεια να πάμε πιο πέρα. Δε θέλαμε να γυρίσουμε έτσι πίσω. Με την ελπίδα μήπως μάθουμε κάτι για το αρπαγμένο κοπάδι, μήπως κάτι βρούμε.

Τη νύχτα παρακάμψαμε το Δερελί, φθάσαμε κοντά στο Νεζερό και σταματήσαμε κοντά σε μια σιδηροδρομική γαλαρία, εκεί περιμέναμε να φέξει. Βγήκε ο ήλιος, το μέρος που σταματήσαμε ήταν γύρω μας γυμνό. Σε λίγο μας πλησιάζει ένα μικρό κοπάδι πρόβατα που τα φύλαγε ένας ηλικιωμένος βοσκός με στολή σιδηροδρομικού. Όπως μας πληροφορήσε αργότερα ο ίδιος μάθαμε ότι ήταν παλιός υπάλληλος των ΣΕΚ. Προέρχονταν από δική μας οικογένεια. Κατάλαβε ότι είμαστε αντάρτες, κάρηκε γι' αυτό, ταυτόχρονα τον ανησούχησε η εμφάνισή μας τη μέρα σε τούτα τα στρατοκρατούμενα μέρη. Αμέσως μας πρότεινε να αποτραβηχτούμε πιο πέρα, σε ένα απόμερο γουπατάκι, εκεί συνεχίσαμε την κουβέντα.

Όταν πειστήκαμε με ποιον έχουμε να κάνουμε, του εξηγήσαμε τους λόγους που ήρθαμε εδώ. Οι απαντήσεις που πήραμε ήταν σωστές και εξαντλητικές. Μας είπε περίπου τα παρακάτω:

«Είναι γνωστές και σε μας οι λεηλασίες και τα όργια των Βουρλάκηδων σε βάρος των οικογενειών σας. Για αποθήκευση αρπαγμένων σιτηρών, ρούκων κ.λ.π., εγώ δεν γνωρίζω τίποτα. Εάν τέτοιο πράγμα υπάρχει μπορεί να είναι στο χωριό Καϊτσα, στα σπίτια των ίδιων των οπλισμένων ΜΑΥδων. Εκείνο όμως που μπορώ να σας διαβεβαιώσω είναι ότι τα κοπάδια των γιδοπροβάτων που πάρθηκαν απ' τις οικογένειες των ανταρτών, απ' τα χωριά Δρανίστα, Πάπα, Καϊτσα, Αγόριανη, κ.λ.π., τα είχαν συγκεντρώσει σε τούτα τα μέρη για κάμποσες μέρες, τσακώθηκαν μεταξύ τους οι αρχηγοί για το μοίρασμα, και αφού τα βρήκαν, τα έστειλαν στα σφαγεία στη Λαμία και τα έκαναν λίρες. Έτσι έχουν τα πράγματα και μην ψάχνετε άσκοπα, σήμερα δεν υπάρχουν εδώ πουθενά σκόρπια αρπαγμένα γιδοπρόβατα».

Ταυτόχρονα μας κάνει μια αυστηρή παρατήρηση που ξεπερνούσε τα όρια της κατάρδας. Ονόμασε απερισκεψία αυτό που κάναμε και ήρθαμε μόνοι μας σε τούτο τον ανοιχτό χώρο, την ημέρα, που απόλυτα ελέγχεται καθημερινά απ' τον αντίπαλο. Μας είπε ακόμα ότι καθημερινά, μετά τις 10-11 η ώρα κάνουν επιδρομές σε τούτα τα χωριά αποσπάσματα κωροφυλακής συνοδευόμενα με οπλισμένες ληστοσυμμορίες, μένουν όλη τη μέρα και τις βραδινές ώρες φεύγουν και διανυκτερεύουν στις φωλιές τους, στα χωριά Ομβριακή και Κορομηλιά. Μας προτείνει αμέσως να κινηθούμε και να κρυφτούμε στις δασωμένες πλαγιές ώσπου να νυχτώσει. Είχε απόλυτα δίκαιο, μας μιλούσε σαν πραγματικός γονιός.

Αμέσως τραβηχτήκαμε και κρυφτήκαμε μέσα στα πουρνάρια και μόλις σουρούπωσε πήραμε το δρόμο της επιστροφής.

Όταν επιστρέψαμε στο χωριό και συναντηθήκαμε με τον μπάριμπα Νάσιο Πετράκη, αυτός μας πληροφορεί για συγκεκριμένα πράγματα, ονόμασε τα σπίτια στην Καΐσα που είχαν ξεφορτωθεί τα σιτηρά, τα ρούχα, ακόμα και το σπίτι που βρίσκονταν τα μεγάλα κυπριά απ' το αρπαγμένο κοπάδι. Ήταν τώρα πια αργά, δεν μπορούσα να πάω για δεύτερη άδεια στον αρχηγό.

Κατά την παραμονή μας στην Δρανίστα, ο Πέτρος Μαρκαντώνης και ο Χρυσόστομος Σαλιάς που μέχρι τώρα διατηρούσαν γένια, ύστερα από εντολή του Γ. Λουλέ υποχρεώθηκαν να τα ξυρίσουν. Ευτυχώς που πριν το ξύρισμα βρέθηκε η δυνατότητα να φωτογραφηθούν για ενθύμιο.

30 Γενάρη. Όπως ήμουν σκοπιά, έρχεται μια ξαφνική και απροσδόκητη είδηση. Έμαθα ότι ο πατέρας μου απ' την εξορία είχε απολυθεί με την γνωστή αποσυμφόρηση του Σοφούλη. Έφυγα αμέσως για το χωριό και τον αντάμωσα. Η χαρά για όλους μας ήταν μεγάλη.

2 Φλεβάρη. Μετακινηθήκαμε στο Λεοντάρι. Η ένταξη καινούργιων μαχητών στα αντάρτικα τμήματα συνεχίζεται. Όλη αυτή η εθελονακή κατάταξη γινόταν κατά κύριο λόγο αυθόρμητα, χωρίς κάποια ιδιαίτερη σημαντική δουλειά απ' τις κομματικές οργανώσεις των χωριών ή απ' τις διοικήσεις των τμημάτων. Οι περισσότεροι προσιμούσαν να ενταχθούν στο ιππικό.

Το ΑΑ πήρε εντολή να επιστρέψει στην Καστανιά, να πάει για συνάντηση του Αρχηγείου Θεσσαλίας (ΑΘ) που μόλις είχε φθάσει εκεί. Στις 4/2 στο Σμόκοβο, στις 6/2 στο Θραψίμι, στις 7/2 μέσω Βελέσι, Μαστρογιάννη, φθάνουμε στην Καστανιά. Εδώ γίνεται και η πρώτη συνάντηση των τμημάτων που είχαν έρθει απ' τα Χάσια και απ' τον Όλυμπο. Οι αντάρτες αυτοί ήταν κουρασμένοι απ' την μακρινή πορεία. Η διοίκηση του ΑΑ πήρε όλα τα μέτρα για την τροφοδοσία τους. Εδώ μάθαμε ότι δημιουργούνται τα πρώτα τάγματα, σαν ανώτερη στρατιωτική μονάδα του ΔΣΕ.

10 Φλεβάρη. Μετακινηθήκαμε στο χωριό Νεοχώρι. Υπήρχε πολύ χιόνι. Για το άνοιγμα του δρόμου κινούνταν ειδικά συνεργεία. Από αυτόν τον ντορό κινούνταν και τα μεταγωγικά. Στο χωριό αυτό ήταν και η διοίκηση του ΑΘ. Εδώ γίνονται μια σειρά διοικητικές αλλαγές. Αρχηγός του ΑΑ ανέλαβε ο Γυδεών Λουλές. Ο Β. Αγραφιώτης ανέλαβε διοικητής του 2ου τάγματος με υποδιοικητή τον Ηλία Αλευρά. Ο Κ. Νικηταράς έμεινε στη διάθεση του ΑΘ κι αργότερα μετατέθηκε στο Αρχηγείο Κόζιακα.

Στα ελεύθερα βουνά των Αγράφων. Από τ' αριστερά: Σαρρής Κώστας απ' την Απιδιά, Κελεπούρης Βαγγέλης απ' τη Ρακούλα, Βαϊτσης Τάσος απ' το Μπόσκληβο. Φούρνοι Ευρυτανίας 1947.

φηναν ελεύθερους να πάνε όπου επιθυμούν.

Διαφορετική ήταν η στάση μιας ασήμαντης μερίδας οπαδών της δεξιάς. Πρόκειται για ανθρώπους που βαρύνονταν με εγκλήματα, που είχαν συνεργαστεί με τις τρομοκρατικές μοναρχοφασιστικές συμμορίες, βαρύνονταν για βασανισμούς και καταδώσεις αγωνιστών, για λεηλασίες περιουσιών απ' ης οικογένειες των αριστερών.

Τα υποκείμενα αυτά κρίνοντας όπως ξέρανε, ό,τι θα έκαναν αυτοί, άφησαν τα σπίτια τους, τα χωριά τους και κατέφυγαν στις πόλεις ή στα στρατοκρατούμενα κεφαλοχώρια του κάμπου. Εκεί συνέχιζαν να προσφέρουν τις καλές τους «υπηρεσίες» στο αναδραστικό κράτος, εξακολουθώντας και εκεί την εγκληματική τους δραστηριότητα.

Θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθούμε στην κοινωνική βάση και στο παρελθόν της καταπληκτικής πλειοψηφίας αυτών των ατόμων. Πρόκειται για στοιχεία της κοινωνίας, που δεν είχαν ίχνος ανθρωπίνης και εθνικής συνείδησης, για ριψάσπιδες, που περιμεναν τις περιστάσεις, τις αναμπουμπούλες του καιρού να δράσουν, να πλιατσικολογήσουν, να λεηλατήσουν περιουσίες, να αρπάξουν το βιό των τίμων κατοίκων με τη βία, με τους πιο ύπουλους και πιο ανάξιους τρόπους. Αυτοί ήταν γνωστοί στον πληθυσμό της περιφέρειάς μας από πολύ παλιότερα, φάνηκε ακόμα μια φορά το προσωπείο τους απ' την πρώτη μέρα που μπήκαν οι ξένοι κατακτητές στη χώρα μας. Και σ' εκείνη την αναμπουμπούλα, οι πασίγνωστοι αυτοί κατακοκλήφτες, πρώτοι συγκρότησαν τις ληστοσυμμορίες του 1941, επιδρομούσαν αναξέλεγκτα στα σπίτια, στα μαντριά, λεηλατούσαν περιουσίες από δουλευτάδες νοικοκυραίους, άρπαζαν γιδοπρόβατα, έπαιρναν ομήρους για λύτρα. Αργότερα τα ίδια αυτά στοιχεία πρωτοστάτησαν και μπήκαν στην υπηρεσία των κατακτητών, συνεργάζονταν μ' αυτούς, κατάδιναν τους αγωνιστές, τους πατριώτες της Εθνικής Αντίστασης, μ' αυτό τον τρόπο πλούπων πάλι απ' τις περιουσίες των ξένων νοικοκυραίων. Από αυτά τα ίδια ρεμάλια, τους ίδιους χαραμοφάηδες αποτελέστηκαν οι καινούργιες τρομοκρατικές ληστοσυμμορίες στην καινούργια αναμπουμπούλα μετά τη Βάρκιζα. Αυτά τα στοιχεία, καθοδηγούμενα απ' την εγκληματική ηγεσία της αντιδραστικής Δεξιάς, έσπερναν παντού το διχασμό, εμπόδιζαν και ήταν ενάντια σε κάθε ενέργεια και ιδέα συμφιλίωσης, δεν συκοφαντούσαν τώρα μονάχα τους οπαδούς της Αριστεράς, αλλά και εκείνους τους λογικά σκεφτόμενους δεξιούς που δεν υπάκουαν στα μισαλλόδοξα κηρύγματα για το παραπέρα άναμα του εμφύλιου πολέμου, εκείνους που δεν εγκατέλειψαν τα χωριά τους και συνέχιζαν να μένουν στα σπίτια τους. Έμειναν και δούλευαν αμέριμνα στα χωράφια τους, κοντά στις οικογένειές τους.

Στις πόλεις τώρα που κατέφυγαν, στα κεφαλοχώρια του κάμπου συνέχισαν στην ίδια έκταση το βρωμερό τους έργο. Υπήρχε και εκεί μεγάλο έδαφος, μεγάλα περιθώρια για να «σταδιοδρομήσουν». Αναλαμβάνουν τώρα να παίζουν, σε κάθε βήμα, σε κάθε ευκαιρία τον αισχρό ρόλο του ψευδομάρτυρα κατηγορίας, στις ατέλειωτες ανακρίσεις

Δυο αντάρτισσες απ' το Αρχηγείο Αγράφων. Η μια είναι η Γκούγγλια Πολυξένη απ' την Κρύα Βρύση Καρδίτσας.

και τρομοκρατικά δικαστήρια που γίνονταν, σε βάρος των αριστερών, σε όλες τις απαίσιες σκευωρίες που οργάνωνε σκόπιμα η κωροφυλακή, ιδιαίτερα ύστερα από κάποια αποτυχημένη σύγκρουση με τους αντάρτες. Τα κοινωνικά αυτά αποβράσματα ήταν οι ηθικοί αυτουργοί που κολλούσαν ανεξέλεγκτα σε κάθε τίμιο πολίτη, την προδοκατόρικη ρετσίνα του «καταδότη» των ανταρτών. Πόσοι και πόσοι αθώοι πολίτες, άδικα και αβάσιμα βασανίστηκαν, φυλακίστηκαν, ακόμα και σάληθηκαν στο εκτελεστικό απόσπασμα, βάση τέτοιων προδοκατόρικων καταθέσεων και ανύπαρκτων κατηγοριών.

Στις πόλεις και στα στρατοκρατούμενα κεφαλοχώρια που ζούσαν, παρουσιάζονταν τώρα σαν δίθην «ανταρτίοπληκτοι».

Ακριβώς αυτά τα υποκείμενα, που υποκινούνταν κατάλληλα απ' τους εμψυχωτές της επιβολής του εμφυλίου πολέμου, σαν πραγματικά λαγωνικά, συντελούσαν στο να εξαφανιστεί και στα αστικά κέντρα, κάθε ύπαρξη δημοκρατικής εμφάνισης και δράσης.

Δυο πλευρές μιας γενικής εκτίμησης

Μια πρώτη πλευρά αυτής της γενικής εκτίμησης με την οποία συμφωνούν όλοι σχεδόν οι οπαδοί της Αριστεράς, είναι ότι το 1946, όπως και το 1947 ήταν ένας χρόνος αποφασιστικής σημασίας για το μέλλον

του καινούργιου ένοπλου αγώνα. Ήταν μια περίοδος που η κατάσταση ευνοούσε πάρα πολύ την αριθμητική αύξηση και το δυνάμωμα των αντάρτικων ομάδων. Ακριβώς αυτό το χρονικό διάστημα, περισσότερο από κάθε άλλο υπήρχαν τεράστιες δυνατότητες για τη μαζική έξοδο στο βουνό και να ενταχθούν στα αντάρτικα τμήματα ένα μεγάλο μέρος μελών του κόμματος και οπαδών της Αριστεράς. Η έγκαιρη και σωστή αξιοποίηση αυτών των δυνατοτήτων, θα δημιουργούσε τις προϋποθέσεις για τη δημιουργία ενός δυνατού μελλοντικού λαϊκού στρατού.

Η δεύτερη πλευρά αυτής της γενικής εκτίμησης είναι, ότι αυτές οι μεγάλες δυνατότητες δεν εκμεταλλεύτηκαν και δεν αξιοποιήθηκαν από την ηγεσία του Κινήματος, από τις κομματικές οργανώσεις και τις διοικήσεις των Αντάρτικων Αρχηγείων των περιοχών, και ότι για αυτό υπάρχουν ευθύνες, που θα πρέπει να καταλογιστούν ανάλογα στα υπεύθυνα καθοδηγητικά πρόσωπα και όργανα.

Συνολικά, την κύρια ευθύνη την φέρνει η ηγεσία του ΚΚΕ. Ενοείται όσο πιο ψηλά βρίσκονταν ο καθένας τόσο περισσότερη ευθύνη φέρνει. Ωστόσο δίπλα σ' αυτή τη γενική εκτίμηση, υπάρχουν και ξεχωριστές, συγκεκριμένες μεγάλες ευθύνες κομματικών οργάνων και προσώπων. Ανάμεσα στα κομματικά όργανα και πρόσωπα που φανερά φέρνουν ξεχωριστές, συγκεκριμένες και μεγάλες ευθύνες. Στην πρώτη γραμμή αυτής της κατηγορίας είναι το Κλιμάκιο του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ με επικεφαλής τους Γιάννη Ιωαννίδη, Πέτρο Ρούσο και Μάρκο Βαφειάδη, αρχηγό του ΔΣΕ. Σ' αυτά τα πρόσωπα ανέθεσε το Κόμμα τον τομέα της καθοδήγησης του καινούργιου ένοπλου αγώνα, αυτά έπρεπε να ενδιαφερθούν, να αξιοποιήσουν έγκαιρα τις μεγάλες δυνατότητες που υπήρχαν το 1946-1947 για μια μεγάλη αριθμητική αύξηση του ΔΣΕ. Είναι διαπιστωμένο πια από όλους τώρα ότι τα καθοδηγητικά αυτά στελέχη όχι απλώς δεν ανταποκρίθηκαν στο καθήκον που τους ανέθεσε το Κόμμα, για την έγκαιρη αριθμητική αύξηση του αντάρτικου «στο ύψος της πρώτης κατοχής», αλλά με την στάση τους σαμποτάρισαν αυτό το καθήκον. Στο θέμα αυτό θα σταθούμε πιο αναλυτικά αλλού.

Πληροφορίες και γνώμες του Γιώργου Μπλάνα (Κίτσαβου)

Ο Γιώργος Μπλάνας (Κίτσαβος) στο βιβλίο του «Εμφύλιος Πόλεμος 1946-1947 όπως τον έζησα», μας δίνει πολλές σημαντικές πληροφορίες γύρω από το θέμα αυτό. Εκφράζει γνώμες που θεωρήσαμε σκόπιμο να τις αναφέρουμε.

Πρόκειται για ένα καθοδηγητικό στρατιωτικό στέλεχος του ΚΚΕ, που απ' τους πρώτους πήρε ενεργό μέρος στην προετοιμασία και στην καθοδήγηση των πρώτων αντάρτικων τμημάτων στην περιοχή της Θεσσαλίας. Απ' την υπεύθυνη θέση που κατείχε σαν διοικητής του αντάρτικου αρχηγείου της περιοχής Θεσσαλίας και σαν μέλος του Γενικού Αρχηγείου του ΔΣΕ, έζησε και γνώρισε σ' όλη την έκτασή του τόσο τις δυσκολίες του καινούργιου αντάρτικου, όσο και για το πότε ήταν ευνοϊκές οι συνθήκες που επέτρεψαν μια σημαντική αύξηση της αριθμητικής δύναμης των αντάρτικων ομάδων.

Αναφερόμαστε σε δυο σημεία που μας δίνει αυτός ο ανταρτοκαπετάνιος που έχουν σημαντική σημασία για το θέμα που εξετάζουμε.

Το πρώτο αφορά την πληροφορία που μας δίνει, πότε και τι είδος γραμμή έδωσε το Κόμμα στο Μάρκο Βαφειάδη και στους άλλους διοικητές των αντάρτικων Αρχηγείων Περιοχών, καθώς και τα χρονικά όρια που έπρεπε να εκπληρωθεί αυτό το καθήκον.

Το δεύτερο αφορά σε ποιους ανατίθονταν η ευθύνη και κατά πόσο ήταν δυνατό να εκπληρωθεί αυτό το καθήκον του Κόμματος, στην περιοχή της Θεσσαλίας και σε πανελλήνια κλίμακα.

Για το πρώτο σημείο διαβάζουμε στη σελ. 75: «Βρισκόμουν κείνη τη μέρα, με τα περισσότερα μέλη του γραφείου της πόλης Λάρισας, σ' ένα σπίτι της συνοικίας Αγίου Κωνσταντίνου, οπότε ο σύνδεσμος απ' την Κεντρική γιάφκα, μας έφερε τον Μ. Βαφειάδη. Ήρθε με εντολή του Ζαχαριάδη σε μένα (ο Ζαχαριάδης ήταν στη Θεσσαλονίκη και κατέβηκε μαζί του στο Βόλο).

Μου έφερε την εξής συγκεκριμένη εντολή: «Μέσα στους μήνες Αύγουστος-Δεκέμβρης 1946 ν' αναπτύξουμε τα τμήματα, όσον αφορά τον αριθμό, σε μονάδες αντίστοιχες της πρώτης εξέγερσης (κατοχής) κατά περιοχή. Και το δεύτερο το αργότερο ως τις 15 Αυγούστου 1946 να βγω στο βουνό».

Απ' τα παραπάνω βγαίνουν μόνα τους ορισμένα βασικά συμπεράσματα:

α) Ότι ο Κίτσαβος σαν μελλοντικός διοικητής του Αρχηγείου Θεσσαλίας πήρε αυτή την εντολή απ' το Μάρκο Βαφειάδη τον Ιούλη του 1946. Αυτό προϋποθέτει ότι ο ίδιος ο Μ. Βαφειάδης πήρε τέτοια εντολή απ' το Ζαχαριάδη πρωτίτερα.

β) Ότι με την εντολή αυτή δίνονταν πράσινο φως απ' το Κόμμα στους κύριους υπεύθυνους στρατιωτικούς εκτελεστές, που αυτό σήμαινε, ότι όλα τα προβλήματα που αφορούσαν τόσο τη μορφή της έντολης δράσης και της αντάρτικης τακτικής, όσο και εκείνα της αριθμητι-

κής αύξησης των αντάρτων μονάδων, την καθοδήγησή τους, ήταν μια πρώτη υπόθεση αυτών των ίδιων υπεύθυνων στρατιωτικών διοικητών.

γ) Ότι οι μαχητές που θα πλαισιώναν τις καινούργιες αντάρτες μονάδες, δεν θα στέλνονταν έτοιμοι απ' το κέντρο, αλλά θα αποτελούνταν από αγωνιστές απ' την ύπαιθρο και τις πόλεις της κάθε περιοχής.

δ) Ότι το καθήκον της κινητοποίησης, της ένταξης αυτών στα αντάρτα, η οργανωτική και στρατιωτική τακτοποίησή τους ήταν επίσης πρώτο καθήκον των ίδιων αυτών στελεχών. Σ' αυτούς τους μεγάλους και μικρούς διοικητές ανατέθηκε το καθήκον να αποφασίσουν μόνοι τους με ποιο τρόπο θα έφθαναν τους δείκτες και τα χρονικά όρια, σ' ό,τι αφορούσε την αριθμητική αύξηση στο ύψος «της πρώτης εξέγερσης», ακόμα αυτό σήμαινε ότι αν αυτό δεν μπορούσε να εκπληρωθεί με εθελοντές θα μπορούσε να λάβει χώρα και η μορφή της επιστράτευσης.

Σε ό,τι αφορά το δεύτερο σημείο, κατά πόσο αυτό το καθήκον ήταν δυνατό να εκπληρωθεί, διαβάζουμε παρακάτω, στο ίδιο βιβλίο:

«Μπορούσαμε ως τον Απρίλη (αρχές εκκαθαριστικών επιχειρήσεων του εκθρού) να 'χαμε τριάντα χιλιάδες μαχητές στο χώρο Στερεά - Θεσσαλία - Μακεδονία» (σελ. 93). Και παρακάτω:

«Εγώ κατάλαβα την εντολή του Ζαχαριάδη κι αμέσως προσανατολίστηκα για τον αριθμό 10-12 χιλιάδες ως το Δεκέμβρη του 1946» (σελ. 97).

«Συμπέρασμα: Αν εφαρμόζαμε την εντολή του Ζαχαριάδη, έστω και τότε που δόθηκε (αργά), είμασταν σε θέση ως την άνοιξη του 1947 να 'χουμε τις παρακάτω δυνάμεις και να 'μαστε καλά προετοιμασμένοι. Στερεά 4-5 χιλιάδες, Θεσσαλία 8-10 χιλιάδες, Μακεδονία-Θράκη 15-18 χιλιάδες και απ' το Μπούκλες άλλες 5-6 χιλιάδες. Σύνολο μίνιμουμ 32 χιλιάδες. Την άνοιξη του 1947 και όκι του 1948» (σελ. 97). Και παρακάτω στο ίδιο διαβάζουμε:

«Αν την άνοιξη του 1947 είχαμε στο Σμόλικα - Γράμμο 10-15 χιλιάδες άνδρες με έδρα του ΓΑ, και με άλλους καθοδηγητές στο Αρχηγείο Δυτικής Μακεδονίας, είναι απόλυτο σίγουρο πως μέσα στο 1947 η καμπή μπορούσε να γίνει και χωρίς το Ζαχαριάδη» (σελ. 98).

Όπως είναι γνωστό ο Γ. Μπλάνας (Κίτσαβος) που πάντα τον χαρακτηρίζει μια αναπάθεια για το πρόσωπο του Ν. Ζαχαριάδη, ωστόσο εξαναγκάζεται να πει σ' αυτό το θέμα μια σειρά αλήθειες που τις θεωρήσαμε σκόπιμο να τις παραθέσουμε.

Δυνατότητες για την εκπλήρωση του καθήκοντος του Κόμματος

Περιοριζόμαστε εδώ να αναφερθούμε κατά πόσον ήταν δυνατό στις τότε υπάρχουσες συνθήκες να εκπληρωθεί το καθήκον του Κόμματος, δηλαδή να φθάσει η αριθμητική δύναμη των ανταρτών «αντίστοιχη της πρώτης εξέγερσης κατοχής».

Σύμφωνα με τις πληροφορίες που μας δίνει ο Γ. Μπλάνας (Κίτσαβος) στο ίδιο βιβλίο του και στη σελ. 56, η δύναμη των τμημάτων της 1ης Μεραρχίας του ΕΛΑΣ που δρούσαν στην περιοχή της Θεσσαλίας (μονάδες αντίστοιχες της πρώτης εξέγερσης) ήταν περίπου 17 χιλιάδες άντρες. Αυτός ήταν και ο δείκτης, ο στόχος που έπρεπε να φθάσει η αριθμητική δύναμη των ανταρτών στη Θεσσαλία στα τέλη του 1946. Αυτό υπαγόρευε το καθήκον του Κόμματος (εντολή του Ζαχαριάδη).

Παραθέτουμε δύο αποδείξεις που επιβεβαιώνουν ότι το καθήκον αυτό ήταν δυνατό. Μια πρώτη απόδειξη είναι ότι η ανταρτομάνα Θεσσαλία, παρά τους γνωστούς διαταγμούς, τις καθυστερήσεις των κομματικών περιφερειακών επιτροπών, της Επιτροπής Περιοχικής Θεσσαλίας και τα μεγάλα λάθη του Μάρκου Βαφειάδη, έδωσε τελικά στον ΔΣΕ περισσότερους από 17 χιλιάδες μαχητές και αξιωματικούς. Είχε όμως σημασία αν αυτή η αντάρτικη δύναμη θα έπαιρνε μέρος στην ένοπλη πάλη στις αρχές του 1947.

Μια άλλη απόδειξη για τις μεγάλες δυνατότητες που υπήρχαν στη Θεσσαλία για την εκπλήρωση του καθήκοντος φαίνεται απ' τον παρακάτω συγκριτικό πίνακα που παραθέτουμε, πως η Θεσσαλική ύπαιθρος έδωσε στο ΔΣΕ κάμποσες φορές περισσότερους μαχητές από εκείνους που έδωσε στον ΕΛΑΣ και οι οποίοι αποτελούσαν τις αντίστοιχες μονάδες της 1ης Μεραρχίας του ΕΛΑΣ. Μαρτυράει η εικόνα που παρουσιάζουν τα γειτονικά χωριά της Περιφέρειάς μας.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 1

Χωριό	Μαχητές στον ΕΛΑΣ	Μαχητές στο ΔΣΕ	Πόσες φορές περισσότεροι στο ΔΣΕ
1. Ανάυρα	13	36	2
2. Άνω Αγόριανη	20	42	2
3. Ασημοχώρι	8	38	5

Χωριό	Μαχητές στον ΕΛΑΣ	Μαχητές στο ΔΣΕ	Πόσες φορές περισσότεροι στο ΔΣΕ
4. Αχλαδιά	19	51	3
5. Γαβράκια	8	38	5
6. Γραμματικό	8	60	8
7. Δρανίστα	14	133	10
8. Λεοντάρι	15	102	7
9. Μαυραχάδες	7	52	8
10. Ρεντίνα	28	120	4
11. Σμόκοβο	12	112	10

Ο παραπάνω συγκριτικός πίνακας Νο 1 δείχνει με υπαρκτά στοιχεία: Πρώτο ότι στη Θεσσαλία υπήρχαν πιο μεγαλύτερες δυνατότητες για την ανάπτυξη ενός αντάρτικου πιο μεγάλου σε δύναμη από εκείνη του ΕΛΑΣ. Δεύτερο, ότι η Θεσσαλία είχε τη δυνατότητα να φθάσει και να ξεπεράσει τη δύναμη των 17 χιλιάδων ανδρών που είχαν αντίστοιχα οι μονάδες της 1ης Μεραρχίας του ΕΛΑΣ.

Αυτοί οι μεγάλοι επαναστατικοί δείκτες της Θεσσαλικής υπαίθρου είναι εξηγήσιμοι σε εκείνους που γνώριζαν την επαναστατική διάθεση του πληθυσμού της, ιδιαίτερα στους εκπροσώπους της καινούργιας μαχητικής γενιάς που γεννήθηκε σε τούτο τον τόπο μετά το μεγαλειώδες έπος της Εθνικής Αντίστασης. Πρόκειται για μια καινούργια γενιά που αποτελούνταν από ΕΛΑΣίτες, τους πολυάριθμους εφεδροΕΛΑΣίτες και ΕΠΟΝίτες των κλάσεων του 1943-1949, εμπνευσμένους με τα πιο δίκαια πατριωτικά και δημοκρατικά ιδανικά του ΕΑΜ.

Οι ρυθμοί αύξησης του αντάρτικου μπορούσαν να είναι πιο μεγαλύτεροι. Παραδείγματα – Συμπεράσματα

Την περίοδο 1946, αρχές 1947 υπήρχαν δυνατότητες που επέτρεπαν οι ρυθμοί αύξησης των αντάρτικων δυνάμεων να είναι πιο γρήγοροι. Κατά πόσο ήταν δυνατοί μεγαλύτεροι ρυθμοί ενίσχυσης του αντάρτικου με καινούργιους μαχητές στην περίοδο αυτή, θα το δούμε με το πώς αυτό εκφράστηκε πρακτικά στα γύρω χωριά της περιφέρειάς μας, μα και πώς αυτή η εικόνα θα μπορούσε κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις να είχε άλλους πιο γοργούς ρυθμούς.

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 2

Χωριό	Σύνολο μαχητές στο ΔΣΕ	Από αυτούς κατατάχτηκαν			Όλοι μαζί 1946-1947 σε πόσες φορές
		1946	1947	1948	
1. Ανάυρα	36-100%	4-10%	28-80%	4-10%	32 = 80% = 9 φορές
2. Άνω Αγόρ.	42-100%	7-17%	27-64%	8-19%	34 = 81% = 5 φορές
3. Ασημοχώρι	38-100%	—	30-80%	8-20%	30 = 80% = 30 φορές
4. Αχλαδιά	51-100%	—	41-80%	10-20%	41 = 100% = 4 φορές
5. Γαυράκια	38-100%	15%	26-70%	6-15%	32 = 85% = 5 φορές
6. Γρομμιακό	60-100%	—	42-70%	18-20%	42 = 70% = 112 φορές
7. Δρανίστα	133-100%	13-10%	109-80%	11-7%	122 = 90% = 9 φορές
8. Ρεντίνα	120-100%	2-2%	108-90%	10-8%	110-92% = 5 φορές
9. Σμόκοβο	112-100%	10-9%	90-80%	12-11%	100-89% = 9 φορές
10. Σαφιάδα	35-100%	1-3%	30-86%	4-11%	31 = 89% = 30 φορές

Από μια απλή εξέταση του πίνακα Νο 2, μα και σαν γνώσης της κατάστασης, της διάθεσης του πληθυσμού της υπαίθρου, τις συνθήκες που επικρατούσαν στην περιφέρειά μας, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι μια ανάλογη περίπου κατάσταση υπήρχε και στα υπόλοιπα χωριά όλης της Θεσσαλικής υπαίθρου. Αυτό μας επιτρέπει να βγάλουμε τέσσερα βασικά συμπεράσματα.

Πρώτο. Όλοι αυτοί οι αγωνιστές που κατατάχτηκαν στα αντάρτικα τμήματα μέχρι τα τέλη του 1947, αντιπροσωπεύουν σε ποσοστό 80-90% απ' το υπόλοιπο των ανταρτών που έδωσε η Θεσσαλία στο ΔΣΕ.

Δεύτερο. Όλοι αυτοί ήταν δικοί μας άνθρωποι, αριστεροί, κομμουνιστές και κατατάχτηκαν στο αντάρτικο εθελοντικά.

Τρίτο. Όλοι αυτοί θα μπορούσαν να καταταχθούν κάλλιστα μέχρι τις αρχές του 1947 σε εθελοντική βάση.

Τέταρτο. Αυτό θα μπορούσε κάλλιστα να πραγματοποιηθεί, όχι με τη μορφή της επιστράτευσης, αλλά με εθελοντική βάση, σαν αποτέλεσμα μιας καλής και συντονισμένης διαφωτιστικής δουλειάς από μέ-

ρους των κομματικών οργανώσεων και των διοικήσεων των τοπικών αρχηγείων.

Αν τώρα αυτό το δικό μας ανθρώπινο δυναμικό στην ποσότητα που υπήρχε έβγαινε στο βουνό, κι ακολουθούσε τους αντάρτες μέχρι την άνοιξη του 1947, εξοπλίζονταν ανάλογα, (αυτό έπρεπε και μπορούσε να γίνει) θα σήμαινε:

α) Ότι οι δυνάμεις των ανταρτών σ' αυτή την περίοδο θα μπορούσαν να αυξηθούν το λιγότερο κατά 5-6 φορές.

β) Οι 3500 αντάρτες που είχε η Θεσσαλία στα τέλη του 1946 (πληροφορίες που μας δίνει ο Κίτσαβος στο βιβλίο του) αυτή η δύναμη θα έφτανε ποσοτικά τον αριθμό 18-21 χιλιάδες άνδρες, ενώ σε πανελλήνια κλίμακα θα έφτανε στις 60-70 χιλιάδες άνδρες, όσους αντίστοιχα αριθμούσε ο ΕΛΑΣ στην πρώτη εξέγερση.

γ) Η ύπαρξη μιας τέτοιας αντάρτικης δύναμης το καλοκαίρι του 1947 (που ανάλογα θα εξοπλίζονταν) θα δικαίωνε πέρα για πέρα το συμπέρασμα του Κίτσαβου που αναφέραμε πιο πάνω, «είναι απόλυτα σίγουρο ότι η καμπή θα μπορούσε να γίνει και χωρίς τον Ζαχαριάδη».

δ) Ακόμα ότι το όριο αυτό των αριθμών των ανταρτών που αναφέραμε, τους 21 χιλιάδες για τη Θεσσαλία που μπορούσε να φθάσει στις αρχές του 1947, δεν μπορεί να θεωρείται το οριακό, το μεγαλύτερο των δυνατοτήτων που υπήρχαν, και η αριθμητική αύξηση των ανταρτών στη Θεσσαλία θα μπορούσε να ήταν πιο μεγάλη, αν η ενίσχυση των αντάρτικων τμημάτων με καινούργιους μαχητές έπαιρνε τη μορφή της επιστράτευσης, δηλαδή εκείνων των δικών μας ανθρώπων που ταλαντεύονταν και μπορούσαν να κρατήσουν όπλο στο χέρι, και ιδιαίτερα αν αυτή η μορφή της επιστράτευσης λάβαινε χώρα, πριν ακόμα ο αντίπαλος προλάβει να κάνει την εκκένωση του πληθυσμού των ορεινών χωριών και την εξαναγκαστική τους μεταφορά σε στρατόπεδα κοντά στα αστικά κέντρα.

Για να δούμε τους αριθμούς που αναφέραμε πιο πάνω, πς 21.000 για τη Θεσσαλία και πς 60-70.000 για όλη την Ελλάδα, για την αξία τους, για τη σημασία τους, θα πρέπει να τους συγκρίνουμε με τον αριθμό, τη μίζερη δύναμη που αριθμούσαν οι αντάρτες σ' όλη την Ελλάδα, το Σεπτέμβριο του 1947. Η όλη αριθμητική δύναμη του ΔΣΕ σ' όλη την Ελλάδα μόλις έφτανε στις 18.000 άντρες.

Όλα τα παραπάνω αρκετά παραστατικά δείχνουν, ότι ο ένοπλος αγώνας που κάναμε, βρέθηκε μπροστά σε μια φανερά αντίθεση και αντιφατικότητα, ανάμεσα στο καθήκον του Κόμματος και στις μεγάλες δυνατότητες για την ανάπτυξη του αντάρτικου, απ' τη μια μεριά, και τα

θλυβερά αποτελέσματα που είχαμε, απ' την άλλη, που προέκυψαν απ' τα μεγάλα και ανεπανόρθωτα λάθη που έγιναν, από μια σειρά φανερές στραβωμάρες, αστοχίες και αποπροσανατολισμούς.

Μερικές άλλες πλευρές αυτού του θέματος

Για το όπ αυτές οι ευνοϊκές συνθήκες έμειναν ανεκμετάλλευτες, για το ότι δεν αξιοποιήθηκαν οι τεράστιες δυνατότητες για τη σημαντική ανάπτυξη του αντάρτικου, για την απουσία απ' το Γενικό Αρχηγείο του ΔΣΕ ενός συντονισμένου σχεδίου κινητοποίησης των δυνάμεών μας στις περιοχές της υπαίθρου που θα απόβλεπαν στην εκπλήρωση του καθήκοντος που έβαζε το Κόμμα σ' αυτό τον τομέα, που ήταν να φθάσει η αριθμητική δύναμη του ΔΣΕ σ' αυτή την περίοδο στο ύψος των δυνάμεων που είχε ο ΕΛΑΣ κατά περιοχή. Οι ευθύνες του ΓΑ του ΔΣΕ και προσωπικά του Μάρκου Βαφειάδη, είναι καιρικές και τεράστιες, ενώ τα αποτελέσματα από αυτά τα λάθη και τη στάση του ανεπανόρθωτα και ολέθρια για τον μελλοντικό αγώνα που κάναμε.

Είναι τώρα ολοφάνερο, και μ' αυτό συμφωνούν βασικά οι περισσότεροι οπαδοί της Αριστεράς, αν αυτά τα λάθη δεν διαπράττονταν η στροφή σ' αυτή την ένοπλη αναμέτρηση, αν τελικά αυτή δεν γινόταν δυνατή το καλοκαίρι του 1947, θα γινόταν στα σίγουρα το καλοκαίρι του 1948 στην Βόρεια Πίνδο. Αν το Γενικό Αρχηγείο του ΔΣΕ διέθετε τον Ιούλη του 1948 συμπληρωματικά 7-8 χιλιάδες άνδρες, 4-5 ταξιαρχίες, τότε ο ορεινός όγκος του Γράμμου, τα θρυλικά υψώματα του Κλέφτι, της Γύψισσας, του Κάμενικ, της Αλεβίτσας κ.λ.π. θα κρατούνταν απόρρητα, αλλά και θα γίνονταν η βάση, τα σπρίγγματα για μια στρατηγική αντιμετώπιση των ανταρτών, που η στροφή στον ένοπλο αγώνα που κάναμε θα ήταν σίγουρη και οριστική προς όφελός μας.

Είναι απαραίτητο να αναφερθούμε, έστω και με λίγα λόγια, για μερικές ακόμα πλευρές που αφορούν το είδος, τις μορφές και τους ρυθμούς ενίσχυσης των αντάρτικων σχηματισμών.

Η αριθμητική αύξηση των αντάρτικων τμημάτων, η πορεία της ενίσχυσης και εξέλιξης έπρεπε να πάρει μεταβατικό, σταδιακό, προοδευτικό και ανοδικό χαρακτήρα.

Η προοδευτική αυτή αύξηση έπρεπε να περάσει υποχρεωτικά από δύο βασικά στάδια. Το πρώτο στάδιο που θα εντάσσονταν ξεχωριστοί μεμονωμένοι και δοκιμασμένοι αγωνιστές που η κατάταξή τους θα γίνονταν αποκλειστικά πάνω σε εθελοντική βάση, και το δεύτερο που θα

μπορούσε να πάρει και η ομαδική ένταξη και θα συνδυάζονταν η εθελοντική κατάσταση με κάποια μορφή επιστράτευσης. Στο πρώτο στάδιο στην αρχική περίοδο της δημιουργίας των πρώτων ανταρτοσμάδων, των πρώτων αυτών σπληνισμάτων, λόγω των τεράστιων δυσκολιών που υπήρχαν μπορούσε μονάχα να γίνει πάνω σε εθελοντική βάση, γιατί απαιτούσε ανθρώπους ιδιαίτερα αφοσιωμένους, γενναίους και ικανούς να αντέξουν σε αξεπέραστες δυσκολίες, να είναι απεριόριστα δοσμένοι στην υπόθεση του αγώνα, έτοιμοι σε κάθε στιγμή να βαδίσουν προς το θάνατο.

Το δεύτερο στάδιο απαιτούσε την ύπαρξη κάποιας αντάρκτης υποδομής. Το πέρασμα απ' το πρώτο στάδιο στο δεύτερο ήταν μια απαραίτητη σύντομη διαδικασία 1-3 μηνών περίπου, όπως και το δεύτερο ήταν ένα απαραίτητο και μοναδικό ενδιάμεσο μέτρο για τη δημιουργία ενός δυνατού και αριθμητικά ισχυρού λαϊκοεπαναστατικού στρατού, που θα είχε σαν αποτέλεσμα τη νικηφόρα έκβαση της ένοπλης πάλης.

Δυστυχώς όμως από εκείνους που εξαρτιόνταν η εφαρμογή μιας σωστής πολιτικής τακτικής στην περίοδο αυτής της προοδευτικής και ανοδικής πορείας του αντάρκτη, ιδιαίτερα το ρόλο που μπορούσε να παίξει δίπλα στην εθελοντική κατάσταση και η μορφή της επιμέρους επιστράτευσης, οι τότε άμεσοι καθοδηγητές του ένοπλου αγώνα όχι απλώς δεν ασχολήθηκαν μ' αυτό το θέμα, μα ούτε καν σκέφτηκαν γι' αυτό, γιατί δεν είχαν καταλάβει τη σημασία της. Χρειάστηκε τελικά να γίνει η 3η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ το Σεπτέμβριο του 1947, να αντιληφθούν την αναγκαιότητα και τη σημασία αυτού του μέτρου. Δεν είναι ανώνυμοι οι καθοδηγητές που φέρνουν την κύρια αυτή ευθύνη, που άφησαν ένα χρόνο ολόκληρο με πολύ ευνοϊκές συνθήκες για μια σημαντική αριθμητική αύξηση του ΔΣΕ. Αυτοί είναι το Κλιμάκιο του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ που είχε αναλάβει την καθοδήγηση του ένοπλου αγώνα, ο Γ. Ιωαννίδης και Πέτρος Ρούσος, απ' τη μια μεριά, και απ' την άλλη ο αρχηγός του ΔΣΕ Μάρκος Βαφειάδης. Θα πρέπει να ξεκαθαριστεί ακόμη ότι η αριθμητική αύξηση των ανταρτών κατά περιοχή δε μπορούσε να έχει τους ίδιους ρυθμούς. Αυτό είχε σχέση με τις ιδιομορφίες της κάθε γεωγραφικής περιοχής, των ωριμότητας των συνθηκών, των δυσκολιών απ' την οργανοτεχνική πλευρά των κομματικών οργανώσεων κ.λ.π., κ.λ.π. Σ' όλες όμως τις περιπτώσεις παραμένει σαν βασικό κριτήριο, ότι μια ομαδική, μαζική έξοδος αγωνιστών στο βουνό προϋπόθετε τη δημιουργία προκαταρκτικά κάποιας σχετικής αντάρκτης υποδομής, όπως την ύπαρξη ξεχωριστών προσωρινών εσπών ελεύθερου χώρου. Τα πράγματα έδειξαν, ότι μια τέτοια αντάρ-

κη υποδομή, που επέτρεπε τη μαζική έξοδο αγωνιστών στο βουνό άρχισε να δημιουργείται στη Θεσσαλία και στη Δυτική Μακεδονία απ' τα τέλη Αυγούστου του 1946, στη Ρούμελη απ' τα τέλη του Δεκέμβρη του 1946, όταν το συγκρότημα των Νάκου Μπελή και Κώστα Παλαιολόγου δημιούργησαν μια σχετική υποδομή μισοελεύθερης περιοχής στο χώρο της Γκιώνας, στα Βαρδούσια, στην Οίτη. Στην Ήπειρο μια τέτοια μαζική έξοδο ανταρτών στο βουνό μπορούσε να αρχίσει απ' τις αρχές της άνοιξης του 1947.

Τα όσα αναφέρουμε πιο πάνω δεν είναι τα μοναδικά και δεν εξαντλούν όλες εκείνες τις πλευρές που θα επέτρεπαν τη δημιουργία ενός ισχυρού και αριθμητικά μεγάλου ανταρτικού στρατού. Υπάρχουν μια σειρά άλλα ζητήματα, εξίσου σοβαρά που έπρεπε έγκαιρα να βρουν τη σωστή τους λύση. Στην κατηγορία αυτών ήταν και τα ζητήματα της τροφοδοσίας, της εκπαίδευσης και του εξοπλισμού χιλιάδων ανθρώπων, μεγάλων μονάδων, που όλες οι ανάγκες τους δεν μπορούσαν να καλυφτούν από εσωτερικές πηγές και δικές μας δυνάμεις.

Στο ότι αφορά το πρώτο ζήτημα, της τροφοδοσίας, η Θεσσαλία όσο μεγάλη κι αν ήταν η αριθμητική δύναμη, θα μπορούσε να το εξασφαλίσει με δικούς της πόρους.

Σε ότι αφορά την εκπαίδευση και τον εξοπλισμό, τόσο από άποψης μόνιμου ελεύθερου χώρου, όσο και από αποχή εξοπλισμού μεγάλου αριθμού μαχητών, αυτό θα μπορούσε να γίνει με την μεταφορά τους στον ελεύθερο χώρο της Βόρειας Πίνδου, και να γίνει με τη βοήθεια των γειτόνων μας συμμάχων. Όπως διαπιστώθηκε αργότερα απ' τα ίδια τα πράγματα σε όλους αυτούς τους τομείς και ιδιαίτερα του εξοπλισμού οι ελπίδες μας δεν δικαιώθηκαν στο βαθμό που ήταν αναγκαίο και υπολογίζαμε να έχουμε.

Αρκετά χαρακτηριστική απ' αυτή την άποψη, είναι και η τύχη της μεγάλης φάλαγγας των ανταρτών που ήρθε απ' τη Θεσσαλία και τη Ρούμελη τον Νοέμβρη του 1947, και μαζί μ' αυτή και μερικές χιλιάδες νεοστρατολογημένοι. Όλο αυτό το ανθρώπινο δυναμικό, που στην πορεία έκανε μεγάλη υπομονή ξεπέρασε τεράστιες δυσκολίες, πίστευε και έλπισε μόλις πατήσει το πόδι τους στη Βόρεια Πίνδο, θα βρει ελεύθερη Ελλάδα, θα αναπνεύσει, θα ξεκουραστεί, θα χορτάσει ψωμί, θα ντυθεί, θα εκπαιδευτεί, θα εξοπλιστεί.

Σ' αντίθεση μ' αυτές τις προσδοκίες βρέθηκαν μπροστά σε μια φανερά απογοητευτική κατάσταση. Με αποτέλεσμα να βρεθούν τώρα σε μια πιο σκληρή δοκιμασία, να καταμεριστούν μέσα στο χειμώνα με το γνωστό κρύο του βορρά, ανάμεσα στα έρημα δάση της Βωβούσας, του

Περιβολιού και των Πέντε Αλωνιών, να μείνουν μέρες και ολόκληρες βδομάδες χωρίς μπουκιά ψωμί, μπροστά σε μια απειλή να πεθάνουν απ' την πείνα. Με αποτέλεσμα μερικοί αντάρτες, ανάμεσά τους και πολλοί εθελοντές, μπροστά στη διαρκή κι ανυπόφερτη πείνα που κράτησε μήνες, να εξαναγκάζονται να φεύγουν κρυφά απ' τα τμήματα, χωρίς άδεια απ' τους διοικητές και να κατευθύνονται μόνοι τους μεμονωμένα, προς τα τμήματα της Θεσσαλίας, της Ρούμελης, όπως μπορούσαν, να γλιτώσουν το χαμό απ' την τρομερή πείνα.

Μπροστά στον τρόπο της αδυσώπητης πείνας είχαμε περιπτώσεις που ορισμένοι συναγωνιστές εξαναγκάστηκαν να λιποταχίσουν.

Αυτοί οι λίγοι αντάρτες που κατέληξαν στην επιλογή της λιποταξίας, δεν ήταν εχθροί μας, ήταν δικά μας παιδιά, με ιστορία, είχαν δειξει παλικαριά και ανδρεία στις μάχες, απλώς δεν μπόρεσαν να αντέξουν μπροστά στην απειλή της αδυσώπητης πείνας. Οι ξεχωριστές πράξεις λιποταξίας και στη συνέχεια οι υπερβολικά αστηρές και σκληρές αποφάσεις των συνελεύσεων (λαϊκών στρατοδικείων) δε μπορούσαν να μην προκαλούν θλίψη στις καρδιές των ανταρτών. Ωστόσο ένα τέτοιο μέτρο ήταν αναπόφευκτο, γιατί δεν μπορούσε να προταθεί τότε κάποια άλλη διέξοδος. Η δυσμενής κατάσταση στην οποία βρέθηκε τότε αυτό το ανθρώπινο δυναμικό, δεν οφειλόταν μονάχα στην κακή οργανοτεχνική προετοιμασία του ΓΑ του ΔΣΕ, αλλά είχε άμεση σχέση και με την τσιγκούνικη συμπεριφορά των φίλων γειτόνων μας συμμάχων, που όχι μόνο αυτή τη φορά, αλλά και άλλες φορές αργότερα, η βοήθειά τους δεν ήταν απλόχερη, όπως ελπίζαμε και την υπολογίζαμε.

Ο Μάρκος Βαφειάδης αλλάζει γνώμη, τσολιζίζει τη γραμμή του Κόμματος

Ο Μάρκος Βαφειάδης πριν βγει στο βουνό για να αναλάβει γενικός στρατιωτικός διοικητής της καινούργιας ένοπλης πάλης συναντήθηκε με τον Ν. Ζαχαριάδη στη Θεσσαλονίκη τον Ιούλη του 1946. Εκεί πήρε και τις τελευταίες οδηγίες απ' το Κόμμα. Οι πληροφορίες που υπάρχουν μαρτυρούν ότι μετά από αυτή τη συνάντηση ο μελλοντικός αρχηγός του ΔΣΕ, σωστά προσανατολίστηκε στα σοβαρά καθήκοντα που έμπαιναν μπροστά του. Αυτό εξάλλου επιβεβαιώθηκε απ' τα πρώτα επόμενα βήματα των ενεργειών του αμέσως μόλις ανέλαβε τα καθήκοντά του.

Κατάλαβε ακόμα, ότι μια σειρά προβλήματα που απαιτούσαν την

άμεση επίλυσή τους δεν εξαρτιούνταν μονάχα απ' αυτόν. Τέτοια όπως ήταν ο εξοπλισμός και ο εφοδιασμός των αντάρτικων τμημάτων χρειάζονταν τη βοήθεια του Κλιμακίου του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ που είχε αναλάβει απ' το Κόμμα την καθοδήγηση του ενόπλου αγώνα και είχε την έδρα του στο Βελιγράδι. Εξάλλου τέτοια ήταν η εντολή που είχε πάρει απ' το Ν. Ζαχαριάδη. Γι' αυτό ύστερα από μια πρώτη γνωριμία που είχε με τους διοικητές των αντάρτικων συγκροτημάτων στα Χάσια, αμέσως πήγε στη Γιουγκοσλαβική πρωτεύουσα. Εκεί συναντήθηκε με τον Γ. Ιωαννίδη και τον Π. Ρούσο καθώς και με τους αρμόδιους Γιουγκοσλάβους που ήταν υπεύθυνοι για τα δικά μας ζητήματα.

Ότι ο Μ. Βαφειάδης σωστά είχε προσανατολιστεί, στην αρχική περίοδο, φαίνεται απ' τα ζητήματα που έβαλε μπροστά στους παραπάνω σ' αυτή τη συνάντηση. Στην πρώτη γραμμή έβαζε το καθήκον να δοθεί ο απαραίτητος οπλισμός και εφοδιασμός για τις ανάγκες 18 χιλιάδων ανδρών. Πρόκειται για μια ποσότητα οπλισμού που σαν πρώτη δόση ανταποκρίνονταν στις συνθήκες και τις ανάγκες του αντάρτικου, αλλά και στο καθήκον που είχε πάρει απ' το Κόμμα. Αυτό θα σήμαινε με τις 18 χιλιάδες όπλα, σε συνδυασμό με τον οπλισμό που διέθεταν οι αντάρτες στα χέρια ότι θα μπορούσαμε τον Οκτώβρη του 1946 να εξοπλίσουμε στρατό 30-35 χιλιάδων αντρών που ανταποκρίνονταν στις τότε ανάγκες της στιγμής όσο και της αύξησης των αντάρτικων τμημάτων.

Αντιμετώπισε όμως μια φανερή απογοήτευση, όταν διαπίστωσε ότι δεν βρήκε υποστήριξη σ' αυτό το θέμα απ' το Κλιμάκιο του ΠΓ (Ιωαννίδης - Ρούσος). Σαν αντίβαρο του πρότειναν, σαν αρκετό ένα ποσοστό 4-5 χιλιάδες όπλα.

Ο Μ. Βαφειάδης, σα να ήταν άπειρος δεν μπόρεσε να βρει το σωστό δρόμο όταν βρέθηκε μπροστά σε ένα είδος διαμετρικών αντιφάσεων, όπως απ' τη μια μεριά να παίρνει εντολή από τον Ν. Ζαχαριάδη, Γενικό Γραμματέα της ΚΕ του ΚΚΕ να φυλάξει μέσα στο 1946 ένα στρατό 50-60 χιλιάδες, και απ' την άλλη, απ' τον Γ. Ιωαννίδη, Β' γραμματέα του Κόμματος που να μην του επιτρέπει να εξοπλίσει παραπάνω από 4-5 χιλιάδες αντάρτες. Όλα αυτά μαζί έμοιαζαν ότι παιζόταν ένα διπλό παιχνίδι, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι ο Μ. Βαφειάδης δεν διέθετε και πολλές πολιτικοστρατιωτικές ικανότητες που να του επέτρεπαν να ξεδιαλύνει, να δώσει προτεραιότητα, η να κάνει και ποια επιλογή απ' τις δύο είναι σωστή για να την εφαρμόσει. Έτσι εξαναγκάζεται να αλλάξει γνώμη, προσανατολισμό, και επιστρέφοντας στο βουνό, παύει πια να σκέφτεται στα σοβαρά για κάποια σημαντική αύξηση του

αντάρτικου. Δεν αποκλείεται, για τη στάση που πήρε ο Μ. Βαφειάδης μετά από αυτή τη συνάντηση, που τον έκαναν να μην επιμένει στην αρχική του πρόταση, και γενικά να αλλάξει γνώμη, ίσως να συνέβαλαν σ' αυτό και κάποιες συμβουλές των «φίλων μας» γιουγκοσλάβων συμμάχων.

Οι υποψίες αυτές μεγαλώνουν, μα και δείχνουν τις μεγάλες ευθύνες του Μ. Βαφειάδη. Ενώ είχε ρητή εντολή απ' το Γενικό Γραμματέα της ΚΕ του ΚΚΕ, και είχε πάρει το πράσινο φως, όταν επέστρεψε απ' το Βελιγράδι δεν ενημέρωσε το Ν. Ζαχαριάδη για τις δυσκολίες που συνάντησε εκεί απ' το Κλιμάκιο του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ και για την όλη συζήτηση που έγινε.

Ποιος φέρνει τις κύριες ευθύνες για το σαμποτάρισμα της γραμμής του Κόμματος

Για το μεγάλο λάθος που διαπράχτηκε στην αρχική περίοδο του ενόπλιου αγώνα, για το όπ δεν εκμεταλλεύτηκαν οι ευνοϊκές συνθήκες και οι τεράστιες δυνατότητες για μια σημαντική αριθμητική αύξηση του αντάρτικου, που θα του επέτρεπαν να φθάσει «όσον αφορά τον αριθμό, σε μονάδες αντίστοιχες της πρώτης εξέγερσης κατά περιοχή», την κύρια ευθύνη εξίσου τη φέρνουν: ο Μ. Βαφειάδης σαν αρχηγός του ΔΣΕ και οι Γ. Ιωαννίδης και Π. Ρούσος που ήταν επικεφαλής στο Κλιμάκιο του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ για την καθοδήγηση του ένοπλου αγώνα.

Για όλο αυτό το θέμα, ο Γ. Μπλάνας (Κίτσαβος), στο βιβλίο του «Εμφύλιος Πόλεμος 1946-1949 όπως τον έζησα», μας δίνει μια σειρά από εξαιρετικά ενδιαφέρουσες πληροφορίες που θεωρήσαμε σκόπιμο να τις παραθέσουμε. Στις σελίδες 92-96 διαβάζουμε:

«Όμως παρόλη την άργητα του Ζαχαριάδη βασικός δεύτερος υπεύθυνος έρχεται ο Μάρκος που σαμποτάρισε την εντολή του πρώτου γραμματέα, εφαρμόζοντας «δικό του» σχέδιο! Γιατί μπορούσαμε και χωρίς την βοήθεια του Ζαχαριάδη να λύσουμε αυτό το ζήτημα μόνοι μας (σα το ζήτημα των εφεδρειών).

Ο Μάρκος όχι μόνο δεν προωθούσε όσο έπρεπε το ζήτημα αυτό στη Μακεδονία (εκτός μερικών αντάρτικων τμημάτων), αλλά συνειδητά έκρυβε από μένα το δικό του σχέδιο.

Κάθισε δίπλα μου ώστε να εμποδίσει όσο του ήταν δυνατό την ανάπτυξη της δράσης μας για στρατιολογία. Στηρίχτηκε στις δυνάμεις της

Θεσσαλίας, αφαίρεσε τη βόρεια περιοχή απ' το Αρχηγείο Θεσσαλίας και δεν έκανε καινούργια επιστράτευση στις περιοχές αυτές. Κι όταν ο εχθρός άρχισε την κίνηση προς Αντιχάσια-Χάσια και εκατοντάδες ελασίτες και κομμουνιστές έτρεχαν να καταταγούν στο Δημοκρατικό Στρατό. Οι Μάρκος – Στρίγκος – Κικίτσας τους έδιωχναν πίσω στις περιοχές τους και στα χωριά τους! Φυσικά εδώ η υπόθεση έφτασε ως το σημείο της καθαρής προδοσίας γιατί τους πιο πολλούς απ' αυτούς τους εξόντωσε ο εχθρός σα σκυλιά. Ενώ είχαν και τις πλάτες τους στις Λαϊκές Δημοκρατίες, όπου θα μπορούσαν να τους μπάσουν, έστω και σαν πολιτικούς πρόσφυγες!

Δε μοιάζει αυτό σα μια νέα μικρή «Βάρκιζα»; Τώρα βέβαια προδόθηκαν και σφάχτηκαν 1500-2000 ελασίτες, ενώ στη Βάρκιζα προδόθηκαν όλοι κι ο Λαός μαζί και σφάχτηκαν χιλιάδες!

Τότε εγώ δεν ήθελα όλη αυτή τη δράση του Μάρκου να τη δω απ' την άλλη όψη! Την έβλεπα σαν ανικανότητα, σαν ανατολίτικη υωχέλεια, σαν κατασπλιασισμό και μόλις υποπευδόμενοι πως κάτι κρύβει ο Μάρκος.

Αν πάρουμε κι όλες υπόψη τη δική μου «κομματικότητα» και το «χαμόγελο» του Μάρκου. Όμως μετά την ήττα μας και ύστερα απ' την ανοικτή καταγγελία του Ζαχαριάδη στην 3η Ολομέλεια πως τον γέλασε για τις εφεδρέφες και μετά πολλή σκέψη και συγκρίσεις κατέληξα οριστικά πως ο Μάρκος κατεβαίνοντας απ' το Βελιγράδι άλλαξε τη γραμμή του Ζαχαριάδη.

Γ' αυτό το θέμα μίλησα με πολλούς συντρόφους που φυσικά δεν γνώριζαν τίποτα. Μίλησα και με τον συναγωνιστή Δ. Μπαλάσκα το Μάρτη του 1970 όταν έμεινα σπίτι του μερικές μέρες.

Όταν ήρθε κι ο Μάρκος στην Τασκέντη μ' εντολή των σοβιετικών για «βλαχοδημαρχική δουλειά», πήρα τον Μπαλάσκα και πήγαμε στον Μάρκο.

Θυμηθήκαμε πολλές ιστορίες, παλιές αναμνήσεις κ.λ.π. Είπαμε για τα λάθη του Ζαχαριάδη. Τότε εγώ ρωτώ τον Μάρκο:

– Γιατί συναγωνιστή Μάρκο, όταν κατέβηκες απ' το Βελιγράδι άλλαξες τη γραμμή του Κόμματος;

Ήταν παρών και ο γιατρός Ν. Σακελλαρίου. Απαντά:

– Μου άλλαξε τη γραμμή ο Ιωαννίδης, Γιώργη.

– Ακούς Μήτσο, λέω στον Μπαλάσκα. Ο Μάρκος ομολογεί τώρα για αλλαγή της γραμμής του Κόμματος απ' τον Ιωαννίδη.

Είναι όμως ειλικρινής ο Μάρκος ως το τέλος; Για μένα όχι! Προκύπτουν τα εξής ερωτήματα:

1) Γιατί άκουσε την εντολή του Ιωαννίδη (δεύτερου γραμματέα) και παραβίασε τη γραμμή του πρώτου (Ζαχαριάδη);

2) Γιατί δε ρώτησε το Ζαχαριάδη; (επαφή με τον ασύρματο είχε απευθείας απ' το Δεκέμβρη του 1946).

3) Γιατί δεν αποκάλυψε τον Ιωαννίδη όταν κατηγορήθηκε για το ζήτημα των εφεδρειών; και

4) Γιατί ενήργησε ύπουλα, κρυφά, παρελκυστικά και δεν με κατόπισε και μένα που συνεχώς του έβαζα το ζήτημα των εφεδρειών, το ζήτημα της εγκατάστασής του στη Δυτική Μακεδονία (Γράμμο – Σμόλικα) προτείνοντάς του και δικές μου (Θεσσαλικές) δυνάμεις δύο τάγματα αρχικά και στη συνέχεια κι άλλες σύμφωνα με το σχέδιο που θα κάναμε;

Από αυτό μπορούν να βγουν δυο συμπεράσματα:

Η και οι δυο τους εφαρμόζαν άλλο σχέδιο, ενάντια στο σχέδιο του Ζαχαριάδη με ύποπτους σκοπούς ή κάτι άλλο συμβαίνει και ο Μάρκος το κρύβει.

Σημείωση: Ο Μάρκος ήταν ήσυχος πως κανένας δεν θα του ζητήσει λογαριασμό. Όταν όμως είδε ότι δεν πέρασε η παρανομία του και κινδυνεύει να ξεσκεπαστεί, τότε αρχίζει δεξιά κι αριστερά να διηγείται το εξής, προσθέτοντας κάτι καινούργιο στα παραπάνω:

«Όταν έφτασα στο Βελιγράδι, βγαίνοντας στο ΔΣΕ, αμέσως συνάντησα τον Γ. Ιωαννίδη σ' ένα δωμάτιο όπου με υποδέχτηκε με δυο στελέχη του Κόμματος της Γιουγκοσλαβίας, τους Τέμπου (Μπουκράνοβιτς) και Ράγκοβιτς.

Με ρώτησαν τι θα χρειαστεί (για το ΔΣΕ), για να με βοηθήσουν. Τους είπα πως χρειάζεται οπλισμός για 18 χιλιάδες, (για 18 χιλιάδες;). Αν υπολογιστούν και μόνο σε 20 χιλιάδες τα κρυμμένα όπλα μας, τότε πάει να πει πως ο Μάρκος υπολόγιζε σε 38 χιλιάδες στρατό, πράγμα πάρα πολύ πιθανό, σύμφωνα με την εντολή του Ζαχαριάδη τον Ιούλιο του 1946).

Μόλις ο Ιωαννίδης άκουσε 18 χιλιάδες σκώθηκε και λέει: «Είσαι καλά ρε Μάρκο; 18 χιλιάδες; Τι θα πς κάνεις 18 χιλιάδες; Μόνο 4-5 χιλιάδες, ούτε ένας παραπάνω».

Τι λοιπόν συμβαίνει;

Σε μένα ο Μάρκος, λέει, ότι την εντολή του Ζαχαριάδη για επιστράτευση του την άλλαξε ο Ιωαννίδης. Σε άλλους λέει (στο σπίτι του Δ. Βάγια στη Μόσχα όπου ήταν παρών κι ο Γιάννης Βουρνάς), πως στη συνάντηση ήταν και δυο ανώτερα στελέχη του Γιουγκοσλαβικού κόμματος. Ο Μάρκος είναι φυσικό να θέλει να απαλλαγεί απ' τις ευ-

θύνες γι' αυτό, όταν μάλιστα ξαναβγαίνει ή τον ξαναβγάζουν στο πολιτικό προσκήνιο γεννιούνται πάλι τα εξής ζητήματα:

1) Μήπως αναμείχθηκαν κι άλλοι παράγοντες εξωελληνικοί;

Αυτοί οι παράγοντες και στον ΕΛΑΣ αναμείχθηκαν σκανδαλώδικα. Στην πιο κρίσιμη περίοδο του κινήματός μας στην κατοχή, όταν ήταν φανερώτατο, ότι τραβούμε για σύγκρουση με τους Άγγλους μετά την απελευθέρωση, έβαλαν και «στασίασε» το Γκότσε με τα σλαβομακεδόνικα τμήματα κι ανάγκασαν τον ΕΛΑΣ σε κείνη τη δύσκολη περίοδο να διαθέσει τμήματα για την καταστολή αυτής της στάσης, ενώ ο Γκότσε, με τα τμήματά του κατέφυγε στα Σκόπια. Αργότερα αν και έπρεπε να εκπαιδευτεί κι εξοπλιστεί (πυροβολικό, τανκς) στο Μπούλκες ένα τμήμα τουλάχιστον 5-6 χιλιάδες άνδρες του ΔΣΕ, ο Μακρίδης μου μίλησε για 10 χιλιάδες κατέβαιναν μεμονωμένοι μόνο, κι αυτοί άοπλοι.

Πιο αργά ακόμα κατά το 1949, οργανώθηκαν πλήθος λιποταξίες απ' τα τμήματα του ΔΣΕ (Σλαβομακεδόνες), που κατέφυγαν πάλι στα Σκόπια όπου γίνονταν δεχτοί μετά τμών. Αυτή η κατάσταση ανάγκασε το Ζαχαριάδη να πάρει την «περίφημη» απόφαση για αυτονομία της Μακεδονίας, που τόσο χρησιμοποίησε ενάντια στο ΚΚΕ η ελληνική αντίδραση.

2) Μήπως μόνος του τότε ο Ιωαννίδης πήρε πρωτοβουλία και γιατί;

3) Μήπως ο ίδιος ο Μάρκος σαμποτάρισε την εντολή του Ζαχαριάδη και ρίχνει τα βάρη στον Ιωαννίδη που πέθανε; Οπότε είχε δίκιο ο Ζαχαριάδης που κατηγορούσε το Μάρκο για ύποπτο;

4) Μήπως όλοι οι ηλίθιοι και μισαλλόδοξοι της Ελλάδας συγγεντρώθηκαν στην ΚΕ του ΚΚΕ;

Ο Ιωαννίδης πέθανε όμως, κι όπως λένε δεν έγραψε ούτε κι άφησε τίποτα. Επομένως ο ίδιος ο Μάρκος πρέπει τώρα να διασαφηνίσει το ζήτημα μια και πάλι εμφανίζεται στην πολιτική σκηνή σαν αδικημένος απ' το Ζαχαριάδη, σεμνός και ταπεινόφρων ηγέτης».

Και παρακάτω, στο ίδιο βιβλίο και στις σελ. 92, 330, διαβάζουμε:

«Γι' αυτό τώρα και ύστερα από 20 χρόνια καταλήγω στο συμπέρασμα πως η μοναδική αιτία και το μοναδικό εμπόδιο γι' αυτό (σ.σ. των εφεδρειών) στάθηκε ο Μάρκος, που σαμποτάρισε το σχέδιο του κόμματος».

«Ο Μάρκος με τον Ιωαννίδη ξεγέλασαν και τον Ζαχαριάδη στην 3η Ολομέλεια το 1947.

Λοιπόν όλο αυτό το σχέδιό μας (σ.σ. για μια σημαντική αριθμητική

ανάπτυξη του αντάρτικου το 1946) και γενικά την εντολή του Ζαχαριάδη, ο Μάρκος με το Ιωαννίδη μαζί, το σαμποτάρισαν συνειδητά, γι' αυτό και ο Ζαχαριάδης είπε μετά, όταν καθαιρέθηκε ο Μάρκος, πως τους γέλασε, όταν στην 3η Ολομέλεια είπε, ότι είχαμε 30 κιλιάδες στρατό. Έτσι αν βγάλουμε τις πρώτες ευθύνες για την αποτυχία, τις δεύτερες – και τις λογικές – τις φέρνουν οι Ιωαννίδης – Μάρκος που συνειδητά σαμποτάρισαν το σχέδιο του Ζαχαριάδη. Το πιθανότερο είναι πως εδώ έβαλε το κέρυαι ο εξωελληνικός παράγοντας. Ο Μάρκος κάπ ψιθυρίζει γι' αυτό».

Ευθύνες και λάθη άλλου επιπέδου

Για την επιλογή, τη συγκρότηση και τοποθέτηση προσώπων στις πιο νευραλγικές θέσεις-κλειδιά, για την καθοδήγηση των πιο υπεύθυνων τομέων του καινούργιου και σκληρού ένοπλου αγώνα που άρχιζε, οι αρνητικές και θετικές επιπτώσεις από μια τέτοια επιλογή, οι ευθύνες του ΚΚΕ και πρώτα απ' όλα του Ν. Ζαχαριάδη είναι καίριες και μεγάλες.

Η λογική των πραγμάτων υπαγόρευε ότι η επιλογή κι ανάδειξη αυτών των προσώπων να γίνει με ιδιαίτερη προσοχή, να γίνονταν διαλέγοντας τους πιο ικανούς, τους καλύτερους ανάμεσα στους πιο καλύτερους, που εννοείται ότι αυτοί θα προέρχονταν απ' τους αγωνιστές που πήραν μέρος στην ένοπλη Εθνική Αντίσταση 1941-1944. Το μεγάλο αυτό λαϊκό κίνημα είχε τέτοιους ικανούς ηγέτες. Απόμεινε να γίνει μια εξονυχιστική και μελετημένη επιλογή.

Το μεγάλο ΕΑΜικό κίνημα που δημιουργήθηκε στην περίοδο του Εθνικοαπελευθερωτικού Αγώνα ήταν μια τεράστια επιτυχία και μια μεγάλη κατάκτηση των πατριωτικών και δημοκρατικών δυνάμεων του ελληνικού λαού. Ταυτόχρονα αυτές οι κατακτήσεις δεν ήταν άσχετες με το ρόλο της ηγεσίας του ΕΑΜ εκείνης της εποχής. Άλλο θέμα αν αργότερα αυτή η ηγεσία τα έκανε στραπάτσα.

Θα πρέπει κατ' αρχήν να αναγνωριστεί ότι, για να καθοδηγεί κανείς κάποιον Εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα είναι ασύγκριτα πιο εύκολο από το να καθοδηγεί ένα επαναστατικό κίνημα με φανερό ταξικό χαρακτήρα, που προορίζεται να κάνει ριζικές πολιτικο-οικονομικές μεταρρυθμίσεις που οδηγούν στην αλλαγή του υπαρκτού κοινωνικού συστήματος.

Παραμένει όμως γεγονός ότι, τόσο η ιστορία και τα διδάγματα απ'

τον πρόσφατο Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα, όσο και η ύπαρξη ενός σημαντικού αριθμού έμπειρων και επαγγελματικών στρατιωτικών στελεχών έδινε μεγάλες δυνατότητες στην ηγεσία του ΚΚΕ για την επιλογή για ανώτερες διοικητικές στρατιωτικές θέσεις των πιο ικανών κι αναγνωρισμένων ηγετών αγωνιστών του ΕΛΑΣ.

Δυστυχώς διαπιστώνουμε ότι, οι επιλογές και στους δυο βασικούς και υπεύθυνους καθοδηγητικούς κρίκους του καινούργιου ένοπλου αγώνα, όπως ήταν η θέση του Αρχηγού του ΓΑ του μελλοντικού ΔΣΕ, όσο και των προσώπων που αποτέλεσαν το Κλιμάκιο του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ για την καθοδήγηση του ένοπλου αγώνα, όχι μονάχα δεν ήταν σωστές, αλλά πέρα για πέρα λαθεμένες.

Είναι γενική η γνώμη των μελών και στελεχών του ΚΚΕ, ότι την θέση του αρχηγού του ΔΣΕ, δίκαια έπρεπε να την αναλάβει ο καταξιωμένος στρατιωτικός διοικητής του ΕΛΑΣ Στέφανος Σαράφης. Δεν είμαι σε θέση να γνωρίζω και να σχολιάσω υπεύθυνα γιατί η μοναδική αυτή σωστή επιλογή δεν βρήκε πρακτική έκφραση. Έχουν ακουστεί γι' αυτό πολλά, ωστόσο δεν υπάρχει κάτι που να δίνει την επίσημη γνώμη του ΚΚΕ γύρω απ' αυτό το θέμα.

Γι' αυτό το θέμα θα θέλαμε να ακούσουμε τη γνώμη ενός απ' τους επιζώντες καθοδηγητές του ΚΚΕ, του Βασίλη Μπαρτζιώτα, να πει με υπευθυνότητα τι γνωρίζει γι' αυτό, αν προτάθηκε στον Στέφανο Σαράφη αυτή η θέση του αρχηγού του ΔΣΕ, αν όχι γιατί, ή αν αυτό οφείλεται σε κάποιες άλλες δυσκολίες του αγώνα.

Ωστόσο εκείνο που είναι γνωστό, και το συμμερίζονται πολλοί κομμουνιστές και στελέχη του ΔΣΕ, είναι ότι η ηγεσία του ΚΚΕ και προσωπικά ο Ζαχαριάδης στις επιλογές για την τοποθέτηση στελεχών σε ανώτερες νευραλγικές καθοδηγητικές πολιτικοστρατιωτικές θέσεις έδιναν προτεραιότητες σε πολιτικά στελέχη, κατά κύριο λόγο από καπετάνιους του ΕΛΑΣ.

Με βάση αυτά τα κριτήρια, ύστερα απ' το χαμό του αρχικαπετάνιου του ΕΛΑΣ Άρη Βελουκιώτη, απόμεινε η επιλογή να γίνει γι' αυτή τη θέση ανάμεσα στους δυο καπετάνιους Μερραχιών του ΕΛΑΣ, Βαγγέλη Παπαδάκη (Λευτεριά) και Μάρκου Βαφειάδη. Η πρώτη πρόταση έγινε στον πρώτο ο οποίος αρνήθηκε. Έτσι ο λακνός έπεσε στο Μάρκο Βαφειάδη.

Απ' τις πληροφορίες που υπάρχουν η πρόταση για να αναλάβει ο Μ. Βαφειάδης τη θέση του αρχηγού του ΔΣΕ έγινε απ' την αρμόδια Στρατιωκή Επιτροπή του ΚΚΕ με επικεφαλής το Θόδωρο Μακρίδη. Ανεξάρτητα όμως από αυτό τον τελευταίο λόγο για την ανάδειξη του